

Venemaa ja Austria vahel sõlmitud traktaatid.

Собрание трактатов и конвенций, заключенных Россией с иностранными державами. Том 1, Трактаты с Австрией : 1648-1762 г. = Recueil des Traités et Conventions conclus par la Russie avec les puissances étrangères. Tome 1, Traités avec l'Autriche : 1648-1762

***

Venemaa ja Austria vahel sõlmitud traktaatide ja konventsioonide kogu.

Koostas, Välisministeeriumi tellimusel, F. Martens, Keiserliku S-Peterburi Ülikooli professor.

I köide.

Austriaga sõlmitud traktaadid.

1648 – 1762 a.

v.a. 1874.a.

***

Eessõna.

Käesolev väljaanne peab täitma tühiku, millist olid juba ammu märganud valitsusasutused ja eraisikud.

Alustades Venemaa ja välisriikide vaheliste rahvusvaheliste suhete sünni hetkest, oli sellesse võetud suur hulk rahvusvahelisi lepinguid ja konventsioone, millistest ühed pakuvad praegu huvi vaid ajaloolastele kuid teistel on senini kõikidele kohustavate seadusesätete tähtsus. Need viimased määratlevad kõige erinevaid riigi- ja rahvusvahelise elu küsimusi, esitades põhimõtteid, millisteist peavad juhinduma valitsusasutused ja eraisikud välisriikidega ning selle kodanikega suheldes.

Kõike seda silmas pidades ei saa tunnustamata jätta täiesti seaduspärast soovi, et sõlmitud rahvusvaheliste kohustuste tundmaõppimine ja täitmine oleks võimalikult lihtsustatud ning et selleks oleks võetud vastavad meetmed. Seda eesmärki võib saavutada vaid spetsiaalse Traktaatide kogu, millesse oleks võetud kõik sõlmitud aga ka tulevikus sõlmitavad rahvusvahelised lepingud, väljaandmise vahendusel.

Seejuures käesoleval ajal eksisteeriv traktaatide avalikustamise kord võib vaevu rahuldada ülalpool mainitud nõudeid. Saanud ettenähtud korra kohustusliku jõu, rahvusvahelised lepingud avaldatakse seejärel „Valitsuse seadluste ja korralduste kogu“ („Собрании узаконений и

распоряжений правительства»)) üleüldiseks teadmiseks ja teatud aja pärast avaldatakse ka Vene Keisririigi täielikus seaduste kogus ((VKTSK)) ((Полное Собрание Законовъ Российской Империи (ПСЗРИ))). Neis tingimustes osutub, vahest, vajaliku, veel jõus ja kasutuses oleva rahvusvahelise akti ülesleidmine üpris raskeks.

Peale selle, üpris tihti, ei piisa käesoleval ajal välisriigiga sõlmitud viimase kehtiva lepingu sätete tundmaõppimisest. Sarnastel juhtudel tekkis, vastava riigi, teiste varasemate lepingute, või isegi kolmandate riikide vaheliste traktaatide poole pöördumise vajadus. Kuid selle soovi täitmine VKTSK poole pöördudes ei ole mitte äärmiselt keerukas, vaid tihti ka tulutu, sest seal ei ole ära toodud kaugelki mitte kõik Venemaa poolt välisriikidega sõlmitud lepingud ning konventsioonid.

Selline vajadus spetsiaalse, antud riigi poolt sõlmitud Traktaatide kogu väljaandmise järgi oli juba ammu mõistetud ja rahuldatud enamikus kaasaegsetes tsiviliseeritud riikides, sellistes, nagu: Austria, Inglismaa, Preisimaa, Prantsusmaa, Belgia, Hispaania ja Itaalia, kus, seejuures, koostati sarnased väljaanded valitsuse suuremal või vähemal osalusel.

Mis aga puudutab Venemaad, siis valitsus ise ja selle üksikud ametkonnad mitte ainult ei rääkinud selle tühiku täitmisest, vaid ka olid teinud selle täitmise katseid.

Juba 1779.a., ((Imperaator)) Keisrinna Katariina II ((Императрица Екатенины II)) korraldusel, Välisministeeriumi Kolleegium ((Коллегия Иностранныхъ Дель)) tegi ajaloolasele Millerile ((Миллер, Muller)), kes juhtis tollal Moskva arhiivi, „et ta Venemaa ajaloo jaoks püüaks koostada kõigi Vene vanade ning uute avalike traktaatide, konventsioonide ning muude sarnaste aktide kogu, Dumount Diplomaatilise korpuse eeskujul...“. 1783.a. Järgnes juba seadlus Arhiivi juurde, selle väljaande väljaandmiseks, spetsiaalse trükikoja asutamisest. Miller, temale omase tööarmastusega, asus täitma usaldatud ülesannet, kuid varsti ta suri ja sellest ajast peale on seadlus ja selle sünnitanud mõte ellu viimata.

Asudes, Välisministeeriumi ülesandel, Rahvusvaheliste lepingute ja konventsioonide kogu koostamisele, milleks me kogusime materjale mitme aasta kestel, tuli meil eelkõige määratleda selle väljaande kava ning selle koostamise aluseks olevad põhimõtted.

Kui pidada silmas seda, et antud väljaanne peaks teenima mitte ainult praktikute vajadusi ja olema teavikuks, ei saa mittedüstuda selles, et peaegu kõik juba eksisteerivad traktaatide kogud peavad eranditult silmas esmast – puhtalt praktilist – eesmärki. Neis on rahvusvahelised aktid esitatud sõlmimise üldises ajalises järjestuses ja ilma vähestegi kommentaarideta, nõnda, et need kogud on suureks tooreks läbitöötamata massiks, millise kasutamine nõuab tõsist ettevalmistust. Kusjuures, sellised traktaatide kogud ei küündi isegi ainsa neile seatud eesmärgini, kuna praktikule ei ole ei ole hädavajalik mitte ainult antud akti tekst, vaid samuti on tarvis soovitatavalt enesele välja selgitada asjaolud, millistel antud akt sõlmiti.

Pidades silmas neid kaalutlusi, esitatakse käesolevas Rahvusvaheliste lepingute ja konventsioonide kogus need riikide kaupa, mitte üldises kronoloogilises järjestuses. Trükkides esmalt ära kõik aktid, mis on Venemaa poolt sõlmitud konkreetse välisriigiga, on hulga kergem saada teatud ettekujutus vastastike suhete arengu käigust, alates suhete tekkimisest kuni käesoleva ajani. Seejuures tagatakse sellise esituskorraga Venemaad konkreetse välisriigiga siduvate rahvusvaheliste lepingute enam õige mõistmine ning

rakendamine. Lõpuks, viimase eesmärgi paremaks saavutamiseks, esitatakse iga rahvusvahelise lepingu eel meie poolt kirjutatud ajalooline sissejuhatus, milline selgitab täiesti objektiivselt nii faktilisi asjaolusid, millistel see oli sõlmitud, kui ka seda esilekutsunud diplomaatilisi läbirääkimisi. Nende sissejuhatusete vahel tuleks sihipäraselt pidada silmas järjepidevat ajaloolise seost ja näha neis sellisel viisil Venemaa ja erinevate riikide vaheliste diplomaatiliste suhete arengu lugu.

Kuid trükkides ära erinevate riikidega sõlmitud traktaate, nõuab asja olemus eirama alfabeetilist käsitluskorda, kuna sellisel juhtumil tuleks esmalt anda välja traktaadid, mis on Venemaa poolt sõlmitud riikidega, millistega suhted kaugeltki ei paku huvi ning poliitilist tähendust, kui teiste riikidega, millised asuvad tähestikulises loendis tagaplaanil.

Sellisel alusel on selle Kogu esimestes köidetes ära toodud kõik rahvusvahelised aktid, mis sõlmitud Venemaa ja Austria, Inglismaa, Preisimaa, Prantsusmaa ja Türgi vahel. Nende järel on kõik ülejäänud eksisteerivad riigid esitatud alfabeedilises järjekorras.

Sellise kava täitmine kohtab, nähtavasti, vaid üht konarust, milline seisneb selles, et paljud ja seejuures, üpris tähtsad Venemaa poolt sõlmitud rahvusvahelised lepingud ei ole sõlmitud ühe, kahe, vaid mitmete riikide vahel - korraga. Kuid selliste kollektiivsete traktaatide suhtes saab teha vahet selles, kas need on sõlmitud mingil rahvusvahelisel kongressil või konverentsil, või siis mitte. Esimest liiki kollektiivsed lepingud trükitakse ära selle riigi jaoks, millise territooriumil konkreetse kongressi või konverentsi istungid toimusid; mitmete riikide vahel sõlmitud traktaadid, millised ei ole sõlmitud kongressidel, asetatakse selle riigi rubriiki, millist need kõige enam puudutavad. Teiste lepinguliste riikide osades-köidetes neile ainult viidatakse.

Teine, selgitamist vajav küsimus, seisneb selles, et: millistest aastatest alates peaksid lepingud olema sellesse Kogusse võetud?

Uusimad välismaised rahvusvaheliste lepingute kogud algavad tavaliselt möödunud sajandi keskpaigast. Kuid arvestades seda, et Venemaa alles XVII sajandi esimesest poolest hakkas aktiivsemalt osalema Euroopa rahvusvahelistes suhetes ja traktaate, mis on tema poolt sõlmitud enne XVII sajandit ei ole palju, siis selle Kogu aktide loomulikuks algusaastaks ja äärmiseks lähtepunktiks võeti Vestfaali rahu sõlmimise aasta, e. 1648.a. Vestfaali traktaat on senini Euroopa poliitilise süsteemi aluseks, vaatamata olulistele muutustele, millised on toimunud käesoleva sajandi kestel. Seejuures, alates Aleksei Mihailipoja ((Aleksei Mihhailovitš 1629 – 1676.a.)) valitsemisest, aga eriti Peeter Suur, Venemaa saab täieõiguslikuks Euroopa riikide rahvusvahelise süsteemi täieõiguslikuks liikmeks ning omab juba sellest ajast Euroopa poliitilise saatuse määramisel otsustavat häält. Keiser, Peeter I poolt Venemaa suhetele teistele Euroopa riikidele ja nende poliitikale antud suunda arendati kogu XVIII sajandi esimesel poolel, kuni keisrinna Katariina II ((1729-1796)) ei andnud sellele suuremat stabiilsust ega seadnud Venemaa poliitikale osalt uusi ülesandeid ning eesmärgi.

Lõpetuseks, 1648.a. Käesoleva Kogu aluseks võtmise kasuks võib tuua veel selle, et see aasta langeb peaaegu kokku Seaduste täieliku kogu ((Полного Собрания Законовъ)) väljaandmise alguse aastaga.

Selle väljaande ülalpool viidatud kava suhtes jääb veel lisada, et eranditult kõik esitatud aktid on trükitud Välisministeeriumi ametkonda kuuluvate arhiivide materjalide

hulgast. Seejärel, kõik traktaadid trükitakse ära ühe poole esmaallikas toodud tekstina ning teises veerus Venekeelses tõlkes. Ajalooline sissejuhatus on vene keeles ja kõrvuti prantsuskeelse tõlkega.

Viimaks, on iseenesest mõistetav, et käesolevasse Kokku kuuluvad mitte ainult traktaadid ja konventsioonid nende sõnade tähttähelises mõttes, vaid ka kõik rahvusvahelised aktid, millised said formaalse ratifikatsiooni Kõrgema riigivõimu poolt, või siis need, mis on sõlmitud tema nõusolekul ning tema poolt tunnustatud. Järelikult ka igasugused deklaratsioonid, liitumise aktid, reversid jne. , mis esitatakse vastavas kohas. Lepinguliste poolne ratifitseerimise aeg on alati ära määratud, kui selle kohta leidub arhiivides kindlad andmeid.

Ülalmainitus seisnevadki peamised põhimõtted, millised võeti selle Rahvusvaheliste lepingute ja traktaatide kogu väljaandmisel aluseks, ning mis said selle esimese köite väljaandmisel rakenduse.

Vastavalt ülalöeldule pühendatakse esimesed köited Venemaa ja Austria vahelistele diplomaatilistele suhetele ja käesolevas köites on mahutatud kõik rahvusvahelised aktid, mis sõlmitud mainitud riikide vahel, alates XVII saj. teisest poolest ning lõpetades Keiser Peeter III ((1728 – 1762)) valitsusajaga, st. 1762.a. Esimese aktina on antud Kogu I köitesse võetud protokoll, mis allkirjastatud 1675.a. tsesari saadikute ja Vene ministrite poolt ning mis puudutab Tsaari tiitlit ning selle riiklikes dokumentides väljendamise viisis; viimaseks aktiks on Keiser Peeter III ((Imperaator Peeter III)) deklaratsioon tema poolse Preisimaa vastase sõjategevuse lõpetamisest. Kuigi viimati mainitud protokoll ei saanud formaale lepingu jõudu, kujutab see enesest tähelepanuväärset Venemaa diplomaatiliste suhete ajaloo mälestusmärki, mistõttu meil ei olnud selle väljajätmise õigust. Kusjuures, see kirjutis on samuti trükitud ära isegi Seaduste täielikus kogus ((*Полномъ Собрании Законовъ.*)). Siiski, Moskva peaarhiivis selle akti täielikku originaalteksti ei leidunudki, oli vaid selle tõlge. Seepärast pöördus Välisministeerium Viini valitsuse poole, et saada protokoll originaal koopia. See palve täidetigi viivitamatult ja nüüd on see käesolevas köites trükitud eeskujuliku täpsusega.

Kõik selle köite ülejäänud aktid on kohustuslikus korras esitatud meile Moskva peaarhiivi peadirektori poolt, osa tõestatud koopiate, teised originaaldokumentidena, mis trükiti ära mingeid muudatusi tegemata ja säilitades neile iseloomuliku õigekirja. Tõlgete suhtes tuleb märkida, et vaatamata XVII ja XVIII sajanditel tehtud tõlgete ebatäpsusele ei saa neid jätta tunnistamast ametlike dokumentidena, mis tunnistavad seda, kuidas mõisteti antud ajal välisriigiga sõlmitud ja võõrkeeles olevat traktaati. Seepärast paljude aktide tõlked, mis on võetud üle Seaduste täielikust kogust (mis on igas aktis ära märgitud); mis aga puudutab traktaatide, deklaratsioonide ja erinevate salajaste artiklite tõlkeid, mis ei ole Seaduste täielikku kokku võetud, siis need on tellitud juurde Moskva peaarhiivist. Erandi moodustab Venemaa liitumise akt Viini 1738.a. Traktaadiga, nõnda nagu peale liitumise akti enese, puudusid Arhiivis ka selle traktaadi kuuenda artikli ning teiste mainitud traktaati kuuluvate aktide tõlked. Seepärast on selle artikli ja mainitud aktide tõlge tehtud meie poolt ning meie poolses sõnastuses. Kuid muude traktaatide tõlgetes tuli täita jäetud lünki ning väljajätte, mis on tekstis asetatud ümarsulgudesse. Kuid üldiselt rääkides on kaasaegsed traktaatide tõlked trükitud ära ilma mingeid muudatusi tegemata, kui mõnede gammatiliste vigade, millised muudavad täielikult allika mõtet, parandamist muutmisteks ei nimetaks.

Lõpuks välise kuju suhtes, millist on käesolevas köites järgitud, võib veel märkida, et alliktekst on asetatud vasakusse veergu, tõlge aga paremasse. Erand on tehtud vaid sobivatele ajaloolistele selgitustele, millised on paigutatud iga akti algusesse, pealkirja ning teksti vahele ning see on trükitud peenema kirjaga, nõnda et nende prantsuskeelne tõlge asub vastupidiselt vasakus veerus.

Sellisel viisil väljaantud köide sisaldab eneses kõiki rahvusvahelisi akte, millised on enam kui sajandi Venemaa ja Austria diplomaatiliste suhete näidis-mälestusmärgid. Läbirääkimise asjaks olid paljud küsimused, millised kerkisid üles enne meie poolt täheldatud lähtepunkti ja mis kestsid edasi XVII ja XVIII sajandil, on Venemaa ja Austria suhete lähedaste suhete aluseks. Olles veendunud selliste suhete järjepidevas ja edenevas arengus, meile ei näinud liigsena tuua selle köite alguses lühike Venemaa ja Austria ning Saksa imperaatorite vaheliste suhete arengu lugu, alates nende tekkimise momendist kuni XVII sajandi lõpuni. Sellega on seletatav alljärgnev üldine sissejuhatus. Nõnda nagu selle ajaloo kirjelduseks, nii ka üksikute aktide selgitamiseks oleksid meile eriti kasulikud väljavõtted diplomaatilisest kirjavahetusest, millist hoitakse Moskva peaarhiivis, mis tehtud Bantõs-Kamenski ((Бантышъ-Каменскимъ)) poolt. Nende väljakirjutuste märkimisväärtset täpsust kinnitasid juhud, kui tuli veelkord allikmaterjalide juurde pöörduda. Peale nende arhiivides olevate allikate, kasutasime samuti rikkalikku ajalookirjandust, milline puutub trükitud aktide sõlmimise ajajärku.

Esitades mõne sõnaga käesoleva väljaande üldise kava ja näidates ära selle esimese köite sisu ning iseärasused, me loeme lõpuks oma meeldivaks kohustuseks, selles töös A.F. Hamburgeri ja Baron Jomini kui vahetutest ja aktiivsetest osalejatest, teatamist.

F.M.

*

((Tõlkijalt: Kuna see on kogumik, siis on tähtis mitte unustada, et kõik mis on öeldud-kirjutatud esimeses köites, s.t. käesolevas kd., on justkui eeskuju. Eriti esimesed lepingud. Hiljem on neist tehtud lühendamised. Näiteks on tiitlid lühemad, ja osa formaalsusi, on asendatud ühe reaga, mis meenutab, et selles kohas peavad olema loetletud-täheldatud allakirjutanud valitsejad või lepingu sõlminud volinikud. Nii on hilisemad tekstid väliselt teistsugused, st. lühemad, vahest terve lk. Kui aga teha väljavõtte, siis tuleks lõpus uuesti alguses esitatud tegelaste lõik lisada, et see oleks ka originaali sarnane. Lisaks viidatakse allpool eespool sõlmitud lepingutele, viidates Akti Nr. - le. Samuti eeldatakse, et huviline on hankinud kõik köited, kuna riikide suhted on tihti kolme ja enama poolsed, nii et osa mainitud lepinguid on esitatud mingis teises köites ja väikese kujundusliku erinevusega. Koit Laineste.)).

*

Sissejuhatus.*

Venemaa diplomaatiliste suhete algus Austria-tseesarliku õukonnaga puutub XV sajandi teise poolde.

*Peale arhiivi allikate, me kasutasime, muuseas, järgmisi teoseid ja ajalooliste aktide kogumikke:

1)Памятники дипломатических сношений древней России съ Державами иностранными. Спб. 1851 и след. (9 томовъ).

2)Fontes rerum Austriacarum, spetsiaalses köites kd. IX, XXII ja XXVII.

3)Mailath. Geschichte des österreichischen Kaiserstaates. Hamburg 1834-50. 5 Bde.

4)Coxe. Histoire de la maison d'Autriche, trad. De l'Anglais par Henry. Paris 1809, 7 vol.

5)Vehse. Geschichte des österreichischen Hofes und Adels und der österreichischen Diplomatie. Hamburg, 1851 u. flg. 9 Bde.

6)Соловьева. История России съ древнейшихъ временъ. Москва 1851 и след.

7)Herrmann. Geschichte des russischen Staates. Hamburg. 1852 u. flg. 7 Bde.

8)Arnoth. Prinz Eugen von Savoyen. Wien. 1858, 3 Bde.

Läbirääkimiste, mis toimusid sellest ajast peale ja säilunud Moskva Välisministeeriumi Peaarhiivi dokumentidest on näha, et Rooma Imperaator Fridrich III saatis 1486.a. saatkonna Moskvasse, suurvürst Ivan Vassilevitsi ((Iwan Wassiliewitch)) juurde. Kuid vaid teises saatkonna kohta, mis saabus Moskvasse 1489.a., on olemas üksikasjalikud ja erakordselt huvitavad andmed. Imperaator teatas oma soovist astuda enam lähedastesse ja sugulaslikesse suhetesse Venemaal, paludes oma saadiku kaudu, markkrahv Badeni Albertile, Fridrich III vennapojale, ühe suurvürsti tütardest, kätt. Samal ajal tegi imperaator Suurvürstile, temale kui tsaari võimu kandjale, ettepaneku ta määrata Vene maade kuningaks ja palus keelata ära Pihkvalaste Liivimaa vastased sõjakäigud. Kuid Suurvürst Ivan Vasiljevits nõustus vaid oma tütre imperatori pojale andmisega: Rooma kuningale Maximilianile; temale kuninga tiitli andmise suhtes ta teatas, et omades Jumala korraldust „nii nagu tema ees ei soovinud keegi, nii ka praegu ei taha“. Lõpuks ja ka kaebusel Pihkvamaalaste üle ei olnud edu: Suurvürst vastas, et Pihkvamaalased hõivasid vaid juba ammu ajast neile kuulunud maid.

Samal aastal saadeti Austriasse esimene saatkond, millise eesotsas oli kreeklane Trachaniote.

Suurvürsti poolt temale antud instruksioonis tehti talle ülesandeks läbirääkimiste jätkamise tseesarliku õukonnaga küsimustes ja samal ajal, saavutada imperaatori nõusolek mõlemate riikide vahelisteks suhete vabaduseks ning vastastikuseks saatkondade vahetuseks.

Sellisel viisil oli asetatud alus alalistele Austria ja Venemaa vahelistele diplomaatilistele suhetele, millised võtavad aja kestel üha suuremaid mõõtmeid. Nende suhete asjad ja ideed, millised järgiti mõlemate riikide poolt, on seletatavad, ühest küljest, nende arengu ajaloolise arenguga, aga teisest, nende endi geograafilisest asendist. Alates XVIII sajandist on Austria püüd Bohemiat ((Tsehhit)) ja Ungarit oma valitsussaua alla saada eriti aimatav. Albert V, Sigismondi väimees, Ungari ja Tsehhimaa kuningas, ajajärgust peale, said Austria pretensioonid suurema juriidilise aluse. Kuid, siiski ei olnud nii lihtne seda eesmärki saavutada. Tsehhid ja ungarlased, olles sajandite jooksul pühitsetud õigustega ja vabadustega, puiklesid kaua oma riikliku sõltumatuse lõpliku hävitamise vastu. Seepärast, kuigi Frederic III ((Фридрихъ III)) esitas oma vaieldamatuid õigusi Ungaari ja Tsehhi troonile, ei olnud need mõlemate mainitud

rahvaste poolt tunnustatud. 1526.a. valiti imperaator Ferdinand I Ungari ja Tsehhiimaa kuningaks. Kuid ka peale seda tuli Viini valitsusel võidelda pidevalt ühendatud piirkondade separatistlike püüdlustega. Kodusõda, mässud ja vandenõud täidavad kogu Austria Ungari ja Tsehhiimaaga peetavate suhete ajalugu XVI ja XVII sajandi kestel ning isegi ka järgnevate sajandite kestel. Selles visas võitluses, mis maksis Austriale palju valatud verd ning suuri materiaalseid ohvreid, osalesid vähem või rohkem vahetult tema kaks naaberriiki: Poola ja Türgi. Poola sekkus mitmeid kordi Austria monarhia siseasjadesse ja relvastatud Ungari ülestõusnud vandenõulased leidsid tavaliselt poolakatelt materiaalselt ning moraalset poolehoidu. Sellisel viisil ei saanud Austria Poolas nägemata jätta oma loomulikku ja pidevat vaenlast. Kuid see vaenulikkuse tunne leevenes, teisest küljest, soovist kasutada ära Poola riikliku ülesehituse ilmselgeid puudusi ja neid lakkamatuid segadusi, millistest on rikas Poola rahva ajalugu . Vaat, miks Austria, kui Poola naaberriik, ei saanud suhtuda ükskõikselt sellesse, kes asub Poola troonil. Sellega on seletatav Austria sekkumine Poola asjadesse või vähem vahetu osalus, millist ta omas Poola trooni täitmisel.

Teiseks riigiks, millisega Austria seisis pidevalt kõige vaenulikemas suhetes, on Türgi. Alates Konstantinoopoli vallutamisest peale kohtasid Türklased Austrias esimest tõket Euroopa oma hordidega ülejutamisel. Neid ebasõbralike suhteid kasutasid ära ungarlased, kes olid vastu Ferdinand I Ungari kuningaks kuulutamise vastu ja nende poolt sultanilt pakutud abi ei tulnud kaua oodata. Vähehaaval muutus suur osa Ungarist võidukate türklaste saagiks ning imperaator Ferdinand I oli sunnitud igal aastal sultanile, 1547.a. Andrianopoli traktaadi alusel andamit maksma. Järgneva aja kestel Austria ja Ottomani impeeriumi vahelised vaenusuhted mitte ainult ei lakka, vaid võtavad isegi üha suuremaid mõõtmeid. XVII sajandi lõpus, tänu Charles de Lorraine et du Prince Eugene hiilgavatele võitudele, pidid türklased Ungarist oma väed välja viima ja mõlemate riikide vahel 1699.a. Carlowitzis sõlmitud traktaadi põhjal, nende rollid muutusid oluliselt. Sellest ajast peale võtab Austria pealetungiva poole rolli ja Porta sekkumine Ungari siseasjadesse kõrvaldatakse täielikult, seejuures selle võrra kuidas arenevad Ottomani impeeriumi lagunemise sündmused, jälgib Austria üha tähelepanelikumalt Türgis arenevate asjaolude edasist käiku.

Pidades silmas ülaltoodut, ei ole raske mõista Austria ja Venemaa lähenemise põhjuseid: mõlematel riikidel oli samad vaenlased ja alguses oli neil vähe kokupõrkeks põhjuseid.

Tegelikult, Moskva suurvürstid ja tsaarid kartsid samuti Poola rahva poolseid Venemaa vallutamise kavatsusi. Sagedased Venemaa siseasjadesse sekkumised, avalik vastastikune kahtlustamine ning ilmne vastastikuste vaenlaste toetamine olid sajandeid ammendamatuks vastastikuse vaenu ning kokkupõrgete allikaks. Kuid eriti Moskva tsaaride soov tagastada Venemaale juba ammusest ajast temale kuuluvad Poola poolt vallutatud maad, pidi olema igasuguse riigiga, milline oleks aidanud sellele eesmärgi saavutada, lähenemise põhjuseks. Seepärast, ei saa tähele panemata seda esialgset, suurvürst Ivan Vassiliwitchi aegadest Venemaa ja Austria lähenemise põhjust. Kui Moskva riik jõudis üle elada raske tsaaride vahelise aja, millise ajal Poola kallalekippumised Venemaa riikliku sõltumatuse vastu võtsid enneolematud mõõtmed, Venemaa naabrus muutub ohtlikuks kunagisele Poola Vabariigile ((Речи Посполитой)). Lakkamatud mässud, pidev parteide vaheline võitlus ning kuningavõimu võimetus, väljakuulutatud põhitingimuseks shljahtade ((шляхта, schliachta)) vabadus, pidid

loomulikult kutsuma esile naaberriikide pingsa tähelepanu. Järelikult, sarnane Poola seisund andis piisavalt alust Venemaa ja Austria vahelisteks lähedasteks suheteks. Need suhted, mis tingitud Poola asjadest, arenevad järkjärgult XVI saj., aga XVII sajandil, kui Austria vahendusel, tsaar Aleksei Mihhailovits ((Alexis Mikhailowitch)) ((1629-1676)) ((troonil 1645 – 1676.a.)) tunnistati õigustatuks Poola troonile, ilmus neil täiesti tunnetatav ühtse eesmägi, millise poole pidid püüdlema Venemaa ja Austria, teadvustamine.

Lõpuks, mis puudutab Türgit, siis Moskva tsaarid veendusid üpris varsti, et nende Türklaste vastases võitluses langevad Austria imperaatorite huvid kokku. Samas ka Krimmi tatarlaste pidevad sõjakäigud ja röövretked kutsusid Moskvast esile õiglase viha nende Konstantinoopolis asuva kõrgema valitseja vastu. Seda kasutas ära Austria ja ka teised Lääne-Euroopa riigid. Austria valitsus pidevalt ärgitas Venemaad ühisele Ottomani impeeriumi vastasele võitlusele ja XVII sajandi lõpus, pidades silmas seda eesmärki, seatakse mõlemate riikide vahel sisse kõige tihedam liit.

Peale äsja esitatud Austria ja Venemaa lähenemise põhjuseid, aitas vastastikuste suhete rahumeelseke kulgemisele kaasa ka nende riikide geograafiline asend. Geograafiliste piiride ühtsus ja vahetu naabus soodustab piiririikide vaheliste suhete arengut. Kuid, teisest küljest, on vaieldamatu, et need-samad tingimused lihtsustavad vastastikuste kokkupõrgete tekkimist ning on sagedaste vastastikuste arusaamatuste ja sekkumiste põhjuseks. Kui tekkisid vahetud suhted Austria ja Venemaa vahel, nad olid teineteisest eraldatud teiste riikide valdustega, kelles nad said näha vaid loomulikke ja ohtlikke vaenlasi. Seepärast, näib meile, et geograafiliste tingimustega võib osalt seletada selle, miks mitte enne kui XV sajandi lõpus algasid Venemaa ja Austria vahel vahetud diplomaatilised suhtlused. Senini oli mõlematel riikidel teineteisest kõige ähmasemad ja ebamäärased arusaamad. Sellega on samuti seletatav, miks tiitli küsimus sai täiesti algusest peale diplomaatiliste läbirääkimise küsimuseks. Seni kuni Moskva tsaarid piirasid oma tegevust riigielu siseküsimuste ringiga, võisid nad võtta igasuguseid tiitleid ja omistada enesele kõikvõimalikke aujärke. Kuid kui nad vaid astusid suhetesse välisriikidega, millistelt nad nõudsid oma tiitli tunnustamist, muutusid läbirääkimised ja näaklemised möödapääsmatuks. Ja mida kõrgem tiitel oli Moskva valitsejate poolt võetud tiitel, seda eksestivsemat jõudu tunnistati nende taga välisriikide poolt, seda enam pidi kerkima vaidlusi ning seda loomulikumalt osutati vastuseisu.

Tegelikult, järgnev Venemaa ja Austria vaheliste suhete ajalugu tõestab, kuivõrd oli tiitli küsimus mõlemate riikide vahelise kirjavahetuse ning läbirääkimiste asjaks. Kui Venemaa ja Austria suhted Poola ja Ottomani valitsuse suhtes pidid viima huvide ja püüdluste solidaarsuse teadvustamiseni, siis teisest küljest, tiitlit puudutavad vaidlused saavutasid mõnikord, eriti alguse aastail, vastastikuseks tulemuseks, kuigi tavaliselt kiirelt mööduva, võõrandumise. Kuid, kuidas ka ei olnud, siis igal juhul on see aeg ümber ja Venemaa ning Austria rahvusvahelised suhted keskenduvad sajandite jooksul juba meie poolt ülalpool esitatud küsimustele.

Koos esimeste Venemaa saadikutega, kes saadeti Austriasse, jõudis 1490.a. Moskvasse ka uus Rooma kuninga Maximilieni poolt saadetud saatkond. Võtnud vastu Ivan Vasilievitsi ettepaneku, väljendas Maximilian oma nõusolekut suurvärsi tütreaga abiellumiseks. Kui meenutada, et et sel ajal oli Maximilian juba üle aasta kihlatud Anne de Bertagnega, kellega siiski abiellus Prantsusmaa kuningas Karl VIII ((Charles VII)), siis sarnane ettepanek pidi paistma üpris kummaline. Kuid see on osalt seletatav

Maximiliani sooviga leida suurvürstis liitlast ja osalt rahvusvahelise suhtluse vahendite algelise olukorraga, mil oli vähe tõenäoline, et Moskvas saadakse teada juba ammu toimunud kihklusest. Selle saatkonna peamiseks eesmärgiks oli Moskva riigiga tiheda kaitse- ja rünnakuliidu loomine. Püüdes Ungarit oma valitsuskepi alla, kohtas Maximilian vastuseisu mitte ainult ungarlaste endi poolt, vaid ka Tsehimaa kuningalt, Poola kuninga poja Casimiri, Wladislasi poolt. Selleks, et parolüserida Poola sekkumine Tsehhi kuninga kasuks, ega lubada viimasel ka Ungari troonile asumist, saavutas Maximilian liidu Venemaaga. Ühiseid huvisid silmas pidades, millised sidusid ühises asjas Venemaad ja Austriat, viisid läbirääkimised üpris kiiresti lõppliku kokkuleppeni ja 1490.a. allkirjastati Moskvas esimene Venemaa ja Austria vaheline liidutraktaat ((Liiduleping)). Selle traktaadi alusel suurvürst Ivan Vasilievits kohustub, juhtumil, kui Maximilian „soovib oma Mägedetagust isamaad enesele“ aga Poola kuningas Casimir või ta poeg Wladislas, Tsehimaa kuningas, astub temaga sõtta, astuda viimasega sõdima ja aitab oma liitlast „tões ja ilma mingi tagamõtteta“. Teisest küljest, Rooma kuningas lubas oma abi suurvürstile, kui ta soovib liita oma isamaaga Kiievi suurvürstiriigi, mida hoiab omale Poola kuningas Casimir ja tema lapsed meie Riigi Venemaa maid“. Peale seda, kui suurvürst kinnitas sellele ristikujuliselt suud andes, lepingu, saatis ta Maximiliani juurde saadiku, et ta teeks sama saadiku juuresviibimisel. Tõesti, 1491.a. Maximilian andis sõlmitud lepingu rikkumatu täitmise vande.

Samal liidu sõlmimise tunnil pöördus Austria Venemaa poole, nõudes Poolale sõja kuulutamist, lubades samal ajal aidata kõikide jõududega kaasa Kiievi Venemaale tagastamisel. Ainiti, liiduline leping ei jõustunud, sest, nagu teada, Maximilian sõlmis juba 1491.a. Lõpus lepingu Ungari kuningaks valitud Wladislasiga, millise jõul tunnistati tema õigust asuda Ungari troonile, kui Wladislasist ei jää järgi meessoost troonipärijat.

Peale seda kui 1493.a. valiti Maximilian Saksamaa imperaatoriks, Austria ja Venemaa vahelised diplomaatilised suhted jätkusid, kuigi enne Wassili Iwanowitschi ((Василия Иоанновича)) troonile asumist 1505.a. ei paku need erilist huvi. Kuid pidades silmas tollast asjade seisu Ungaris ja Poolas, 1506.a. Alguses imperaator Maximilian ja suurvürst Vassili Ivanovits pidid ühtima omavahelise, 1491.a. sõlmitud liidu uuendamise soovis. Seepärast, 1514.a. Saatis imperaator saadiku Moskvasse, ettepanekuga endine liiduleping uuendada ja et ühineda üheskoos ühise vastase – Poola kuninga Sigismoundi vastu. Tõesti, järgmisel aastal sõlmiti uus liiduleping, mis pälvis erilist tähelepanu. Selle sisu seisnes selles, et lepingupooled kohustuvad Poola vastase sõja alustamiseks, et sundida teda välja andma tema poolt vallutatud Saksamaa impeeriumi osi, aga Venemaale tagastama Kiievi „ja muud Vene kindlused“, millised ta „ebaõigelt enesele peab“. Kuid see rahvusvaheline akt on eriti tähelepanuväärne selle poolest, et selles tunnistatakse esmakordselt Venemaa valitsejat imperaatori tiitliga. Tegelikult, traktaadi kavas, mis esitatud Maximiliani poolt, ta pidevalt nimetab Vassili Ivanovitsi imperaatoriks.*

*Selle akti tõlke ja koopia saatis Peeter I ((Pierre I)) 1718.a. Euroopa riikidele, et kinnitada oma õigusi imperaatori tiitlile.

Peale selle Liidulepingu sõlmimist Austria ja Venemaa vahelised diplomaatilised suhted tihti peatusid, aga vahest nad katkesid isegi mitmeks aastaks. Kuid XVI sajandi lõpus, tsaar Ivan Julma ((Иоанна Васильевича Грозного, Tsar Iwan Wassiliewitch le Terrible)) valitsemise ajal, saavad mõlemate riikide vahelised läbirääkimised erilise huvi. Nende peamiseks ajaks oli Poola. Kui Saksamaa imperaatoril oli Türgi vastu võitluseks

vaja Venemaa abi, siis ta püüdis kõigi vahenditega peatada vene vägede Poola vastast võitlust, et anda neile avar võitlusväli Türklastele sõdimiseks. Äärmist hädavajadust Moskva valitsejatega koostööks tundis Maximilian eriti seepärast, et mõjukad Saksamaa impeeriumi vürstid keeldusid võidukate Türklaste vastu sõja alustamisest. 1517.a. ilmus imperaator Maximilian I poolne saadik, Herberstein, tuntud teose „Rerum Moscoviticarum commentarii“ autor, Moskvasse. Saadik palus suurvürst Vassili Ivanovitsil sõlmida rahu või, vähemalt, relvarahu kuningas Sigismund I -ga ning alustada sõda, kooskõlas Liidulepinguga, Türklaste vastu. Tema järel saabusid samuti Poola kuninga saadikud, kaasas rahuetpanek, kuid läbirääkimised kukkusid ikkagi läbi, kuna suurvürst keeldus rahu kauemaks kui kuus kuud, tegemisest. Teisest küljest, Poola kuningas, Venemaaga rahuläbirääkimise perioodil, ärgitas igatviisi Krimmi tatarlasi Venemaa territooriumile tungima.

Imperaator Maximilian I surm 1519.a. Tegi lõpu Viini kabineti vahendustegevusele ja meil puuduvad igasugused usaldusväärsed andmed Venemaa ja Austria vaheliste diplomaatiliste suhete kohta alates 1519.a. Kuni 1571.a. Meile on teada vaid see, et peale Maximilian I surma, suurvürst Vassili Ivanovits soovitas Saksamaa impeerioriks Brandenburi ((margrave de Brandenbourg)) markkrahvi. Järelikult on siin esimene näide Venemaa vahetust osalusest „Püha Rooma impeeriumi Saksamaa rahva“ saatuse määramisel“. Kui seejärel, Karl V ((Charles V))Saksamaa impeeriumi troonile tõusul, Venemaa ja Austria suhted olid pigem juhuslikud ja isegi katkesid mitmeks kümneks aastaks, siis see on seletatav osalt Austria ja Saksamaa ajaloo XVI sajandi esimesel poolel. Reformatsioon Saksamaal ja lakkamatud sõjad Prantsusmaa ja Türgiga sidusid Karl V ja Ferdinand I kogu tähelepanu. Siiski, kui pidada silmas õudsaid lüüasaamisi, milliseid tekitas sultan Soliman Ferdinand I -le, siis on raske uskuda, et selle aja jooksul Austria ei pöördunud kordagi abi saamiseks Venemaa poole.

Kuidas ka ei olnud, kuid alles 1571.a. Kohtab meie arhiivides akte, millised tunnistavad Austriaga peetavatest diplomaatilistest läbirääkimistest. Nad olid kutsutud esile Poola sündmustest. 1572.a. Suri poola kuningas Sigismund II, kellest ei jäänud maha lapsi, mil lõppes ka Jagellonide ((Ягеллоновъ)) dünastia. Seepärast kerkis üles Poola trooni täitmise küsimus, millise lõplikust lahendamise ei saanud jätta külmaks Austriat ning Venemaad, pidades silmas eesmärke, millised olid mõnedel Poola parteidel. Veel 1571.a. Imperaator Maximilian II teatas tsaar Ivan Vasilievitsile oma soovist hoida temaga mingeid sõbralikke suhteid, millised eksisteerisid Maximilian I ja suurvürst Vassili Ivanovitsi vahel. Kui seejärel tekkis Poolas üles troonipärimise küsimus, siis tsaar Ivan IV ütles positiivselt imperaator Maximilian II poja kasuks, ekshertsog Ernesti poolt ja Prantsusmaa prints Henri, kuningas Charles IX venna vastu. Vastuseks tsaari sellise sõbraliku käitumise eest, saatis imperaator Maximilian II 1573.a. kulleri erakordselt huvitava ettepanekuga. Saksamaa imperator ei väljendanud kategooriliselt mitte ainult Poola troonile Prantsuse printsi saamise vastu, vaid ta esitas samal ajal tsaarile mittelubama Varsavisse troonile Henrit, vaid jaotada Poola kuningriik järgmisel viisil: Poola ise tuli liita Austriaga, aga Leedu Venemaaga. Artikliteks jaotatud loetelu järgi imperaatori volinik tegi selle ettepaneku järgmiste sõnadega: „А прирадель цысарь, чтобъ то государство (т. е. Польшу) поделити. И корону-бъ Польскую къ цысарю. А Литовское Великое Княжество къ Московскому государству. И стояти-бъ имь содново противъ Турецкаго и противъ всехъ Татарскихъ государей». Järgnevalt, siiski, diplomaatilisest kirjavahetusest ei ole näha: kas tsaar Ivan Julm ((Ivan Grosnõi))

võttis Austria kabineti ettepaneku formalselt vastu. On teada vaid see, et samal aastal saadeti Viini kiri, millises tsaar teatas imperaatorile, et Poola kroon on temale pakutud poolakate eneste poolt, kuid ta lükkas pakkumise tsesari poja kasuks, tagasi. Muide, kui meenutada, et Prantsusmaa prints Hendri ikkagi jõudis astuda Poola troonile, siis Austria poolt algatatud läbirääkimised Poola jaotamisest pidid iseenesest peatuma, kuigi mitte kauaks. Henri ootamatu sõit Prantsusmaale, et asuda Prantsusmaa troonile, mis vabanes kuningas Charles IX surma tõttu, tõstatades uuesti Poola trooni täitmise küsimuse. Milliseid eesmärke aga püüdesid mõlemad asjast vahetult huvitatud riigid, on näha juba eesseisvatest läbirääkimistest. Tsaar Ivan Vasilevits ütles täiesti ühemõtteliselt 1574.a. Oma vankumatu otsuse, olla liidus ja sõpruses Saksamaa imperaatoriga selleks, et „Poola kuningriik ja Suur Leedu vürstiriik meie riikidest ei eemalduks“. Ta kuulutas otse, et Leedu vürstiriik ja Kiiev kuulub tema piirkonda, samuti nagu ka Liivimaa ja Kuramaa, kui ta ammused valdused, pidid olema Venemaaga ühendatud. Selle eesmärgi saavutamiseks kavatsesid mõlemad riigid sõlmida omavahelise formaalse lepingu. Kuid see kavatsus jäi ellu viimata.

Peale kuningas Henri ärasõitu sai Poolas võidu Austria partei ja imperaator Maximilian II kuulutati 1575.a. Poola kuningaks ja Leedu suurvürstiks. Kuid imperaator ei jõudnud seda valituks osutumist ära kasutada, sest et teine partei sai tema poolehoidjatest ülekaalu ja asetask Poola troonile Transilvaania väejuhi Etienne Batory ((Стефана Батория)), kellest sai juba varsti Venemaa kõige vihasem ja kõige ohtlikum vaenlane. Lõpuks, 1576.a. järgnenud Maximilian II surm ja lüüasaamine, millise said Vene väed Etienne Batory armeelt, katkestasid ajutiselt Venemaa ja Austria vahelised Poola saatuse üle käivad läbirääkimised. Poolaga peetava verise sõja ajal, pöördus tsaar Ivan IV mitmeid kordi Maximiliani järglase, imperaator Rodolphe II ((Рудольфу II)) poole, et täidetaks Liidulepingut ja osutataks Poolakate vastast abi. Rodolphe II, omalt poolt saatis mitmeid saatkondi Moskvasse ja palus tsaar Ivan Vasilevitsilt, tema pojalt Feodor Ivanovitsilt ja Boris Godunovilt türklaste, kes laastasid kogu Ungari, vastast abi. Muide, juba imperaator Maximilian II saatis Moskvasse saatkonna „kristluse nime“ vaenlaste vastase võitluse liidu loomise ettepanekuga. Seejuures ei saa mainimata jätta üht üpris tähelepanuväärset fakti. Kui imperaator Maximilian II püüdis tagada oma tõusu Poola troonile, peale kuningas Henri põgenemist, ta, tsaari kaasabil selles asjas, kohustus sõlmima Türklaste vastast liidu selleks, et võtta neilt ära endise Kreeka impeerium ja ühendada see Venemaaga. Imperaator Rodolphe II pöördus samuti Türklastega võitluseks Venemaa poole abi saamiseks, kuid allikatest ei ilmne see, mida ta vastutasuks pakkus. Eriti XVI sajandi lõpus imperaatorlik saatkond, üks teise järel, saabus Moskvasse ja alati oli peaküsimuseks Türki vastase võitluse abi palve. Rodolphe II ei lasknud käest Türki vastu vaenlaste ülesõhutamiseks ühtki võimalust ja vahendit. Ta palus tsaar Feodor Ivanovitsi ja Boris Godunovi, et nad ärgitaksid Pärsia shahhi Türki sultani vastu võitlema. 1601.a. Ilmus Moskvasse tsesari saadik kirjaga, millises imperaator palus lubada ta saadik Pärsiasse läbi ja osutada temale teel igasugust toetust ning kaasabi. Kuid, nii tsaar Feodor Ivanovits, ega ka Boris Godunov ei leidnud võimsa Ottomani impeeriumi vastast vaenulikku tegevust oma huvidele vastavaks. Kui Boris Godunovi valitsemise ajal ilmsid üha enam segase aja ilmumise tundemärgid, ei saanud mingist tõsisest välissõjast juttugi olla. Seepärast, Venemaa pidi piirduma vaid Austriale soobli nahkade ja erineva pehme kola näol subsidiiumite maksimisega, mis saadeti Viini 1595.a.

Need sõbralikud ja alalised Venemaa ja Austria vahelised suhted jätkusid kuni

XVI sajandi lõpuni. Vaid harva ilmus mõlemate riikide vahel, kuigi lühiaegne, suhete jähenemine. Peamiseks viimase nähtuse põhjuseks oli Saksamaa imperaatorite alaline Baltikumi piirkonna elanike eest seismine ja nende sekkumine Venemaa poolstesse katsetesse seda piirkonda enesega liita. Eriti ilmselt tuli esile Ivan IV valitsemise ajal kui Venemaa ilmutas loomulikku püüdu murda enesele tee Balti mere äärde ja allutada Venemaa valitsuskepi alla Liivimaa ja Eestimaa. Seepärast imperaator Maximilian II pöördus mitmeid kordi Tsaari poole palvega, et lõpetataks sõjategevus, tagastataks vallutatud linnad ning vabastataks sõjavangid. Kuid kõigile nendele taotlustele oli Tsaar Ivan Vasilievitsil üks vastus: Livoonia ((Liivimaa)) kuulub ammusest ajast Venemaale ja ärgu tsesar võrastesse asjadesse sekkugu. Vähem jäigalt kummutasid Tsaar Feodor Ivanovits ja Boris Godunov imperaator Rodolphe II taotlused eelmainitud piirkonna suhtes. Livoonia ((Liivimaa)) Poolaga ja Eestimaa Rootsiga ühendamisel (1560.a.) Saksamaa imperaatorite sekkumine kaotas viimasegi seaduslikkuse varju. Seejuures, Livoonia valitsuse käitumine oli Venemaa suhtes alati äärmiselt vaenulik ja jäi selliseks ka Poola võimu ajal. On teada, näiteks, et vürst Ivan Vasilievits, eriti tsaar Ivan Julm ning tema järglased saatsid saatkonnad Saksamaale, et otsida arste, igasuguseid meistreid, kunstnikke jt. Livoonia võimud lasksid käiku kõik vahendid, et veenda värvatud isikuid Moskvasse mittesõitma ja isegi vägisi sundisid neid kodumaale tagasi sõitma.

Eeltoodus seisneb Venemaa ja Austria vahelise diplomaatilise kirjavahetuse sisu kuni XVI sajandi lõpuni. Minnes üle Venemaa Austria vaheliste XVII sajandi rahvusvaheliste suhete iseloomustamisele, me ei kohta mainitud sajandi esimesel poolel mõlemate riikide vaheliste suhete kohta mingeid õigeid andmeid. Vaid harva ja peamiselt juhuslikult tekivad läbirääkimised, millised jälle üpris varsti ja ootamatult katkevad. Muide, selline diplomaatiline suhete iseloom leiab enesele täiesti rahuldava seletuse Venemaa ja Austria sisemises seisundis ja selle ajajärgu Lääne Euroopa poliitilises ajaloos. Boris Godunovi valitsemise ajal algas venemaal õudne segaduste aeg, kui Moskva troon sai omavahel võitlevate bojaaride parteide võitluse areeniks ja Moskva riigist sai magus peibutus isehakanutele ja Vene rahva leppimatute vaenlastele. Kui lõpuks Mihhail Feodorovits Romanov ((Mihhail Romanov - s.1596 – s.1645)) tõsteti Moskva troonile ((1613-1645)), pidi ta loomulikult pühendumata sellele, et eemaldada Venemaa territooriumilt vaenlased ja seadma riigis sisse hädavajalik kord. Ja tegelikult pühendus tsaar Mihhail Feodorovits Romanov kogu oma valitsemise ajal eelmainitud ülesannete lahendamisele ja seda oma elu lõpuni.

Parem ei olnud XVII sajandi esimesel poolel Austria ja Saksamaa impeeriumi seisund. Imperaator Rodolphe II, kogu oma pika valitsusaja kestel oli sunnitud pidevalt võitlema sisesevaduste vastu ja kaitsma end väliste kallaletungide eest. Imperaatori religioosne suund kutsus ungarlased avalikule ülestõusule, kes liidus türklastega, ähvardasid likvideerida igaveseks Ungari allumise Habsbourgide dünastiale. Seejärel imeraatori enda venna ülestõus ta vastu, mis veelgi kõigutas Austria maade sisekorra seisundit. Lõpuks, 1618.a. puhkenud Kolmekümneaastane sõda tõmbas enele Saksamaa imperaatorite kogu tähelepanu ja sundis neid kogu jõuga pühendama oma julgeoleku ning sõltumatus kaitsmisele.

Sellistel asjaoludel on Venemaa ja Austria vaheliste suhete hõredus täiesti loomulik. Meile on teada, et vürst Pozarski ((Пожарский, Pojarsky)) saatis 1612.a. kulleriga imperaatorile kaebuse Poola kuninga suhtes, kes lõpuks раззорившаго Vene maad. Peale Mihhail Feodorovitsi ((Michel Feodorowitch)) troonile tõusu saadeti

1613. a. Austriasse saatkond, kelle ülesandeks oli imperaatorile varem sõlmitud Liidu uuendamine ning ta palumine vahendajaks Venemaa ja Poola vahelistel läbirääkimistele. Tõesti, 1615. a. Toimus Smolenski all ((10. aprillil 2010 toimus **Smolenski** linna põhjapiiril **lennuõnnetus**, milles hukkusid paljud kõrged Poola...)) Vene ja Poola saadikute kohtumine, et sõlmida kohal viibivate imperaatori esindajate juuresolekul vahendusel rahu. Kuid sellel kohtumisel ei olnud edu, seda ootamatu poolakate poolse läbirääkimiste katkestamise pärast ja sellest ajast peale katkesid vahetud suhted Austriaga peaegu täielikult kuni XVII saj. viiekümnendate aastateni. Alles peale 9. aastat, peale Mihhail Feodorovitsi surma s.t. 1654. a., Tsaar Aleksei Mihhailovits ((1629 – 1676)) ((Alexis Mikhailowitch)) saatis esimese saatkonna Austriasse, et teavitada imperaator Ferdinand III -t, oma troonile asumisest ((1645-1676. a.)).

Sellest ajast peale suhted Venemaa ja Austria vahel uuesti paranevad, ja läbirääkimised, milliste asjaks on suhtumine Poolasse või Türki, toimuvad pidevalt mõlemate poolte saatkondade kaudu. Metsikud sõjad, milliseid pidas tsaar Aleksei Mihhailovits Poola ja Rootsi vastu, kutsusid Saksa imperaatori jälle vahendaja rolli. Juba esimesele Aleksei Mihhailovitsi saatkonnale teatas imperaator Ferdinand III oma soovist olla vahendajaks Venemaa ja Poola vahel. Poola sõltumatus sattus 1656. a., Rootsi kuningas Karl-August ((Charles-Auguste)) poolse tegutsemise tõttu, kes vallutas Krakovi ja Varssavi, üpris tõsisesse ohtu. Kartes kogu Poola Rootsi vastu, mis oli sel ajal üpris võimas riik ja Austria neetud vaenlane, lõplikku ühendamist, imperaator Ferdinand III soovis kõigi vahenditega lepitada Venemaa Poolaga. Sel eesmärgil Ferdinand III andis Aleksei Mihhailovitsile mõtte, et poolakad, peale lastetu kuninga Jean Casimiri surma, valivad ta Poola troonile. Tõesti, 1656. a., Austria vahendusel, sõlmiti Venemaa ja Austria vahel konventsioonid tsaar Aleksei Mihhailovitsi Poola ja Leedu Suurvürstiriigi troonile valimisest. (Полное Собр. Зак. № 192 и 193). Kohe seejärel, 1657. a., Ferdinand III sõlmis Jean Casimiriga Rootsi vastase rünnaku- ja kaitseliidu, kuid see oli suunatud, siiski, ka Venemaa vastu. Samal aastal saatis imperaator oma agendi Bogdan Hmelnitcki ((Богдану Хмельницкому, Bogdan Chmielnitzky)) juurde, et veenda hetmani loobuma Moskva tsaarile allumise kavatsusest, veendes teda selles, et ainult Poola kuninga võimu all saavad kasakad nautida oma õigusi ja vabadust.

Varsti peale Poolaga Liidulepingu sõlmimist imperaator Ferdinand III suri. Tema järeltulija Leopold I teavitas 1658. a. Tsaar Aleksei Mihhailovitsi oma troonile tõusmisest ja tegi kohe ka ettepaneku, et olla vahendajaks Venemaa ja Poola vahelistel läbirääkimistel. Kuid ka see kord ei võtnud tsaar Leopold I vahendaja rolli, kuigi ta kordas seda 1661 ja 1663. a. Seejuures tuleb märkida, et kui Austria soovis Venemaa ja Poola vahel rahu sõlmida, oli seletatav Liiduga, mi soli sõlmitud viimati mainitud riigiga, siis see muutus alates 1660. a., kui liitlastel õnnestus Rootslased puru lüüa ning Rootsi kuningas pidi rahu sõlmima*.

*Siin me ei saa märkimata jätta, et Poola jagamise traktaat, mis oli sõlmitud justkui 1660. a. Venemaa ja Austria vahel, pidi olema tunnustatud täielikult väljamõelduks. Seejuures seda mainivad samuti tõsised ajaloolased, nagu Puffendorf (De rebus gestis Caroli Gustavi, lib. VII, § 5) ja Herrmann (Geschichte des Russischen Staates, Bd. III, S. 640). Kuid, ei ülalmainitud poliitilistes suhetes, ega ka arhiivide allikates, ei ole mitte mingeid andmeid mainitud akti eksisteerimise kasuks.

Peale Rootsi rahu sõlmimist oli imperaator Leopold I kogu tähelepanu suunatud

Transilvaania asjadele, kus ta pidi kokku pörkuma võimsa Portuga. Mõlemate riikide vaheline vaen viis 1663.a. avaliku sõjani, milline, kuigi oli lõpetatud 1664.a. Rahuga, ei kaotanud vähimaltki vastastikust vaenu, milline õhutas katoliikluse kõrgemat juhti moslemi valitseja vastu.

Mitte vähem vaenulikud olid Venemaa suhted Türgiga, Aleksei Mihhailovitsi valitsemise lõpus. Hetman Dorochenko Porte poolt oma kaitse alla võtmine ja Türgi vägede poolt Malorossiia ((Малоросси́я)) ja suure osa Poolast, laastamine olid vahetuteks põhjusteks, mis kutsusid Venema poolt esile Türgi vastase tegevuse. Silmas pidades Venemaad ja Poolat ähvardavat ühist ohtu nad liitusid Türklaste vastaseks võitluseks. Kuid on teada, et liitlaste relvade edu ei vastanud nende lootustele. Seepärast, tsaar Aleksei Mihhailovits otsis kõikjalt kristliku maailma ühise vaenlase vastu võitlemiseks abi. Võib positiivselt kinnitada, et mitte kunagi varem Venemaa diplomaatilised suhted ei saavutanud selliseid avaraid mõõte, nagu 1672.a. Sellel aastal tsaar Aleksei Mihhailovits saatis välismaale ühesuguse ülesandega – kutsuda Euroopa riigid Türgi vastasesse sõtta - mitmeid saatkondi. Eriti soovis tsaar oma poole Saksamaa imperaatorit. Seepärast ta tegi imperaatorile kindla Liidulepingu sõlmimise ettepaneku ja et osutataks koheselt Poolale, mis on mitmeid kordi Türklastelt lüüa saanud, abi. Leopold I lubas tõesti ka kohe viia oma väed Poola piirile ning liituda Poolaga, kuid tegelikult ta ei teinud midagi. Kahe aasta pärast, kui vapper Jean Sobiesky ((Янъ Собесский)) oli valitud Poola kuningaks, meenutas tsaar Aleksei Mihhailovits uuesti imperaatorile abipalvet ja ammu lubatud abi. Muide, verine sõda, millist Austria sel ajal Prantsusmaa vastu pidas, oli mõnes suhtes imperaatori käitumise õigustuseks.

Lõpuks, 1675.a. ilmus Moskvasse üpris avarate volitustega tseesarlik saatkond. Peale Valitsejate kirjade üleandmise akti allkirjastamist, Venemaa ja Austria volinikud leppisid kokku ühise, vaenlaste vastase Liidu suhtes. Kuigi see Liit ei olnud hiljem kinnitatud lepinguipooldt kõrgema võimu poolt, ikkagi olid selle peamised alused üpris huvipakkuvad. See kokkulepe, vaatamata sellele, et see ei olnud rüütatud positiivse lepingu vormi, osutas ikkagi pidevat mõju järgnevatel sündmustel. Imperaator Leopold I lubas sõlmida tsaariga formaalse liidu peale Prantsusmaaga ja Rootsiga peetava sõja lõppu. Selle eesmärgi kiiremaks saavutamiseks nõudis imperaator, et Aleksei Mihhailovits saadaks oma väed, ähvarduseks, Rootsi piirile. Seejärel, mõlemad riigid nõustusid nimetama seejärel erilisi volinikke, et sõlmida tihe kaitse- ning ründeliit. Lõpuks, peale Liidulepingu, Venemaa ja Austria nõustusid sõlmima veel teise lepingu Poola suhtes, et kaitsta Poola rahva vabadusi igasuguse kallaletungi eest, ükskõik, millisel poolt see ka ei tuleks.

1676.a. alguses saabunud Aleksei Mihhailovitsi surm peatas alanud tähtsad läbirääkimised Austriaga. Tsaar Fjodor Aleksejevits ((1661 – 1682)) ((Феодор Алексеевич)) pöördus 1679.a. Leopold I poole ülalpool esitatud salajaste määruste täideviimise ettepanekuga. Seejuures ta palus imperaatori vahendust Poola suhtes ja viivitamatut abi türklaste ja tatarlaste vastu. Kuid kriitilises seisundis, millises sel ajal imperaator ise asus, andis temale osalt Venemaaga Türgi vastase Liidu sõlmimise ärajätmise ja Türgi vastase sõjategevuse mittealustamise õiguse. Muideks, Venemaal üksi õnnestus Türgilt nõutada omale, 1681.a. Bachtchiserai ((Бахчисарайскомъ)) traktaadiga üpris soodsad tingimused.

Kuid varsti pidi Austria ise hankima igal viisil Venemaa abi Ottomani impeeriumi vastu võitlemiseks. 1683.a. Alustas Türgi Austria vastu uue sõja ja juba mõne kuu pärast

piirasid Türgi väed Viini. Siis Leopold I sõlmis 1683.a. Liidu Poolaga ja mõlemad riigid kohustusid kasutama kõiki jõude, et kaasata Liitu ka Venemaa. Saksamaa imperaator pöördus seepärast mitmeid kordi Moskva poole, et paluda teda Türgi vastasesse Liitu astuda. Kuid kõigile imperaatori põhjendustele vastas Moskva valitsus, et ta ei sõlmi Liitu seni, kuni Poola kuningas ei sõlmi temaga rahulepingut, Venemaa õigust Poola arvelt territoriaalsetele soetustele. Lõpuks, vaid 1686.a. Sõlmiti Poolaga rahu ja liit türklaste ja tatarlaste vastu, tänu imperaatori ja Veneetsia vabariigi poolsele Poola valitsusele surve avaldamisele. Kaua oodatud Liidu sõlmimise teatega saatis tsarinna Sofja Aleksejevna ((Sophie, Софья – 1657 – 1704)) samal aastal Viini suure saatkonna. Imperaator võttis üpris aupaklikult saatkonna vastu ja teatas, et ei asu liitlaste nõusolakuta Türgiga mitte mingitesse läbirääkimistesse ja ei sõlmi rahu Venemaa osaluseta. See-sama kohustus kordub kirjas, mis saadetud imperaatori poolt 1689.a. Moskvasse. Omaltpoolt tsarinna Sofja ja Peeter I ((Pierre I)) ei pidanud liiast meenutada imperaatorile aegajalt seda tema kohustust.

Peale 1697.a. Formaalse, Ottomani impeeriumi vastase Liidulise lepingu sõlmimist, Venemaa ja Austria vahelised suhted enne XVIII saj. seisnesid peamiselt pidevas üksteisele sõja käigu teadete vahetamises. Kui seejärel 1698.a. oli Peeter I Viinis, siis oli läbirääkimiste asjaks ikka üldine Türgi vastane sõda, milline lõppes järgmisel 1699.a., Carlowitzi rahuga Saksamaa imperaatori ja tema liitlaste, erandiks Venemaa, ühelt ning Ottomani Portega, teiselt poolt. Venemaa sõlmis vaid kaheks aastaks relvarahu ja aasta pärast Konstantinoopolis rahutraktaadi Türgiga.

Ülaltoodud me tegime katse esitada lühikese loo Austria ja Venemaa vahelistest suhetest, alates XV sajandi algusest kuni XVIII sajandini alguseni. Ärgitavad põhjused, mis esmakordselt need suhted esile kutsusid, saavad veel suurema tähenduse XVIII sajandi jooksul. Diplomaatilised ja rahvusvahelised suhted mõlemate riikide vahel võtavad veelgi suuremaid mõõtmeid peale Peeter Suure valitsusaega ja seepärast, sõlmitud rahvusvaheliste aktide arv kasvab samuti XVIII sajandi keskel. Kui XVII sajandil olid sõlmitud Venemaa ja Austria vahel vaid kaks rahvusvahelist akti, siis XVIII sajandil, vastupidiselt loetakse neid kokku üle kolmekümne. Millised asjaolud kutsusid esile nende lepingute ja aktide sõlmimise ning millises ajaloolises seoses nad omavahel on, selgitatakse välja iga üksiku akti sissejuhatavas ajaloos.

***

Sisukord.

Sissejuhatus

I

Nr.1.

1675.a. 9. Oktoobril, Üleskirjutus, mis tehtud Moskvast Venemaa ja Tseesari õukondade poolt. Saadikute poolsest Valitsejate enese käest saadud volikirjade üleandmisest; Venemaa Valitseja tituleerimiseks majesteediks, mitte tema hiilguseks ja

kõigi oma saadikutele Tseesari osutavast seisukohast teavitamine (П.С.З. № 610).
((Полное Собрание Законовъ Российской Империи (ПСЗРИ)).
lk. - 1

Nr. 2.

1697.a. 29 Jaanuar (8 . Veebruar.) Viinis Venemaa, Austria ja Veneetsia Vabariigi vahel sõlmitud traktaat. Rünakuliidust türklaste ja tatarlaste vastu (П.С.З. № 1569) - 13

Nr. 3.

1710.a. 31. Märtsil. Austria, Inglise ja Madalmaade õukondade deklaratsioon Saksamaa impeeriumi neutraliteedi kohta Põhjasõja jätkumise ajaks.
- 20

Nr. 4.

1726.a. 17. Aprillil. Akt Austria liitumisest Liidulepinguga, mis sõlmiti 1724.a. Venemaa ja Rootsi vahel.
• - 28

Nr. 5.

1726.a. 6. Augustil. Traktaat, mis sõlmitud Viinis Vene ja Tseesari õukondade vahel. Ühiste jõududega koostööst rahu säilitamiseks Euroopas. Venemaa õukonna liitumine 30. Aprillil 1725.a. Rooma impeeriumi ja Hispaania kuninga Philippe vahel sõlmitud rahulepinguga jne. Koos salajase artikli ning konventsiooni lisamisega, millised on allkirjastatud samal kuupäeval. (П.С.З. № 4946),

-32

Konventsioon
-42

Salajane artikkel
- 43.

Nr. 6.

1727.a. 30. Juunil. Konventsioon, mis tehtud S-Peterburis, Tseesari ((d' Autriche, Austria)) ja Venemaa õukondade vahel. Venemaa abivägede hoidmisest Tseesari juures ja Tseesari vägede hoidmisest Venemaal traktaadi, mis sõlmitud mõlemate Riikide vahel, 6. Augustil 1726.a., 6. artikli alusel (П.С.З. № 5133).

- 44.

Nr. 7.

1732.a. 26. Mail. Traktaat, mis sõlmitud Kopenhaagenis kolme õukonna: Tseesari, Vene ja Taani vahel. Sõprusest ja vastastikusest, käesoleval ajal mainitud Riikidele Euroopas kuuluvate valduste garantiist, Austria pärandi kaitsmisest relva jõuga jne. (II.C. 3. № 6069). - 48.

1732.a. 26. Mail. Kaks eraldi artiklit, mis lisatud sõlmitud traktaadi juurde samast aastast ja kuupäevast Kopenhaagenis, Venemaa, Tseesari ja Daani õukondade vahel. Taani kuninga poolsest ühe miljoni riigitaalri ((rixdalers, ефимковъ)) maksmisest Holsteini hertsogile osa Schleswigi hertsogkonna eest (II.C. 3. № 6070). Lisas on mitteavalikustatud salajane artikkel. - 57.

	Eraldi artikkel I	-
58		
	Eraldi artikkel II	-
61		
	Salajane artikkel	-
62.		

Nr. 8.

1733.a. 8. Augustil (19.) sõlmitud konventsioon Austria, Venemaa ja Saksoonia vahel, milline puudutab Saksoonia kuurvürsti Poola troonile asumist.

- 63

Nr. 9.

1737.a. 9. Jaanuaril Viinis Vene ja Tseesari õukondade vahel sõlmitud konventsioon. Vastastikusest abist Türgi vastases sõjas (II.C. 3. № 7153).

- 69.

Nr. 10.

1737.a. 18. Märtsil. Deklaratsioon Türgi vastasest üldisest sõjategevusest.

- 80.

Nr. 11.

1738.a. 22 Märtsil (2. Aprillil). Konventsioon, milline sisaldab türklaste vastase üldise sõjategevuse plaani.

- 84.

Salajane punkt planeeritud operatsioonide kohta. - 86.

Nr. 12.

1739.a. 12. Mai. Konventsioon, mis sõlmitud S-Peterburis, Türgi vastaste üldise sõjategevuse pikendamisest.

- 108.

Nr. 13.

1739.a. 26. Mai. Akt Venemaa liitumisest lõppliku rahulepingu sõlmimisega Viinis 18. Novembril 1738.a., mis sõlmitud imperaator Charles VI ja Prantsusmaa kuninga Louis XV vahel.

•- 110.

Nr. 14.

1739.a. 28. Detsembri deklaratsioon Venemaa ja Austria õukondade liidust ja vastastikusest abist lepingupoolele vaenlase kallaletungi puhul. (II.C. 3. № 7983).

- 124.

Nr. 15.

1742.a. 8. Juuli deklaratsioon Venemaa õukonnalt selle kohta, et Viini õukonna poolt tunnustati Venemaa valitsejate imperaatori tiitlit ja et see ei muuda midagi eksisteerivas tseremoniaalis ning Austria õigustes.

- 127.

Nr. 16.

1743.a. 1. Novembri akt, mis sõlmitud S-Peterburis kuninganna Marie Therese saadikuga. Vene õukonna Berliini rahutraktaadiga, mis sõlmitud 28. juunil 1742.a. Ungari-Boheme kuninganna ja Preisi kuninga vahel, liitumisest. (II.C. 3. № 8814).

- 130-

Eraldi artikkel

- 144.

Nr. 17.

1746.a. 22. Mail (2. Juunil). Traktaat, lõplikust liidust Venemaa imperaatorliku õukonna ja Rooma keisrinna, Ungari-Boheme kuninganna, Marie Therese vahel. (II.C. 3. № 9288). - 145

Salajane artikkel, mis puudutab Ottomani Portet ((Ottomanische Pforte)). - 160

Esimene salajane eraldi artikkel
- 163
Teine salajane eraldi artikkel, kuni käesoleva sõja välistamiseni, Prantsusmaad puudutav.
- 166
Kolmas salajane eraldi artikkel
- 167
Neljas salajane eraldi artikkel
- 169
Viies salajane eraldi artikkel
- 174
Eraldi artikkel
- 175
1476.a. 22. Mai deklaratsioon, mis tehtud Tema imperaatorliku Majesteedi nimel, kes kiiduväärselt valdab
- 177

Nr. 18.

1750.a. 30. Oktoober. Akt Inglise õukonna liitumisest Liidulise kaitse-traktaadiga, mis sõlmitud 22. Mail (2 juunil) 1746.a. Venemaa ja Viini õukondade vahel.
- 178

Nr. 19.

1753.a. 16. Juunil. Salajane artikkel, mis puudutab Ottomani Portet ja mis on sõlmitud Moskvas.
- 183.

Nr. 20.

1756.a. 31. Detsembril. Akt Venemaa õukonna liitumisest Versailles, käesoleva aasta 1. Mail Viini ja Prantsusmaa õukondade vahel sõlmitud kaitse-traktaadiga (II.C. 3. № 10680). - 188.
Eraldi artikkel I
- 197
Eraldi artikkel II
- 198

Nr. 21.

1757.a. 22. Jaanuaril. Konventsioon, mis sõlmitud S-Peterburis Vene ja Viini õukondade vahel 1746.a. sõlmitud kaitse-liidu uuendamiseks (II.C. 3. № 10687).
- 201
Eraldi artikkel I

-208
Eraldi artikkel II
-208
Eraldi artikkel III
-209
Eraldi artikkel IV
-210
Eraldi salajane artikkel
- 210

Nr. 22.

1757.a. 22. Märts. Keisrinna Maria Theresa deklaratsioon, mis puudutab Saksoonia kuurvürsti Auguste III, Preisi kuninga Fridrich II poolt tekitatud väljaminekute ja ülekohtu heastamist. - 212.

Nr. 23.

1757.a. 5. Novermber. Akt Venemaa liitumisest 21. Märtsil (uus artikkel) 1757.a. Stokholmis Rooma keisrinna ja Prantsusmaa ning Rootsi kuningate vahel sõlmitud konventsiooniga (II.C. 3. № 10773).

-213

1757.a. 5. Novembril, deklaratsioon liitumisakti ja deklaratsiooni enese allkirjastamise korra suhtes ning prantsuse keele kasutamisest. (II.C. 3. № 10774)

-223

Nr. 24.

1760.a. 7. Märts. Akt Vene õukonna liitumisest traktaadiga, mis on sõlmitud 1758.a. 30. Detsembril Viini ja Prantsuse õukondade vahel, ühiste jõududega Preisimaa kuninga vastase sõja jätkamise suhtes (II.C. 3. № 11036).

- 224

Eraldi artikkel I
- 246
Eraldi artikkel II
- 247
Eraldi artikkel III
- 247.

Nr. 25.

1760.a. 10. Märtsi Akt Vene õukonna liitumisest Kopenhaageni traktaadiga, mis on sõlmitud 4. Mail 1758.a. Prantsuse ja Taani õukondade vahel. (II.C. 3. № 11038).

- 251

Eraldi salajane artikkel

- 258
- Eraldi salajane artikkel II
- 259
- Deklaratsioon (Prantsuse valitsus)
- 261
- Deklaratsioon (Austria saadik Kopenhaagenis)
- 263
- Garantii akt
- 265
- Deklaratsioon (Austria saadik S-Peterburis)
- 268.

Nr. 26.

1760.a. 21. Märtsi Traktaat kaitse-liidust, mis sõlmitud S-Peterburis Vene ja Viini õukondade vahel. (II.C. 3. № 11041)
- 269

Nr. 27.

1760.a. 21. Märtsi Konventsioon, mis puutub Preisimaa vastu peetava sõja jätkamist. (II.C. 3. № 11042) - 291

Nr. 28.

1760.a. 18 Augusti Deklaratsioon Rooma impeeratori liitumisest 21. Märtsi traktaadiga
- 303.

Nr. 29.

1762.a. 8. Veebruaril, Impeerator Peeter III ((Иерпа III, Pierre III)) Deklaratsioon, mis saadetud Viini õukonnale, Preisimaa vastu peetava sõjategevuse lõpetamisest.

- 304

Lisa.

1732.a.13. Detsembri traktaat, mis sõlmitud Berliinis Venemaa, Tsesari ja Preisi õukondade vahel. (II.C. 3. № 6280). 311-324.

***

Nr. 1.

1675. a. 9. Oktoobril, Üleskirjutus, mis tehtud Moskvas Venemaa ja Tseesari õukondade poolt. Saadikute poolsest Valitsejate enese käest saadud volikirjade üleandmisest; Venemaa Valitseja tituleerimiseks majesteediks, mitte tema hiilguseks ja kõigi oma saadikutele Tseesari otsustavast seisukohast teavitamine (П.С.З. № 610).

((F. Martensi kommentar.))

Diplomaatia ajalugu tunnistab, et õigete rahvusvaheliste suhete algelises seisundis asusid formaalsed ja rituaalsed diplomaatiliste läbirääkimiste tingimused alati esiplaanil. Küsimused riigipea tiitlist, tseremoniaalset saadikute vastuvõtmisel ja ärasaatmisel, aktide allkirjastamise korrast, seda eriti rahvusvahelistel kongressidel, kutsusid esile kestvaid läbirääkimisi ning viisid tihti isegi rahvusvaheliste kokkupõrgeteni. Seesama nähtus on märgatav ka Venemaa ja Austria vahelistes diplomaatilistes suhetes. Vene saadikud pidid tihti protesteerima „Riigipea au vähendamise“ vastu ja nad pöörasid alati erilist tähelepanu riikliku tiitli kirjadele, milliseid anti neile üle Saksamaa imperaatorite nimel, et need edastada oma Valitsejale, veatule kirjutamisele . Ikkagi, kuni XVII sajandi lõpuni Moskva tsaaride tiitli suhtes, valitsesid tseesari õukonnas kõige vasturääkivamad arvamused. Seejuures, nagu enne 1600. a. Saksamaa imperaatorid, tavaliselt, oma kirjades Moskva tsaaridele, andsid talle tiitli: majesteet ((Величество)), imperaator Rodolphe II oma kirjas 23. Maist 1600. a. Boris Godunovile nimetab teda vaid „Пресветлейший“ ((„Serenissime“ , Serenitas)) . Seejärel 1658. a. Ilmuvad Moskvasse Leopold I saadikud kirjaga, millisele oli kirjutatud „Suurnik“ ((„Вельможный“, «Seigneurie“)), mistõttu tehti neile noomitus. Ärasõidul anti neile üle Tsaari kiri, millises Tsaar majesteedi asemel nimetab samuti Leopoldi „Suurnikust kuningaks“ ((Seigneur Roi“)). Kuid Austria saadikud ei võtnud seda kirja vastu. Sarnased vaidlused kordusid 1661. a., kui uued impeeriumi saadikud esitasid uuesti Tsaarile tiitli „Suurnik“, mitte „Majesteet“. Kuid siis, kui neile näidati imperaator Maximilian I 1514. a. kirja originaali imperaatorliku tiitliga, siis ka nemad kasutasid oma läbirääkimistel tiitlit „Majesteet“.

Pidades silmas sarnaseid fakte, Moskva valitsus otsustas teha lõpu ebaõige riikliku tiitli kasutamisele ja määratleb, samal ajal saadikutele volikirjade üleandmise korda. Seepärast ta kasutas esimest sobivat juhust, milline avanes 1675. a. kui Moskvasse ilmusid imperaator Leopold I saadikud, kellel oli ülesandeks antud sõlmida Tsaariga pealetungi- ja kaitseliit. Kuid enne, kui asuda Liidu läbirääkimiste juurde, Venemaa volinikud nõudsid, et tseesari saadikud allkirjastaksid alljärgneva tingimuse või üleskirjutuse, milline siiski, lõplikult üleskerkinud vaidlusaluseid küsimusi lõplikult ei lahendanud kuna formaalset lepingut ei sõlmitud. Sellega on seletatav see, miks hiljem vaidlused tiitli suhtes pidevalt kordusid. Nii, muide, Venemaa saadikud, kes olid 1686. a. Viinis, püüdsid kõigi vahenditega sõlmida formaalset lepingut tiitli „Majesteet“ kasutamise suhtes. Kuid nad said tseesarlikelt ministritelt otsustava äraütlemise.

Пресветлейшего и Вельможнейшаго непобедимаго Князя и Великаго
Государя, ...

lk. 2

((1906.a.

„Jumalikkusest lähtuva armulikkusega, Meie NN, Ülevenemaa, Moskva, Kiievi, Vladimiri, Novgorodi Keiser ja Isevalitseja; Kaasani Tsaar, Astrahani Tsaar, Poola Tsaar, Siberi Tsaar, Hersoni-Tauuria Tsaar, Gruusia Tsaar; Pihkva Valitseja ja Smolenski, Leedu, Völõnia, Podolski, ja Soome Suurvürst; Eestimaa, Liivimaa, Kuramaa ja Semigali, Samogi, Belostogi, Koreli, Tveri, Jugori, Permi, Vjatka, Bulgaaria ja teiste Vürst; Alam-Novgorodi maade, Tsernigovi; Rjazani, Polotski, Rostovi, Jaroslavi, Beloozjori, Udori, Obrori, Kondiski, Viitebski, Mstivlavski Valitseja ja Suurvürst ja kogu põhja maade Valitseja; ja Iveri, Kartalini ja Kabardiini maa ja Armenia oblasti Vürst; Tserkassi ja Mägi Vürstide ning teiste pärilusvürstide Valitseja ja Valdaja; Turkmeenia Vürst; Norra Pärija, Scleswig-Holsteini, Stormarni, Ditmarseni ja Oldenburi Hertsog jne jne. K.L.))

*

Käesolevast suvest, maailma loomise 7184.a., Kristuse sünnist 1675.a., 4. Septembril ja 23. kuupäeval, aga uue kalendri järgi 14. Septembril, ja 2. Oktoobril, olles Suure Valitseja, Tema Tsaarliku Kõrguse ees vastutavad, lähim bojaar ja Duuma kirjutaja, Suure Valitseja, Tema tseesarliku Majesteedi erakorralise saadiku seltsimehed, Tema Tsaariliku Suuruse korralduse järgi, peale meie Tseesarliku majesteedi poolset volikirjade vastuvõtmisest kuulutamist, mõnedest asjadest läbirääkimiste jaoks ja muude asjade vahel, meile erakorralistele saadikutele kuulutati sellest.

Nagu Tema Tsaariliku Majesteedi, Tema Tseesarliku Majesteedi saadikud ja saatkonnad on saabumisel ja ärasõidul ja Tema Tsaariliku Majesteet neilt võtab vastu Tseesarliku Majesteedi volikirjad ise, ja annab Tsaari volikirjad Tseesari Majesteedi saadikutele ja saatkondadele oma Tsaarlikest kätest, samuti Ta Tsaarliku Majesteedi saadikud, kes Tema Tseesarliku Majesteedi saadikud olid eelkõige ennem, kõik Tsaarilikele Majesteedile kuulutasid ja oam artiklitest koosnevates kirjades kirjutasid, et Tema Tseesarlik Majesteet Tsaariliku Majesteedi volikirjad tavaliselt võttis ise vastu samuti kui teised Kristlikud Valitsejad võtavad; ja sellepärast ka Tseesari Majesteet suvatses seepärast anda Tsaarilikele Majesteedile volikirjad oma Tseesarlikest kätest, aga viimased saadikud koajaülem Peter Potjomkin ja kirjutaja Jakov Tserntsov kuulutasid, et Tema Tseesarlik Majesteet, nende paljude palvete järel, suvatses neile oma Tseesarliku volikirja anda üle oma lähima inimese kaudu aga otse oma käest anda ei soovinud: aga kõik ümbritsevad Suured Kristlikud Valitsejad Tema Tsaarliku Majesteedi volikirju saadikutelt ja saatkondadelt ning kulleritelt ei võeta saabumisel niiviisi vastu, ja ka ärasõidul antakse ärakutsekirju oma saadikutele, saatkondadele ning käskjalgadele isiklikult kätte. Samuti ka uskumatute Valitsejad, Türgi Sulan ja Pärsia Sahn Tsaariliku Majesteedi volikirjad saadikutel ja saatkondadel ning käskjalgadel võetakse ja antakse tagasi samuti ise; ja selleke Tseesarliku Majesteedi saadiku poolt soovitati, et Meile paneb selle peale sõlmitud leping, et edaspidi Tema Tseesarlik Majesteet suvatseks Tsaarliku Majesteedi saadikule ja saatkonnale ning käskjalale oma Tseesarlikud volikirjad Tema Tsaarilikele Majesteedile anda lahkumisel üle isiklikult, et Tema Tsaariliku Majesteet

oleksid olenud võrdses aus, selleks et nad mõlemad Suured Valitsejad omavad omavahelist meeldivat vennalikku sõprust ning armastust ja oma kirjades nimetatakse teineteist vendadeks; aga olles Tema Tseesarliku Majesteedi saadikuks, Teiega lähedaseks bojaariks ning Duuma kirjutajaks seltsimehed selle sooritamisel puudutatud ja keeldume, ja seda me ei luba, kui ka Tema Tsaarlik Majesteet, seepärast Tsaari kirjad Tseesarlikule Majesteedile, Ta saadikule ja saatkonnale käseb edaspidi anda üle oma lähima inimese kaudu ja meile Tseesarlikele saadikule, oma Tsaarliku Majesteedi kirja on nüüdsest kästud esitada, nii nagu Tema Tseesarlik Majesteet, oma lähedaste kaudu.

Selleks, me, Tema Tseesarliku Majesteedi erakorralised saadikud, teile, Tema Tsaarliku Majesteedi bojaari ning Duuma kirjutajat koos seltsimeestega vastaks otse, et Te mõlemaid Suuri Valitsejaid võrdses aus nüüdsest selle artikli järgi vaidlust ei tekitaks ja et Tema Tseesarlik Majesteet Tsaari saadikute ärasaatmisel saadaks volikirjad saatkonna õue Sekretäri kaudu; aga selle vastu Tsaarlik Majesteet Oma kirjad Tseesari saadikutele Oma käest annab ja see komme juba ammu ajast mõlemate poolte poolt põhjendatud ja seda üle saja aasta ja selles asjas kunagi vaidlust ei tekkinud, on seda väärt, et see komme oli ka varem ning seda muuta ei ole võimalik; aga kui sellise muutmise, kuidas ka ei taha., meiega põhimõtteks teha tahate ja me oleme sunnitud puhkusel mitte olema ja sõitma ära ilma Tsaari kirjata, kui siis teise, aga mitte Tsaarliku Majesteedi käest vastu võtta, ja seda me teie hea ... ((Jäi pooleli, sest osutus tõlkimiseks liiga raskeks.KL)).

Nr. 2.

1697.a. 29. Jaanuaril (9. Veebruaril). Traktaat, mis sõlmituid Viinis Venemaa, Austria ja Veneetsia Vabariigi vahel. Türklaste ja tatarlaste vastase pealetungi liidust. (II.C.3. № 1569).

((F. Martensi kommentaar.))

XVII sajandi teisel poolel Austria ja Venemaa pidasid metsikuid sõdu Ottomani impeeriumi, mis ei olnud veel loobunud Euroopa kristlike rahvaste orjastamise soovist, vastu. Kuid sõda, milline oli Türgi poolt alustatud 1683.a. Austria vastu, lõpetas alatiseks igasugused Euroopa vallutamise plaanid, kuigi see viis Austria huku äärel. Austria peamisteks liitlasteks olid Veneetsia Vabariik ja Poola. Saksamaa imperaatori soov näha ka Venemaad enda poolel ja avalikus võitluses Türgiga, teostus üpris kergelt, kuna Tsaar Aleksei Mihhailovits, nagu ka Keisrinna Sofia ja Peeter I asusid peaegu pidevalt Ottomani impeeriumiga kõige vaenulikumates suhetes. Järelikult, liit nende riikidega teostus iseenesest, pidades silmas nende ühist vaenlast. 1386.a. Algas sõda Venemaa ja Türgi vahel, millise kestel liitlasriigid teatasid mitmeid kordi, et on otsustanud Portuga eraldirahu mitte sõlmida. On teada, et nii Keisrinna Sofia, kui ka Peeter I valitsemise ajal Vene väed ei saavutanud Türgi üle eriti hiilgavaid võite. Seepärast kohe peale Peeter I esimnest ebaõnnestunud Azovi vallutamise katset, oli ta eriti huvitatud liitlaste abi ärakasutamise mõttest. Sel eesmärgil 1695.a. Saadeti Viini saadikuks Kozma Nikitits Nefimov ((Kozma Nikititch Nephimovoff, Козьма Никитичъ Нефимоновъ)), kelle

oli tehtud ülesandeks sõlmida Austriaga formaalne Türgi vastane pealetungi-liit. Saabunud 1696.a. Viini, saadik asus otsesemaid asja juurde. Kuid silmas pidades seda, et Austria oli vaga tugeval määral mitmeaastasest sõjast kurnatud ja Portuga rahu sõlmimine näis lähima tuleviku asi, Saksamaa imperaator ei väljendanud pakutud liidu-lepingu allkirjastamiseks erilist soovi. Seepärast ta teatas Venemaa saadikule, et ilma oma liitlasteta, eriti Veneetsia Vabariigita, ta traktaati sõlmida ei saa. Siis oli läbirääkimistesse kaasatud Veneetsia saadik Viinis, Ruzzini. Peale kümnet Austria, Veneetsia Vabariigi ja Venemaa vahel peetud konverentsi, sõlmiti 1697.a. Ottomani impeeriumi vastane liidu-traktaat, milline pidi jõus olema kolm aastat.

Selle traktaadi ratifitseerimiskirjade vahetus pidi toimuma Varssavis, samal aastal.

Kuid juba 1698.a. algasid Austria ja Türgi vahel rahuläbirääkimised ning lõpliku rahulepingu sõlmimiseks tulid sõdivate riikide esindajad Carlowiczi kongressile. Inglismaa ja Holland võtsid endale vahendajate rolli. Peale Türgi ja Austria vahelise rahu sõlmimist, viimane esines ühelt poolt Porta ja teiselt liitlasriikide vahendajana. Kuid Venemaa, saamata Türgilt nõusolekut esitatud tingimuste suhtes, sõlmis Carlowiczis vaid kaheks aastaks relvarahu*.

*Üpris tähelepanuväärsed märkused Venemaa voliniku Voznitzini käitumise suhtes võib leida ülalpool mainitud Ruzzini jutustuses. (Relatione del Congresso di Carlowicz e dell' Ambasciata di Vienna. Vt. Fontes rerum Austriacarum, t. XXVII, p. 378).

*

Pühima ja jaotamatu Kolmainsuse, Isa ja Poja ning Püha Vaimu nimel, Aamen.

Kui hiilgavaima ja võimukaima Vürsti ja valitseja, Valitseja Leopoldi, kes valitud Rooma tseesariks alati lisaks Saksamaa, Ungari, Tsehhi, Dalmaatsia, Horvaadi, Sloveenia ja teiste kuningas, Austria, Burgundia, Brabandi, Stiiria, Carintheta, Carniolae juht, Moraavia markkrahv Luxemburgi ja Ülem- ja Alam Sileesia juht Wirtenbergi ja Teckae markkrahv,

((****

Kõigekõrgema manifest Jumala armust Meie, Nikolai Teine Kõige Venemaa, Moskva, Kiievi, Vladimiri, Novgorodi Keiser ja Isevalitseja, Kaasani Tsaar, Astrahani Tsaar, Poolamaa Kuningas, Siberi Tsaar, Hersoni ja Tauria Tsaar, Grusiinia Tsaar, Pihkva Valitseja, Smolenski, Leedu, Volõnia, Podolia ja Soomemaa Suurvürst, Eestimaa, Liivimaa ja Kuramaa, Sengali, Samogiti, Bjelostoki, Kareli, Tveri, Permi, Wjatka, Bulgaria ja Stepimaade Würst, Novgorodi, Tšernigovi, Rjasani, Polotski, Rostovi, Jaroslavi, Bjelooseri, Udora, Obdora, Kondo, Vitebski, Mstislavi ja Kõige Põhjamaa Ülemvalitseja, Armenia, Tsherkaski ja Gorski maade ja vürstide Valitseja, Turkestani Valitseja, Norramaa Aujärjepärija, Schleswig Holsteini Hertsog jne, jne, jne (lisan – täielikus tiitlis oli kokku 54 nimetust) ...

*

anname kõigile oma truudele alamatele teada, et ... Järgneb sõnum sõja kuulutamise Jaapanile, mis toimus 27. jaanuaril 1904. aastal päale Kristuse sündimist, Meie valitsemise kümnendal aastal. Ja kõige lõpus: Alguskirja on Keisri Majesteet Ise oma käega alla kirjutanud:“ Nikolai“. Selles Vene riigile nii õnnetuks kujunenud sõjas oli Nikolai vastaseks tenno nimetust kandev Jaapani keiser, k

***

Venemaa Keisririigi keiser, Isamaa Isa ja Ülevenemaaline Keiser.

***

Keisrit ja keisrinnat nimetatakse Nende Keiserlikeks Suurusteks (Majesteediks). Troonipärijat kutsutakse Tema Keiserlikuks Kõrguseks.

***))

Austria keiser, Ungari apostellik kuningas, Böömimaa, Dalmaatsia, Horvaatia, Sloveenia, Galiitsia, Lodomeeria, Illüüria, Jerusalemma ja teiste alade kuningas, _Austria ertshertsog, Lotringi, Salzburgi, Kärteni, Kraini, ja Bukopvina hertsog, Transilvaania suurvürst, Määrimaa (Moraavia) markkrahv ja markkrahv Istrias, Hobsburgi ja Trioli, Kyburgi, Goritzi ja Grandisca vürstlik krahv, Trento (Triendi) ka Brixeni vürst, Ülem- ja Alam Lusaatia markkrahv ja ja Istrias, Hohenemsi, Feldkirchi, Bregenzi, Sonnebergi ja teiste valduste krahv, Trieste, Cattaro ja Wendisch Marki isand, Serbia Vojevoodkonna ja teiste valduste suurvojevood, Kuldvillaku ordu suverään.

Austria keisrid: 1804 – 1835 – Franjz I
1835 – 1848 – Ferdinand I
1848-1916- Franz Joseph
1916 -1918 Kall I ?

***))

((lk. 16, keisrite tiitlite loetelud... jne.
lk. 17... Liidulepingu artiklid:))

***

Artikkel 1.

Alljärgneva rünnaku-liidu eriline eesmärk seisneb selles, et liidulised riigid, kogu Kristliku maailma hüveks, kihutaks sõja abil minema ühise türklastest ja tatarlastest koosneva vaenaja, nii iga liidu liitlastest kohustuvad kogu oma vägede jõuga,

karavanidega ja et peale selle, millise nime all seda ka ei nimetaks, pidada pealetungisõda, et murda vaenlase jõude, nende laialiajamisega või maha surumisega või haavates, mida omalt poolt suudetakse, varakult ettevalmistada ja nendega mööda maa- ja mereteed pidi, surudes ühisele vaenlasele peale, niivõrd, kui see on võimalik, väikeste ja suurte võitudega sõdides. Ja kõik sel eesmärgil heas usus teostada.

Artikkel 2.

Väärilt ja tõega olla, et ülalpool nimetatud käesoleva kohustusega liidu riigid, vaenates ühist vastast, liidus oma sõjapidamise kavatsustes, teavitades teineteist ühise vaenlase asupaigast ja teineteist julgustades; mitte ainult vastastikku tahtlikult mõjutades, kui ka igasugune paljaks riisumine ning igasugune ettevõtmine rakendust leiaks, selleks et rahu saabumise hetkeks liitlastest igauks enesele kuuluva, üldisel nõul määratu, oleks tulevikus vaelaselt hüvituseks saadud.

Artikkel 3.

Keegi liidus olijatest, ei tohi ilma teise liitlase teadmata, ühise vaenlasega rahu sõlmida. Aga kui ühele liitlastest esitatakse viisakas rahu artikkel, siis tõesti see liitlane seda kuulaks ja sellest läbirääkimisi hakkaks pidama; siiski, sellise kujutletava õigusega, et esitatud artikleid teistele liitlastele viivitamatult teavitades ja kõik koos selle usaldusliku jutuga liidaks ja neile kõigile, et mis ka ei oleks, aeg-ajalt uudiseid vahetades.

Artikkel 4.

Aga kui ühine vaenlane ühe Liitlasriikidest, Kuningriigi, maakonna ja valduse ülekaaluka jõuga leiaks, võtavad enesele ja kohustuvad oma abiga ning vägedega osalemisega, voorusliku põlgusega, aidata; aga igasuguse kõikvõimaliku viisiga ja jõuga, ühisest vastasest igal pool mehiselt vabastaks.

Artikkel 5.

Selline liit saab olema seotud eelpool mainitud määrustega kolmeks suveks, lugedes selle teksti allkirjastamise päevast; aga kui need kolm suve liitlased lõpetaks selle, on liitlastel vabadus nende pikendamiseks, kui aeg ja sõda seda nõuavad, astudes uuesti kokkuleppesse; aga kui see liitlaste vastastikune liit kunagi lõppeb, siis nende samade liitlaste vahel säilib vana sõprus ning ühine üksmeele kese.

Artikkel 6.

Peale selle on otsustatud, et selle liidu kaudu, uue ametisse astunud Tema tsaristliku majesteediga, miskis pühas liidus Tema Püha Tseesarliku majesteediga ning vahva Poola kuningriigi ning Venetsia vabariigiga, eelkõige liitlaste vahel peetud arutelu

järel uuendatud ja seda heade kavatsustega, kuid enne see uus liit ei kaota oma jõudu ja kui asutatud artikleid edaspidi rikkumatult järgitakse.

Artikkel 7.

Seesama Tema Tseesarliku Majesteedi poolelt tagatud, et selle, uue asutatud, liidu kaudu, selle lepingu järel, kes teise Tema Tseesarliku Majesteedi koos Tema kõrguse kuninga ja Poola Vabariigi vahel on, nüüdsest kitsendavalt mõistetav vaid ka tema oma vana jõuga kinnitatud peab olema. Ülalpool mainitud volnikud lubavad, et käesolevat liitu lepingu Majesteetide ja oma riikide valitsejad valitsedes kõikide artiklitega ning lubastustes heas usus kinni peetud ja täidetud ning kogu asja kindluseks ning alaliseks kinnipidamiseks ning alaliseks jälgimiseks, kolm võrdset üleskirjutuse näidist, mis on selleks tehtud ja Härradele, Härra teostab Volnikke allkirjastamist ning pitseerima asja, kes Valitsejate Ülemuslikud kirjad, on vajalikul ja usaldusväärsel viisil, Nende pitsatitega pitseeritud, nelja kuu kestel, või pigem, kui juhtuda saab, teostuda ja kindlustuda ja vastastikused kinnitatud kirjad ülalpool räägitud ajal kõikjal ning sealt antud. Tehtud Viinis, kaheksandal Veebruaril, 1697.aastal, aga vana kalendri järgi 29. Jaanuari päeval.

Fran. Udal. C. a. Kinsky (L.S.)   Франц. Ульр. Графъ ф. Кинский (м.п.).
Erne. R. C. A Starhemberg (L.S.)   Эрнестъ Р. Графъ ф. Штаремберъ (м.п.).
Sebast: Wunib: Comes a Zeyhl (L.S.)   Сев. Вун. Графъ ф. Цеиль (м.п.).
Carolus Ruzini Eqves (L. S.)   Кароль Рузини (м.п.).
Козма Никитинъ сынъ Нефимоновъ. (L. S.) Козма Никитинъ сынъ
Нефимоновъ (м.п.).

Ratifitseeritud Tsaar Peeter I poolt 1. Juunil 1697.a.

Nr. 3.

1710.a. 31. Märtsil. Austria, Inglise ja Madalmaade õukondade deklaratsioon, Põhjasõja kestvuse ajal, Saksamaa Keisririigi neutraliteedi suhtes.

((F.M. Kommentaar))

Venemaa ja Austria vahelised sõbralikud suhted, mis kinnitatud 1697.a. Liidulepinguga, ei muutunud sisuliselt Peeter Suur valitsemise ajal, kuigi mõningad põhjused kutsusid esile ka lühiajalist vastastikust jahenemist. 1698.a. oli Peeter I Viinis ning ta püüdis kinnitada mõlemate riikide vahelise liidu ning sõpruse sidemeid. Keiser Leopold I aga teatas 1701.a. abielu kaudu mõlemate õukondade vahel veelgi lähemate sugulaslike suhete loomise soovist. Peale selle, XVIII sajandi alguses Venemaa ja Austria nõustusid teineteise juurde oma alaliste esindajate määramisega. 1701.a. Tsaar, Peeter I saatis alaliseks esindajaks Viini vürst Peter Aleksejevitsi Golitsõni ((Pierre Alexeievitch Golitzine, Петра Алексеевича Голицына)) kes oli asendatud 1705.a. Bestuzeviga (Bestoujew, Бестужевымъ), kes muide, täitis oma ametikohta üpris lühikest aega. Peale

Bestuzevit olid Venemaa saadikuteks Viinis, nimetatud: Gisen ja parun Urbich ((Гизенъ и Урбихъ)). Omalpoolt, Saksamaa Keiser, nimetas 1704.a. nõunik Plerneri, Venemaa õukonna juurde, oma astmelt täievoliliseks saadikuks.

Enam õige vastastikuse esindatuse korraldus pidi loomulikult soodustama hulga tihedamaid suhteid ja läbirääkimisi, pidades silmas neid ühiseid huvisid, millised sidusid Venemaad ja Austriat XVIII sajandi algusest. Vaevu jõudnud lõpetada Türgiga peetava kestva sõja, Leopold I oli sunnitud asuma võitlusse oma leppimatu vaenlasega, prantsuse kuninga Louis XIV. 1701.a. Algas tuntud sõda Hispaania troonipärimise pärast, millises Austria, liidus Inglismaa ja Hollandiga, seadis oma eesmärgiks Prantsusmaa printsii Hispaania troonile asumise vältimise, millega ta seadis piiri Louis XIV auahnete kavatsustele. Samal ajal Peeter I pidas verist võitlust Rootsi kuninga Karl XII ((Charles XII, Карл XII)) vastu, püüdes lõpuks saavutada oma peamist salaeesmärki: lõplikult ühendada Venemaaga Rootsil kuuluvad Balti provintsid. Venemaa poolel oli Saksoonia kuurvürst ja Poola kuningas August ning ka Taani. 1702.a. Saatis Peeter I Viini tuntud Patkuli, et ta kallutaks Saksamaa Keisri Venemaa ning Poolaga Rootsi vastast liitu sõlmima. Kuid pidades silmas Hispaania troonipärimise suhtes alustatud sõda, Leopold I ei saanud teha ettepanekuga nõustuda. Seejuures, Kolmekümneaastase sõja ajalugu ja esialgsed Rootsi kuninga säravad võidud sundisid Saksamaa Keisrit nägema viimases üpris ohtlikku vastast*.

*(Vt. Arneth. Prinz Eugen von Savoyen, Bd. II, S. 113).

Kui Karl XII tungis Sileesia kaudu Saksooniasse ning purustas lõplikult oma vastase tema enda territooriumil, asus Austria saatus Rootsi kuninga kätes. Tal vaid maksnuks liituda Prantsusmaaga, et Austria lõplikult hävitada. Tänu tuntud Inglise väejuhi, Lord Marlboroughi diplomaatia kunstile, oli Austria päästetud, kuid keiser Leopold I pidi loomulikult soovima Saksamaa Keisririigi territooriumi päästmisest igasugusest Põhjasõjas osalevate riikide kallaletungidest. See soov sobis täielikult Venemaa enese ja ta liitlaste huvidega. Seepärast, Vene, Poola ja Taani valitsused tegid ise Austriale, Inglismaale ja Hollandile Saksamaa Keisririigi territooriumi puutumatuks kuulutamise ettepaneku. Neile riikidele tuleb lisada veel Preisimaa.

Sellisel viisil tehti Haagis alljärgnev deklaratsioon, millisega kinnitati Rooma-Saksa Keisririiki kuuluvate maade neutraliteeti. See deklaratsioon esitati Venemaa saadikule Haagis, Matvejevile (Matwieeff, Матвееву)).

((Vasakul asub ladinakeelne tekst, mis on siin ära toomata. Nimed on osalt ladinakeelsest tekstist seni, kuni leian kaasaegsed vasted. KL.))

Austatud Tema Tseesarlik Majesteet, Tema Kuninglik Suurbritannia Majesteet ja nende kõrgused Härrad Ühendatud Hollandi Ühendriikidest, kes soovivad ühtmoodi Tseesaririigis vaikuse ja rahu pidamist, on mingist ajast nõus teiste liitlastega, asutades tugeva kavatsusega sõdijate Põhjas hoidmise lepingu, et see vaikus ning rahu ei oleks mainitud Põhjasõja poolt häiritud ja et sellest ei sünniks mitte mingit hukkamõistu kõrgete liitlaste huvidele või polkude tagasikutsumise kaudu ega ka teisel moel. Seepärast, Tema Tsaarlik Majesteet ja Tema kõrged liitlased, Poola ja Taani kuningad, kuulutasid alguses, et neil ei ole mingeid kavatsusi Tseesarliku vaikuse häirimiseks, või mingit asja alustada kõrgete liitlaste, kes võitlevad Prantsusmaa vastu, tegevuse

hukkamõistu, polkude ärakutsumise kaudu, või kuidagi teisiti; ja nõuaksid enesele kinnitust, et Tema Kuningliku Majesteedi polgud, millised asuvad Pomeraanias, ei naaseks Poolasse ja ei teostaks mingit vaenutegevust Tseesarlikel maadel ja ministrid Tema Tseesarlike, Poola ja Taani Majesteetidest paljud nõudsid, et ülalpool mainitud Riigid volitaks neid algatama ohutust sellel poolel ja Tema Kuninglik Preisi Majesteet seda soodustas ja sellest ettepaneku tegemisel ülalpool mainitud Riikide poolt Sveisi valitsusele, Sveisi kuninga tühisus, Härra Palmquist, Tema Kuningliku Sveiska Majesteet kuulutas mainitud valitsuse korraldustega enesele antult, et Rootsi soovib pidada täielikku neutraliteeti ja lubada, et Sveiski polgud, millised asuvad Tseesaririigis seal ei alustata mitte mingit vaenulikku asja ja nii Poolas, ega Schleswigi ja Jutlandi vürstiriikides, asendis, et Rootsi oleks

vastastikku teavitatud sellest, et Taani polgud kogu Balti mere omal poolel. st. Jutlandi Schleswigi vürstiriigis ja Tseesaririigis ning Kõrgete Liitlaste teenistuses olles ei tekitaks mingit vaenutegevust, nii Tseesaririigis, ega ka väljaspool Tseesaririiki; ja ülalpool mainitud riigid edastaks Tema Taani Kuninglikule Majesteedile soosingust, millisega Rootsi neutraalsus Tseesaririigis vastu võeti jka samast ajast esitasid näite vaikuse ja neutraalsuse pidamisest Tseesaririigis, et ühest küljest Tema Kuninglik Taani Majesteet kuulutas ja soovis, et Taani polgud Jutlandias, Schlesvigi ja Tseesaririigis viibides ei tekitaks Tseesaririigis vaenulikust mitte kellegi vastu, nii Tseesaririigis, ega ka väljaspool Tseesaririiki; teisest küljest, et Sveiski valitsus kuulutaks ja lubaks, et Sveiski polgud Pomeranias või mujal, kus nad ka Tseesaririigis ei asuks, ei naaseks Poolasse ja samamoodi ei tekitaks mitte mingit vaenutegevust mitte kellegi vastu, nii Tseesaririigis, ega ka väljaspool Tseesaririiki, võttes siia hulka kogu Schleswigi ja Jutlandia vürstiriigi, lubades seejuures mõlematelt pooltelt oma teenistusse üle võtta mingi arvu nende mainitud polke ja selles kiiremas korras kokku leppida. Ja edaspidi Härra von Stocken, Tema Taani Kuningliku Majesteedi sekretär, kinnitades Tema Majesteedi endisi lootusi, et ta ei tee midagi kõrgetele liitlastele, taunimata polkude tagasikutsumise kaudu või mingil teisel viisil, kuulutas peale selle mainitud Majesteedi nimel ja ta poolt: et ta, selleks et anda uut märki oma austusest kõrgete liitlaste vastu ja vastates nende kavatsustele, käsib, et kui Rootsi teeb tõelise avalduse, sellest, et praegu Tema Pomeraanias asuvad Kindralmajor Krasova ((Генерала-Майора Красова)) alluses asuvad polgud ja kõik need, millised on Tseesarlikes provintside ja Rootsis, ei ilmuta mitte mingit vaenutegevust Taani kuninga ja Tema liitlaste piirkondade ja Tseesaririigist väljaspool asuvate piirkondade vastu, Tema Majesteet ei viiks Holsteini, Schleswigi ja Jutlandi vürstiriikidest Balti mere teisele poole üle praegu mingeid polke, ega vea Tseesari Provintside kaudu abivägesid, millised Tema Tsaristlik Majesteet võiks temale saata ikka selles lootuses, et kõrged liitlased ilma mingi viivitusega annavad oma karantii, et seada Saksamaal, Schlesvigi ja Jutlandias sisse neutraliteet.

Allakirjutanud volitatud Ministrid ja saadikud kolmest Riigist võtsid oma nimetatute teadaande aluseks, omades üksikasjalikku järelvalvet ja Tema Tsaristliku, Poola, Taani ja Preisimaa Majesteetide korratud püüdlustega Tseesaririigis saavutatud Neutraliteedi garantii leping ja korralduste ning taotluste kaudu saavutatu, kuulutavad selle vahendi kaudu, ülalpool nimetatud Suurriikide nimel ja poolt, et nad võtavad rõõmuga vastu teated, mis tehtud mainitud Riikide poolt, kes sõdivad Põhjas ja vaikuse pidamist Tseesaririigis ning täieliku neutraalsuse järgimist kõigis Tema maades, samas sisse arvates ka Schleswigi ja Jutlandi vürstiriigi ja lubavad, et ülalpool nimetatud Riigid

hakkavad üheskoos hoolitsema selle eest, et mainitud mõlemate poolte neutraalsus oleks täielikult peetud ja et täidaks seda Sveiski polgud Pomeranias või Tseesaririigis olles, ei naaseks Poolasse ega ilmutaks, ükskõik kelle vastu, mitte mingit vaenulikkust, nii Tseesaririigis, ega ka sellest väljaspool, võttes siia hulka Schlesvigi ja Jutlandi. Ja et ühtmoodi Taani polgud Jutlandis, Schlesvigi vürstiriigis ja Tseesaririigis eneses, ei teeks Tseesaririigis mitte kellelegi mingit kahju, seda ka mitte Tseesaririigist väljaspool; arvates siin sisse ka kogu Schlesvigi; samuti, et abiüksused, milliseid Tema Tsaristlik Majesteet võinuks saata Tema Taani Kuninglikule Majesteedile, ei läbiks Tseesarlikke maid, kuid et need Tseesarlikud maad oleksid täielikus neutraalsuses kõiges Põhjas sõdivatesse riikidesse puutumas. Allakirjutanud, kuulutavad peale selle ülalpool nimetatud riikide nimel, et nad otsustasid ise pidada kinni neutraliteedist Tseesaririigis sellisel kujul ja kuigi ei ole võimalik oodata, et peale avalduse tegemisest ühelt või teiselt poolelt, seda kohe rikkuma hakata tahetakse, aga siiski kui keegi tahtlikult hakkab sellele vastu, kusjuures selle kogemata juhtumisel kõik mainitud Riigid ühendavad end selleks, et keegi miskit selle vastu ei teeks ja kes peab nõudma üleastumise parandamist ja et need Riigid vajaduse korral kasutavad oma ühiseid jõude ülalpool nimetatud neutraliteedi kuju tagamisel.

Ja et see teadaanne seda eesmärki paremini täidaks ja omaks suurt jõudu, võiks Tema Tseesarlik Majesteet loota, et Tseesarlus viiks selleni ja Tema Suurbritannia Kuninglik Majesteet ning Hollandi Ühendriikide härrad võivad samuti Tseesaririiki appi kutsuda.

Peale selle kõik Printsid ja Osariigid, millistel on oma huvi vaikuse hoidmiseks Tseesaririigis ja Tema Neutraalsuses, milline puudutab Põhjasõda, kutsutakse ühisele koosolekule enne käesoleva avalduse tegemist, milline oleks mõlemitele pooltele Karantii asemel.

Ühelt poolt antakse nende ülalpoolnimetatud Tsaari, Poola ja Taani Majesteetide Ministritele antud dokumendi üks koopia ja teiselt poolt Tema Sveiski Majesteedi Ministrile samuti üks eksemplar, nõudega, et seda täidetakse hea kohusetundega, et ülalpool nimetatud Riigid suvatseksid samaviisi end ülal pidada ega üleastumisi teha.

Tehtud ja trükitud Haagis 31 Märtsil 1710.a.

Philippus Lud. C. A. Sinzendoff (L.S.). Филиппъ Люд. Синцендорфъ (м.п.).

Le Br et duc de Marlborough (L.S.). Дюкъ Малборукъ (м.п.).

S. W. Randwyck (L.S.) С.В. Рандвикъ (м.п.)

Towshend (L.S.). Товнзгендъ (м.п.).

Allard Mirens (L.S.) Аллардъ Миренсъ (м.п.)

A. Heinsius (L.S.) А. Гейнзиусъ (м.п.).

C.W. Gheel von Spanbrock (L.S.) С.В. Геель фонъ Спанброкъ (м.п.).

Baron de Røde de Renswolds (L.S.) Баронъ де Рёде де Ренсворсдъ (м.п.)

S. v. Goslinger (L.S.) Гослингеръ (м.п.).

W. Itterssum (L.S.) В. Иттерсумъ (м.п.).

W. Pott (L.S.) В. Поттъ (м.п.).

***

Nr. 4.

1726.a. 17. Aprillil. Liidulepinguga, mis sõlmitud 1724.a. Venemaa ja Rootsi vahel, Austria liitumise akt.

((F. Martensi kommentaar.)).

1711.a. Austria troonile Charles VI tõusul ja peale Peeter Suure säravaid võite Rootsi üle, hakkab Viinis Venemaa kasvava võimsuse tõttu tekkima rahutus. Peale selle, vahetu osalus, millist Peeter Suur omas Saksamaa asjades, aga eriti toetus, millist ta osutas Mecklebourgi hertsogile Charles Leopoldile, võitluses keiserliku võimuga, pidid viima vastastikuste suhete jähnenemiseni. Tõesti, 1719.a. isegi katkesid ajutiselt Venemaa ja Austria vahelised diplomaatilised suhted, kuna Peeter I käskis Austria saadikul Sankt-Peterburist ära sõita, aga Charles VI vastas samaga. Muide, juba mõne kuu pärast oli kõik klaaritud ja läbirääkimised erinevate liitude sõlmimiseks uuesti taastusid.

1712.a. Peeter Suur saatis Viini S. G. Narõskini ((С.Г. Нарышкина)), ülesandega, et ta kallutaks Saksamaa keisri Türgi vastast kaitse- ka pealetungiliitu sõlmima. Kuid Venemaa poolt esitatud liidu kava ja tseesarliku valitsuse poolt vastu võtmata. Omalt poolt Charles VI tegi 1714.a. Peeter Suurele kõikide riikide, millised neid ründavad, vastase liidu sõlmimise ettepaneku. Seda ettepanekut korrati 1716.a., kuid seda Venemaa vastu ei võtnud. Kui siis Peeter I erakorraline saadik Viinis Jagouzcinsky ((Ягужинский)) taasalustas 1720.a. Austria poolt esitatud kaitseliidu loomise läbirääkimisi, tseesarlik õukond, pidades silmas muutuvaid poliitilisi asjaolusid, ei pidanud liidu-lepingu sõlmimist võimalikuks. Lõpuks, sama ajalõigu möödudes, Viini õukond sekkus mitmeid kordi Venemaa ja Rootsi vahelistesse suhetesse. Saksamaa keiser püüdis mitmeid kordi vaenutsevaid pooli lepitada; juba 1713.a. ta palus Peeter I saata Braunschwig kongressile oma volinikud, et sõlmida Austria vahendustegevusel, Rootsi rahu. Kuid sellel kongressil ei olnud mingit edu, tänu Charles XII jonnakusele. Kui aga Austria, 1719.a., peale Rootsi kuninga surma, pöördus uuesti Venemaa poole, et see saadaks kongressile volinikud, et sõlmida Rootsi rahu, siis Venemaa suhted selle viimase riigi suhtes olid oluliselt muutunud ja seepärast jäi Austria ettepanek vastusetu.

Peale Charles XII surma Rootsis tekkinud segadused ja admiral Apraxini ((Апраксина)) edukas sõjakäik, aitasid kaasa 1721.a. Nystadti rahu ((Uusikaupungi rahu)) sõlmimisele. Sellest ajast peale Venemaa esindaja mõju Stockholmile, Rootsi sise ja välisasjadele. Pidevalt kasvas. Seepärast, vaatamata Taani ja Inglise valitsuste püüdlustele sõlmiti 1724.a. Venemaa ja Rootsi vahel tihe kaitseliit. Selle liiduga ühines 1726.a. Keiser Charles VI, kes soovis kõikjalt leida liitlasi võitluses, milline näis Austria ja Itaalia vahel olevat möödapääsmatu, ühest ja Inglismaa, Prantsusmaa, Preisimaa ning Hollandi vahel teisest küljest (Vt. Arneth. Printz Eugen, Bd. III, S. 187).

*

Püha Kolmainsuse, Isa ja Poja ning Püha Vaimu nimel.

((In nomine Sacro-Sanctae Trinitatis, Patris et Filii, et Spiritus Sancti.)).

Olgu kõigile ja igähele, kellel vaja või mingil viisil vaja peaks olema, teada.

Tema Pühitsetud Tseesarlik ja Kuninglik Katoliiklik Majesteet ja Kaitseliidu suhtes, milline on 22. Veebruaril 1724.a. allkirjastatud Vene- ja Rootsi õukondade vahel Stockholmis mainitud õukondade nimel ja nende kaudu, siis Tseesarliku õukonna kaudu Viinis viibivate ministrite poolt sõbralikult kutsutud oli, et mainitud liiduga ja selle salajase artikli kaudu, et kehtestada avalikku vaikust ning rahu ja oma nõu ning teoga mainitud liitlastele igati abi lubas ja kuigi Tema Pühitsetud Tseesarlik Katoliiklik Majesteet selle sooviga, milline alati omas Euroopas avalikuks vaikuseks ja eriti Põhjariikides rahu ja mainitud kaitseliidu kauplemise taastamiseks ning pidamiseks juba ammu kavatses, siis sellepärast oma tõelise, kogu Põhjale ja üldiseks ja osaliseks hüvanguks, mainitud armastusest ja püüdlusest sõbralik sisendus kallutas ära kuulama ja oma asumine selle ja sellisel viisil juba ammu otsustas, justkui peamine lepingupool alguses oli ja selleks oma allkirjutanute Tseesarlike salanõunike selleks määras ja neid piisava korraldusega ja täie voliga varustas, selleks, et ülalpool mainitud õukondade ministritega, kes säärase piisavate korraldustega ja täie voliga on instrueerinud ning varustanud, nagu ka kõrgemal mainitud õukondade ministritega, kes sellise piisava korraldusega ja täie voliga instrueeritud ja varastatult hakkavad olema Tema mainitud Stockholmi liitu astumise otsuses kauplesid ja trakteerisid ning pidulikult sellest Instrument loodi, millise mõlemate poolte volinikud, peale oma volikirjade vahetamist ja omavahel peetud konverentse, nõustused järgmisel viisil:

Tema Pühitsetud Tseesarliku ja Kuningliku Katoliikliku Majesteedi nimel Tema täievolilised ministrid deklareerivad, tunnistavad ja lubavad, et Tema Tseesarlik Katoliiklik Majesteet enda ja oma seaduslike pärijate ning pärijate ((Successoribus)) eest täpsemalt Stockholmi liiduks nimetatud ja selle salajane artikkel samuti tuleb juurde ja selle piduliku liitumisega justkui Vene ja Rootsi Majesteetide liidu pooled lepingulised pooled ühinevad ja neile nii nagu nende seaduslikele pärijatele ning pärijatele üheskoos ning eraldi vastastiku kohustatakse, et kõik ja igaüks mainitud liidu tingimus, lause ja klauslid traktaadis ja salajases artiklis väljendatu kogu nende kuningriigi, provintsi ja piirkonna valitsejad hoiavad ja täidavad ja käesoleva liidu juhtumil, kogub ja annab kakskümmend tuhat lalaväelast ja neli tuhat ratsaväelast. Muideks, laevade ekvivalendis kõikide poolte vahel nõustatakse käituma sellisel viisil ja sellise õiguse ning usuga, justkui lepingupool oleks olnud algusest peale ja mainitud mõlema Majesteetliku lepingupoole sellised samad liidu vältimatud tingimused, lepingud ja artiklid üheskoos või ka eraldi tehti, sõlmis ja allkirjastas.

Vastastikuline Tema Pühitsetud Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet, Tema pärijad ja pärijad Venemaa ja Rootsi volinikud, Tema Majesteetide nimel, Stockholmi traktaadi ja salajase artikli liitu sellisel viisil lubasid, täielikult ja lõplikult, sõlmisid ja võtsid vastu, justkui kogu selle traktaadi jõuga lubatakse, võetakse sisse ja rakendatakse ja lubatakse, et Tema Pühitsetud Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi kogu Tema vallatava riigi, provintside ja piirkondade eest, mainitud mõlemad Majesteetid üheskoos ja eraldi vältimatud tingimused, lepingud ja klauslid, liidus hoitud, tegelikult, vastastikuselt ja tõesti täidavad.

Kogu liitumise ja elluviimise Instrument kohustab Tseesarlikke komissare ja Tsaari ja Rootsi täievolilisi ministreid, et siin vastastikku formaalselt Tema Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi ja mõlemate Tsaarliku ja Rootsi Majesteetide poolt on ratifitseeritud ja avalikult Instrumendid ratifitseeritakse kolme kuu pärast, arvestades

tänasest kuupäevast, või kiiremini, kui seda teha saab siin, Viinis, vastastikku ratifitseerimiskirju vahetades. Tõestuseks ja kinnituseks Tema Tseesarlikud volitatud Ministrid, samuti Venemaa ja Rootsi volinikud allkirjastasid ja kinnitasid pitsatiga isiklikult selle Instrumendi neli eksemplari, millistest üks anti igale liitlasele. See on vormistatud Viinis, Austrias, 17. Aprillil 1726.a.

(L.S.) Eugenius a Sabaudia. (м.п.) Евгений Савойский.

(L.S.) Ludovicus Lanczynski. (м.п.) Людовикъ Ланчинский.

(L.S.) Philippus Lud. C: a' Sinzendorff. (м.п.) Филиппъ Людовикъ графъ фонъ Синцендорфъ.

(L.S.) Gundaccarus C. a' Starhenberg. (м.п.) Гундакарусъ графъ фонъ Старенбергъ.

(L.S.) Frid. Carolus Comes de Schönborn. (м.п.) Фрид. Карль гр. Фонъ Шёнбернъ.

Ratifié par L'Empereur Charles VI, le 27 Juillet 1726. Ратификованъ Императрицею Екатериною I 17.го Мая 1726 г.

Nr. 5.

1726.a. 6. August. Traktaat, mis sõlmitud Viinis Venemaa ja Tseesarlike õukondade vahel. Euroopas, rahu säilitamiseks, ühiste jõududega koostgevusest. Venemaa õukonna liitumisest 30. Aprillil 1725.a. Rooma Imperaatori ja Hispaania kuninga Philippe vahel sõlmitud rahulepinguga j.n.e. Lisades salajase artikli ning konventsiooni, mis on mainitud kuupäeval allkirjastatud. (П.С. 3. № 4946).

((F. Martensi kommentaar.)).

Venemaa ja Rootsi vahel 1724.a. sõlmitud liidu-lepingu Akt on selle tõendiks, kui võrd hädavajalik oli Rooma imperaatorile Venemaa abi tagamine ja heasoovlikus. Vaenulikud suhted, millised kujunesid välja Austrial Inglismaa, Prantsusmaa ja Preisimaa suhtes, tulenesid tema poolt 1725.a. Hispaaniaga liidu-ja kaubandustraktaatide sõlmimisest, mis veelgi enam kinnitasid Viinis Venemaad enda poolel omamise soovi. Tuntud Hispaania minister Ripperda ((Рипперда)), kes seadis sisse Austria ja Hispaania vahelise liidu, püüdis isiklikult veenda Venemaa saadikut Viinis, et Venemaa ja Austria vahel sõlmitud liit, millisega liituks ka Hispaania, on kooskõlas kõigi kolme riigi huvidega.

Poliitilised asjaolud, millistes Venemaa asus Keisrinna Katariina I ((i'Imperatrice Catherine I; Императрицы Екатерины I)) valitsemise alguses ja tollane Sankt-Peterburi kabineti poliitika olid väga soodsad liidulepingu ((alliance)) sõlmimiseks. Türklaste säravad võidud Pärsias, kus viimane osutus oma territooriumi, Türgi poolsetes vallutussõdades, puutumatus kaitsel täiesti jõuetuks, kutsusid Venemaal esile täiesti põhjendatud ohuävardust. Türgivastaseks tegevuseks oleks Austria sõbralik kaastegevus äärmiselt hädavajalik. Seejärel, mõlemate riikide huvide solidaarsus Poola Vabariigi ((république Polonaise, Речи Посполитой)) vastu sundis neid kindlustama oma õigusi mingite asjaolude suhtes, millised võisid tekkida Poolas. Lõpuks, Venemaa ammune soov tagastada Holsteini hertsogile temalt äravõetud Taani Schleswigi provintsi, võinuks

teostuda pigem Saksamaa tseesari kaasabil.

Sellistes tingimustes Austriaga liidu sõlmimise läbirääkimised, millised olid alustatud juba Imperaator Peeter I ((l'Empereur Pierre I, Император Петер В.)) ajal, pidid viima soovitud eesmärgile. Siiski, vaatamata kirele ja energiale, millist selles asjas ilmutas Venemaa saadik Lantsiski ((Lanczinsky, Ланчинский)), lõppesid läbirääkimised, alles aasta möödudes, edukalt ja 6. Augustil 1726. a. Allkirjastati Viinis Venemaa ja Austria vaheline liidutraktaat.

Selsamal päeval allkirjastati ka salajane artikkel, milline oli lisatud liidutraktaadile ning ka Schleswigi hertsogiriiki puutuv konventsioon.

Salaartiklis Austria võttis enesele spetsiaalselt Venemaa valduste puutumatus kaitse, Ottomani Impeeriumi ((Porte Ottomane, Оттоманской Порты)) kallaletungi puhuks, kohustuse. Juhtumil, mil tekib sõda Venemaa-Türgi sõda, Austria kohustus oma väed Venemaa vägedega liitma.

Konventsioonis aga Saksamaa imperaator kohustus kõigi vahenditega aitama kaasa Holsteini hertsogile Schleswigi tagastamisel. Kui rahulikud vahendid osutuksid sihipäratuks, siis liitlased kohustusid isegi sõja abil taastama hertsogi, Venemaa Keiserliku koja lähedase sugulase, rikutud õigusi.

*

In nomine Domini. Amen. ((Issanda nimel. Aamen!))

Kuna kogu Euroopa avalik rahu hüve nõuab, et muiste Tema Pühitsetud Tseesarliku ja Kuningliku Katoliikliku Majesteedi ning Tema Pühitsetud Suurvene Majesteedi eellaste vaheline endine sõprus, uuendatakse uue liiduga ja oleks tihedalt seotud: milleks Tema Tseesarlik Katoliiklik Majesteet, kui oma päritud Riikide ja maade Valitseja, samuti nagu Tema Pühitsetud Ülevenemaaline Majesteet, sellise kasuliku asja teostamiseks oma allpool kirjutatud ministrite volinikud valisid, aga nimelt: Tema Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi, Kõigekõrgema Prints ja Härra Eugeni Savoia ja Piemonti Prints, Kõrgelnimetatud Tema Tseesarliku Majesteedi Tõeline Salanõunik, Õukonna Sõjanõukogu President ja oma Kindral-Leitnanti, Pühitsetud Rooma Keisririigi, oma Kuningriikide ja piirkondade Feldmarssal Itaalias Vikaarias, Üld ((Генеральнаго)) Kuldvillaku Kavalier, mitte vähem Hiilgav ja Majesteetlik Härra Philipp Ludovic, Pühitsetud Rooma Keisririigi päritav Riigilaekur krahv von Sinzendorff, vaba parun Ernstbrunn, valdada härra Gföll, kõrgem Selowiz, Porliz, Carlswald, Steken, Scrittenz, Fridenau, Smilaw, Pastinow, Zernov, ja Haabermanshoff, Burgrahv Reinil, Kõigekõrgem pärilik Scutiferum ac Dapicidam Ülem- ja Alam- Austrias, Ensi jõel, Kuldvillaku Kavalier, Pühitsetud Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi Camerarium,, Tegelik Salanõunik ja esimene Õukonna Kantsler; Samasugune Säravaim ja Kõigekõrgem Härra Gundaccarum, Tomas, Pühitsetud Rooma Keisri krahv von Starhenberg Schaumburgis ja Waxenbergis, Valdada härra Eschelberg, Lichtenhaag, Rottenegg, Freystatt, Haus, Oberwallsee, Senfftenberg, Bodendorff, Hatwan, Kuldvillaku Kavalier, Pühitsetud Tseesarliku Katoliku Majesteedi Kammerhärra, Tegelik Salanõunik, Ülem- ja alam Austria Arhihertsogiriigi pärilusmarssal Säravaima ja Kõigekõrgema Härra Ernsti, Pühitsetud Rooma Keisririigi krahv von Windischgrätz, Vaba parun von Wallenstein ja Vallis päritud ja Stüria Stabuli, Kuldvillaku kavalier, Pühitsetud Tema Tseesarliku

Katoliikliku Majesteedi kammerhärta, Tegelik Salanõuniku ja Keisri Õuenõukogu President ja Säravaima ja Kõigekõrgema Härra Fridrich Karl von Schönborn, Bucheim, Wolffstall, S. R. I. Parun ja Reichelsberg ja krahv Wisentheidis, kõigekõrgem Austrias mööda Ensõ jõge alla- ja ülesvoolu, pärilik Lauaülem, Pühitsetud Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi Tegelik Salanõunik Enda ja Pühitsetud Rooma-Keisririigi Viitsekantsler; Tema pühitsetud Ülevenemaaline Majesteet Oma Kammerhärta ja Tseesarliku ministri juures asuv Kõrgeauline Härra Ludovic Lanczynski, andes neile korraldustes, justkui omavahel suheldes, trakteerisid ja volitasid, kes pidades omavahel vestlust ja mõlemate poolte asjadest mõeldes, esitades eelkõige oma volikirjad, nõustusid järgneva konditsiooniga liidulepinguga.

Artikkel 1.

Ja olgu ja saagu Tema Pühitsetud Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi, Tema pärijate ja pärijate ning Tema Pühitsetud Ülevenemaalise Majesteedi, Tema pärijate ja pärijate vahel, tõeline, igavene ja alaline sõprus ja mida vastastikku siiralt saab peetud, et igäüks teineteisele kasu toob ning kahju tõrjuda püüab, ning peale selle oma üldist hüvangut puudutavaid nõuandeid omavahel vahetaks ja panustaks kõik oma püüdlused sellele, et õnnelikult Euroopas saavutatud rahu ka tulevikus säiluks ning hoitud oleks.

Artikkel 2.

Seejärel Tema Tseesarlik Katoliiklik Majesteet asus Venemaa ja Rootsi krooni vahel Neystadis 30. Augustil 1721.a. sõlmitud rahutraktaadi, samuti nende vahelise 22 Veebruaril 1724.a. sõlmitud liidu-lepingu suhtes on mõlemil lepingupoolel kavatsus, et selle liidu kaudu on omavaheline sõpruse side tugevaimalt kuinnitatud: selleks, Tema Ülevenemaaline Majesteet liitub rahu-traktaadiga, mis on sõlmitud 30 Aprillil 1725.a., Tema Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi ja Hispaania Säravaima Kuninga Philipp V poolt Viinis ja selle pidamist ja garantiid kõigis selle artiklites ja konditsioonis mitte teisiti ja nende samade kohustustega, justkui ta oleks olnud algusest peale selle traktaadi loojate hulgas ja ta Kõikide riikide ja provintside saatuses ja Ta Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi, praegu Tema ja ta pärijate vallatavas 12 artikli sisu, läbi kogu rahu kinnitatud, võtab vastu ja lubab täita, nõnda, et kui Tema Tseesarlik Katoliiklik Majesteet, mainitud printsibi järgi Hispaania Kuningaga sõlmitud rahuga ja selle hukkamõistmiseks, et kui mingil muul põhjusel oli kedagi vaenulikult rünnatud ja sellisel juhtumil Tema Ülevenemaaline Majesteet lubab ja kohustub Tema Tseesarliku Katoliiklikku Majesteeti osutama talle abi, milline ära näidatud allpool 6 artiklis ja kogu liidu poolt vastuvaidlematult lubatud saata, kuid kui asjad ja vajadus seda nõuab, siis kuulutada ka pealetungisõda et ühisel nõusolekul tema vastu relvis asuda ja temaga rahu enne ei tee ega sõlmi, kui on hüvitatud ülekohus ning kahju ning Tema Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi täielikul tahtel.

Artikkel 3.

Vastutasuks Tema Tseesarlik Katoliiklik Majesteet lubab vastastikku ja võtab

enesele üle teiste Riikide, provintside ning piirkondade garantii Tema Ülevenemaalise Majesteedi Euroopas vallatavate ja kuigi Tema Ülevenemaaline Majesteet mingil põhjusel, milline see ka ei oleks ja kelle poolt see ei tuleneks, relvaga vaenulikult ründama hakatakse, siis Tema Tseesarlik Majesteet ei keeldu abist, milline allpool on 6 artiklis sõnastatud, ühele Majesteedile võrdselt vaieldamatult langeb, vaid ka kui asi ja vajadus seda nõuab, pealetungi sõja kuulutama ja tegutsema ühisel meelel, ja temaga ei sõlmi rahu enne, kui kahju on parandatud ning seda Tema Ülevenemaa Majesteedi täielikul tahtel.

Artikkel 4.

Kogu selle nendevahelise Liidu ja sõpruse jõuga lubavad kokkuleppivad Valitsejad, et nad oma välismaiste Valitsejate Õukondades asuvatele ministritele hoolikad korraldused annavad, selleks, et nad kõikidel omavahel juhtuvateks asjadeks sõbralikud nõuanded omaksid ja ühendatud püüdlustes teine-teist asjades ja ärides aitaksid ning ülal pidaksid ja et oma ärimeeste kasuks teotseks, ühiste tööste pingutustega teostaks.

Artikkel 5.

Mässajate alamatele ja vasallidele ei anna mitte mingi pool varjupaika, ega abi, või mingit kaitset ja kui mõningaid salajasi kavatsusi ning mahhinatsioonid, milliseid teise kahjuks sepsitatakse, saavad kellegile neist teatavaks, siis neid peab teine koheselt ettenähtud viisil ja korras paljastama ning ühise abiga ning püüdlusega maha rahustama ning likvideerima.

Artikkel 6.

Vastastikuse abi osutamisel on täpselt kokku lepitud, et Tseesar, kui Tema Ülevenemaalise Majesteedi Riikides, Provintsidest ja Tema Majesteedi poolt Euroopas vallatavates maades, mingil põhjusel ja kellegi poolt alustatakse sõda, saadab abiks 30,000 inimest, aga täpsemalt: 20,000 jalaväelast ning 10,000 dragunit ((ratsaväelast)): võrdse abiväe arvu nii jalaväest, kui ka ratsaväest, lubab Tema Ülevenemaaline Majesteet Tema Tseesarlikule Katoliiklikule Majesteedile sõja puhul saata, mis aga puutub nimetatud abivägede ülalpidamisele, siis lepingupooled lepivad selles kõige lähimal ajal omavaahel kokku.

Artikkel 7.

Aga kui sõjalistel kaalutlustel võib juhtuda, et mõlematele pooltele on kasulikum rünnata ühist vaenlast kuskilt oma provintsidest; siis sellisel juhtumil peetakse ühiselt nõu, millisel viisil seda oleks kõige paremini ellu viia.

Artikkel 8.

Kui kunagi Tema Ülevenemaalise Majesteedi sõjalaevastik on vaenlase vastu relvil ja Tema Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi nõusolekul kasutada kavatsetakse, siis selle ohutuks saabumiseks ja ankrusse jäämiseks mitte ainult Tseesarlikes-Kuningriikides, vaid on lubatud Tema Hiilguse Hispaania kuninga, kõigis Tema Katoliikliku Majesteedi valduste ookeanites ning Vahemere ankrupaikades ning sadamates, kes liitub selle traktaadiga selleks oma Viini saabuva täieliku ja täievolilise ministri kaudu.

Artikkel 9.

Kui Tema Pühitsetud Tseesarlik Katoliiklik Majesteet võtab südamesse Poola Vabariigi ((Reipublicaeque Poloniae, Речи Посполитой)) rahu, vaikuse ning julgeoleku väga südamesse võtab; siis kutsub Poola Kuninga ja Kuningriigi sellesse liitu astuma.

Artikkel 10.

Kui aga Poola Kuningriik sellesse liitu ei astu, siis siiski Poola kuningas, Saksoonia kuurvürst, Kõigehiilgavamate lepingupoolte ühissoovil, on sellesse liitu sõbralikult kutsutud.

Artikkel 11.

Ja kui Rootsi kuninga ja kuningriigi ning Poola kuninga ja kuningriigi vaheline rahu ei ole veel täielikult sisse seatud ja see Tema Ülevenemaalise Majesteedi vahendusel tuleb teha: siis selleks paneb Tema Tseesarlik Katoliiklik Majesteet mängu kõik oma püüded ja head kavatsused, et see niivõrd kasulik asi Tema Ülevenemaalise Majesteedi vahenduse kaudu, Neystadi ((Uusikaupungi)) rahu jõuga oleks täiesti lõpetatud.

Artikkel 12.

Säravaima Sleswig-Holsteini vürsti hertsogi suhtes, Tema Tseesarlik Katoliikliku Majesteet deklareerib ja lubab, Tema Kuningliku Majesteedi palvel seda täita, mis Temale, kui garandile, Travendali traktaadi jõul kuulub, nii nagu Hiilgaivama Taani ja Norra kuninga arvates, nagu ka teiste kuningate ja printside poolt, kes seda sama mainitud traktaadi garantiid enese peale võtsid ja kui eraldi konventsioon on selles asjas lepingupooltel tehtud, siis selle täitmise nimel austatakse seda kogu liidu poolt.

Artikkel 13.

Kõigile, kes soovivad selle traktaadi või liiduga liituda, antakse aega üks aasta.

Artikkel 14.

Lepingupoolsete Valitsejate poolt esitatud käesolev traktaat ratifitseeritakse 3 kuu kestel ja ratifitseerimiskirju vahetatakse siin, Viinis tavalises korras.

Selle kinnituseks saavad ülalpoolnimetatud täievolilised ministrid kaks ühesuguse tekstiga traktaadi eksemplari, millised nad isiklikult allkirjastasid ja oma pitseritega kinnitasid. Kordasaadetud Viinis, 6. Augustil 1726.a.

(L.S.) Eugenius a Sabaudia.

(м.п.) Евгений Савойский.

(L.S.) Lud. Lanczynski a Lanczyn.

(м.п.) Люд. Ланчинский отъ

Ланчина.

(L.S.)Philippus Lud. C. a' Sinzendorff.

(м.п.) Графъ ф. Синцендорфъ.

(L.S.)Gundacarus Comes a' Starhenberg.

(м.п.)Графъ ф. Штаренбергъ.

(L.S.)Frid. Carolus Comes de Schönborn.

(м.п.)Графъ ф. Шёнборнь.

Ratifié par l'Empereur Charles VI le 3 November 1726. Ратификованъ Императрицею Екатериною I -ю, 24-го Сентября, 1726 г.

*

Konventsioon. ((Conventio, Конвенция.))

Kui Tema Tseesarlik Kuninglik-Katoliiklik Majesteet, Tema Kuningliku Kõrguse Schleswig-Holsteini hertsogile kõigist teiste ees esimene, käendaja või Schleswigi Hertsogiriigi hoidja asub ka selle või teise enesele võetud garantii täitmisele, millekst on alati valmis ning igati heameelega näitas, kui vaid ainult teised samasugused Valitsejad samas asjas oma võimekust ning abi andsid, aga Stokholmi traktaat Venemaad, nagu ka Rootsit selleks kohustab, peamine Tema Ülevenemaaline Majesteet juba tihti oma kavatsust deklareeris, oma mainitud õemehest Printsile, kui sõbralikud vahendid ei jõua, kõik endale Jumalalt antud jõudu selle suhtes rakendada; sellepärast Tema Tseesarlik Katoliiklik Majesteet selles kuulutab, et avaliku vaikuse hoidmiseks on igasugused viisid üheskoos Tema Ülevenemaalise Majesteediga, Rootsi Kuninga ja Kuningriigiga hoida võtab, millised armsalt kogu asja lõpetamiseks sobivamad ja mugavamad on leida. Kuid kui sellised sõbralikud püüded kogu aeg aasta kestel (millist arvestatakse ratifitseerimiskirjade vahetamise päevast) on sellele risti-vastu, soovitud vilja ei too, siis sellise juhtumi puhul kohustuvad Tema Tseesarlik Katoliiklik Majesteet ja Tema Ülevenemaaline Majesteet üheskoos relvi tõstma ja neid seni mitte maha panema, kuni Hiilgus Hertsog saab süteo heastamise ningh temale kuuluv tagastataks, aga sellisel viisil ja kujul see relvade abil tehtud saab, sellest teatud aja jooksul lepitakse kokku ja igasuguse juurdekuuluvaga taotletakse, Rootsi Kuninga ja Kuningriigiga üheskoos ühiskonna relvile tuua ja see konventsioon on samasuguse jõu ja kehtivusega, juskui see on eelnevasse liidu traktaati ise sõna-sõnalt sisse kantud, mille kinnituseks me ise selle oma käega allkirjastasime ja kinnituseks pitsatid lisasime. Kordasaadetud Viinis 6. Augustil 1726.a.

(L.S.) Eugenius a Sabaudia.

(м.п.) Евгений Савойский.

(L.S.) Lud. Lanczynski a Lanczyn. Ланчина.	(м.п.)Людовикъ Ланчинский отъ
(L.S.)Philippus Lud. C. a' Sinzendorff. Синцендорфъ.	(м.п.) Филиппъ Людовикъ Графъ
(L.S.)Gundacarus Comes a' Starhenberg. Штаренбергъ.	(м.п.)Грундакаръ Графъ
(L.S.)Frid. Carolus Comes de Schönborn. Шёнборнъ.	(м.п.)Фридрихъ Карль Графъ

Ratifié par l'Empereur Charles VI le 3 November 1726. Ратификованъ Императрицею Екатериною I -ю, 24-го Сентября, 1726 г.

*

Salajane artikkel. ((Articulus secretissimus.))

Kui Vene ja Ottomani Porta krooni vahel Pärsia asjades formaalselt ja ametliku traktaadiga kokku lepitakse ja kogu ristirahvas, aga eriti mõlemad lepingupooled siduvat huvi omavad, et Ottomani Porta valdused Pärsias enam ja ülemääraselt ei laieneks, aga seda vähem kõik ta kuningriik oma võimu alla võtta ja enda alla allutada võiks; seepärast Tema Tseesarlik Katoliiklik Majesteet lubab ja kohustub Tema Ülevenemaalisele Majesteedile, et kui Ottomani Porta rikuks mainitud traktaati ja seepärast Venemaa kroonile väljaspool Pärsiat asuvates Tema Ülevenemaalise Majesteedi vallatavas Euroopa provintsidest sõjaga kohustuma sunnitakse, siis selle samaga abi ka tegelikult anda soovib ja peab olema, millises ennast peamises liidus kohustas, kui-siis traktaadi 7. artikli jõuga abi asemel parem Ottomani Portale sõda kuulutada tahab. Käesolev salajane artikkel saab samasuguse kindluse ja jõu, justkui see oleks peamisse traktaati sõna-sõnalt sisse võetud; mille kinnitamiseks see j.n.e. Koostatud Viinis 6. Augustil 1726.a.

(L.S.) Eugenius a Sabaudia.	(м.п.) Евгений Савойский.
(L.S.) Lud. Lanczynski a Lanczyn. Ланчина.	(м.п.)Людовикъ Ланчинский отъ
(L.S.)Philippus Lud. C. a' Sinzendorff. Синцендорфъ.	(м.п.) Филиппъ Людовикъ Графъ
(L.S.)Gundacarus Comes a' Starhenberg. Штаренбергъ.	(м.п.)Грундакаръ Графъ
(L.S.)Frid. Carolus Comes de Schönborn. Шёнборнъ.	(м.п.)Фридрихъ Карль Графъ

Ratifié par l'Empereur Charles VI le 3 November 1726. Ратификованъ Императрицею Екатериною I -ю, 4-го Сентября, 1726 г.

*

Nr. 6.

1727.a., 30 juunil. Konventsioon, mis sõlmitud Sankt-Peterburis, Tseesari ja Venemaa õukondade vahel. Venemaa abivägede ülalpidamisest Tseesaririigis ja Tseesari omade Venemaal, mõlemate Riikide vahel 1726.a. 6. Augustil sõlmitud traktaadi 6 Artikli määruste alusel (II.C. 3. № 5133).

((F. Martensi kommentaar.)).

Peale ülalpool toodud traktaadi sõlmimist muutus poliitiline horisont üha tumedamaks ja riikide, mis sõlmisid Hannoveri liidu s.t. Inglismaa, Prantsusmaa, Preisimaa ja Holland, tegevused Austria vastased vaenulikud tegevused näisid möödapääsmatud. Austria ja Inglismaa vahelised diplomaatilised suhted lakkasid 1727.a. Alguses ja Inglise laevastikud näitasid end Balti- ja Vahemeres. Lõpuks, vaatamata Stokholmis asuva Venemaa ja tseesarliku saadiku jõupingutustele, hääletas Rootsi parlament Hannoveri liiduga liitumise poolt ja astus seega Venemaa ja Austria vastasleeri.

Pidades silmas seda ohtu, pöördus Austria Venemaa poole nõudmisega, et see paigutaks oma väged piiride äärde, et neid liita Austria vägedega, juhuks kui algab sõjategevus. 1726.a. Traktaadi määruste jõul oli Venemaa kohustatud Austria territooriumi terviklikkuse kaitseks, välja panema teatud arvu vägesid. Kuid lepingupooled jätsid enesele õiguse määrata hiljem kindlaks liidu vägede, mis oli välja pandud ühe riigi poolt, teise riigi nõudel, ülalpidamise täpsed tingimused. 1727.a. Esimesel poolel Austria elulised huvid nõudsid selle viimase küsimuse kiiret lahendamist ja kinnitada seejuures, liidu-traktaadi kohustuslikku jõudu. Sel eesmärgil sõlmitigi alljärgnev konventsioon.

Kui, ühelt-, Tema Püha Tseesarliku ja Katoliikliku Majesteedi ja teiselt poolt Pühitsetud Tema Ülevenemaalise Majesteedi, 1726.a. 6. Augustil Viinis sõlmitud liidu-traktaadi 6. artiklis vastastikku enesele lubatud abijõudude ülalpidamise asjas, tuli võimalikult kiiresti koostada üldine konventsioon, ja kui see ei olnud Viinile sobiv, kuid seda enam Tema Pühitsetud Ülevenemaalise Majesteedi õukonnale nõustumiseks, kuna aeg nõudis abivägede kiiret saatmist. Sellepärast Tema Püha Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi täievoliliseks Ministriks, siin viibiva, Hiilgava Härra Amadee Krahvi de Rabutin-Bussi ja Kammerhärra ja kindral Vahtmeistri ja Ratsaväe poolt, polkovniku, Püha Apostli Andrei kavaleri ja Tema Pühitsetud Ülevenemaalise Majesteedi ministrid, nimelt selleks nimetatud, kantsler ja Püha Apostli Andrei kavaler krahv Gavril Golovkini ja Viitse-kantsleri ning Tegelikku Salanõuniku ning Püha Apostel Andrei kavaleri Hendrik Johan Fridrih parun Ostermann, esitades esmalt oma volikirjad eelräägitud abivägede ülelpidamise suhtes lepiti kokku järgmisel kujul:

Vägedele, millised Tema Püha Tseesarliku Majesteedi ja Kuningliku Katoliikliku Majesteedi le on saadetud, tuleb igale sõdurile anda kuus 75 naela rukkijahu, vene kaaluühikutes; Tseesari sõduritele aga 60 naela, Tseesari aitadest, mitte sellisena välja anda, vaid ettenähtud ajal kohale tuua määratletu hüveks, ja see, et igale sõdurile makstaks pool efimkat ((efimok, ефимок, - välismaine suur hõbemünt, erinevalt münditud, mis ringlesid 17. saj Moskva riigis. Nimetus tulenes - Joachimtaler – taalrist, mis löödud Joachimstaalis (Йоachimстале, Loode Tsehhis). Moskva riigikassasse laekunud efimkad märgistati tsaar Aleksei Mihailovitsi ajal spetsiaalse vene märgiga-

tunnusega. Efimka väljastati riigikassast kindlaksmääratud väärtuses. Riigikassa poolt soetatud efimka kaalus keskmiselt 28 g.(БСЭ .15, 1952 стр. 567). Võrdluseks: höherubla kaalus u. 20 g. 50 kop – 10 g)), s.t. tuleb maksta kolm reini kuldenit 4 sõdurile kuus.

Venemaa sõjaväe ratsaväe portsion on kõiges võrdne Tema Tseesarliku Majesteedi ratsaväele antava portsuga, s.t. igasugune ports on võrdne 3 reini kuldeniga. Aga peale selle kaera ja heina ning hakitud rukkiõlgi või siis tasuta muud peenestamata põhku. Abivägedel lubatakse vaenlase territooriumil hankida sedasama sõjasaaki, millist lubatakse võtta abivägesid palunud riigi sõjaväe sõduritel.

Mis aga puudutab sõbralike Riikide territooriumi läbimist, siis seesama vägesid nõutanud riik tasub, kõik ülalpool nimetatud vajaliku provisiooni ja ülalpidamise kulud.

Aga mis puutub ülemjuhtimisse ja teistesse sarnastesse asjadesse, siis ka selles toimitakse ja järgitakse selliselt, nagu on sätestatud 1724.a. Stokholmi liidu traktaadis, millise järgi Tema Tsaarlik Majesteet Viinis möödunud aastal toimida käskis ja sellest sõnaõhtralt väljendas.

Ja kõik see, mis on ülalpool sätestatud abivägede saatmise juhtumi kohta Tema Pühale Ülevenemaalisele Majesteedile Tema Püha Tseesarliku Majesteedi poolt, samasuguselt ja võrdsel viisil vastastikku saab kinni peetud, kaasaarvatud juhtum, kui Tema Tseesarliku Majesteedi poolt Tema Ülevenemaalise Majesteedile, liidulepingu jõul, abivägesid saadetakse.

Käesolev konventsioon hakkab omama sama jõudu ning kehtivust, justnagu peamises liidulepingus oleks kõik see sõnasõnalt esitatud ja kokkuleppivate Printsides poolt kahe kuu jooksul ratifitseeritud ning ratifitseerimise instrumentid on Viinis tavalisel viisil omavahel vahetatud. Selle kinnituseks jne.

(L.S.) Amadeus Comes Rabutin. (м.п.) Графъ Рабутинь.

RATIFIE PAR L'EMPEREUR CHARLES VI LE 28 AOUT 1727.

Nr. 7.

((Vasakus veerus prantsusmeelne tekst)).

1732.a. 26 Mai. Traktaat, mis on sõlmitud Kopenhaagenis Tseesari, Venemaa ja Taani õukonna vahel. Sõprusest ja vastastikustest mainitud riikidele Euroopas kuuluvate valduste garantiidest, Austria pärandi relvajõul kaitsmisest ja muu. (П.С.З. № 6069).

((F. Martensi kommentaar.)).

Keiser Peeter II ((Pierre II)) Ülevenemaalisele troonile asumine kutsus Viinis esile siira rõõmu ja keiser Karl VI ((Charles VI)) teatas avalikult Venemaa saadikule Lanczinskyle ((Ланчинскому)), kuivõrd südamlilikult ta soovib jätkata Venemaaga sõbralikke ning liidulisi suhteid. Tõesti, Austria sisemine seisund ja välised raskused sundisid teda kõigi vahenditega tagama enesele Venemaa sõprust ja liitlaslikku abi.

Austria vaenulikud suhted Hannoveri liidu sõlminud riikidesse jõudsid 1729.a. uude faasi. Austria ja Hispaania vaheliste vaidluste lahendamiseks, ühelt- ja Inglismaa ning tema liitlastega, teiselt poolt, oli määratud Cambrai toimuv kongress. Venemaale,

kui Austria liitlasele, tehti samuti kongressil osalemise ettepanek. Seejärel, kui kongress oli viidud üle Soisonsi, saatis Venemaa sinna oma voliniku, krahv Aleksander Golovkini ((Alexandr Golovkin, Александр Головкин)), kes pidi pidevalt suhtlema tseesarlike ministritega ja neid toetama kõigis nende nõudmistes, millised olid kooskõlas Venemaa huvidega. Kuid, siiski, on teada, et Soisonsi kongress ei viinud mitte mingile positiivsele tulemusele. Seejuures, Hispaania, veendunud selles, et Tseesarit ei saa täielikult usaldada, astus vahetusse kokkuleppesse Inglismaa, Prantsusmaa ja Hollandiga ning sõlmis nendega 1729.a. Seville traktaadi. Sellisel viisil jäi Austriale vaid üks liitlane – Venemaa, kellega ta võis arvestada. Kui seejärel troonile asus Anna Ivanovna ((Anna Ivanowna, Анна Иоанновна)), Austria ja Venemaa vahelised sõbralikud suhted ei muutunud. Anna Ivanovna valitsus seadis enda kohustuseks Rooma tseesariga liidu hoidmise, pidades silmas Venemaa - Türgi ja Poola Vabariigiga suhteid. Türgi poolsed Pärsia vallutamise kavatsused kohtasid Peterburi kabineti poolset avalikku vastutegevust ja Anna Ivanovna valitsemise alguses sai täiesti selgeks, et Venemaa ja Porta vaheline huvide kokkupõrge on möödapääsmatu ja see peab järgnema lähimal ajal. Seejuures, kui Inglismaa ja Prantsusmaa esindajad Konstantinoopolis tegutsesid ilmselgelt Venemaa poliitika vastu, tseesarlikud ministrid, vastupidi ilmutasid heasoovlikust ja toetasid tihti oma mõjuga Vene saadiku õiglasi nõudmisi Porta vastu.

Peale selle, olukord Poolas kutsus esile Venemaa ja Austria põhjendatud kartusi. Poola kuningas August II lähenev surm pidi uuesti tõstma päevakorda Poola trooni täitmise küsimuse, aga selles suhtes Venemaa ja Austria huvid nõudsid Stanislas Lescinsky, keda toetas Prantsusmaa, Poola troonile mittelubamist. 1730.a. Sügisel Austria saadik Venemaal, krahv Vratislaw, esitas konventsiooni kava, milline pidi määratlema Austria ja Venemaa poliitika Auguste II surma puhuks. Kooskõlas selle kavaga, mõlemad riigid kohustusid Stanislas Leszinsky Poola sõitu ning ta troonile asumist takistama. Auguste II poeg aga võib, liitlaste nõusolekul, asuda Poola troonile, kui ta vastab nende nõudmistele. Ei olnud kahtlust, et üheks nendest nõudmistest, Austria poolelt, olnuks Saksoonia printsi ((prince de Saxe, Сансонскимъ принцемъ)) poolne Prakmaatilise Sanktsiooni tunnustamine. On teada, et Keiser Karl VI seadis oma elu eesmärgiks kõigi oma maade ja valduste, peale oma surma, oma tütrele Marie Theresele ülemineku ning saavutada Pragmaatilise Sanktsiooni välisriikide poolne tunnustamine. Seejuures Poola kuningas August II keeldus Pragmaatilise Sanktsiooni tunnustamisest. Kuni 1732.a. Taani kuningas ei toetanud samuti, Karl VI surma puhul, Austria jagamatuse garanteerimist, kuna Taani asus senini Austria ja Venemaa vaenlaste poolel. Kuid Taani troonile kuningas Chretien VI tõusul ja Venemaal Anna Ivanovna valitsema asumisel muutusid Taani ja Venemaa vahelisi ebasõbralikke suhteid, millised olid esile kutsutud peamiselt Schleswigi Holsteini printsile tagastamise küsimusest. 1731.a. kuulutas Taani avalikult oma Venemaale lähenemise ning temaga tihedasse liitu astumise soovist. Esitatud liidulepingus osalemise ettepanek tehti, kooskõlas 1726.a. traktaadiga, ka Austriale. Peale üpris kestvaid läbirääkimisi allkirjastati 26. Mail 1732.a. Liidu-traktaat, millisele lisati veel eraldi artiklid ning spetsiaalne salajane Schleswigi hertsogiriiki puudutav artikkel. (Nendest artiklitest räägitakse allpool).

((Vasakus veerus saksakeelne tekst, kus iga artikkel sisaldab ühte või paari lauset, olgu see siis terve veerg või lehekülg. Püüdsin säilitada endist kõne-kirjaviisi. Uuemad tekstid on ka uuemas, praegusemas vormis. K. L.))

*

Püha Kolmainsuse nimel.

On teada ja teatatakse sellele, kellele vaja. Kui Tema Rooma-Tseesarlik ja Kuninglik Katoliiklik Majesteet ja samuti Tema Ülevenemaaline Majesteet, peale küpset arutelu, sellest, kuidas hoida ning kindlustada Euroopas üleüldist vaikust, milline on nii vajalik ning nõutud, kui asjad Põhjas sellises kindlas ja alalisel alusel sisse seada, et ta edaspidi mitte kellegi kohuseks, mitte ainult isegi lühiajaliselt ei oleks rikutud ja et sellise kavatsuse saavutamiseks mitte mingit kindlat viisi ei ole, nõnda et Tema Taani ja Norra Kuningliku Majesteediga, Tema austusväärsete eelkäiate vahel, muistsetest aegadest tuleneva tiheda sõpruse, head kooskõla taastada ja ta kõikidest külgedest riikide ja maade poolt ähvardavast julgeoleku ohust, selle kavatsusega asutatava ühise liidu kaudu kinnitavad Tema Kuninglik Taani ja Norra Majesteet võrdselt sellesamas hüves ja kasulik võib olla. Selleks kõikide ülalpool nimetatud kõrgete poolte, akrediteeritud ning volitatud ministrid, aga nimelt: Tema Rooma-Tseesarliku ja Kuninglik-Katoliikliku Majesteedi Tema Tegelik Salanõunik kindral-feldmarssal ja Püha Rooma Keisririigi ratsaväekindral, ühe jalaväepolgu polkovnik Philippsburgis komandant kõrgeltsündinud härra Friedrich Heinrichi, püha Rooma Keisririigi krahv von Seckendorff; Tema Majesteedi Ülevenemaalise, Tema Tegelik Salanõunikuks ja Venemaa Püha Apostel Andrei kavaler, kõrgeauline ja kõrgeltsündinu härra Casimir Christoph parun von Brackel, ühelt ja Tema Kuningliku Taani ja Norra Majesteedi, Tema Nõukogu Salanõunik ja rahanduse Pea-direktor, kõrgeauline ja kõrgeltsündinu härra Christian Ludewig von Plessen Fussingoës ja Silhöes ning Glorupis, pärilik härra Elevandi ordeni kavaler ning Nõukogu salanõunik ning Taani ja Norra Kantselei direktor, kõrgeauline ja kõrgeltsündinud härra Iver Rosenkranz, Rosenholmi pärilik härra ning Elevandi ordeni kavaler, samuti Nõukogu salanõunik ja Ülem-kammerhärra ((Ober-Cammerherrn)), kõrgeauline ja kõrgeltsündinud härra Carl Adolph von Plesen, Forslöffi, Kastropi, Gunderlsevhami, Harrestedti ja Saltoës ning Dronninglundi pärilik härra, Elevandi ordeni kavaler ja Nõukogu salanõunik, kõrgeauline ja kõrgeltsündinu härra Otto Blome, Neuenhoffi, Birckemohri ja Kaltenhoffi pärilik härra ning Elevandi ordeni kavaler, teisest küljest, allkirjeldatud rahu- ning garantiitraktaadi, kuni järgneva ratifitseerimiseni kokkulepitud ja sõlmitud.

Artikkel 1.

Kõik kõige kõrgemad lepingupooled lubavad, et nagu praegu mitte kellegi kaudu hukkamõistmiseks või vihasamiseks koostatud traktaat, kuulutas ja kinnitas omavahelist alalist kindlat sõprust, nii ka edaspidi, justkui tõelised liitlased, sõbrad, ustavad ning teineteise suhtes häid kavatsusi omavad, üks-teisele hüve ja edenemist soovivad, samuti nagu oma kiirustamist ning vastupidiselt sellele, kõik see, mis näib ühele kahjulik, äärmise jõuga tahetakse ärahoida.

Artikkel 2.

Ja selleks peavad Nad alati avaliku ning salajast kirjavahetust ning ohtlike seoste, millised võivad Nende kasuks ära kasutatud, ilmnemisel, tuleb Omavahel nõu pidada ja koostööd teha, et sel puhul ühiselt seista ning Omi kõikide õukondade juures olevaid ministreid selleks puhuks igasuguste teenistuslikke instruksioonidega tahavad varustada .

Artikkel 3.

Ja siis kõik kõigekõrgemad lepingulised pooled lubavad üksteisele, üks teise hüve ja kasu igasugusel viisil ning kujul vahendada ja nii edasi lubavad ja kohustuvad, et Nad sellest ajast peale ei astu teiste Riikidega mingisse teise kohuste vastasesse lepingusse, seda vähem veel, mitte otseselt, ega ka kaudselt, millisel viisil see ka ei oleks, kui siis Neile või Riikidele ja maadele Nende kahjuks ning halvaks panuks puutuda võiks, ettevõtmata, kuid vastupidiselt sellele, kui keegi teine, et sarnast võttis ette ta omal jõul ja äärmisel võimalusel takistada ja ära hoida tahab, justkui Nad oleks niivõrd seotud selle kinnitamise ning kokkuleppinud ja kohustus, et Omavahel vastastikku kõik Omad Euroopas oma valdustes omavad Kuningriigid, Vürstiriigid, krahvkonnad, piirkonnad, provintsid maad ja linnad, nii nagu Nad selle traktaadi sõlmimisel, nendega tõeliselt valdavad, üheskoos kõigi nende õigustega, regaalidega, privileegidega ning õiglustega, miskit välistada, kangeima ja tugevaima, millisel viisil koostada suudab, teine-teisele garanteerida ja End alalises ning lohutamatus valdamises kogu oma jõuga ning oma äärmisel võimalusel kõikide vastu ning igäüht kaitsta ning kindlustada.((lk. 54. K.L. ???)).

Artikkel 4.

Ja kui muide Tema Rooma-Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet, eriti kõigi Euroopas tulevate rahutuste ärahoidmiseks, alati vajalikul määral kitsendab, et Tema Austria valduste heledaim pea poolt sisse viidud järglastele pärimise kord on rikkumatult ja kõigutamatult hoitud, samuti on see kaitstud võõraste riikide poolse ohu eest kaitstud ning kinnitatud: selleks Tema Taani ja Norra Kuninglik Majesteet ja selles asjas Tema Rooma-Tseesarlikule ning Katoliiklikule Majesteedile Oma tõelise kavatsuse ja mingil viisil Ta on kallutatud ja pakub talle igasuguseid vastuvõetavaid sõpruse ja heasoovlikkuse märke näidata, ilmselt tõestada tahtes, justkui sellega ja selle jõuga Enda ja Oma pärijaid ning järeltulijaid kohustavalt lubab Tema Rooma-Tseesarliku ja Katoliikliku Majesteedi ning Tema mõlemast soost pärijatele ning järeltulijatele, Austria Kõigekõrgeima pea, tarvitusele võetud ja Tema Rooma -Tseesarliku ja Katoliikliku Majesteedi ja 19 Aprillil 1713.a. välja kuulutatud, samuti ka pärast kõigi Tema päritavate Kuningriikide ja maade, mis võetud vastu alandlikuima tänulikkusega, päritav pärimiskord, garanteerida ja selle muutumatu hoidmine kõikide vastu ja igäühe kõvemail viisil kaitsta, aidata, sellisel viisil, et Tema Taani ja Norra Kuninglik Majesteet ja tema pärijad ning järglased selle garantiid, nii tihti täita lubavad ja kohustuvad, nii tihti või Tema Rooma-Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet oma elu ajal, või Tema ajutisel koolemisel, (millist Kõikvõimas Jumal pikaks ajaks veel kõrvale pöörata suvatseb) Tema pärijad ja järeltulijad vastupidiselt ülalmainitule 19. Aprilli päeval 1713.a., kuulutatud pärimise pärimiskorraga, vallates kõiki Keiserriigi sees ja väljaspool asuvaid maid või üht

neist, mitte midagi ja mitte kuskil sellest välja jätmata, kelle poolt ta ei oleks häiritud, rünnatud või kallaletungima hakatud.

Artikkel 5.

Kui keegi kõigist sõpruse- ja garantii-traktaadis osalevatest pooltest, kelle poolt see ei oleks ja millisel põhjusel seda ka ei tehtaks, on oma olemasolevates õigustes, õiglustes ja hüvelistes pretensioonides solvatud ja ahistatud, või üsna oma Euroopa valdustes olevatel madel, vaenulikult kallale tungitud või rünnatud: siis Kõigekõrgemad lepingupooled, ülalpool toodud vastastikuselt vastuvõetud garantiide artiklite määruste jõul, enda poolt teine-teisele lubavad, et solvatu või ohus oleva poole nõudmisel, et temale satisfaksioon ((ld. satisfactio, rahuldamine, süüteo heakstegemine (eriti kahevõitlusega); võlausaldaja rahuldamine mingi kaudse teene v. hüvituse varal. Vs.)) oleks teostatud alguses ründaja suhtes oma head vastutulelikust kõige valjemalt kasutada; aga kui see jääb viljatuks ning mittemõjuvaks, siis väljanõudval poolel, soovivad sisult, kogu selle kokkulepitud ratifitseeritud traktaadi järgi ja nii kiiresti kui võimalik, õiglastel ja kõigile pooltele talutavates konditsioonides, esitatud abi-konventsiooni seisundis, ja selleks nii kaua jätkata ja relvi enne maha ei panda, kuni solvatud pool on täielikult rahuldatud ja kõik väljaminekud ning temale tekitatud ülalpidamiskulud hüvitatud ei ole saanud.

Artikkel 6.

On otsustatud ja kokkulepitud, et kui mingi Riik kavatseb selle traktaadiga liituda, või ühelt või teiselt lepingupoolelt selleks kutse tehakse: siis ta, pidades edaspidi selleks kõiki Kõigekõrgemate lepingupoolte omavahelisi suhtlusi, ühise heasoovlikusega ja otsusega, võib ta vastu võetud olla.

Artikkel 7.

Selle, sõpruse- ja ja garantii-traktaadi kinnituseks on koostatud ühesuguselt rääkiva teksti koopiad ja neist igaüks on akrediteeritud ning lepingupoolte Ministrite volitatud isikute poolt eraldi allkirjastatud ning pitsatitega kinnitatud ning nende ratifitseerimiskirjad on kolme kuu kestel või varem, kui võimalik, vahetatud. Vormistatud Kopenhaagenis 26. Mail, 1732.aastal.

(L.S.) Friedrich Heinrich Graff von Seckendorff. (M.П.) Графъ Секендорфъ.

RATIFIE PAR L'IMPERATRICE ANNA IVANOWA LE 10 JUIN 1732. Ратификованъ Императрицею Анною Ивановною 10-го Июня 1732.

***

1732.a. 26. Mail. Kaks eraldi artiklit ((articles separes)), mis on võetud Kopenhaagenis samal aastal ja kuupäeval traktaati, Venemaa-, Tseesari- ja Taani

õukondade poolt. Taani kuninga poolsest ühe miljoni efimka äramaksmisest Holsteini hertsogile osa Schleswigi hertsogkonna eest.(II.C.3. № 6070). Lisas on avalikustamata salajane artikkel.

Austria ja Venemaa vahelise liidu sõlmimise peamiseks tingimuseks seadis Taani Schleswigi küsimuse, milline pidevalt ähvardas oma plahvatusega Venemaad, lõpliku lahendamise. Selle asja algust tuleb pidada pärinenuks Peeter Suure aegadest. Oma valitsemise esimese poole ajal Peeter I asus Taaniga kõige lähedasemates ja liitlaslikes suhetes. Venemaa verises sõjas Rootsiga, oli Taani Peeter I kindel liitlane ja aitas oluliselt kaasa Keisri poolt endale seatud eesmärgi saavutamisele. 1713.a. muutusid Holsteini hertsogi valdused samuti Taani ja Rootsi vaheliseks sõjateatriks ja ilmse toetuse tagajärjel, millist osutas hertsog Rootsi vägedele, Taani valitsus hõivas oma vägedega osa tema valdustest. Seejärel 1721.a. Taani kuningas Frederic IV liitis pidulikult kogu Schleswigi hertsogiriigi Taaniga, erandiks vaid Gluksbourgi valdused.

Seejuures, alates eriti 1716.a., Venemaa suhted Taani muutusid üha enam pingestatuks. Peeter I hakkas hoidma vahetuid suhteid Rootsiga selleks, et varsti saavutada Venemaale kasulik rahuleping. Samal ajal Holsteini hertsog väljendas Peeter I tütreaga, Anna Peetritütreaga ((Anna Petrovna, Анна Петровна)) abiellumise soovi ja tagada sellisel viisil omale Venemaa Keisri võimukas eeskoste. Tõesti, Peeter I, mitte ainult ei nõustunud selle abieluga, vaid ka võttis tarvitusele kõik meetmed, et tagastada hertsogile Schleswig ja aidata ta isegi Rootsi troonile.

Peale Suure ümberkorraldaja surma 1725.a., leidis aset Holsteini hertsogi ja tsaaritar Anna Petrovna abielu sõlmimine ja Keisrinna Katariina I ((Catherine I, Екатерина I)) valitsus püüdis avalikult anda Schleswigi endisele omanikule tagasi. Aga Keiser Peeter II troonile asumisel hertsogi võimalused Venemaa abil oma eesmärgi saavutada kahanesid, kuid ikkagi Venemaa volinikel Cambrai ja Soissons kongressidel oli kirjutatud ette hertsogi asja lõpetamine ja Schleswigi tagastamise nõudmine või siis Taanilt piisava hüvitise saamine, olles eelnevalt kõiges Tseesari saadikutega kokku leppinud, kes kohustusid 1726.a. Venemaa suhtes osutama selle küsimuse lahendamisel kaasabi. Kuid alles 1732.a., liidulepingu sõlmimisel, oli see asi ära klaaritud. Taani soovis siiralt Venemaale läheneda, aga Keisrinna Anna Ivanovna valitsus ei leidnud alust Holsteini hertsogi kasuks oma isiklike huvide ohverdamiseks. Seepärast, peale seda kui Taani võttis Venemaa ja Austria suhtes enesele hertsogile teatud rahasummas hüvitise maksmise, võisid viimased lugeda selle asja lõpetatuks ja garanteerida Taani kuningriigi territoriaalse koosseisu puutumatus.

Eraldi artikkel I.

Ja kui Tema Rooma-Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet ning Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, sell-samal päeval sõlmitud traktaadi sõlmimise alguses teada andsid, et Alam-Saksoonia ringkonnas rahu hoidmiseks ja et hoida ära Põhjas edaspidi ohustatud ruumis, on üpris vajalik, et Tema Taani Kuningliku Majesteedi ja Norra ning Tema Kuningliku Majesteedi Valitseja hertsog Carl Friderichs von Hollsteini vahel, heasoovlikul viisil ära võetud olid ja sellise kavatsuse nimel Tema Tseesarlikule ja Katoliiklikule Majesteedile ja Tema Keiserlikule Ülevenemaalisele Majesteedile on tehtud ettepanek, et ülalpool mainitud Valitseja hertsogi vastu, Enda ja Oma pärijate ja

järglaste, tehes Schleswigi endises osas järeleandmisi, Tema Taani ja Norra Kuninglikud Majesteetid, kaldus kahe miljoni efimka ((Zwey Millionen Reichs-thaler))suurusele hüvitisele ja see summa Tema Valitseja hertsogile oli määratletud kinnisvaras ja selle vastu Tema Taani ja Norra Kuninglikud Majesteetid tugevalt tõestada püüavad, et tõesti ei saa neilt mingit hüvitust välja nõuda ja seejuures sellise rahalise summa nõudmise võimatus ja esitas samas põhjused, milleks maades ja kinnisvaras miskit loovutada ei saa. Siiski ühes konditsioonis Tema Tseesarlikule ja Katoliiklikule Majesteedile ja Tema Keiserlikule Ülevenemaalisele Majesteedile ja et tunnitamise nimel õiglase kallakuga üldine rahu pidada, järjest, selleks End kuulutas mainitud Valitsejale Holsteini hertsogile, maaalade asemel, ühe miljoni efimkasid ((Reichsthaler in Kaysser-Gulden)) tseesari guldenitena või siis samaväärsete müntide väärtuses välja anda. Ja nii ta selle kaudu lubab ja kohustub, et nii kiiresti mainitud Valitseja Holsteini hertsog on kohustatud ja kõigi Ta pärijate ja järglaste tahtel kinnitatud loovutamine ja kõigi Omade hüvitamine, endise Schlesswigi hertsogiriigi osa ja sõltumatult olemasolevatest pretensioonidest annab välja ja Tema Taani ja Norra Kuningliku Majesteedile: siis samal hetkel Hamburgis viiesajatuhande efimka väljaandmisel, ja hiljem iga-aastaselt, seni kuni kogu lubatud miljon on välja makstud ning täidetud, sada tuhat efimkat kohe sulas, mainitud linnas, ilma Valitseja hertsogi igasugune suurem ülempreester maksta tahab. Tema Rooma-Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet, võrdsel nagu ka Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, selle vastu lubavad mainitud Tema Kuningliku Majesteedi Valitseja Holsteini hertsogi selle ettepaneku vastuvõtmise ja Enda, Oma pärijate ja järglaste poolt formalse loobumise andmise, igasugusel võimalusel nõupidada ja ümberveenda. Selle kinnituseks seesama separaatne esimene artikkel, millisel on võrdne jõud, nagu ka põhitraktaat, saab vormistatud võrdset jõudu omavates eksemplarides ja neist igapähe selleks akrediteeritud ning volitatud Ministrite poolt, kolme Kõigekõrgema lepingupoole, eraldi allkirjastatud ning pitseeritud, millised samuti ratifitseeritakse nagu põhitraktaat ja ratifitseerimiskirjad vahetatakse üksteisega. See on koostatud Kopenhaagenis. 26. Mai, 1732.a.

(М.П.) Графъ Секендорфъ.

Eraldi artikkel II.

Ja kui Tema, Taani ja Norra Kuninglik Majesteet, Tema Rooma Tseesarliku ja Katoliikliku Majesteedi ning Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt tehtud innuka esildise alusel, mis on allkirjastatud tänasel kuupäeval ja peale seda sellest „kuust“ - ratifitseeritud ka separaatses artiklis, kummardus Tema Kuninglikule Majesteedile Tema Kõrgusele Valitseja ((härra)) hertsog Carl Fridrichs von Hollsteinile: Tema ja Ta sugulaste vastu loovutamine ning hüvitamine Oma endise Schlesswigi hertsogkonna osa eest ja selle kõrval veel olemasolevad pretensioonid, üks miljon efimkat tasuda; selle vastu Tema Rooma Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet ning Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet deklareerivad, et Nemad, Holsteini hertsogile, peale Tema poolt selle lubatud miljoni vastuvõtmist, järgi jäänud tähtaeg, alates ratifitseerimiskirja allkirjastamisest, tänasest lepingu sõlmimise kuupäevast, kahele aastale seada tahavad; kuid kui seda enam parema pakkumise Hertsog selle esildise vastu võttis, selle tähtaja möödudes, kõrvale ei kaldu: siis Tema Kuninglik Taani ja Norra

Majesteet mitte millekski ei ole kohustatud, kuid igasugustest pretensioonidest, millised Holsteini Hertsog teha võiks, üpris igavesteks aastateks vabaks jääda tahab ja omada, millisel juhul Tema Rooma Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet ning Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet kahtlusi ei oma juba ette deklareerida, et Nad Mõlemad, juba mainitud Härra hertsogi kasuks, võetud kohustuses enam rohkem kohustatud olla ei soovi. Selle kinnituseks selles separaatses II artiklis jne. Samuti koostatud Kopenhaagenis, 26. Mail, 1732. aastal.

(L.S.) Friedrich Heinrich Graf von Seckendorf. (М.П.) Графъ Секендорфъ.

RATIFIÉS PAR L'IMPERATRICE ANNA IVANOWNA LE 10 JUIN 1732. Ратификованъ Императрицею Анною Ивановною 10-го Июня 1732.

Salajane artikkel.

Ja kui näib, et Tema Kuninglik Taani ja Norra Majesteet kardab, et tänasel kuupäeval sõlmitud sõpruse ja garantii traktaadi kolmanda artikli klauslis sisalduva all, peamisest kõigi poolsest praegustes valdustes olevate maade endine Holtseini hertsogi osa Schlesswigiis muidugi ei saanud olla: selleks Tema Rooma-Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet ning Tema Ülevenemaaline Majesteet, selleks et Tema Kuninglikule Taani ja Norra Majesteedile anda oma kindlaimaid sõpruse märke, kummardusid sellega deklaratsiooniga ja kohustusid: et nad selle traktaadi ratifitseerimise kuupäevast Tema Kuninglikule Taani ja Norra Majesteedile nimelt endise vürstiriigi osa Schlesswigi vürstiriigist, nagu Tema Kuninglik Taani ja Norra Majesteet praegu seda valdab, ilma igasuguse väljajätuta, võrdselt nagu ka teised Tema Riigid ja maad, kokkulangevalt peamisega, tänasest kuupäevast sõlmitud traktaadiga garanteerida ning selle vaikes ja sekkumatus valduses sellega kõigi vastu pidada tahab.

Käesolev artikkel peab olema hoitud äärmises saladuses, samas omab see samasugust jõudu ning mõju, justkui ta oleks tänasest päevast sõlmitud sõpruse- ja garantii-traktaadis sõna-sõnalt sisaldunud ja seega sellega samaaegselt ratifitseeritud; ja Tema Kuningliku Taani ja Norra Majesteedi ratifitseerimiskirjad üheskoos peamise traktaadiga antud saavad.

Selle kinnituseks tehakse sellest salajasest artiklist kolm ühesuguse sõnastusega eksemplari, millised on Tema-Tseesarliku ja Katoliikliku Majesteedi ning Tema Ülevenemaalise Majesteedi poolt selleks akrediteeritud ja volitatud ministrite poolt saavad allkirjastatud ning pitseeritud.

So geschehen, zu Copenhagen, den 26-ten May, anno 1732. Еже учинено въ Копенгагене 26 Майя, 1732 г.

(L.S.) Friedrich Heinrich Graf von Seckendorf. (м. п.) Фридерикъ Гендрикъ Графъ ф. Секендорфъ.

(L.S.) Casimier Christhoff Baron von Brackell. (м.п.) Казимиръ Христофъ Баронъ ф. Бракелъ.

RATIFIÉS PAR L'IMPERATRICE ANNA IVANOWNA LE 10 JUIN 1732. Ратификованъ Императрицею Анною Ивановною 10-го Июня 1732

Nr. 8.

1733. a. 8 (19) Augustil. Konventsioon, mis sõlmitud Austria, Venemaa ja Saksoonia vahel, Saksoonia kuurvürsti poolsest Poola troonile asumise puhul.

((F. Martensi kommentaar.)).

Poola trooni täitmise küsimus oli 1732 ja 1733. aastatel Venemaa ja Austria vaheliste suhete peamiseks asjaks. Valitsev kuningas Auguste II mitte ainult ei soovinud rahuldada Viini õukonna nõudmisi, et tagada endale tema abi, vaid isegi esitas pretensioone mõningatele tseesarlike valduste osadele, selle alusel, et tema poeg oli naitunud Austria ertshertsoginna. Muideks, soovides Poolas kehtestada päriliku troonipärimise korra ja rikkuda, sellisel viisil, Poola Vabariigi põhiseadusi, Auguste II pöördus Preisimaa ja Venemaa aga ka Austria poole, erinevate ettepanekutega, milliste eesmärgiks oli tema poolt kavatsatud reformide suhtes vahetult asjast huvitatud riikide poolse üksmeele saavutamine. Ta lipitses neist igauhe ees ja tegi neile isegi Poola jaotamise ettepaneku, kui vaid ta pojale oleks tagatud Poola trooni pärimine. Kuid, ühe kaasaegse Austria ajaloolase sõnade järgi oli Keiser Karl VI ((Charles VI)) igasuguse sellise ettepaneku lükanud halvaks panuga tagasi. (Arneht. Prinz Eugen, Bd. III., S. 266). Viini valitsus otsustas Auguste II surma puhul anda poolakatele endile omale kuninga valimise võimaluse, kuid seda ühel tingimusel, et nad ei valiks Stanislas Lesczynskit, kes oli Prantsusmaa erilise kaitse all. Seda eesmärki silmas pidades soovis Austria olla oma liitlastega, eriti Venemaaga, ühel meelel, kelle koostegevus oli hädavajalik. Keiser Karl VI soovis Preisimaa kuningat samuti enda poolele, kuid samal ajal ta kartis pidevalt oma liitlast ja nägi igas viimase poolses territoriaalses soetuses vahetut ohtu oma enese valdustele ja ähvardust oma võimsusele.

1732. a. Novembris, pöördus Tseesari saadik Peterburis krahv Vratislaw Venemaa valitsuse poole formaalse ettepanekuga nõustuda ühiste Poola uue kuninga valimisega seotud tegevuse plaaniga ja nõudis, et Venemaa samuti takistaks Stanislas Lesczynski tõusmist Poola troonile. Vastuseks neile ettepanekutele Keisrinna Anna Ivanowna valitsus teatas oma kavatsusest takistada isegi sõjalise jõuga Lesczynski trooniletõusu, eeldades samal ajal, et liitlased peavad esitama omapoolse kandidaadina Portugali kuninga venna, infant ((prints)) Emmanueli. Siiski, samal ajal, kui Peterburis toimusid need läbirääkimised, allkirjastati 13. detsembril 1732. a. Berliinis Tseesari saadiku, Preisimaa ministrite ja Vene saadiku krahv Levenvoldi ((Löwenwolde)) poolt äärmiselt oluline leping. (Vt. Carlule. History of Frederick the Grest. London 1858, t. II, p. 480). Selle traktaadi alusel lepingulised riigid kohustuvad Poola troonile mittelubama Prantsusmaa poolt toetatud isikut ja aitama Portugali prints Emanuelil tõusta Poola troonile. Seejärel otsustati Kuramaa (Courlande) suhtes, et hertsogi õukonna valitsemise lõppemisel Austria ja Venemaa kohustuvad ühiselt toetama Preisimaa printsi valimist Kuramaa hertsogiks. Peale selle, liidetakse Preisimaaga mõningad Saksamaa maad, millistele ta juba ammu pretendeeris.

Kuid see traktaat, mis sõlmiti ilmselgelt Preisimaa mõjutusel ja kooskõlas tema huvidega, jäi kindlaksmääratud korras kinnitamata ja seepärast see ei jõustunud. Tseesari saadik ei omanud sarnase lepingu sõlmimiseks mingeid volitusi ja Karl VI keeldus ratifitseerimisest. Teisest küljest, Keisrinna Anna Ivanowna, saatis oma

ratifitseerimiskirja 25 jaanuarist 1733.a. Löwenwoldele, kuid pidades silmas keisri keeldumist ja muutunud asjaolusid, see saadeti Peterburi tagasi*.

*Märkus. See 13. Detsembri 1732.a. traktaat on trükitud ära П.С.З. № 6280. Kuid pidades silmas seda, et see jäi ratifitseerimata, siis me asetasime selle Lisasse koos kõigi separaatsete ning salajaste artiklitega.

Siiski, kuigi Berliini traktaat ei saanud lepingupooltele juriidilist kohustavat jõudu, avaldas see ikkagi Poola asja lõplikule lahendamisel otsustavat mõju. 1733.a. Suri Poola kuningas August II ja mõlemate keiserlike kodade vahel algasid Poola trooni täitmise suhtes konkreetseid läbirääkimised. Varsti selgus, et nii Portugali printsil, kui ka Poolast endast pärit kandidaatidel ei olnud mingit šanssi Poola Vabariigi ((Речи Посполитой)) troonile tõusmiseks. Vaid Saksoonia kuurvürsti surnud kuninga poja partei võis võistelda Stanislas Lesczynsky toetajatega. Kuurvürst ise astus vahetutesse läbirääkimistesse Viini ja Peterburi kabinettidega ((valitsustega)) ja saavutatud kokkulepete alusel lubasid mõlemad keiserlikud kojad temale Poola troonile asumiseks oma abi. Alljärgnevas Varssavi konventsioonis määratleti täpselt Venemaa ja Austria poolt Saksoonia kuurvürstile Poola troonile tõusmiseks vajaliku materiaalse abi täpsed mõõtmed.

★

Varssavis viibivad, allpool allkirjastanud ministrid, aga nimelt Rooma-Keiserlik saadik härra krahv von Wilzek ((Вильчекъ)), Vene-Keiserlik härra Ober-Stall-Meister ((Российско-Императорский Г. Оберъ-шталмейстеръ)) ja Vene-Keiserlik härra täievolilised ministrid mõlemad krahvid Löwenwolded, samuti Saksoonia härrad Kuurvürstid täievolilised ministrid krahv von Wackerbart ja kindral von Baudissin, peale omavahel peetud konverentsi pidasid vajalikuks, neile nende õukondade poolt antud korralduste ja volituste jõul, eesseeva Poola valimistega ja selle troonile Tema Kuningliku Majesteedi Saksoonia kuurvürsti asetamiseks, otsustavad omavahel ja vastastikku allkirjastavad korralduse tingimuse selles asjas vajalike üldise ühinemise vahendusel meetmete võtmise, milleks nad eelnevalt kokkulepitult kinnitasid:

1.

Nii nagu Vene-Keiserlikud väed juba astusid tegelikult Poolasse, et tahtlikult kinnitada oma üldist kavatsust, siis Rooma-Keiserlikud ning Saksoonia kuurvürsti väed viivitusega tegid sama, kuid sellise väljajätuga, et kui Tema Rooma-Keiserlik Majesteet, Prantsusmaa poolse Keiserriigile kallaletungi tõttu ja selle vajalikuks kaitseks, on hädavajalikult sunnitud osa oma korpusi, mis senini asusid Poola piiridel, tagasi kutsuma, üldiste kohustuste jõul, siin ettevõetavateks sõjategevusteks, siiski Tema Rooma-Keiserlik Majesteet määrab äärmisel juhul neli tuhat ratsaväelast (nende hulgas mõned husaaride üksused ((kergeratsavägi))), esmaseks tegevuseks Poolas, Tema Kuningliku Majesteedi Saksoonia kuurvürsti poolt astub tegevusse kaksteist tuhat inimest, järgmisel moel: Soraus asuv korpus, mis koosneb kuuest tuhandest inimesest, enamjaolt ratsaväest, loodetavalt antud juba selleks Tema Kuningliku Majesteedi korraldusel, peab viivitamatult ühinema Gross Glogaus ülalpool nimetatud Rooma-Keiserlike vägede nelja

tuhande inimesega ja peavad seejärel, mitte hiljem, kui selle kuu 22 kuupäeval (uue kalendri järgi), kui võimalik, siis ka varem, üheskoos liikuma Poola; ülejäänud kuus tuhat inimest peavad jalgsi minema Sorause, st. sinna kus esimesed kuus tuhat asusid; ja peavad seal olema alatises valmiduses, et esimesel korraldusel liikuda ühtlaselt Poolasse ning ühineda varem saabunud vägedega; koos selle viimase korpusega, arvestades asjaolusid, saabub sinna kohale ka Tema Kuninglik Majesteet ise.

2.

Mainitud Saksoonia kuurvürsti kaksteist tuhat inimest võivad tegutseda kas Rooma- või Venemaa-Keiserlike abivägede või liitlasvägede nime all, justkui Tema Kuninglik Majesteet oleks sunnitud neid kogu asja juures asjaolude sunnil tarvitama koos mõlemate Keiserlike Majesteetidega, et säilitada Põhjas rahulikkus; või siis ja heasoovlikkul Tema Kuninglikule Majesteedile varem tekitatud erineva ülekohtu eest rahulduse nõutamise kujul; nii nagu asjaoludest tingitult ning Tema Kuningliku Majesteedi kasuks viisakam tundub; Tema Kuningliku Majesteedi vägedesse saabumisel võib kõik olla täpsemini määratletud.

3.

Varem sellisel viisil üldisest teadlikust ühinemisest kõiges hädavajalikult ettehoiatatult, siis muus veel täpsustatud kõik tingimused, et kui ootamatult Stanislasile ustav partei kuulutab ta kuningaks, enne kui seda takistada suudetakse, siis teisest küljest teine partei valib kuningaks Tema Kuningliku Majesteedi kuurvürsti, siis liitlased võtavad Tema Kuningliku Majesteedi kaitsmise ette ühiste ühendatud jõududega ja ei lase käsi rüppe enne, kui Tema Majesteet on kindlalt seatud Poola troonile.

Ülalpool üldiselt sätestatud tingimused, millised peavad omama kogu jõudu ning formaalse lepingu väärikut, on vormistatud kuude ühesuguselt sõnastatud eksemplari, millised on allkirjastatud kõigi lepingupoolte Ministrite poolt ja peale pitseerimist omavahel vahetatud. Varssavis 19. Augustil 1733.a.

(L.S.) Graff Wilzek.

(м.п.) Иосифъ фонъ Вакербартъ.

(м.п.) Гейнрихъ ф. Баудиссивъ.

***

1737.a. 9. Jaanuar. Konventsioon, mis sõlmitud Viinis Venemaa ja Tseesari Õukondade vahel. Vastastikku abistamisest türklaste vastases sõjas (П.С.З. № 7153).

((F. Martensi kommentaar.)).

Austria avalik vastutegevus Stanislas Lesczynski Poola troonile tõusu vastu, viis tema sõtta

Prantsusmaaga, kes jõudis Hispaania ja Sardiiniaga sõlmida edukalt pealetungi- ja kaitseliidu. Sõjategevuse alguses tabas keiserlikke vägesid üks ebaedu teise järel ja Karl VI (Charles VI) olukord muutus üha kriitilisemaks. Neil asjaoludel ta pöördus Venemaa poole ja nõudis temalt, liidulepingujärgseid abivägesid. Kui 1734.a. Septembris ilmus Peterburgi, tseesarliku saadikuna, krahv Ostein, muutus abivägede nõudmine üha tungivamaks. 16. Novembri 1734.a. Konverentsil, millisel osalesid Venemaa poolelt viitse-kantsler Ostermann, vürst Tscherkassky ((Черкасский)) ja krahv Löwenwolde ((Левенвольде)) aga tseesarlikult – vürst Ostein ja Hohenholtz, viimased teatasid mitmeid kordi, et Viini valitsus hakkab alati mingi tema vastase sõja korral olema Venemaa poolel, kui vaid Vene armee saadetakse Tseesari abivägedena Saksamaale. Eriti Venemaa-Türgi sõja puhul Austria ei viivita Venemaale oma abi andmisega. Lõpuks teatas Austria saadik uue Liidulepingu kavast, millise sõlmimiseks ta sai volituse 1735.a. alguses.

Vaatamata Poolas väljakujunemata asjade korrale, kus valitud kuninga August III võim ei olnud kaugeltki veel kõigi poolt tunnustatud, vaatamata vaenulikele suhetele Portuga, millised vältimatult pidid viima sõjani, Keisrinna Anna Ivanowna võttis enda kohuseks liitlase abistamise. Juunis, 1735.a. kahekümnetuhandelise korpus, kindral Lasey ((Ласи)) juhtimise all, liikus Poolast Austria vägedele appi. Ei ole kahtlust, et selline Venemaa poolne liidulepingu kohusetundlik täitmine ja Venemaa vägede Saksamaale ilmumine, aitas tugevalt kaasa Austria ja Prantsusmaa vahelise sõja lõppemisele. Tõesti, Oktoobris 1735.a. olid allkirjastatud eelnevad rahulepingu tingimused. Venemaa, seejuures, aitas kõige ühemõttelisemalt kaasa lõpliku rahulepingu sõlmimisele, milline teostus alles 1738.a. Oma poliitikas Keisrinna Anna Ivanowna oli täis kindlust, et Austria asub Venemaa-Türgi sõjas tegutsema Liidulepingule vastavalt ja osutama Venemaale samasuguseid teeneid. Seepärast, nähes ette konflikti Portuga, Keisrinna püüdis juba alates 1734.a. tagada omale Austria abi.

Tegelikult rikkus Türgi täiesti ettekavatsetult Venemaa vaieldamatuid õigusi ja ainult edasikestev Pärsia sõda segas tal viivitamatult Venemaa vastasele sõjakäigule asumist, et sellisel viisil rahuldada Prantsusmaa tungivaid nõudmisi. Pidades silmas pidevaid Venemaa territoriaalsete õiguste rikkumisi ja Tatarlaste vägede Venemaa valdustesse tungimisega, ei saa tunnustada õiglaseks ühe Austria ajaloolase arvamust sellest, et Venemaal ei olnud „mitte mingit alust“ alustada 1735.a. Türgi vastast sõda. (Mailath. Geschichte des österreichischen Kaiserstaates, Bd. IV, S. 628). Alustades Porta vastaseid lahingutegevusi, Keisrinna pöördus palvega Keiser Karl VI poole, et ta kuulutaks samuti nende ühise vaenlase vastu sõja. Kuid Keiser ei pidanud võimalikuks koheselt Venemaa nõudmist täita. Kogu 1736.a. jooksul peeti läbirääkimisi, mil Tseesar väitis Keisrinnale pidevalt, et ta, kõiges, „mis puudutab Portat, on temaga kahtlematult nõus“, ja et „Venemaa õukond võib olla kindel, et Tseesari õukond teeb koostööd türklaste vastases tegevuses“. Seejärel krahv Ostein nõudis täpsemalt teada sellest, millist „satisfactioni“ Venemaa Portalt soovib (Noot 4. Juunist 1736.a.). Järgmisel kuul ta teatas viitse-kantslerile Keisrinna ja Hispaania kuninga vahelise Liidu-konventsiooni kavast ühiseks Türgi vastaseks sõjaks. Lõpuks, mitte enne kui 1737.a. Alguses, toimus Venemaa ja Austria vahelise kokkuleppe sõlmimine, millises viimane võttis enesele Türgi vastase sõjategevuse alustamise kohustuse ning et ta ei sõlmi oma liitlasest möödudes rahu.

*

Püha Kolmainuse, Isa, Poja ning Püha Vaimu nimel. Aamen.

Ja kui Tema Rooma Keiserlikule ja Kuninglikule Katoliiklikule Majesteedile ning Tema Kõrguse Ülevenemaalise Majesteedi nimel kindlalt teatatud, millistel tähtsatel põhjustel Tema Majesteet on lõpuks, peale paljusid aastaid, olnud sunnitud lakkamatult jätkuvate raturikkuvate Porta ettevõtmistele vastu hakkama ja Tema Riikide ning alamate õiglaseks kaitseks tõstma relvad ning jõudu jõuga tagasi pöörama; ja kui senini osutatud alandlikkus ja osalt kasutatavad sõbralikud vahendid. Et Portat kallutada sõbralikele sammudele ning õiglase rahuldamise andmisele, mitte sugugi ei aita kaasa, kuid kõik need Porta vaenulikud kavatsused, kuigi üldse kogu Kristluse vastased, mis veelgi enam on Venemaa vastased, mis tuntud Pärsia vastu tehtud deklaratsioonist selgelt ilmneb: ja selleks on Tema Rooma Keiserliku Majesteedile esitatud väärikas ettepanek, et Tema

Majesteet, 1726.a. sõlmitud Traktaadi jõul või selles traktaadis väljaräägitud abi osutaks, või siis, kus Ise heaks arvab, teeks diversiooni.

Aga nagu Tema Rooma Keiserliku Majesteedi esimene püüd on saavutada kõigis asjades vaikuse ja rahu pidamine: sellepärast ja käesoleval juhtumil on see Tema Majesteedi kavatsustes üpris kauge, et mitteõigelt Traktaate täita, või teisiti, milleks ta õigust omab või on kohustatud oma kasu saamiseks kasutada ära praeguseid Porta asjaolusid; seepärast Tema Majesteet, nii nagu enne sõda, nagu ka peale selle algust, ülihooolsalt püüdis kas seda ärahoida, või siis leegiks puhkenud konflikti kohemaid kustutada, kasutades järkjärgult kõik-võimalikke meetmeid, et see edasi ei kanduks.

Sellise kavatsusega, mitte ainult enne rahu purunemist oli Rooma Keiserliku Õukonna poolt heasoovlikult tehtud Portale kaks korda vahendustegevuse ettepanek ja et ta Venemaa vastastest vägivaldsetest sammudest loobuks, aga eriti peale Tatari khaani, suurearvulise ja ohjeldamatu väe tulekust Venemaale vaieldamatult kuuluva maa kaudu, ja seda mitte ta teadmata vaid ta soovil, kokkulepitult; korraldatult; kuid ka peale juba rikutud rahu, Tema Rooma Keiserliku Majesteedi poolsed head teened olid Portale kättesaadavad. Ja kuid need nõnda pika aja kestel midagi ei soodustanud, ja ka Portat ei suudetud kallutada sellele, et ta Venemaa poolt nõutud rahulduse ning julgeoleku kitsendamises selgitaks ja kuidas Tema Rooma Keiserlik Majesteet Tema Ülevenemaalise Majesteedi nimel oli selleks üpris palutud selle või teise Liidutraktaadis sätestatud vahendit võtma, siis Tema Majesteet samuti ei saanud ja ei tahtnud milleski sellest kaugeneda, milles ta ülalmainitule, Portale teadaoleva, Traktaadiga kitsendatud, kui ustav ja alaline Liitlane, on kohustatud.

Sellepärast näis, et vajadus nõudis veel üldises plaanis ettevõtmisi või seda, et üldise vaenlase vastu ja ühine lõpp mõlemalt poolelt võib olla korraldatud, või peale selle võib praeguses Euroopas märgata igauhe huvi teenivaid asjaolusid, võib mõlemate Õukondade vahelise õnnelikku tiheda liidu kitsendamises nõustuda. Ja nii on mõlemate Õukondade vahel täievoliliste Ministrite poolt kooskõlas lepitud kokku ja kehtestatud järgmised punktid:

Esiteks. Selle lepingu aluseks võetakse, 6. Augustil 1726.a. Tema Rooma Keisri ja Kuningliku Katoliikliku Majesteedi, ühelt, ja siis valitsenud Tema Ülevenemaalise Majesteedi, teiselt poolt, sõlmitud Liidu-traktaat ((Bündnüs-Tractat)), milline ei ole iseenesest selline, kuid samuti aasta peale seda S-Peterburis sõlmitud Koinventsioon, mõlemate poolte Valitsejate pärijatele laienevast vastastikuse abi andmisest; ja allpool selle vastu, allpool üksteise vastu kuidagi tegutseda ei kavatseta.

Teiseks. Tema Rooma Keiserlik ja Kuninglik Katoliiklik Majesteet kuulutab, et nii nagu möödunud aastal ei olnud enam võimalik üldisele sõjategevusele asuda: siis praegu Tema Majesteet oma Ungaris paikneva ja tegelikult enam kui 80, 000 inimesest koosnev regulaarvägi, moodustades Ottomani Porta vastase armee, et saada üldine, ohutu ja austusväärne rahu, kasutama hakkab ja sellise kavatsusega edaspidi igast kaasosaniku ettepanekutest kinnipidades, vahendist ja kasutusest, ennast, kui tihedamalt kohustatud Venemaa Liitlane, näidata ja järelikult sellest ajast Portale lühidalt kuulutama hakkab: et Tema Majesteet asub neis mõtetes, et ta kõik, mida ainult sõprus Portasse nõuda võis, kasutaks; et mitte kunagi ei lase end Venemaast eraldada ja juhtumil, kui sel talvel üldise rahu sõlmimisega üldine vaikus ei ole kehtestatud, ei asu sõjast osa võtma ja Venemaale liidus ei anna abi. Aga selleks kuni selle eraldi pakutavast kavatsusest, et selline

mõlemate Õukondade eraldamatusel ja nende üldisel ohutusel oli põhjendatud rahu veel sellel talvel kehtestatud, seda kergem saavutada, kui mõlemad pooled omavahel õieti kohustuvad kõiges, mis sellesse puutuma hakkab, vastastikku teineteisele teatab ja eraldi mitte mingites asjades ei toimi. Kui siis,

Kolmandaks, tuleb teha olemasolevad rahulepingud sel maal soovitud lõpule viidud ei saa: siis Tema Keiserlik ja Kuninglik Katoliiklik Majesteet on sellest ajast sellisele juhtumil Tema Ülevenemaalise Majesteedi vastu väljendades, et kahest 1726.a. Liidutraktaadist tema valikul jäetud vahenditest, diversiooni vahendit kasutama hakkab ja järelikult sõjategevuse plaani järgi, mis võib lähimal ajal eelseisval kevadel suurearvulisele sõjaväele visandatud olla, see tähendab, ainult piiride ja kindluste kaitsmises, tegelikult Ungaris asuvas enam kui 80, 000 mehelistes vägedes, selleks on ohutu kasutada, sõjalist tegevust Porta vastu alustada tahab ja hakkab, samuti koostatakse võimalikult kiiresti sõjalise tegevuse plaan ja sellesse pannakse enim püüdeid, et mõlematest, nii see kui teine, kogu jõust vaenlase poolt rünnatud ei saaks, vaid vastastikku teineteist õieti abistaks ja selline lõpp on selgeim ja mõlemate poolt ohutuses hoides ja kõikele lõpu tegemises, millisest võib vaid mõelda, tõlgendamisest, üksikasjalikult läbiräägitud saab olla, mida ülalpool mainitud asja saavutamiseks mõlemad pooled arvestama peavad.. Samuti ka

Neljandaks, Tema Ülevenemaaline Majesteet varem tehtud õiget deklaratsiooni kordab, et juhtumil, kui Ottomani Porta, Tema Rooma Keiserliku Majesteedi poolset võimalikku diversiooni võtab kui alust kogu oma jõuga Kõrgeltnimetatud Valitseja vastu pöördumiseks: siis Tema Ülevenemaaline Majesteet mitte väheste vägedega ründab teda tagalast ja kui tekib võimalus, tungib Moldaavia kaudu tema (Porta) sisemaadesse ja vajadusel võib selle ühendada Rooma Keiserliku väega, kõik sõjategevuse plaani järgi, lähimal ajal mõlematelt pooltelt, nagu ülalpool öeldud, arvestama peab. Vastupidi sellele,

Viiendaks. Kui vastupidisel juhtumil Venemaa väed satuvad samasugusesse hädaohtu, siis Tema Roma Keiserlik Majesteet lubab samuti vastastikku sama, ja nii mõlemalt poolelt sõjategevus, kui vaenulikud liikumised, kitsendavalt üht või teistpoolt nõudma hakkab, asetsema hakkavad. Selleks:

Kuuendaks. Nii Tema Rooma Keiserlik Majesteet, kui ka Tema Ülevenemaaline Majesteet, oma juhtivatele Kindralitele annavad täpsed korraldused, et nad teineteist kõikvõimalike ja ohutute meetmetega, ja nii tihedalt kui võimalik, ja teataksid, mis ühise vaenlase liikumisest teada saadakse ja ka seda, kuhu nad ise suunduda soovivad, selliste kavatsustega, et peamist asja kaotada, vajadusel osutada vastastikust abi ja et võiks vaenlase väed võtta keskele. Aga kui:

Seitsmendaks. Portuga peetava sõja ajal, ühele või teisele poolele, kellegi teise Riigi poolt antakse löök, millest aga igatpidi püütakse ära hoida: selline kallaletung, ei ole mitte ainult Liidu juhtum, vaid seda peetakse isegi ühiseks asjaks ja tuleb enda julgeolekut ohtu seadmata osutada teineteisele kõigest jõust abi.

Kaheksandaks. Seejuures nõustuti, et nii nagu igasugused asjaolud, millised võivad Euroopas juhtuda, võib sõda Portuga tekitada raskusi, siis mõlemad pooled

peaksid käesoleval sõjakäigul kasutama äärmiselt vajalikku jõudu, et ühest küljest saavutada kiire ja teisest küljest selline rahu, millist mõlemad riigid ja maad, vastupidiselt Porta igasugusele pahatahtlikusele ja vaenulikele kavatsustele, oleksid tulevasel ajal täielikus ohutuses.

Üheksandaks. Mõistetav, et selles mõlemad pooled kohustuvad kõige kindlamalt, et üks teise nõusolekuta ja teist kaasamata, rahu ei sõlmi; igaüks peab teisele ausalt ja viivituseeta teatama kõigest, mis puudutab rahulepingut. Ja nagu

Kümnendaks, on rahulepingu sisule omane, peavad aeg ning asjaolud kokku langema; ja et eelnevalt lepitaks kokku vaid selles, et ära hoida või vähendada teiste riikide poolset tekkida võivat kadedust, nende alalist kalduvust rahule ja et selles mitte midagi muud, kui on kaheksandas punktis nimetatud kavatsust ei oma, kõiges, kus tuleb, oleks kuulutatud: et

Üheteistkümnendaks, üldise asja edukaks edendamiseks teiste Kristlike Õukondade juures on tarvis teostada või ettevõtta, et mõlemad lepingupooled igal juhul tihedalt ja täiesti usalduslikult selgitatakse täiesti siiralt ja ilma väljajätmudeta vastastikku teavitades ja kõiges toimida ühises kooskõlas; ja selleks selle oma eeskirjaga võõraste Õukonde juures asuvate Ministritega uuesti korraldusi anda; aga eriti

Kaheteistkümnendaks, Tema Rooma Keiserlik Majesteet lubab Veneetsia Vabariiki, nagu on võimalik, kallutada sellele, et käesolevat juhtumit võtaks Püha liidu asjana, järelikult kuulutaks ta Ottomani Portale samuti sõja; selle vastu lubab

Kolmeteistkümnendaks, Tema Ülevenemaaline Majesteet, et kui viimase Seimi korraldusega jääb vähe lootust, et Poola Vabariik tuua sõjakäigust osa võtma, Ta äärmisel juhul midagi mööda ei lase, allpool tahab mööda lasta, et Tema Majesteet Poola Kuningas, kui Saksoonia kuurvürst ja ühine liitlane, veenda selleks, et kui seesama vägede korpus, milline möödunud aastal Keiserlikule maale saadeti, oma ülalpidamiseks armeed Ungarisse saatis, või äärmisel juhul väljaminekute leevendamisele, millist Tema Rooma Keiserlik Majesteet lõpuleviimata rahumeelne eksekutsiooni asi, eriti ära tarvitas, proportsionaalse rahasumma andis. Mitte vähem lubab

Neljateistkümnendaks, Tema Ülevenemaaline Majesteet, kuivõrd see Temast sõltub, kõigi jõududega selleks püüdis, et mitte ainult rahulik eksekutsiooni asi, kui kiiresti on võimalik täiusliku kõvadusega ja lõpuni oli viidud, kuid ka kõik edaspidi juhtunud arusaamatused ning vaidlused on tõrjutud; järelikult kõik ja iga Kristlik Riik takistav oli ja sel ajal, kui Tema Rooma Keiserlik Majesteet Kristluse üldiseks hüveks Ottomani Portaga tegelema hakkab, miskit tema vastu ette võtma.

Lõpuks, see leping peab praegusel ajal olema üpris salajas hoitud, siiski peab tal olema samasugune jõud ja mõju kui formaalsel Konventsioonil; samuti, ootamata ära mõlemate Lepingute ratifitseerimise, milline kuua nädala pärast või enne, kui võimalik, järgnema peab, kuid selle sisu ühest ja teisest küljest, eelseisvale viivituseeta ohu eest, järgnema peab.

Selle kinnituseks, selle Konventsiooni kaks ühe ja sama sisuga eksemplari Meie poolt seda sama täieliku jõudu omab, on mõlema poolte Ministrite poolt isiklikult allkirjastatud ja Meie Perekonnanimedega pitsatitega kinnitatud. Koostatud Viinis 9. Jaanuaril 1737.a.

(L.S.) Philipp Ludwig Graf v. Sintzendorff. (м.п.) Филиппъ Людовикъ гр. Фонъ Синцендорфъ.

(L.S.)G.v. Starhenberg.

(м.п.) Графъ ф. Старанбергъ.

(L.S.) Lud. Lanczynsky v. Lanczyn.

(м.п.) Людовикъ Ланчинский.

(L.S.) A. G. v. Harrach.

(м.п.) Гр. ф. Гарахъ.

(L.S.) J. L. G. zu Königsegg.

(м.п.) Гр. Кенигсегъ.

Ratifié par l'Empereur Charles VI le 13 FEVRIER 1737. Ратификованъ Императрицею Анною Ивановною, 24-го Января, 1737 г.

Nr 10.

1737.a. 18. Märts. Deklaratsioon, mis puudutab Türgi vastaseid ühiseid sõjategevusi.

((F. Martensi kommentaar.)).

Kinnitanud 9. Jaanuari 1737.a. konventsiooni sõlmimisega oma kohustust osutada Venemaale liitlaslikku abi, Austria, ikkagi ei loobunud Türgiga sõtta mitteasumise mõttest ja et taastada mõlemate sõdivate riikide vahel rahu, Seda silmas pidades pöördus Austria saadik 21. Jaanuaril Venemaa valitsuse poole küsimusega: millist konkreetset hüvitust ta soovib Portalt saada? Samal ajal ta teatas, et „teiste riikide“ arvates, on Venemaa ja Türgi rahulepingu aluseks peaks olema 1700.a. Traktaat. Seejuures Austria saadikule Konstantinoopolis, parun Talmanile ((Talman, Тальман)), tehti ülesandeks Porta rahulepingut sõlmima sundimine ja Venemaa õiglaste nõudmistele rahuldamine. Pidades silmas selliseid Tseesarliku valitsuse tegevusi, Keisrinna Anna Ivanowna osutas täiesti põhjendatult ohule, et Porta peab kahtlema selles, kuivõrd Austria tegelikult kavatses tema vastu Venemaaga ühineda. Siiski, soovides uuesti tõestada oma rahuarmastuslikke kavatsusi, Venemaa valitsus väljendas oma nõusolekut Austria, Türgi ja Venemaa volinike kongressil osalemiseks, et klaarida tekkinud vaidlus. Tseesarlik valitsus, omalt poolt, lubas, et kui türklased ei võta kongressi ettepanekut vastu ja tõestab ilmset sõdimise kavatsust, siis ta hakab Türgi vastast „sõda jätkama“ kuni rahu sõlmimiseni, kooskõlas Austria-Vene huvidega. Sõja juhtumiks Karl VI ((Charles VI)) soovis võimalusmööda tagada oma territoriaalsete valduste puutumatus ja saada viivitamatult Venemaa abi, kui türklased pööranuks oma jõud Austria vastu. Seepärast krahv Ostein esitas 15. Märtsil ühiste Türgi vastaste sõjaliste tegevuste deklaratsiooni kava ja 18. Märtsil see deklaratsioon allkirjastati Austria ja Venemaa ministrite poolt.

*

Ja kui Ottomani Porta tema kaudu, selletagi juba on kogu ilmas piisavalt tuntud juba ammustest aegadest rahulõhkuv Venemaa vastane eelarvamus ja tema Riigi pealesunnitud sõda Tema Rooma-Tseesarlikule Majesteedile Venemaa õukonna poolt, 1726. aasta Liidutraktaadi alusel suhtlevad õnnelikult mõlemate kõrged õukonnad, liitlasabi andmisest püüdlus ja nõudmine tekitatud ja seepärast, ülalpool mainitud Tema Rooma-Tseesarliku Majesteedi poolt, mõlemate vahel tema tahtel truudel viisidel, diversiooni tee ei ole tema kaudu siia teatatud selgitusi vastu võtta, kuid ka selle

tagajärjel Viinis mõlemate poolte vahel selleks volitatud Ministrite poolt tänavune 9. Jaanuari pidulik ja kohustuslik konventsioon sätestas, mõlemate õukondade poolt ratifitseeritud ja ratifitseerimise Instrumendid on ettenähtud ajal vahetatud ja nende peamised alused, miks mõlematele pooltele käesoleval kevadel ühiselt teostatava Porta vastase sõjas oma nõuanded, ettevalmistamised ja ettevõtmised otsustatud korraldada, selleks uhke ühise vaenlase olemasoleva alatise ja ühtse kavatsuse mõlemale kõrgele liitlastele viisaka, õiglase ja kindla rahu, kuidas ilmselt piinatud oli.((??? lk 82)). Aga mõlema poole nõnda lähedase asendi puhul asub tegevusse ettenähtud sõjaliste operatsioonide üldine ja lepiti kokku võimalikult kiiresti koostatud põhjalik operatsioonide plaan, ja selleks viivitamatult Venemaa Õukonna poolt arvamused ja selgitused selleks möödunud 27. Jaanuaril, vana kalendri järgi, Rooma-Tseesarlikule õukonnale avameelselt teatatud ja nad Tema Rooma-Tseesarliku Majesteedi poolt jõus käesoleva aasta 6. Märtsist koostatud kirjaliku selgituse üpris vastuvõetud ja sellega rahul peavad olema. Selleks kõige kinnituseks ei ole midagi enam näiv tarvitav olevat, kui siis see, et üldise formaalse deklaratsiooni kaudu mõlemate liitlas-õukondade nimel selgitatud oli, nii ühest kui teisest küljest, teatatud teineteisele toimuvate operatsioonide suhtes arvatult üpris rahul, ja teine-teisele kohustatakse seepärast toimida täpselt, millise järgi kumbki pool peab täitma; ja selleks selline formaalne ja üldine deklaratsioon, millise kaudu sellise nimetatava lisamisega koostatud, et kuigi ülalpool mainitud kirjalikus 6. Märtsi selgituses, Tema Rooma-Tseesarliku Majesteedi poolsetest teostatavatest sõjalistest operatsioonidest, midagi täpselt ei ole määratletud; kuid ta võimaldab endale korraldada vaenuliku kangelasteo ja pöördumise. Siis siiski ta mittemidagi muud peale seda muutumatut mainet omada võib, et Tema Rooma-Tseesarliku Majesteedi sõjavägi, nii kiiresti Venemaa armee juhilt, rahul tema Bugile lähenemisel, nimelt selles päevad, kui ta koos armeega võib Otsakovi ((Oczakov, Очаковъ)) alla jõuda, kindlat õiget uudist saada, siis võrdsel viisil ilma viivitusega ja vahetult vaenlase maale astuda ja sõjaline operatsioon ühise vaenlase vastu võib tegelikult alata ja hakkab, aga kui vaenlane veel enne Venemaa armee saabumist Otsakovi alla Doonaust üle läheb ja Venemaa armee tahtis tagasi pöörduda, siis juba viimase sõlmitud konventsiooni läbi, otsustatud asi on ja et siis selle konventsiooni jõuga, Rooma-Tseesarlik armee asub koheselt viivitusega tegevusse ja läheb vaenlase tagalasse, kui siis vastastikku viiakse Venemaa armee, kui siis vaenlane Tema Tseesarliku Majesteedi vastu üksi pöördus ja et mõlemate poolte seejuures omab tõelist ja õiget kavatsust oli seda täiuslikumalt saadud, siis selle üldise deklaratsioonis ja selles kujutatud lugu, kuipalju ta enne sõjalisi operatsioone mõningal kujul puutub, mõlematelt pooltelt juhtivaid kindraleid selleks viivitamatult saadetud ühesuguseid täpsemate juhiste tekstide koopiaid ja on kästus olemas olla, kuid tema sellised teod üpris sellisel viisil asutada, et kus nimetatud juhtum või üldse, või mõnikord osutuv asjaoludega ei ole kujutatud, siis nad siis ilmselt näidatud ja kõiges õiglaselt vastaslikkuses asutatud peamise printsiibiga sellise peamise kavatsusega alati tuleb, justkui teine-teisele, juskustkui õiged heasoovlikud ja üldine kavatsus siirusega tootes liitlasi kõigi jõududega rahalise abiga ja mõningal juhtumil võimalusel mitte kunagi mitte maha jätta.

Selle siiralt tõeline kinnitus see deklaratsiooni akt, milline on võetud operatsiooni formaalseks plaaniks ja saab olema selle sama jõuga ning kehtivusega, on vormistatud kahes ühtmoodi kõlava tekstiga eksemplarides ja on meie mõlemate poolte volitatud ministrite poolt isiklikult allkirjastatud ja meie kaasasündinud pitsatitega kinnitatud.

See juhtus Sankt-Peterburis 18. Märtsil 1737.a.

(L.S.) Heinrich Carl Graff von Ostein. (м.п.) Андрей Остерманъ.
(м.п.) Алексей Черкасской.

Nr. 11.

1738.a. 22. Märtsil (2. Aprillil). Konventsioon, milline sisaldab ühise türklaste vastase sõjategevuse plaani.

((F. Martensi kommentaar.)).

Sõlminud 1737.a.deklaratsiooni, siiski, ei olnud Türgi vastase sõjategevuse edu vähimaltki tagatud ja tseesarlikke vägesid tabas üks ebaedu teise järel. Muide Austria ei alustanud Ottomani kimpeeriumi vastast vaenutegevust mitte enne, kui 1737.a. teisel poolel, s.t. peale feldmarssal Minihome ((Munich, Минихомъ)) poolt Otsakovi vallutamist. Ja kõige selle juures, keiser Karl VI ei lasknud mööda juhust selleks, et lõpetada seda laastavat sõda ja sõlmida Portuga rahu. Sel eesmärgil kogunes Nemirovis kongress, millises osalesid Austria, Türgi ja Vene volinikud. Kuid peale kestvaid läbirääkimisi sõitsid kongressi liikmed laiali ja sõja jätkumine oli vältimatu. Nemirovis Türgi esindajad lasid käiku kõik vahendid, et ajada kiil Austria ja Venemaa liidu vahele, milleks esitasid viimasele hulga paremaid rahu tingimusi, kui esimesele. Kuid kõik need katsed jäid edutuks, kuna Keisrinna Anna Ivanowna pidas oma kohuseks pidada kinni Tseesariga sõlmitud liidust.

Nemirovi kongressi ebaedukas lõpp sundis Austria Ōukonda otsima soovitud rahu saavutamiseks teisi vahendeid. Tundes mõju, millist omas sel ajal Porta juures Prantsusmaa, Karl VI pöördus diplomaatiliseks vahenduseks selle riigi poole ja teatas oma sellisest otsusest Peterburile, lisades samas ka rahulepingu kava.

Vastuseks sellistele Austria tegevustele, Keisrinna Anna Ivanowna ei saanud jätta väljendamata „oma arusaamatust“ esitatud rahulepingu tingimuste suhtes ja Tseesari ilmselge iga hinna eest rahu sõlmimise kavatsusest. Vene valitsus, ja mitte põhjuseta, eeldas, et Austria sarnane käitumine pidi veelgi enam veenma Portat oma vastuseisust Venemaa õiglaste nõudmiste rahuldamisele ning äratama temas kahtlusi Austria ja Venemaa vahel eksisteeriva liidu kindluses. (Vene kabineti sõnum Austria residendile, 28. Novembrist 1737.a.).

Siiski, võttes selliseid meetmeid rahu sõlmimiseks, riskis Austria Ōukond enneaegselt Venemaa abist ilmajäämise võimalusega ja jääda sõjas Türgiga üksi. Seepärast, muuseas, 24. Novembril 1737.a. teatas Tseesar Keisrinnale oma täielikust veendumusest, sellest, et vaid temale üksi ei panda oma liitlaslike kohuste, mis on lepingutega määratletud, täitmine. Lõpuks, 18. Veebruaril 1738.a. Saabus Peterburi Austria feldmarssal markiis Botta d'Adorno, et sõlmida kokkuleppeid ühisest Türgi vastastest tegevusest. Peale lühiajalisi läbirääkimisi sõlmiti 22. Märtsi 1738.a. Konventsioon.

Kuivõrd põhjendatud need Austria kartused olid, tunnistas ajalugu. Ei ole kahtlust, et kõik selle sõja raskused lasusid peamiselt Venemaal ja peale Viini kabineti

mitmekordseid nõudmisi, Venemaa väed toetasid Austria omi ja päästsid mitmeid kordi need lõplikust hävingust.

Salajane Punkt, mis lisatud operatsioonide plaanile.

Kuigi Venemaa poolelt on deklareeritud, et ta hakkab otsima, kuidas see on võimalik, et vältida Poola piiri ületamist, kuid kui see vahest juhtuda võib, siis sinna ja sealt tagasi rännates on seda vaid hädapärane vajadus nõudnud; seepärast on Venemaa pool ka täiesti veendunud, et Tema Rooma-Tseesarlik ((Katoliiklik)) Majesteet sellest tulenevas kas järgimistes ja aegumistes Tema Venemaa Keisririigi Majesteediga ühine asi asutada ja võimalikult kiiresti ning õigeaegselt nende lõpetamisele ja olemasolevat asja ühiselt soodustama hakkab. Selles punktis esitatud abistamise ja osaluse vastuvõtu Tema Tseesarlik ja Katoliiklik Kuninglik Majesteet oma teada liidulise kavatsuse ja kindlalt tegelikult ja kõige kangemalt kohustub. See juhtus Sankt-Peterburis 22. Märtsil 1738. aastal.

(L.S.) Heinrich Carl Graf von Ostein. (м.п.) А. Остерманъ.
(м.п.) К.Алексей Черкаской.

Ja kui ilmas on teada ning ilmne, millisel viisil tavalise uhkuse ja päritud vaenlasele kristliku nime, vaatamata kõigele, nõnda aristokraatlike kristlikke riike panustatud ülim püüdlikus, selline mõlemate Majesteetlike liitlas-õukondade üpris erilise võime ja valmisoleku kindla ning pidava rahu taastamine, samal ajal algatada ning allpool saavutada oli miski, nii, et relva kasutamine ja kogu käesoleval kampaanial on hädavajalik nõnda toimida, kuidas ka ei soovitaks kristlikust küljest, edaspidi inimvere valamist vältida; sel eesmärgil ja seisukohal mõlemad pooled, oma sõjaliste operatsioonide teostamisel ühist sõjaliste operatsioonide plaani, mis põhinevad 9. Jaanuaril 1737.a. meie kalendri järgi, Viinis sõlmitud kohustuslikul konventsioonil, vajavad sisseseadmist. Ja seepärast vene, kui sõjas peamise pöörduva poole Tema Ülevenemaalise Majesteedi, kui sõjas tähtsam pöörduv pool, sõbraliku Tema Rooma-Tseesarliku ja Katoliikliku Majesteedi püüdlusel ja ta soovil kõigist alljärgnevatest punktidest koosnevat operatsioonide plaani koostada ja Tema kõigekõrgeim mainitud Rooma-Tseesarliku ja Katoliikliku Majesteedi, käesoleva 1738.aasta , 6.Veebruaril, meie kalendri järgi, kõige avameelsemalt teatada volitas: milleks Tema Ülevenemaaline Majesteet ise oli sunnitud kõigekindlamalt kohustusest deklareerima ja kõigekindlamalt kohustub:

1., Et Tema Ülevenemaalise Majesteedi mõlemad armeed Dnepril ning Donil, esimese kindral feldmarssali krahv von Münnichi ((herrn General Feldt-marschallen Grafen von Münnich, Г. Генерала Фелтмаршала Графа фонъ Минниха)) juhtimise all, aga teise kindral feldmarssali von Lasy ((Лесся)) juhtimise all, sama arvu polkude ja nende samade regulaar- ja mitteregulaarsete vägede juures, millistest nad mulluse 1737.a. sõjakäigu ajal koosnesid, nõnda välja panna suvatseb.

2., Selleks, et mõlemad pooled tegutseks pealetungivalt ja vastast kõigivõimalikult tugevalt ründaksid, aga nimelt peamise armeega Dnestril, aga teise armeega Krimmis.

3., Selleks, et kõigi mõlemate armeede regulaarsete ja mitteregulaarsete vägedega nõnda üheaegselt praegustest talvekorteritest väljusid, et nad Aprilli keskpaigas, sõjakäiguks ettevalmistatuna nimetatud kindraliga randevuul ((Rendés-vous, рандеву)) kokku tulla; ja kuna enne seda kuupäeva mitte mingit rohtu veel ei ole ja sellele loota ei saa, siis kõikide polkude furaaz ((hobusemoon)) enne „15“ Aprilli tuleb oma talvekorteritest kaasa võtta.

4., Selleks, et mõnemad flotillid Dnepril „15“ Aprilli kuupäevaks oleks kõige vajalikuga varustatud ja olme taganud, et mõlemad ekspeditsioonid selleks vajalikul määral tugevdatud saadud, ja

Esiteks. Mis peamist armeed puudutab:

5., Nõnda, et sillad Perevolotzna või Mischurnoy Rogi laevadel, ja praamid Wlassowka ja Orel ((Переволочны, Мишурного Рога, Власовки, Орла)) oleks armeede Dneprist üleveoks Aprilli kuu alguseks ettenähtud valmiduses ning oleks selleks täiesti korras.

6., Peamise armee randevuu peab toimuma Aprilli keskpaigas Omelnicki jõe ääres.

7., Selle armee rännak Omelnickist kuni Bugini toimub otsemat teedpidi läbi stepi, milliseks peab olema arvestatud vesi, hobuste sööt ning ehituspuit, et mugavalt läbi saada, et veel, kui võimalik, enne Mai keskpaika Bugile sillad rajada; ja neid mööda regulaarvägedega ning suurtükivägedega ning proviandiga, aga koos mitteregulaarsete vägedega sellest kohast ülalpool voolu sealse koolmekoha kaudu või siis kuidas vastaste kangelasteod ning suhtumine võimaldab, üle Blugi tulla.

8., Bugist kuni Dnestri kõige otsemat teed, või kuidas rännakuvõime iseäranis seejärel on näidanud, jätkata edasiliikumist niivõrd suure kiirusega kui inimene suudab, et Dnestri äärse armeeni püüelda.

9., Poola piirid kogu sõjakäigul Dneprist-Bugini on üpris puutumatud, aga Bugist kuni Dnestri, kuivõrd vähegi võimalik, jäävad vallutamata ja saadetavate mitteregulaarsete vägede osade poolt kõvemini kinnitatud saavad, Vabariigi maid mitte vallutada ega häirida.

10., Kui aga seejuures vastase armee liigub üle Dnestri või siis teistkordseks ürituseks Ozakowi ((Очаковской)) piiramiseks või siis meie Bugi ületamise takistamiseks või siis tegutsemiseks Dnepril või Vene piiridel, siis selleks et vaenlase armee tagalasse või vastu minna ja väljakujunenud asjaoludel, kui on võimalik üheaegselt ja õnnelikul juhusel otsida kokkupõrget ja sooritada olukorda lõpetavad aktsioonid.

11., Kui aga vaenlane Dnestri juures kindlustus ja meid seeläbi takistusi teha soovis, siis tuleb ta maha suruda ülekaaluka tulega või sundida, või Dnestri kaudu aega kaotamata Benderist all või üleval pool, sõjakavalusena üleminekukoha otsida.

12., Kui kiiresti armee Dnestri ületab ja vaenlase armee lähikonda ilmub, siis otsida, kui see on võimalik, talle läheneda ja pidada temaga Jumala abil maha lahing, või siis vastasel juhul võtta ära Bender ja edasi konjunktuuri ((asjaolude seoseid)) kasutades ja vaenlase kangelastegude tõttu, nii nagu see eriti mugavaks kujuneb ja siduvat jõudu selles anda võib ja ta mõlemate keiserlike armeede komandöride poolt ülemaid edukalt leiutama paneb, kõigi jõududega enne neid kohti tegutsema, seni kuni aastaaeg ja kliima lubab ja inimesele saab võimalik olla.

13., Selleks pidada Dnepril flotilli ja kui palju laevu juba praegu reservis asub ja kuipalju neid veel talvel juurde ehitatakse, see on näidatud ära lisa tähe A all.

14., Suurtükiväge ja laskemoona vedada enesega kaasas maad mööda: 1)Kõik polkude kahurid on dragunitel ((ratsaväelastel)) ja infanterial ((jalaväel)). 2)Doni ja väikevene kasakate välikahurid. 3)Suuri piiramis- ja välikahureid on nõnda palju kui neid veeti kaasa mullusel sõjakäigul, aga ülejäänud piiramis- ja välisuurtükid, et vältida suuri voore, kuivõrd kaugemale saab vett mööda vedada, milleks eraldada vastav vägedeni saatev saatjaskond, sellise suurtükiväe vedu kirjeldatakse lisas tähe B all.

15., Iga polgu juurest tuleb enne „15“ Aprilli toidumoon talvekorteri ladudest kaasa võtta , kuid alates „15“ Aprillist kuni 1. Septembrini on kõigi regular- ja mitteregulaarvägede toidumoon veetud endaga kaasas maadmööda, aga Septembris, Oktoobris ja Novembris tuleb see kõik koos suurtükiväe varudega vedada mööda veeteed, nii nagu see on ära näidatud lisas tähe C all.

16., Suurtükiväe ja proviandi maismaa voorid, millised sõidavad kaasa, peale sõjaväelise statuudi järgi polkudele määratu, samamoodi ka need polgud, millised on pärit Ochakowist ja Kinburnist ((Очакова, Кинбурна)), kui vaenlane nende vastu miskit ette ei võta, liidetakse kindral komander ((chef)) vürst Boriatinsky armeega, samamoodi kui korraldati möödunud kevadel, näha selleks ette ja saata temale ette kolmsada tuhat rubla, selleks kuupäevaks, milline on pandud kirja lisas tähe D all.

17., Peamine armee koosneb:

Tema Keiserliku Majesteedi kaardivägi ... 3,158 inimest.

Münnichsch ja Bevernschen poolt kurasiiir-polgud ((soomustatud ratsavägi, Cuirassier Regiment auf Dragoner Pferden, Кирасирского полковъ на драгунскихъ лошадахъ)) ratsaväe hobustel ... 600 inimest.

21 dragunite ((ratsaväe, драгунской)) polku, 1231 inimest igas polgus... 25,850 inimest.

9 maamiilitsa polku ((Land Miliz, Ландмилицихъ)), 1027 inimest igas polgus ... 9,693 inimest.

2 husaaripolku ... 900 inimest.

30 jalaväepolku, lisaga, 1686 inimest polgus... 50,580 inimest.

Suurtükiväe insener- ja minööride teenistujad... 3,000 inimest.

Regulaarsed kasaka-ratsaväelased... 1,000 inimest.

Kokku regulaarvägesid ... 94,781 inimest.

Mitteregulaarsed väed:

((An irregulairen))

Väikevene kasakaid ... 6,000 inimest.

Kompaniilasi ((Companeyschicks, Компанейцовъ))... 1,000 inimest.

Doni kasakaid ... 4,000 inimest.

Zaporoozje kasakad... 2,000 inimest.

Tzugujevsche kasakad ja ((Tzugujevsche Cosacken und Wolochen, Чугуевскихъ казаковъ и волохв.)) ... 500 inimest.

Kokku mitteregulaarseid vägesid ... 13,500 inimest.

Kokku kogu peamises armees ... 108,281 inimest.

18., Laevastikule paigutada kaks täiendatud jalaväepolku, osa Kiievi garnisonist koos mere-teenistujatega ja mõni tuhat väikevene kasakat.

Lisa A. Dnepri laevastiku koosseis „1738“ aasta kampaaniaks.

1) Ozakowist ja Kinburnist allpool asuvaid kärestikke ja teistel Dnepril asuvates valvepostides juba asuvad:

254 ... ((Doppel Chalouppen und Kautschebossen, Дупель шлюпки и канчобасы.)) kahemehepaati ja ... . 40 Zporoozie paati või suuri paate.

250 süstat või lotja, 50 ordinaarset ((tavalist)) paati, Deliali ja väikest praami ((Delyalen und Kleine Lötgens)).

2) Samara suudme kärestikest kõrgemal soetatakse laevu, milliseid võidakse esimesel võimalusel allavett saata: 186 kahemehe paati või ... , 2 väikest galeeri, 3 praami, 56 tavalist paati, deliali või suuri paate ((lotju)).

3) Perowolczna ja Mischurnoy-Rog ((У Переволочны и у Мишурнаго Рога,)) juures on Dnepril sildade rajamiseks 153 laeva, kõige sillaehituseks vajalik metsamaterjalide, ankrute ning köitega varustatud, millistest paljud Mischurnoy Rogis on valmis esimesel korraldusel vett mööda allavoolu liikuma ja võivad olla kasutatud Dnepri allavoolul, Bugil või ka Dnestril sildade ehituseks ning proviandi ja laskemoona veoks, ja selleks on nad varustatud mastidega, purjedega, taglasega ((talve tingimusteks – saksakeelses tekstis)).

4) Bränskis on: 5 suurt galeeri ja 2 suurt praami, millistest on 7 laeva Kiievi all, et katta vee poolsest küljest mõlemaid kindlusi. 617 süstat, millised proviandiga, auurtükiväega, lahingumoonaga, metsa- ja muu ehitusmaterjaliga koormatud, mis asuvad Desnal ja Dnepril ja laskuvad tulvaveega esimestena kärestikest alla.

5) Sel talvel ehitatakse Bränskis Ozakow'i ja Kinburni kindluste kaitsmiseks ja Mustalt merelt tuleva vaenlase Limani tulekut: 2 praami, 10 hobuste veoks kohandatud galeeri, 20 galeeri millel on sõjaväe veoks 16 pinki, 20 brigantiini vägede veoks, 40 kaubalaeva vägede ja proviandi veoks, 100 paati või lotja ülalpool mainitud laevadel, 10 veneetsia gondlit, 50 Saporogische suurt paati sellistes proportsioonides, milliseid kasakad ise kasutavad.

Spetsifikatsioon.

Lisa, tähe B all. Väli-, piiramis- ja polgu suurtükkide nimekiri, millised võivad tuleval sõjakäigul olla mööda maad peamise armee poolt kaasa toodud:

1. Piiramissuurtükid:

•

18 naelased kahurid ... 18

5 puudased mortiidid ... 8

6 naelased Cochornische ((кугорнскихъ)) mortiidid ... 80.

2. Välisuurtükid:

12 naelased kahurid ... 4
8 naelased kahurid ... 12
6 naelaseid kahureid ... 12
3 naelaseid kahureid... 16
2 puudaseid mortiiire ... 1
1 puudaseid ... 2
2 puudased haubitsad ... 8
1 puudased haubitsad ... 8

36 pontooni kõige juurdekuuluvaga.

Kogu piiramis- ja välisuurtükivägi koos laskemoonaga ning vooridega Märtsi esimestel päevadel Perewolozna ja Mischurnoy Rogi juures peab olema sõjakäiguks valmisolekus.

- 3. Armees juures asuvate polkude suurtükivägi koosneb:

Tema Keiserliku Majesteedi kaardiväe kolme pataljoni juures on suurtükke ... 6
Igas 30 jalaväe polgus on 4 suurtükki ... 120.
21 dragunipolgus ja regulaarses kompaniilaste polgus on 2 suurtükki ... 44.
Maamiilitsa 9 polgus on 2 suurtükki ... 18.

Suurtükke kokku ... 188

Kõigis ülalpool mainitud polkudes on 2 6 naelast cocornische moertiiri... kokku 364 mortiiiri.

4. Mitteregulaarsetes väikevene ja slobodischeni kasakate väetüksustes on 12 suurtükki.

Ülalpool nimetatud polgu suurtükivägi koos juurdekuuluva lahingumoonaga ning veovooriga polkude juures asuvate kompaniides peavad sõjaretteks valmis olema.

Kõike kokku:

Suurtükke ... 262
Mortiiire ... 11
Haubitsaid ... 16
Malmist 6 naelast Cohorn.mortiiirid ... 440
Pontoone ... 36

Veel aga piiramis- ja välisuurtükid, millised olid juba Dnepri karestikest allpool, Kisikermen, Alexander-schanzis, Oczakoviwis asuv ja mis on ühele armeel vajaminevad, võivad olla ümber veetud ning neil on järgnevalt loetletud relvad:

Piiramissuurtükid:

	Oczakowis	Kisikermenis
24 naelased kahurid...	-	20
18 naelased kahurid	16	2
5 puudased mortiiirid	8	-
6 naelased Cochornsche mortiiirid	79	-

Välisuurtükid:

12 naelased kahurid	4	-
8 naelased kahurid	5	-
6 naelased kahurid	7	-
3 naelased kahurid	2	-
2 puudased mortiiirid	1	-
2 puudased haubitsad	6	-
1 puudased haubitsad	6	-

Lisa. Tähed C ja D.

Peamisele armeele, v.a. staap ja kõrgemad ohvitserid, alates 15 aprillist kuni 1. Septembrini vajaminev mööda maad kaasa veetava proviandi loend:

Regulaararmee

hakkab olema ... 92,130 inimest.
mitteregulaarvägedes ... 13,500 inimest

Kokku ... 105,630 inimest.

Kuna polgud peavad oma vooridega ühe kuu proviandi kaasa vedama, siis selleks jääb aitadesse seda armeele 3,5 kuus, igale inimesele arvestati 7 veerandikku jahu ((четвериковъ, setvert, 2,0991 hektoliitrit, ehk 209,91 liitrit)), kui seda arvestada 105,630 inimesele, siis kulus kokku 92,426,5 kulei ((кулей, vilja-, jahumõõt = 9 puuda)).

16 osa kroupe arvestada 5,776 kuleiks.

Kokku ... 98,202,2 kuleid. ((Korrutada 144 kg, saab

Soola inimese kohta 2 naela kuus, kokku arvestatult 18, 485,2 puuda.

Arvestades ühele hobustepaarile või härjarakendile 3 kuni 4 kuleid u. 30 puuda, on tarvis ... 25,166 paari veoloomi-vankreid. Arvestades vankri kohta ühe voorimehe, siis on neid selleks tarvis 12,583 inimest, kes peavad oma ühe kuu proviandi

ise kaasa vedama.

Üheks kuuks on tarvis kaasa vedada:

Jahu ... 26,407 kulei.

Kruupe ...1,650 kulei.

Kokku: ... 28,057 kulei

Soola ...5,281 puuda.

Septembriks, Oktoobriks ja Novembriks saadetakse armeele mööda Dneprit proviant:

Jahu ... 80,000 kulei.

Kruupe ... 5,000 kulei.

Ning Oczakowi, Kinburni ja teiste karestikest allpool asuvatele aitadele:

Jahu ... 50,000 kulei.

Kruupe ...3,000 kulei.

Mis aga puudutab Doni armeed ning Krimmi vastast operatsiooni:

siis selles kindral feldmarssal von Lacy juhtimise all olevas armees asuvad, peale nende, kes jäetakse piiriäärsetesse kindlustesse, alljärgnevalt loetletud regulaar- ja mitteregulaarsetes vägedes, ag nimelt:

Dragunipolgud:

Täispolke ... 6

Maamiilitsa polke ...6

Garnisoni polk ...1

Jalaväepolgud:

Täispolke ...15,

neist jäetakse Azovisse ((Wovon, Азов)) ... 1,000 komandeeritud inimest.

Kokku ... 28 polku,

millistes on ülalpool mainitud isikkoosseisu järgi ... 40,321 inimest.

Mitteregulaarsetes vägedes on mulluse plaani järgi:

Doni kasakaid ... 6,000 inimest.

Slobodische ja väikevene kasakaid ... 9,000 inimest.

Khaani kalmõkke ((Calmucken vom Chan)) ...10,000 inimest.

Kokku: ...25,000 inimest,

Peale nende pannakse Doni kasakate jalavägi paadidesse.

Ülalpool regulaarsed ja mitteregulaarsed väed tulevad 15 Aprillil eelpool nimetatud randevuule, aga nimelt nendesse vägedesse, millised Ukrainas ja Donimaal asuvad talvekorterites, kogunevad Bachmuthi juures, aga need, mis asuvad Azovi ääres, nende doni kasakate ja khaani kalmõkkidel on oma randevuu Calmiuse jõe ülemjooksul, kus Bachmuthist marssiv korpus nendega ühineb ja kõik nad üldsobilikul teel liiguvad Krimmi.

Kui vaenlane, kes kõigi saadud teadete järgi, Krimmis tugevneb, samamoodi ka tuntud renegaat Bonneval on justkui sinna komandeeritud, siinsele armeele vastu tuleb, siis tuleb Jumala abil neile lahing anda ning neist jagu saada. Kui aga juhtub, et armee konjuktuursetel põhjustel ja vaenlase kangelaslikkusele vaadates toimida, aga nimelt, ei saa armee Krimmi edasi tungida ja see, mis veel ei ole purustatud, lõpuks laastada või siis koos toetusarmeeaga Dnestri ja Dnepri ekspeditsiooniga, või, et kaitsta piire Berda jõel, kui vaenlane lahingut peale sundida ei taha.

Armee peab endaga suurtükiväe kaasa võtma:

1. Tavalised polgu kahurid ja väikevene- ja doni kasakate välikahurid.

2. Piiramissuurtükivägi:

24 või 18 naelast kahurit	... 6
5 puudast mortiiiri	...4
6 naelast Cochornische mortiiiri	...60

3. Välisuurtükke:

12 naela	... 6
8 naela	... 3
6 naela	...3

Haubitsaid:

1 puudane	... 2
0,5 puudane	... 2

Üheskoos on selleks koosseisu põhjal määratud suurtükiväemoon ning voorid. Minöörid ja teised meistrid, niipalju kui neid on ekspeditsioonil tarvis, tuleb Azovist, Püha Anna kindlusest ja Isumist komandeerida, samuti tuleb sealt enesega kaasa võtta sapöörilabidad ning liivakotid.

Proviand, niipalju kui võimalik, on tarvis vedada sihtkohta paatidega. Samuti maad mööda edasiliikuvate regulaar- ja mitteregulaarvägede 5 kuu proviand tuleb ise kaasas vedada; aga nimelt, alates 1 Aprillist kuni 1. Septembrini. Aga Sloboda ja väikevene kasakatel peab olema enda proviand.

A. Doni kasakatele ja khaani kalmõkkidele, üheskoos ja koos regulaarvägedega tuleb võtta välja magasiatadest proviand, millist on tarvis 5 kuuks:

Jahu 48,342 kulei - 4 setverti

Kruupe 3,021 kulei – 3,25 tsetverti.

Soola 9,668,5 puuda ning veini ((viina ?)) haigete jäoks.

Kogu proviandi, soola ja veini veol on arvestatud paari härgade kohta 3 -4 setverti või 30 puuda, milleks on vaja:

17,440 paari härgi.

Juba Isumis peab armeele proviandi saatmiseks ja muudeks vajadusteks Septembris ja Oktoobris olema varus:

3,000 paari härgi.

Kokku on tarvis 20,440 paari härgi, aga nende juures iga kahe paari kohta peab olema üks härjaajaja, kokku peab arvestama 10,220 inimest härjaajajateks.

Seevastu Tema Rooma Katolik Tseesarlik Majesteet kohustub väga kindlalt Tema Ülevenemaalisele Majesteedile samasuguselt ja deklareerib nimelt:

1. Et oma Tseesarlikes vägedes ei ole Tema Majesteedi armeest ühtki inimest vähem, nagu mulluselgi sõjakäigul, välja panna, vaid peale seda veel ühe dragunipolgu ning kaks bataljoni kahe jalaväe-granaadiheitjate rooduga keisririigist tugevdatud saab, aga mis puudutab Chur-Sächsische ((Hülffs -Corps, Курсаксонского помощного корпуса)) abikorpust, siis Tema Rooma Katoliiklik Tseesarlik Majesteet kinnitab, et endise kapitulatsiooni esitamisel, kõik mis Tema Ülevenemaalise poolt õiglaselt võib nõutud olla, juba täitis, aga sellele vastupidiselt Tema Majesteet rohkem nõuda ei saa, selleks, et selliseid konditsioone, millised praegu ilmnevad, nõustus, veelgi enam, ja kui peale 80 rooma kuu tuntud hooletuse ja keiserliku (kui 300 tuhandet kuldenit arvestada) ta korpusele ja talvised veerandikud täieliku komplekti vastu ja mitte olemasoleva seisundi vastu parimates krahvkondades ülem Ungaris tegelikult näidatud, millises ta ka (olemuselt) seisab.

2. Tema Tseesarlik Majesteet kavatsus ka peale seda sellele kaldub, et üldise vaenlase vastu pealetungivalt tegutseda, mille nimel Tema Majesteet selleks pidulikult ka deklareerib.

3. Tema Rooma-Katolik Tseesarlik Majesteet deklareerib edasi oma armeed üheskoos hoida ja järelikult pühendunud ühele ettevõtmisele pealetungi kavatsusega tulla kohale.

4. Ülalpool mainitud Tema Katolik Tseesarlik Majesteet kohustub selles, et ta armee Juuni esimestel päevadel on lõplikult kogutud ja ilma edasilükkamiseta veel samal kuul otsib vaenlase maale tungimise võimalust, samuti ei väldi ettenähtud jõuga tegutsemist.

5. Tema Katolik Tseesarlik Majesteet omab kindlat kavatsust tegutseda Doonau alamjooksul, ja kui Venemaa poolt sel ajal eksisteeriv, kui Benderi linna piiramise

tekitamist edasi lükata ei saa ja kui vähe teada on võimalik, millised türklaste kangelasteod, selle kavatsuse takistamiseks tehakse ja et vastastikku astudes vastu, siis selleks sama vähe tseesarlikust küljest Widdini linna vabaks päästmises, edaspidi allapool edasi deklareedida ei saa, millal sellest kohast piiramine võib alata või olla. Aga seejuures vankrid ja tugitarindid peavad polema selle talve jooksul olema nõnda seatud, et edaspidi neist puudust ei ilmneks, Belgradis asub ka peale välisuurtükiväe juba suurearvuline suurte kahurite ja mortiiiridega piiramissuurtükivägi mis on juba täies valmiduses, ühe-sõnaga, miskit ei ole unarusse jäetud, selleks, et nii vara kui võimalik kas Widdini piiramist või siis läheneva vaenlasega on viivitamatult võimalik lahingusse astuda.

6.Sõjakäigu kestes lubab Tseesarlik Majesteet oma kõrgeltnimetatud maaga sõjalist operatsiooni vähemal määral nõnda kõvasti teostada, kuni seda peetakse Venemaa poolelt, kuigi talvekorterid vaenlase või oma maadel tarvitada võtta oli.

- Mõlemad liidulised õukonnad möödunud aasta 9. Jaanuari konventsiooni järgi, justkui selle peamine alus, millest siin üksikasjalikku kujutist ei esitatud, alati tugevalt viidatakse, seejuures ka vastastikku veenavad, et juhtivad kindralid teine-teisele vaenlase kangelastegudest otsekoheseid sõnumeid annavad ja oma kangelastegusid üldisel nõusolekul nii asutavad, justkui kavatsus teine-teist vajalikul juhtumil ettenähtud viisil aidata, samas kuidas asjaolud seda lubavad, vaenlase keskele meelitada, riivatud ei olnud.

Lõpetades, lisatakse selle lisa A tähe all, hakkas väli- ja piiramis-suurtükiväe vägede proviantit vedama sõja- ja transpordilaevadel. Ja seepärast Tema Tseesarlik Katoliiklik Majesteet kindlalt kindel on, et kõiges selles et õigest ja ühises huvis kõiges ja kõigil juhtudel kannataja liitlast omava hooldus nii oodatav saab olla, miskit ära ei jäeta.

Olukord.

Tseesarlikus 1738.a. Türgi vastu moodustatavas armees.

1.On määratletud, 31 jalaväepolku, igas 2,300 inimest ja nõnda kokku 71,300 inimest, kellest vaid mõned pataljonid jäävad kasamutesse.

2. 16 kurasiiir-polku, igaühes 1,000 ratsanikku.

Neid kokku 16,000 inimest.

3. 12 dragunite polku, neist igaühes 1,000 ratsanikku ... kokku – 12,000 inimest.

- 4. 6 husaaride polku, igaühes 800 ratsanikku... kokku – 4,800 inimest.

5. Regulaarvägede alusel asutatud rahvuslik ratsa-miilitsavägi Transilvaanias - 1,000 inimest.

6. Tseesari vägede juures asutatud Türgi vastased, piiridel asuvad райцкой ???, veel on Ungari kuningriigis Ungari rahvamiilitsa juures moodustatud 2,000 ratsaväelast, kes kaasatakse lahinguväljale, kokku – 2,000 inimest.

Aga teised jäävad oma piiride julgeoleku kaitsemks oma kordonitesse.

7.Kroaatia kuningriigis sealsed Banderiinid, keda nimetatakse sealsetele piiridele, esinevad 15,000 inimesega.

8.Samuti mõlematest Warasdini ja Carl-Stadti generalatidest, aga veel ka Lickast

ja Carbaviast ning mere piiridelt lisanduvad neile veel ... 8,000 inimest.

9. Välisuurtükiväe juurde antakse: 12 3-naelaseid tseesar-või kiirlaskekahureid, 10 3-naelaseid Feld-Schlangen kahureid, 40 3-naelaseid polgu kahureid, 12 6-naelaseid falkonetti, 6 12-naelaseid haubitsaid ja nõnda kokku ... 80 kahurit.

Seejärel eriti Transilvaanias: 12 3-naelaseid polgu kahureid, 4 12-naelaseid haubitsaid, nii-siis veel ... 16 kahurit.

Lisaks veel 10 naelased väikesed Pölleri tüüpi mortiid... 4 põlleriit.

• Suur või operatsiooni suurtükivägi, mis koosneb 66 24 naelasest poolvankritel asuvatest kahuritest, aga samuti 24 12 naelast pikka kvartir-vintrauga kahurit ja kokku ... 90 kahurit.

• 10 kümne naelast, 6 kolmekümneaelast, 18 kuuekümneaelast ja 8 sajanaelast põller suurtükki või mortiid, ning neid kokku ... 42 põlleriit.

11. Kõigele, nii väli- kui operatsiooni-suurtükiväele, samuti ka vajalik lahingumon ja lisavarustus, tugitarandid ning vankrid või veovahendid, hobu-või härjarakmed on varutud, aga selleks vajalikud...

12. Inimesed, kokku 2,052 inimest, sellele vastavad artilleeria voorid 1,624 hobusega.

13. Armeed juures asuv erinevat järku või auastmega 75. ohvitserist koosnev iseneride korpus.

14. Donaul peab tegutsema 5 suurel sõjalaeva ja kõik need peavad olema varustatud üle 200 kahuriga, samuti 2,000 inimesega alam- ja ülemohvitseriga, suurtükiväelase ning madrusega, aga veel...

• 15. Relvastatakse 15 rünnakrühma ja neist igaüks on 50 inimest ning igal rühmal on 2 väikest poolteisenaelast suurtükki.

16. Selleks, et armeed saaks kõikjal takistuseta edasi liikuda, on laevadel üks sild Belgradi lähedal Savu jõele ja kaks silda üle Doonau, millist kannavad 200 laeva, kus seda asjaolud nõuavad, saavad sillad rajatud, milleks on sillaehituseks vajalik metsamaterjal, ankrud ning köied, aga ka muud lisovahendid ning vajaminev, samuti ka 60 plekist pontooni, et kõik saaks üle jõe kuiva jalaga, vankrite ja veorakistega, millised on hobustel ja peale selle puust praam või kasutatav sild ning peale selle veel teine samasugune käibel olev sild Transilvaanias, neist igaüks on valmisolekus ja varustatud kõige vajaliku ning inimestega.

17. Armeed ülalpidamiseks kogu suve kestel kuni Oktoobri viimaste päevadeni Ungari maal ja Transilvaanias kulub 350 tsentnerit jahu ning 28 miljonit leivaportsu, samuti 850 tuhat мецовъ или осмушекъ või 6 miljonit 800 tuhat portsu kaera, Alam-Austria mõõtu varutud ja selleks 1,600 inimest хлебниковъ võetud.

18. Proviandi veoks on asutatud eraldi asutus ja selleks on valmistatud 2,000 vankrit, millistest 4 hobuselisi vankreid 300, aga 1,700 vankrit, millist igaüks veab 6 härga, nagu ka muu proviandi ning veovahendite vajadus saaks rahuldatud vankritega, lisovahenditega, ajajatega ning kõige muuga varustatud, lisaks valmistatakse eriti proviandi voorid 100 Transilvaanias valmistatud vankriga.

19. Vähemalt 800 transportlaeva ja 400 parve, et suurtükivägi, proviant ja muu vajalik veetaks armeedele mööda jõgesid ja neile järgi.

20. Selline asutus on loodud, et haiged ja haavatud piisava vajaduste rahuldamise saaks; nagu ka arstidest, ravijatest, ravimitest, aga ka muudest haigla vahenditest puudus ei oleks.

Ja kui mõlemaid liidulisi õukondi puutuv kuni iga poole kohustusi tulevikus ning ühise kristliku nime vaenlase vastu ettevõetud kindel sõjaline operatsioon ülalpool asuvast punktist kuni käsitletava punktini käsitletud on.

Selleks deklareerib, kinnitab ja kohustub Tema Rooma-Tseesarlik Katoliiklik Majesteet Tema Ülevenemaalisele Majesteedile kõik ülalpool täheldatu koos Tema Majesteedi riigiga enesele võetud kohustused, sellisel peamisel kinnipeetaval kavatsusel, et üldine, kõlbeline, ohutu ja mõistuslik maailm, uhket pärilikku vaenlast, kuivõrd varsti-võimalik, sundida, täpselt täita ja need oma komandöride kindralite kaudu, ellu saata käskida.

Mille kinnituseks on asutatud kaks ühesugust instrumenti ja see (kabineti ministrite volinike kaudu) ja Tema Rooma-Tseesarliku Katoliikliku Majesteedi, Tema volinikuna siia meelega saadetud kindral feldmarssal-leitnant Botta d'Adorno isiklikult allkirjastatud ja lisatud Tema (nende) pärilike pitsatitega kinnitatud.

See juhtus Sankt-Peterburis 22 Märtsil 1738.a.

(L.S.) Marg. Botta Adorno.

(м.н.) А. Остерманъ.

(м.н.) К. Алексей Черкасской.

***

Nr: 12.

1739.a. 12. Mai. Konventsioon, mis sõlmitud St-Peterburis, ühiste Türgi vastaste sõjaliste aktsioonide jätkamise suhtes.

((F. Martensi kommentaar. Vasakul prantsuskeelne tekst.))

Vaatamata kõigile Austria ja Venemaa üldistele ja sõjalistele Türgi vastastele tegevustele jäi 1738.a. ja ka järgmise aasta alguses oodatud edu saavutamata. Seepärast otsustas Venemaa pöörduda Prantsusmaa ning selliste mereriikide nagu Inglismaa ja Hollandi vahendustegevuse poole. Kuid vahendustegevus ei andnud kiireid tulemusi; sõda jätkus ja Austria olukord muutus üha enam kriitilisemaks. Alates 1738.a. Teisest poolest Venemaa ha Austria vahelistes läbirääkimistes pidevalt kerkis üles viimase kategooriline nõudmine, et tema armee oleks tugevdatud 30 tuhandelise Vene korpusega. Kui 1739.a. alguses markiis Botta Adorno oli akrediteeritud tseesarlikuks saadikuks Vene õukonda, ta uuendas koheselt seda nõudmist ja peale selle, palus Austria sõjalaevade meeskondade täiendamiseks mõned sajad vilunud madruseid. Keisrinna pidas võimatuks neid nõudeid täita, kuid teatas oma valmidusest maksta Tseesarile subsiidiumina märkimisväärse rahasumma. Sellise äraütlemise tagajärjel Tseesari saadik Peterburis pidas võimalikuks meenutada Keisrinnale tema kohustusi 1737.a. konventsiooni järgi, aga Viinis asuvale Venemaa saadikule Austria ministrid ei lakanud abi palvete nõuete esitamist.

Muide, vaatamata mõningasele jahenemisele, milline ilmnes liitlaste diplomaatilistes suhetes sel ajal, Peterburis toimunud konverentsil, Tseesari saadik ja Vene ministrid kinnitasid uuesti 1737.a. konventsiooni kohustuslikkust ja määratlesid end ühise vaenlase vastu väsimatute tegutsejatena.

*

((Tekst. Saksakeelne.))

Kui kõik senini olnud sõjalised operatsioonid, millised Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi, kui peamise sõdiva poole ja Tema Rooma-Katolik Tseesar ja Katolik-Kuningas Majesteet, kui päriliku vaenlase kristluse vastase võitluse liitlane möödunud kahes sõjas, olid ebapiisavad, et uhkelt vaenlaselt väarikas rahu välja nõuda; selleks vastastikku kohustusid mõlemad liidulised õukonnad, et igaüks käesolevas kampaanias soovib kasutada äärmise jõuga oma peamisi jõudusid, misjärel nii ühelt kui teiselt poolt ettevõetud sõjaline operatsioon, Viini konventsiooni „9“ Jaanuari 1737.a., meie ajaarvamise järgi, eeskirja järgi, üpris mastaapne ja toetatud saab olla.

Millise kavatsusega Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet soovitses olla, ettevõetud omaltpoolt ühise vaenlase vastu sel aastal sõjalistes operatsioonides kõiges selles kohustuda ja toetudes Jumala abile, äärmisel võimalusel, mõlemate oma armeedega teostada, millisest Tema Rooma-Katoliku Tseesarliku Majesteedi saadik ise on möödunud „8.“ Märtsi kirjalikus Deklaratsioonis nimelt näidatud ja kujutatud. Millele seepärast vastates esitas Tema Rooma-Tseesarlik Majesteet omaltpoolt ettevõetud käesolevas ühise päritud kristlaste vaenlase vastase kampaania sõjalistes operatsioonides, oma vastastikuse Deklaratsiooni ja operatsioonide plaani Tema Keiserlikule Ülevenemaalisele Majesteedile, käesoleva aasta „11“ Aprillil koheselt viivitamatult ära saatis ja kõik see, kui mainitud vastastikune deklaratsioon ja operatsiooniplaan suuremalt näitab, oma armeega, Jumaliku õnnistusega, suurima hoolega täita lubas.

Ja kui mõlemad Tema Keiserlikud Majesteetid sellisel viisil korraldatuna, ülalpool mainitud deklaratsioonide järgi, mõlemate poolte selle aasta sõjaliste plaanide järgi, nende lubaduste õieti täitmisega täiesti rahul: selleks me, allkirjutanud, Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt ja selleks eriti volitatud Kabineti Ministrid selle kirjaliku instrumendi, millisest on koostatud kaks täiesti ühtmoodi sõnastatud eksemplari, mis on omakäeliselt allkirjastatud ning isiklike pitsatitega kinnitatud.

See juhtus Sankt-Peterburis (23) „12“ Mail 1739.a.

(L.S.) Marq. Botta Adorno.

(м.п.) А: Остерманъ.

(м.п.) Алексей Черкасской.

(м.п.) Артемей Волынской.

- - -

Nr. 13.

26. Mai, 1739.a. Venemaa, 18. Novembril, Viinis sõlmitud, lõpliku

rahulepinguga liitumise Akt, mis sõlmitud Charles VI ja Prantsusmaa kuninga Louis XV vahel.

((Vasakus veerus prantsuskeelne tekst. F. Martensi kommentaar.))

Ülalpool oli mainitud, et Austria ja Prantsusmaa, mis soovis Poola troonile tõsta Stanislas Lescynsky, vaheline sõda lõppes 1735.a. eelrahu sõlmimisega. Selle alusel, Stanislas Lescynsky loobus Poola troonist, kuid säilitas kuninga tiitli ning sai oma valdusesse Lorraine, millise pidi talle loovutama Lorraine hertsog Francois Etienne, kes oli Charles VI õemees ((väimees)). Poola küsimuse selliseks lahendamiseks oli hädavajalik Venemaa, keisri liitlase, nõusolek. Seepärast Austria ja Prantsusmaa tunnistasid hädavajalikuks saada selleks tehinguks Venemaa formaalne nõusolek. Pidades silmas, et Poola troon oli sellisel viisil kindlustatud Auguste III – le, olles Venemaa kandidaat ja sõlmitud tehing rikkus vahetult ainult Austria õigusi ning huvisid, Keisrinna andis selleks oma nõusoleku. Seepärast tema saadik Viinis, Lanczynsky allkirjastas 15. Mail 1736.a. Venemaa 1735.a traktaadiga ja 23. Novembri 1736.a. teise aktiga liitumise akti, millisega Venemaa tunnistas Stanislas Lesczynsky Poola kuninga ja Leedu suurvürsti tiitli vääriliseks.

Seejuures aja jooksul, alates 1735.a. kuni 1738.a. jätkusid Austria ja Prantsusmaa vahelised lõpliku rahutraktaadi vormistamise läbirääkimised ja alles 18 novembril 1738.a. toimus selle sõlmimine. Nendel läbirääkimistel Venemaa vahetult ei osalenud, kuigi Keisrinna Anna Ivanowna väljendas sellest tsesari saadikule oma soovi. Kohe peale lõpliku traktaadi sõlmimist Prantsusmaa saadik Viinis, M. De Mirepoix, esitas Lanczynskyle nimekirja sellest ja teatas kirjalikult, et Prantsusmaa ja Stanislas Lesczynsky hakkab kohusetundlikult Venemaa suhtes täitma lepingu VI artikli lauseid. Lanczynsky, temale antud volituste jõul, allkirjastas Venemaa selle erakordselt tähtsa traktaadiga liitumise akti.

Kuidvõttes arvesse selle, et peale kuuendat artiklit, kõik selle mahuka lepingu ülejäänud artiklid Venemaad otseselt ei puuduta, me ei pidanud vajalikuks seda käesolevas Kogumikus tervikuna ära tuua. Selle traktaadi koosseisu on võetud kõik erinevad aktid ja deklaratsioonid, millised olid sõlmitud erinevate asjast huvitatud riikidega ajavahemikus 1735.a. kuni 1738.a. Nii on artiklisse VI võetud: 1) Stanislas Lesczynsky Poola troonilt kõrvaldamise akt; 2) Prantsusmaa ministri Poola küsimust puudutav deklaratsioon; 3) Vene saadiku akt 15. maist 1736.a. Venemaa liitumisest vaherahu esimese artikliga; 4) sarnane Saksoonia kuurvürsti voliniku ja Poola kuninga Auguste III poolne akt; 5) Prantsusmaa deklaratsioon Auguste III Poola kuningaks tunnistamisest, ja lõpuks; 6) Vene ja Saksoonia deklaratsioon Stanislas Lesczynsky õigusest olla tunnistatud Poola kuninga tiitli kandjaks. Neist aktidest me lugesime liigseks Saksoonia õukonna deklaratsiooni esitamist, kuna see langeb sõna-sõnalt kokku Venemaa Viini saadiku poolt allkirjastatud aktidega.

Viini traktaadi ülejäänud artiklid puudutavad territoriaalseid loovutusi ning vahetusi, millistega Saksamaa keiser peab olema nõustunud oma valduste arvelt Itaalias. Peale seda sisaldab X artikkel Prantsusmaa poolset Pragmatilise sanktsiooni pidulikku tunnistamist.*

*Märkus. Kogu Viini traktaat koos kõigi lisadega on toodud ära teoses: Wenck. Codex juris gentium recentissimi. Lpz. 1781, t. I, p. 1 etc. Vt. veel: Flassan. Histoire de la

diplomatie française, 2 ed., t. V, p. 80 et suiv.

*

((Ladinakeelne tekst vasakus veerus.))

Kõige pühama ja jagamatu Kolmainuse, Jumala, Isa ja Poja ning Püha Vaimu nimel, aamen.

Kui Püha Ülevenemaalise Keiserliku Majesteedi ning Püha Tseesarliku ja Kuningliku-Katoliikliku Majesteedi nimel rahutraktaadi lõpliku teksti eksemplar, millisega varem juba kasuliku ühiskondliku rahu taastamise asi oli lõpetatud, esitati, ning kui ülalpool nimetatud Püha Ülevenemaaline Keiserlik Majesteet sõbralike sõnadega oli kutsutud, nii nagu Viinis sõlmitud 3. Oktoobri 1735.a. eelrahu artiklid on Poola asjades kõiges täpselt sõlmitud, mistõttu seal asuv sisu, mis antud välja viiendast kuni kümnenda Maini ning ka 1736.a. Novembri kahekümne kolmanda päeva deklaratsiooni instrumendid, väljajäetudeta vastu võttis ning sellele oma nõusoleku andis, nagu kõrge lepingupool esitas; nõnda mitte vähem selles kõrge lepingupoole kvaliteet kõigesse sellesse, mis on selles Poola asjades lõpliku rahulepingu traktaadi kuuendas artiklis asutada kavatsetakse, asuda ja seda väljajäetudeta vastu võetakse, nõnda nagu kõik see, mis enne Püha Ülevenemaalise Keisrit puudutab kõigis üksikasjades säilitada ning suvatses täita kohustuda. Aga lõplik rahutraktaat, millise kuues artikkel Poola asju sisaldab, sisaldab järgmist jõudu.

Artikkel VI.

Selleks, et kõrvaldada vähimgi kahtlus kõige suhtes, mis sõnastatud Poola asjades, on peetud vajalikuks võtta sellesse käesolev artikkel, kui Tema Püha Majesteedi Poola kuninga Stanislav I troonist loobumise akt, nagu ka deklaratsiooni vormis tehtud aktid, mis sõlmitud vastastikku osalt 15. Mail ja osalt 23 Novembril 1736.a. ja millistel on alljärgnev sisu:

Jumala armust, Meie, Stanislav Esimene, Poola Kuningas, Leedu, Vene, Preisi, Mazovi, Samogiti, Kiievi, Volõnja, Podolski, Podljani, Liivimaa jne, jne. Suurvürst.

Mitmesugused meie poolt meie elu kestel läbielatud katsumused, õpetasid meid piisavalt kindlalt ükskõikselt üleelama inimlike asjade kõlblusetuse, aga samuti kummardama, milline ka olukord ei oleks, Jumaliku Ettehoolduse salajaste teede ees. Olles veendunud, et Tsaari trooni tõeline sära teostatakse vaid heategijate, kristliku Valitseja vääriliste, poolt ja kes on imbnud läbi tunnetest, mis sunnivad meid lugema suurimaks võiduks seda, et me ei murdunud meie vaenuliku saatuse löökidest, me säilitasime, isegi sõja ajal esimeste ebaõnnestumiste puhul, hea vaimu, millisega me enne vaatasime saatuse peibutistele ja hellitustele. Jumalik soosing, sellest ajast peale, pärjas seda vaimu kindlust kõige vahvama sündmusega, täites meie soovid, ta ühendas meid kõige tihedamate sidemetega kõige Kristlikuma Kuningaga. Misjärel me mõtlesime ainult

sellest, et küllastuda rahu õnneliku vaikusega, millise see sündmus meile tõi; kuid olles uuesti kutsutud üles valitsema vaba rahvast, mille rüpes me sündisime ning üles kasvasime, Meie, alludes meie kaaskodanike soovidele, innustusime vaid selle näitamise püüest, et me ei pööra isamaale selga. Kõik meie poolt panustatud vaev, kõik meie poolt selle asja toetuseks kartmatult läbielatud ohud, jäävad kahtlematult inimeste mällu ja maailma ajalookroonikatesse. Kuid need pingutused ja vaev oleks ebapiisavad olnud selleks, et ületada takistused, millised segasid meie Kuningriigi heaolu ja lõpetada ebaõnn ning hädad, milliste raskuse all ägises isamaa – mis veel tugevamini meid liigutas ja ärgitas. Seepärast, võttes juhendiks vaid need armastuse ergutused, millised seovad meid vabara Poola rahvaga ja teda meiega, me otsustasime eelistada isamaa rahu igasugusele trooni särrale, kuna armastus, millisega me oleme selleni küündinud, oli meis tugevam kõigist muudest tunnetest: ja me ei otsustaks kunagi temast eralduda, kui siis samal ajal ei oleks täielikult tagatud meist enam vääriva rahva privileegide, vabaduste ja õiguste säilitamine, aga peamiselt vaba Kuningate valimine. Ohud, millistesse me sattusime, olid esile kutsutud ainult sel eesmärgil ja mis oli samuti meie taotluste ning hoole asjaks. Juhtunu vastas täielikult meie, täiesti seadusliku sooviga, nii nagu eelrahu artiklitega, mis sõlmitud Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Kristliku Kuningliku Majesteedi vahel, mitte ainult Poola Kuningriigi vabadus, kaaskodanike õigused, varad ning au, olles meie poolt reedetud, säilitatud terviklikult kõigis suhetes, vaid isegi, kooskõlas sellesama eelrahu artiklitega, millistest punktidest igaüks on kinnitatud peamiste Euroopa valitsejate poolse garantiiga ja kõik see asi on nõnda tagatud, et ei tohi kahelda selle julgeolekus. Aga kuna miskit enam ei saa soovida Kristliku Kuninga kuulsusele ning Poola Kuningriigi kasudele, meile näis, et kui veel jäi teha miskit, siis vast see – tuua rahu ohvriks isamaa, tema vastasest õrnast armastusest, kõik mis puudutab meid isiklikult; ja olles veendunud, et kui asjaolud ei lubagi meil elada koos meie vendadega, ikkagi mälestus nõnda suurest ohvrast ei kustu kunagi rahva mälust ja säilitab kindla koha kodumaistes arhiivides. Neil põhjustel ja teistel õiglastel kaalutlustel, meie tahtel, täielikul ja tingimusetul, me otsustasime lahti ütelda ja loobuda Poola Kuningriigist, Leedu Suurvürstiriigist ja nende juurde kuuluvatest Piirkondadest, aga samuti kõigist õigustest ning pretensioonidest, millised, või meie valiku õigusega, või mingil teisel alusel, meile kuuluvad või kunagi kuuluda võivad mainitud Poola Kuningriik, Leedu Suurvürstiriik ja Piirkonnad, neile kuuluvad ja järelikult, vabastada Poola Vabariigi kõik seisused allumisest ning töotusest, millise nad meile andsid. Ja nii käesoleva akti jõuga, me loobume ja ütleme lahti, kõige pidulikumal ja positiivses vormis, meie endi algatusel, meie soovil ja ilma mingi vägivalla või sunnita, juhtimisest ja kõigist õigustest ja pretensioonidest, millised meile kuuluvad või siis võisid kunagi kuuluda, ükskõik millisel põhjusel, Poola Kuningriigile, Leedu Suurvürstiriigile ja neile kuuluvatele Piirkondadele; vabastades kõik seisused ja kõik Vabariigi kodanikud meile allumisest ning antud töotusest. Juhindudes isamaaarmastusest ja jättes kõrvale meie isiklikud kasud, me püüdsime peamiselt taastada selles kindlat korda; täpselt samuti me ei soovi midagi enam, kui siis, et meie vennad ja kaaskodanikud, loobudes igasugusest vaenust ja kadedusest, püüaksime kasutada kõiki vahendeid selleks, et, likvideerides eranditult kõik tüli allikad, luua rahu ja tõeline üksmeel selles vabas Kuningriigis. Selleks me palume kõiki ja igaüht sõbralikuimal ja veenvaimal viisil, soovides, et hiljem ei tekiks mingit ühtki juhtumit, et neile välja öelda, üksikute või veenvate tõenditega meie kuninglikku soosingut.

See juhtus Köningsbergis 27. Jaanuaril, 1736.a. ja Meie III valitsemiseaastal.

(L.S.) Stanislaus Rex.

(L.S.) Kuningas Stanislav.

((Prantsuskeelne tekst vasakul.))

Nii nagu Keisri ja Kristliku Kuninga vahel olid sõlmitud, allkirjastatud ja ratifitseeritud tuntud eelrahu artiklid, millistega nad kuulutasid end täiesti rahulolevaks, öeldes, muuseas, et Kuningas Stanislav, säilitades Poola Kuninga ja Leedu Suurvürsti tiitli ja auavaldused, loobun; et Kuningas Auguste tunnistatakse Poola Kuningaks ja Leedu suurvürstiks ning et Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna ja Kuningas Auguste, loetakse Poola asjades peamiseks lepingupooleks, meie allkirjutajad, Keisrinna juures asuva Kristliku Kuninga minister, olles saanud ettenähtud volitused, kuulutame, et Tema Kristlik Majesteet, kinnitades, kuivõrd on vaja, ülalpool esitatud punktid, millised on neiks kuue nädala kestel, arvestades käesoleva Deklaratsiooni tegemise päevast, täiesti täidetud, eriti kinnitab, et Tema Majesteet Kuningas Stanislav, säilitades Poola Kuninga ja Leedu Suurvürsti tiitli ning auavaldused, loobub ja et Kuningas August selle sama tähtja kestel ja igaveseks ajaks tunnistatakse Poola Kuningaks ja Leedu Suurvürstiks, nagu Kristlikuks Kuningaks, nii ka Kuningas Stanislav ja et Tema Kristlik Majesteet loeb Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna ja Tema Majesteet Kuningas Auguste peamiseks lepingupooleks kõigis Poola asjadesse puutuvates asjades. Mille tunnistamiseks jne.

See juhtus Viinis, 15. Mail 1736.a.

(L.S.) La Porte du Theil.

(м.п.) Ла Портъ дю Тейль.

*

((Lad. k. tekst vasakul.))

Pidades silmas seda, et teatud eelrahu artiklid, millised sisaldavad rahu tingimusi, olid edastatud Tema Pühale Keiserlikule Ülevenemaalisele Majesteedile Tema Püha Keiserliku ja Katoliikliku Kuningliku Majesteedi, millistega nii ülalpool nimetatud Tema P.K. ja K. K. M. , aga ka Tema P. K. K. M. kuulutasid end sellega täiesti nõustunud olevaks ja et samal ajal ülalpoolmainitu Püha Suur Ülevenemaaline Majesteet oli sõbralikult kutsutud, selleks, et olla peamiseks lepingupooleks Poolat puudutavate lausete suhtes, ta mitte ainult ei andnud oma nõusolekut kõigiks korraldusteks, millised on seal sõnastatud, et panna lõpp segadustele Poolas ja ta mitte ainult võtnud neid täielikult vastu, vaid isegi kohustunuks neid spetsiaalse akti alusel täitma ning viima täpselt ellu, kuivõrd need puudutavad Tema Püha Keisrinna Ülevenemaalist Majesteeti – see akt on koostatud, juba allkirjastatud vastastikul kokkuleppel ülalpool mainitud Valitsejatega ja milline seisnes järgmises:

((Pr. k. tekst vasakul.)).

Kuningas, Tema Kristliku Majesteedi naiseisa, loobub troonist, kuid teda tunnistatakse ja tal säilib Poola Kuninga ja Leedu Suurvürsti tiitel ning auavaldused.

Temale tagastatakse nii tema kui ka tema abikaasa, Kuninganna, varad koos õigusega seda vabalt kasutada ja korraldada.

Kogu juhtunu suhtes antakse amnestia ja järelikut, igauhele antakse tema omand tagasi.

Poola provintside ja linnade suhtes otsustatakse, ühest küljest, nende õiguste, vabaduste, privileegide, auavalduste ja ametiastmete (dignities), taastamine ja säilitamine, teisest aga, Poola riigikorra vabadused ja privileegid, aga eriti poolakate poolne oma kuningate vaba valimine garanteeritakse igaveseks ajaks.

Keiser nõustub, et Kuningas, Tema Kristliku Majesteedi naiseisa, astus rahuliku Bari hertsogkonna valdamisse koos kõigi juurdekuuluvate maadega, samas mahus, millises valdab neid käesoleval ajal Lorraine õukond. Peale selle Keiser nõustus, et Lorraine dünastiasse astumisel, kooskõlas alljärgneva artikliga, Toscani hertsogkonna, kuningale Tema Kristliku Majesteedi naiseisale, läheks üle veel Lorraine hertsogkonna valdusse, koos kõigi juurdekuuluvate samas mahus, nii nagu neid valdab praegu Lorraine õukond. Ülalmainitud hiilgavaim naiseisa, oma elu kestel, hakkab valdama nii üht kui teist hertsogkonda, kuid viivitamatult peale tema surma nad mõlemad igavesti ja täieliku ülemvõimuga saavad ühendatud Prantsuse monarhiaga. Seejuures on iseenesest-mõistetav, et kõige Keisririigist sõltuva suhtes, Keiser, kui selle pea, annab juba praegu oma nõusoleku selleks ühendamiseks ja peale selle lubab kasutada oma häid teeneid, et saada nõusolekut samuti Keisririigi poolt. Tema Kristlik Majesteet ütleb lahti oma nimest ja kuninga nimest, oma naiseisast, hääleõigusest ja osalusest Keiserlikus Seimis.

Kuningas Augustet, kõigi riikidega, millised osalevad rahustamisel, hakatakse tunnistama Poola Kuningaks ja Leedu Suurvürstiks.

((Lad. k. tekst vasakus veerus.))

Sellel alusel, meie allakirjutanud täievoliline minister, antud volituste jõul, mis antud temale Tema Püha Keiserliku Majesteedi, meie Kõigearmulikuma Valitsejanna ja meie poolt esitatud, kuulutame käesoleva Aktiga, omades eritkohustuslikku jõudu, et ülalpoolnimetatud Tema Püha Keiserlik Majesteet mitte ainult ei võta täielikult kõik ja iga määrus, millised sisaldavad Poola asjade suhtes, ülalpool esitatud artiklis, täiesti ilma väljajäätudetta ja piiranguid, ja mitte ainult ei anna seda oma nõusolekut, kui peamine lepingupool, kuid samuti kõige kangemal ja parimal viisil kohustuvad, kuidas täita oma poolelt ja sundida oma alamaid täpselt kõiki määrusi täitma ja igaüks täpsemalt, kuuenädalase tähtaja jooksul, lugedes käesoleva Deklaratsiooni allkirjastamise päevast, aga eriti tunnistada Hiilgavaimat Stanislavi Poola Kuningaks ja anda temale ning säilitada temale igaveseks Poola Kuninga ja Leedu Suurvürsti tiitel ja auavaldused, vaid ka hoolitseda Temale ja Hiilgavaimale Kuningannale, Tema abikaasale, varade tagastamise eest. Kui aga mõned linnad ja provintsid veel ei ole täielikult oma õigusi, vabadusi, privileege, auavaldusi, auastmeid ja soodustusi veel kasutada saanud, tuleb neile tagada nende õiguste, vabaduste, privileegide, auavalduste, ametijärgude ja soodustuste kasutamine ja toetada ka tulevikus nende õiguste kasutamist ja vältida seda,

et kedagi ei tülitataks ja ei ahistataks mingilgi viisil, tuues ettekäändeks asjaolusid, millised esinesid Poolas segaduste ajal, selleks et isegi Poola rahva vabadus, mis põhineb selle Kuningriigi konstitutsioonidel, säilus puutumatusena ja rikkumatusena, eriti vabalt valimise õigus. Lõpuks, Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna kohustub hoolitsema veel selle eest, et neist punktidest igäüks oleks pühalikult Tema alamate poolt kinnipeetud ja ei oleks milleski rikutud, ja võtta enesele kõigi nende määruste ((lausete)) garanteerimise, nii nagu ta teeb käesoleva Deklaratsiooniga, aga samuti kinnitab neid pidulikult samas järgus teiste rahutraktaatide aktidega. Mida kinnitab ja tõendab jne.

See juhtus Viinis, Austrias, 15 Mail 1736.a.

(L.S.) Ludovicus Lanczinsky.

(м.п.) Людовикъ Ланчинский.

*

((Lad. k. tekst vasakus v.))

Pidades silmas seda, et piduliku Deklaratsiooni, mis antud välja 15 Mail, käesoleval aastal, eesmärk, kooskõlas eelrahu esimese artikliga, mis allkirjastatud Tema Pühaduse Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna korraldusel Tema volitatud ministri poolt, seisnes selles, et kuue nädala jooksul tunnistada Kõrgeauline Stanislav I Poola Kuningaks ja jätta temale igaveseks ajaks Poola Kuninga ja Leedu Suurvürsti tiitel ning auavaldused, millist ta peab säilitama, nõnda nagu selle tähtaja möödumisel see tunnustamine ja lubadus jätta temale alles tiitel ja kuninglikud auavaldused, peab olema loetud täielikult toimunuks ja täitunuks: siis sellel alusel me, see-sama ülalpool nimetatud Tema Pühaduse Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna täievoliline minister, juba ennen esitatud volituste jõul, ei mõelnud sellega uut Deklaratsiooni ja avaliku aktiga uuesti ja spetsiaalselt kinnitada, nõnda nagu Tema Pühadus Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna juba tunnistas, ettenähtud tähtaja möödumisest Kõrgeauline Stanislav Esimese Poola Kuningaks ja Leedu Suurvürstiks, siis Ta mitte kunagi ei lakka tulevikus seda Tema ametjärku ((seisust)) tunnistamast ja anda Temale igaveseks Poola Kuninga ja Leedu Suurvürsti tiitel ja auavaldused.

Selle kinnituseks ja tõenduseks jne.

See juhtus Viinis, 23. Novembril 1736.a.

(L.S.) Lud. Lanczinsky.

(м.п.) Людовикъ Ланчинский.

((Pr. k. tekst vasakus v.))

Pidades silmas akte, mis on sõlmitud Tema Kristliku Majesteedi ((Anna, 1693-

1740, valitses 1730 – 1740.a.)) ja Tema Tseesarliku Majesteedi vahel Kõrgeaulise Kuninga Stanislav esimese ja Kõrgeaulise Kuninga Auguste III igakülgselt tunnistamisest ja et Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna (Kõrgeaulise Kuninga Auguste) täievoliline minister piirides, milliste alusel käesoleva aasta 15. Mai Deklaratsiooni alusel, Kõrgeaulise Kuninga Stanislav I Poola Kuningaks ja Leedu Suurvürstiks kehtivaks tunnistamise akt, Meie, allakirjutajad Tema Kristliku Majesteedi täievoliline minister, kuulutame samuti, et nii nagu ülalpoolnimetatud Tema Majesteet, aga ka Kõrgeauline Kuningas, tema naiseisa, tunnistatakse käesoleval ajal, kuni tähtaja möödumiseni, mis määratud kahepoolsete aktidega, Kõrgeaulisemaks Kuningaks Auguste III Poola Kuninga ja Leedu Suurvürsti seisuses, ja et nad hakkavad andma temale tulevikus ning alati tiitli ning auavaldused, millised kuuluvad ülalpoolnimetatud Poola Kuninga ja Leedu Suurvürsti seisusele.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus Viinis, 23 Novemberil 1736.a.

(L.S.) La Porte Du Theil.

(м.п.) Ла Портъ дю Тейль.

*

((Lad. k. tekst vasakus. v.))

Tema Püha Keiserlik Majesteet ja Tema Püha Kuninglik Kristlik Majesteet kinnitavad uuesti kõike, mis on sätestatud ülalpool esitatud aktides ja nad ei jäta otsustatu täpse täitmise sõnakõlksuks. Seejuures nad kuulutavad üheskoos, et nad mitte ainult ei tunnista Tema Püha Majesteeti Ülevenemaalist Keisrinnat ja Tema Majesteeti Poola Kuningat Auguste III peamisteks-kokkuleppivateks poolteks kõigis Poolat puudutavates küsimustes, kuid soovivad samuti, et viimased asuksid, sellistena käesolevasse traktaati ja kinnitaksid kõike, mis selles aktis sisalduvad. Selleks on eelpoolnimetatud riigid kõige sõbralikumal viisil kutsutud ja isegi juba kutsutudki.

Selle tulemusel, Meie, allkirjutanud Püha Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna täievoliline minister, meile antud ja formaalselt esitatud täie voliga, selle instrumendiga kõige kõvemini avaldame, et ülalpoolnimetatud Püha Ülevenemaaline Keiserlik Majesteet sellisel viisil, nagu eelrahu aktides nõustuti ning Püha Tseesarliku ja Katoliku-Kuningliku ning Püha Kristliku Kuningliku Majesteedi vahel sõlmitud pidulike rahupunktide ratifitseerimisele asus; ja seepärast kõik ja iga isik, et traktaati võetud Poola asjade lõpliku rahulepingu kuuendas artiklis sisalduv, ilma mingeid väljajätte ning erandeid, võtab vastu ja oma soovina, justkui kõrged lepingupooled annavad ja parimal ning kindlaimail viisil ennast kohustavad, nii selles, et see oleks veatult täidetud ja et kellegi poolt ei oleks vastuseisu, samuti sellest, et nende punktide täitmine tuleb võtta enesele kogu deklaratsiooni jõuga, samuti kahe kuu jooksul selle ratifitseerimine, lugedes allakirjutamise päevast ja suvatseda anda ka siin, Viinis, välja oma täievolilise Ministri kaudu.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus Viinis 26. Mail 1739.a.

(L.S.) Ludovicus Lanczynski. (м.п.) Лудовикъ Ланчиский.

Ratifié par l'Impératrice
Ивановною 4-го
Anna Ivanowna le 4 Juin 1739.

Ратификованъ Императрицею Анною
Июня 1739 г.

***

Nr. 14.

(Pr. k. tekst vasakul.)

28. Detsembril 1739.a. Ühele mainitud riikidest, vaenlase kallaletungi puhuks Venemaa ja Austria Őukondade vahelise liidu ja vastastikuse abi andmise Deklaratsioon. (П.С.З. № 7983).

((Martensi kommentaar..))

Vaatamata maikuus toimunud Venemaa ja Austria vahelisele kokkuleppele Türgi vastasest koordineeritud sõjategevusest, tunnetasid mõlemad liitlaspoolsed rahu sõlmimise hädavajadust. Eriti oli selles veendunud keiser Charles VI ((Карль IV)), kes oli mõistnud olukorda, millises korratuses asusid materjaalsed jõud Tema võimu alla usaldatud riigis ja tundmata mingit vahendit, et naaseda Eugenie de Savoie ((Евгения Савойскаго)) aegsetesse Türklaste üle saavutatud võitude aegadesse, kes soovis väga rahu sõlmida. Austria poolne türklastelt Grotski ((Гродске)) all saadud lüüasaamine ja Türgi vägede Belgradi alla jõudmine sundis keisrit kõikide vahenditega sõda lõpetama. Tõesti, 1. Septembrist 1739.a. Austria täievoliline saadik allkirjastas Portuga eraldi sõlmitud relvarahu ((separaatrahу, eelrahу)).

Kui sõnum sellest jõudis Peterburi, avaldas see Keisrinnale ja Austria liidu pooldajatele üpris suurt muljet, seda enam, et feldmarssal Munich ((Миниха)) edukas sõjakäik ning Chotine ((Хотина)) vallutamine tekitas lootusi, et Türgi nõustub lõpuks Venemaa mõõdukate nõudmistega. Austria poolt rahu sõlmimise teata saamise järel veendus Keisrinna Anna ((Императрица Анна Иоанновна)) Türgi vastase sõjalise tegevuse edasise jätkamise võimatuses. Kuid 13. Septembril markiis Botta d'Adornole esitatud deklaratsioonis väljendas Keisrinna oma imestust Tseesari tegevuse üle ja soovis saada vastuseid kolmele püstitatud küsimusele. Keiser Karl VI ((Charles VI)) tõestas, et eelrahу on sõlmitud tema instruksioonide vastaselt ja ta soovib edaspidi, Liidulepinguga kooskõlas, täita oma liitlase kohustusi Venemaa suhtes.

Ikkagi jäi Venemaa Türgi vastases võitluses üksi ja pidades silmas suuri ohvreid, milliseid sõda oli juba nõudnud, tunnistati selle jätkamist liiga laostavaks ja 18. Septembril toimus Venemaa ja Türgi vahelise Belgradi rahu sõlmimine.

Sellisel kujul, nähtavasti, oli saavutatud eesmärk, millist järjekindlalt taotlesid rahulepingu sõlmimise kestel Türgi ja Prantsusmaa. Porta püüdis kõigi vahenditega saavutada vastaste lahutamist, et saavutada omale enamkasulikud tingimused ja järelikult

katkestada sel ajal eksisteerivad Venemaa ja Austria vahelised sõbralikud ning liidulised suhted. Sama eesmärki taotles ka Prantsusmaa ja tema esindaja Konstantinoopolis, Villeneuve ((Вильневъ)), kes mängis kõigil sõdivate riikide vahelistel läbirääkimistel vahendaja rolli, laskis käiku kõik vahendid, et sundida Austriat separaatrahu sõlmima. Sellisel viisil soovis Prantsusmaa hävitada temale kahjuliku Austria-Venemaa vahelise liidu, et siis seejärel läheneda viimati mainitud riigiga.

Ainiti, kuigi tegelikult oli sõlmitud separaatrahu-lepingud, otsustasid Viini kui ka Peterburi õukonnad hoida endisi liitlaslikke suhteid. Selleks, et hävitada selles suhtes igasugune kahtlus, Vene resident Konstantinoopolis, Vechnikov ((Вешняковъ)) esitas traktaadi ratifitseerimiskirjade vahetamise ajal, Venemaa ja Austria vahelise lahutamatu liidu sõlmimise deklaratsiooni. See deklaratsioon oli esitatud mõlema liitlasriigi vastastikusel kokkuleppel.

*

((Lad. k. tekst vasakus v.)).

Kuigi peale selle on teada, ja Hiilgav Porta annab enesele täielikult aru sellest, et igavene, lahutamatu liit on Tema Püha Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Püha Tseesarlik ja Kuninglik Majesteet, et kuigi üht liitlastest või neid mõlemaid, Ottomani Impeerium mingil kujul ja ajal teostab sõjalise rünnaku või anti selleks mingi põhjus, siis üldiseks kaitseks või sõjast osavõtuks, teisele liitlasele tekitatud, astuda, või siis on sellele rünnatud või üles ärritatud liitlasele kolmkümmend tuhat inimest hõlmava abiväe andma; ainiti seesama pidulikult ratifitseerimisaktide vahetamisel, praeguse Instrumentiks deklareeritud hüveks mõistetud; lisades sellele erilise klausli; et kuigi käesoleva aasta 18. Septembril mõlemate Keisririikide vahel on sõlmitud igavene rahu, on otsustatud samast päevast koos Tema Püha Tseesarliku Kuningliku Majesteedi poolt pikendada kindlaksmääratud aastateks, siis ainiti mitte vähem selleks kindlat ja igaveseks nimetatud liitu miskil moel ei nõrgendanud: kuid ära vajuma kalduv enese kaitsele kalduv kohustus tuleb kindlustada; niivõrd, kuivõrd üks või teine liitlane neid seadusi ühtmoodi täidab, seda enam loota juhusele.

Kui siis praegune Instrument teeb ettepaneku Hiilgavale Portale Tema Püha Kristlikuima Majesteedi saadikule ülesandeks, siis tuleb, selleks et mainitud Instrument Hiilgaivama krahv Ostermani poolt allkirjastatud, justkui ka sarnane Instrument Hiilgavale Portale, Tema Püha Tseesarliku Majesteedi nimel esitatud, Särava krahvi Sintsendorfi poolt allkirjastatud oli, meie allakirjutanud Aleksei Vesnjakov Riigikantselei Tegevnõunik, ülalpoolmainitud Säravaima Krahv Ostermani asemel, praegune Instrument, seejuures ja sarnane tema poolt allkirjastatu, saadetakse edasi, allkirjastati ja kinnitati meie pitsatiga Konstantinoopolis Admiraliteedi Arsenali ametkonnas määratletud koosolekul.

28. Detsembril 1739.a.

***

8. Juulil 1742.a. Vene õukonna deklaratsioon sellest, et Viini õukonna poolt Vene valitsejate Keisri tiitli tunnistamine ei too kehtivas tseremoniaalis ja Austria õigustele kaasa mingeid muudatusi.

((Pr. k. tekst vasakus v., paremas vk. Martensi kommentaar.))

Sõda Türgiga oli lõpetatud ja Austria ning Venemaa vahelised liitlassuhted said uuesti kinnitatud 1739.a. Deklaratsiooniga. Keiser Charles VI tegi jälle rahu ja oma pika valitsemise aja jooksul jõudis endale püstitatud eesmärgini: Pragmaatiline sanktsioon oli tunnistatud Euroopa tähtsamate riikide poolt ja kõigi tema valitsussaua alla alutatud piirkonnad olid kindlustatud tema tütrele Marie Theresele ((Марие Терезий)). Oma elu viimasel ajal ta püüdis rahu säilitada ja Venemaa abil, soovis sundida türklasi kohusetundlikult Belgradi traktaadi määrusi täitma. Seepärast olid Türgi asjad kuni 1470.a. lõpuni Peterburi ja Viini õukondade vaheliste läbirääkimiste peamiseks asjaks.

1740.a. Oktoobris suri Keisrinna Anna Ivanovna ja Keiser Charles VI. Sellest momendist Venemaa ja Austria liitlaslikud suhted elasid mitmete aastate kestel tugevad kõikumised, seni kuni nad ei saanud 1746.a. traktaadiga uue sanktsiooni. Seejuures, vaevalt kunagi varem vajas Austria sellisel määral Venemaa abi, kui sel ajal. Kohe kui Maria Theresa troonile asus, esitasid Preisimaa ja Bavaaria kohe oma pretensioone mõnede Austria valduste osade suhtes ja Prantsusmaa luges seda momenti kõige mugavamaks hetkeks, et lõplikult purustada Hapsbourgide võimsus. Kui Preisi väed tungisid Sileesiasse, Bavaaria Bohemiasse ja Prantsusmaa Saksamaale, oli kuninganna Maria Theresa olukord täiesti ahastamapanev. Tuginedes liidutraktaadile, ta taotles väsimatult Venemaa abi ja nõudis, et Venemaa valitsus kuulutaks Preisimaale sõja. Kuid Venemaa sisemine seisund ja pidevad muutused kõrgemates valitsuse sfäärides tegid võimatuks Austria soovide täitmise. Peale selle Rootsi poolsed avalikult vaenulikud teod ei lubanud valitsejanna Anna Leopoldovnal järgida Austria suhtes südamele lähedast poolehoidu, kuid mis sundisid mõtlema Venemaa enese julgeoleku üle. Vähe sellest, tänu feldmarssal krahv Munichil valdavale mõjule, 1740.a. lõpus oli samuti sõlmitud liidu traktaat Venemaa ja Preisimaa vahel. (Vt. Carlyle. Frederick the Great, t. III, p. 254).

Keisrinna Jelizaveta Petrovna ((Elisabeth Petrowna, Елисавета Петровна, troonil 1741-1761.a. Elas 1709 -1762.a.)) troonile tõus hävitas Austria viimase lootuse Venemaa abile, pidades silmas seda mõju, millist kasutas sel ajal Peterburi õukonna juures asuv Prantsusmaa saadik markiis La Chetardie ((Шетарди)). Keisrinna Jelizaveta Petrovna valitsuse suhtes Preisimaa kuningasse Fridrich II ((Frederic II, Фридрих II)), olid samuti sõbralikud. Lõpuks, 1742.a. Jaanuaris Bavaaria kuurvürst, Prantsusmaa kaasabil, oli valitud Rooma Keisriks ja võttis Rooma Keisri tiitli Charles VII ((Карла VII)).

Neid asjaolusid silmas pidades Viini õukond otsustas täita mitmekordselt tema poolt avaldatud soovi, et keisri tiitel oli Venemaa suhtes tunnustatud. 1742.a. 21. märtsil markiis Botta Adorno tegi oma valitsuse nimel ettepaneku tunnustada keisri tiitlit järgnevatel tingimustel: 1., Vene valitsus peab andma „reversi“; 2.näidata temale teiste riikide kirju, milles on juba kirjutatud keisri tiitel, ja 3. kui Lorraine hertsog saab tsesari krooni, siis Vene valitsejate endine tiitel peab olema taastatud.

Kuid mitte varem kui 8. juulil oli see küsimus lõplikult lahendatud ja keisri tiitel on Austria poolt tunnustatud.

*

((Vasakus veerus sks. k. tekst.)).

Ja kui Tema Kuninglik Ungari-Böömi Majesteet võttis heaks, Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet meie kõigearmulikuma Keisrinna ja Isevalitseja Keiserlikku tiitlit tunnistada, anda ja riigis ja Tema maades kindlalt sätestada; selle nimel kõigearmulikuma Tema Keiserliku Majesteedi ukaasiga siin deklareeritakse, et selle kaudu ta meie hiilgaivama Isevalitseja Terma Kuningliku Majesteedi poolt tunnustatuna ja kindlalt mõlemate Majesteetide poolt otsustatud kasutada Keisri tiitlit ja nende riiklikel tseremooniatel ja kehtestatud võrdsuses mitte mingil kujul ja määral ei ole tühistatud aujärjelt ega madalamal selles mingil esitlusel nõutud saab olla.

Moskvas, 8. Juulil 1742.a.

Pr. Alexei Czerkaskoy.
G. Alexei Bestougeff-Rumin.

Рюминъ.

Князь Алексей Черкасской.
Графъ Алексей Бестужевъ-

***

Nr. 16.

((Vasakul pr. k. tekst.))

•Novembril 1743.a. Akt mis sõlmitud Sankt-Peterburis Kuninganna Marie Theresa saadikuga. Venemaa õukonna lähenemisest Berliini rahutraktaadiga, mis on sõlmitud 28. Juulil 1742.a. Ungari-Böömi kuninganna ja Preisimaa kuninga vahel (Срав. II.C.3. № 8814).

((Järgneb F. Martensi kommentaar.)

Sõda, millise alustas Preisimaa Austria vastu, et omale Sileesia vallutada, muutis Lääne Euroopa kahte teineteisele vaenulikuks laagriks. Marie Theresa poole võtsid Inglismaa ja Holland, seejuures nagu Preisimaa, Prantsusmaa, Bavaria, Saksoonia ja Hispaania ühinesid, et koos hävitada Austria õukond. Mõlematele pooltele oli äärmiselt vajalik tagada enesele Venemaa abi ning poolehoid, milline Peeter Suure aegadest omandas Euroopa asjades otsustava hääle. Seepärast, pidades silmas Euroopas poliitilise tasakaalu hoidmise vajadust – milles, vaenutsevate poolte väitel, seisnes nende üldine eesmärk, - nad lasksid käiku kõik vahendid, et Peterburi õukond asuks ühele või teisele poolele. Selle tõttu, Peterburi õukond muutus, eriti Jelizaveta Petrovna troonile asumise ajast, kõige vastandlikumate püüdluste ja lootuste keskpunktiks. Kuid Keisrinna iseloomule ei vastanud mingi välisriigi või selle esindaja kestvale mõjutusele allumine. Austria ja Venemaa vaheliste ammu aegsete liitlaslike suhete alusel, Marie Theresa lootis

Keisrinna Jelizaveta Petrovna abile ja markiis Botta ei väsinud abivägesid palumast. Need palved leidsid tavaliselt Inglismaa Peterburis resideeriva saadiku poolset toetust. Teisest küljest, Prantsusmaa, Preisimaa ja Saksoonia esindajad püüdsid veelgi enam tugevdada Keisrinna isiklikku ebasoosingut Austria vastu ja vastutegutseda Marie Theresa nõudmiste täitmisele. Sellele võib veel lisada, et 16. Jaanuaril 1743.a. Saabus Peterburi parun Neuhaus ((Нейгаузъ)), kui uuesti valitud Rooma Keisri Karl VII ((Charles VII, Карла VII)) saadik. Tunnistades (1744.a.) Vene Keisri tiitlit, tseesari saadik ei põlanud tööd, et paralüseerida Austria kavatsusi ning mõju.

Ei ole mitte mingit kahtlust, et Marie Theresa edu, kuigi ka ajutist, mõjutas tugevalt tuntud Lapoukhini asi ((Лопухинское дело)), millisesse oli samuti segatud Austria saadik markiis Botta Adorno. 29. Augusti manifestis Keisrinna Jelizaveta Petrovna kuulutas, et markiis Botta mitte ainult ei ei sekkunud Keiserriigi siseasjadesse „ riigi heaolu ja terviklikkuse kahjuks“, kuid isegi püüdis teda troonilt tõugata. Seepärast Keisrinna pöördus kuninganna poole energilise Botta, kes juba 1742.a. Lõpus Venemaal ära sõitis, vastase kaebusega ja kes täitis sel ajal Austria saadiku ametikohta Preisimaa õukonnas. Siiski Marie Theresia kuulutas üleriigiliselt, et ta on täiesti veendunud oma saadiku süütuses ja kirjutas kõik esitatud kaebused põrandaaluste intriigide ja pahatahtlikuse arvele.

Sellistel asjaoludel, muidugimõista, ei saanud juttugi olla Venemaa abist ja Ungari-Böömi kuninganna oli sunnitud üksi oma vaenlastega arveid õiendama. Eelkõige ta soovis vabaneda oma peamisest vaenlasest: Preisimaa kuningast Fridrich II- st ((Frederic II, Фридрих II)). Inglismaa vahendusel sõlmiti Breslavis ((Breslau)) Austria ja Preisimaa vahel 1742.a. Rahu, milline kinnitati seejärel Berliinis lõpliku rahutraktaadiga. Vaatamata Botta asjale, mis muutis Austria ja Venemaa vahelisi suhteid pingelisemaks, Keisrinna Jelizaveta Petrovna liitus, Inglismaa ja Austria kutsel, Berliini lõpliku rahutraktaadiga*.

*Märkus. П.С.3. On trükitud ära ainult liitumise akt ja seejuures, Breslavli traktaadiga. Seejuures, selle akti täpse mõtte järgi liitus Venemaa lõpliku traktaadiga, mis sõlmiti Berliinis. Me trükime siin ära, seepärast, Moskva Peaarhiivist meile esitatud Berliini traktaadi, koos kaasaegse venekeelse tõlkega, muideks, mis kaugeltki ei hiilga täpsuse poolest.

Kui Tema Majesteedi Suurbritannia Kuninga väsimatu hoole ja hea vastutulelikuse kaudu, oli Tema Majesteedi Preisimaa Kuninga ja Tema Majesteedi Ungari-Böömi Kuninganna vahel sõlmitud õnnelik rahu, eelrahu traktaadi punktidega, mis sõlmitud ja allkirjastatud Breslavis 11 Juunil (uue kalendri järgi) möödunud aasta 1742.a., ja lõpuks lõpliku rahutraktaadiga Nende ülalpoolmainitud Majesteetide vahel, mis allkirjastatud Berliinis 28. Juulil sama 1742.a.; aga nii, nagu selles teises, Tema Briti Majesteet, kooskõlas mõlemate kõrgete lepingupooltega, hüveks otsustas nimelt võtta Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, kuipalju kõrge austuse juures, millist nad tunnevad tema sõpruse vastu, nõnda ka siira sooviga veel siduva liitude ja allianside kindlustamisega, kui nõnda edukalt juba Nende ülalpoolmainitud Majesteetide ja Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi vahel, viibivad, T. M. Suurbritannia Kuningas, kooskõlas T. M. Preisimaa Kuningas ja Tema Majesteet Ungari-Böömi Kuninganna, hüveks pidas, et Nende vahelise suurima mainitud hea liidu, kooskõla ja sõpruse

kinnitamiseks, tuleks, kogu Euroopa üldiseks hüveks, nende kasude hoidmiseks ja suurendamiseks, isikuliselt kutsus Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi, selleks suvatses liituda formaalselt ülalmainitule lõpliku rahutraktaadiga, mis sõlmitud ja allkirjastatud 28. Juulil Berliinis, uue kalendri järgi, möödunud 1742.a.

Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, vastates niivõrd kasuliku kavatsuse ja nõnda sõbralikult mainitud riikide poolt kutsutud, ja et anda vastastikused märgid Tema kõrgest austusest ning austamist, nagu Tema kalduvust, astudes nende kolme riigiga tihedasse liitu ja sõprusesse, suvatses teha ja kuulutada, et Ta, selle käesoleva aktiga, ülalpoolmainitud rahutraktaati, kõigis vormides ja nõnda tugevamini astub, kuivõrd see ühinemine võib teenida ülalpoolmainitud hea üksmeele ja sõpruse liidu kindlustamise ja kinnitamise asja, koos kõigi eelpool mainitud kõrgete lepingupoolte Õukondadega. Aga võrdse viisil ja vastastikku T. M. Suurbritannia Kuningas, samuti ka Nende Majesteet Preisimaa Kuningas ja Ungari-Böömi Kuninganna deklareerib vastu võtta selle accessioni ((liidu)) Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, justkui nende kaaslane ja hea liitlane, et Nad täidavad formaalselt selle aktiga, milline ratifitseeritakse kõigi ülalpoolnimetatud kõrgete lepingupoolte poolt, kuue nädala jooksul või kui võimalik siis ka varem; aga ratifitseerimiskirjad vahetatakse allakirjutajate vahel Ministrite poolt Sankt-Peterburis.

Selle kinnituseks meie allakirjutajad Tema Majesteedi Ungari-Bohemia Kuninganna ja Tema Keisrinna Ülevenemaalise Majesteedi, ministrid, jne.

See on tehtud S-Peterburis 1. (12) Novembril 1743.a.

(L.S.) N.S. De Hohenholz.

(м.п.) Гогеньгольць.

RATIFIE PAR L'IMPERATRICE ELISABETH LE 9 DECEMBRE 1743   Ратификованъ Императрицею Елисаветою
Петровною 9-го Декабря 1743 г.

***

Berliini traktaat 1742.a.

Pühima Kolmainsuse, Isa, Poja ja Püha Vaimu nimel.

((Venekeelses tõlkes oli erinev sõnastus, F. Martens oli seda samuti kohe märganud. Nimed on toodud ära peamiselt pr. k. ja venek. kujul. KL.)).

Ja kui Tema Majesteedi Ungari ja Böömi Kuninganna ja Tema Majesteedi Preisimaa Kuninga vahel toimunud sõda, Tema Suurbritannia Majesteedi vahendusel ja esinemisel Bretslavlis käesoleva aasta 11. Juuni preliminääraru sõlmimisel, oma täievoliliste ministrite, kes olid varustatud allkirjastatud punktidega, kaudu, on õnnelikult lõpetatud, aga nimelt, Tema Majesteedi Ungari ja Böömi Kuninganna poolelt: Jean krahv Nyhdford, ((Jean Comte de Nyndford, Ионна графа Гиндфорда)), viitsekrahv d'Inglesbury ja Nemphler ((Vi-Comte d'Inglesbury et de Nemphler, вицеграфа Инглесбурнского и Немплерского)) Lord Carmichael de Carmichael, ((лорда Кармишеля Кармишельскаго)), Pair de la Grande Bretagne ((Пепа Великобританскаго)), Lieutenant du Roy de la Grande Bretagne dans le Comte de Lanerck ((Королевскаго Великобританскаго в графстве Ланерке поручика)), ja Chevalier du tres ancien et illustre Ordere du Chardon ((кавалера предревнаго и

славнаго ордена Репья)), kõrgeltnimetatud T. Suurbritannia M. Tema Majesteedi Preisimaa Kuninga juures asuv täievoliline minister; aga T. M. Preisimaa Kuninga poolt, T. M. Riigi ja Kabineti minister, Kuningliku Musta Kotka ordeni ((Chevalier de son Ordre Royal de l'Aigle Noir, Королевскаго ордена Черного Орла)) kavaler krahv Henry Podevils ((Андрея Подевильса)); ja nii nagu mainitud mõlemate kõrgete lepingupoolte preliminäärsed punktid ratifitseeritud olid, siis ülalpool räägitud ministrid oma kõrgeltnimetatud volitustes ja preliminäärsede punktide 10. artikli sisu järgi, peale mõningasi vestlusi ja konverentse, nõustused ja leppisid kokku järgmistes punktides:

Artikkel 1.

Ja olgu sellest kuupäevast ning edaspidi alaliseks, Tema Majesteedi Ungari ja Böömi Kuninganna, koos Ta järglaste ja pärijatega, kuningriikidega ja pärusmaadega üheskoos; ja T. M. Preisimaa Kuninga, Tema järglaste ja pärijatega, ja koos kõigi ta osariikidega, teisest küljest, rikkumatu rahu, tõeline üksmeel ja täiuslik sõprus, sellisel viisil, et mõlemad kõrged lepingupooled ei saada korda, ja allpool lubavad, et omade või kõrvaliste kaudu, salaja, või ilmselt, otse või mitteotse, et vähimat vaenulikkust tekitatud oleks. Samuti nad ei anna ühe lepingupoolle vaenlastele mingi abiandmise teksti alusel abi, ega ole koos nendega käesoleva rahutraktaadiga vastuolevas aliansis, või siis lepingupoolte vahel võib olla juba praegu olemas asutusi, millised võivad asuda vastuolus käesoleva kohustusega, millised vaenu ei või külvata. Kuid nad peavad alati omavahel rikkumatut sõprust sisaldama, püüdma kaitsta üldist au, julgeolekut ning kasu, samavõrd palju kui on võimalik, välistades ainult relvade kasutamise, igasuguse kahju, milline ühte või teist lepingupooltest ähvardab või millisega mingi teine riik ähvardada võiks, tõrjuda.

Artikkel 2.

Ja olgu, sellelt ja teiselt poolt, kõigi sõja ajal tekitatud vaenulike tegude suhtes üldine amnestia, sellisel viisil, et nad oleksid jäetud igaveseks unustusse, ilma mingi kättemaksuta ja seda nii nende alamate suhtes, kes olid enne sõda ühe või teise riigi teenistuses, nagu ka need, kes sõja ajal astusid ühte armeesse, ja seetõttu muutusid teise poole vaenlaseks, võivad kasutada kogu oma majakraami või mõisaid, saades täieliku ning täiusliku amnestia, kuna mõlema poole poolt avaldatud tagasikutsumise kirjad või millistel teistel sobivatel põhjendustel, ega nende persoonide, keda alamal mõisates ei tülitatud, kuid üldiselt, kui sõja ajal neist ilma jäeti, need tagasi antud ja kinnitatud oleksid, kui vaid nad selle rahutraktaadi avaldamise järel kummagil kõrgetest lepingupooltest väljendavad ettenähtud viisil oma truudust, sellega, et neid (mõisaid) nende riikide valitsusalas kas isiklikult või oma usaldusisikute kaudu valdasid.

Artikkel 3.

Kokku leppides ja nõustudes selles, et vaba ja piiramata võiks olla kõik see, kuidas oma T. M. Preisimaa Kuninga piirkondades asuvaid mõisaid müüa või viia oma

eluaset mujale, ja seda viie aasta kestel, maksmata selle müügi või üleviimise eest mingeid lõive või makse. Mitte vähem alamate või nende isikute suhtes, kes midagi mingitel kohtadel ühe või teise kõrge lepingupoole valitsemise all valdavad, või sinna jäävad või omal soovil ühel või teisel poolel teenistusse astuvad.

Artikkel 4.

See rahutraktaat avaldatakse koheselt ja ka koos juba käesoleval aastal 11. Juunil Breslaus mõlemate kõrgete lepingupoole vahel sõlmitud eelrahuga, et kõik vaenulikud teod sellest kuupäevast kui ülalmainitud eelrahu on allkirjastatud, tulevad mõlemate poolte poolt ära jätta. T. M. Preisimaa Kuningas, mainitud eelrahu ((relvarahu)) jõul, kohustus viima oma väed 16 päeva kestel peale lepingu allkirjastamist, oma territooriumile tagasi viima ja kui, teadmata neist eelrahulepingutest, peale seda, kui mingid vaenulikud teod sooritatakse, siis need ülalmainitud traktaadi jõul mingit hukkamõistu ei saa, kuid mõlematelt poolt nõuab kohustus, et inimesed ja majakraam, mis enne võeti või ära veeti, oleks tagasi antud.

Artikkel 5.

Selleks, et kindlustada end igasuguste tulevikus üleskerkivate piirivaidluste vastu ja et kaotada kõik mõlemapoolsed pretensioonid, millised nad ka ei võiks olla, Tema M. Ungari ja Böömi Kuninganna, nii endale kui ka oma järglastele ning oma mees- ja naissoost pärijatele, loobub selle traktaadiga igaveseks ajaks ning kogu isevalitsusega ja sõltumatusena oma Krooni alt, T. M. Preisimaa Kuningale, tema pärijatele ja mõlemast soost järglastele, Böömimaa, vastavalt loobumisele igasugustest pretensioonidest, millised nad ka ei oleks olnud, hea ja ettenähtud vormis üle, nii enda nimel ja ka kõigi pärijate ja järglaste nimel mitte ainult Alam- kui ka Ülem-Sileesia ((Basse que la Haute Silesie)), koos Katscheri ringkonnaga, mis kuulus varem eelkõige Moraaviale, ja millises asuvad järgnevalt loetletud mõisad ning maad, aga nimelt: Katscher Ville et Fief, Stoltzmuths, Knispel, Gros-Petrowitz, Ehrenberg, Krotphul, Neusorg, Langenau, Kösling et Paczedluck ((Качеръ, Столцмутсъ, Книспель, Гросъ Петровичъ, Эренбергъ и Пачетлукъ)) : aru saades sellest, et Tema Majesteet Kuninganna, väljaarvatud Tescheni vürstiriik, Torppau linn ja mis Oppa jõe teisel poolel on ja kõrged mäed mis asuvad muudes Ülem-Sileesia kohtadel, nii ka Hennersdorffi valdused ja teised ringkonnad, osa Moraaviat moodustava, kuigi nad puutuvad kokku Ülem-Sileesiaga, aga nimelt: Teschen vürstiriik kõige juurdekuuluvate Bielitzi, Freystadti, Roy, Peterwitzi, Reichewaldau ja Frideki mõisatega koos Teutsch-Leuthen ja Oderbergiga kuni selle kohani, kus Olsa jõgi suubub Oderisse, jääb Tema Majesteedile Ungari-Böömi Kuningannale ja piir läheb Poola suunas sellisel viisil, et mainitud Tescheni vürstiriigi ja Bielitz, Freystadt, Roy, Peterwitz ja Reichewaldau mõisad koos Teutsch-Leuthen ja Oderbergi mõisatega samuti kuni Olsa jõe suudmeni kus see Oderisse voolab, jaotavad Tema Majesteet Kuninganna põllupeenrad ja piirid teisel pool Oderi jõge.

Aga sealt piki Oderi jõge üles mööda Tescheni ja Moravia piiri, kuni kohani kus Oppa langeb Oderisse. Aga sealt läheb mooda Oppa jõge üles kuni Jaegendorfini, kaasaarvatud ka linn ja Jaegerndorfist mööda sama Oppa jõge samuti kuni Olbersdorff valdusteni ja alates minekuga Moraaviasse, kus asuvad Hennersdorff ja sellele kuuluvad

maad ja piki seda jooksu, samuti kuni Bischoffs-Koppe, aga sealtkuni Zuckmantelini. Peale selle piki mööda sealset väikest oja kuni Niclasdorffini ja sealt kuni Goldstorffi lähedal asuva suure teeni. Seejärel mööda seda sama teed kuni Weidenauni, Barsdorffini ja Johannesberg, veel edasi minnes sama teed pidi läbi Javernicki, Hanbergi, Weisbachi, Überschari, samuti kuni Weisswasserini; ja seejärel isegi kuni Munsterbergi mägedeni, viimased väljaarvates, muidugi mõistes, et kõik ülalnimetatud kirjeldatu hakkab kuuluma Tema M. Kuningannale.

Seejuurde kõik muud juurdekuuluvad ja mis Moraavias jääb siiapoole Oppa jõge (väljaarvatud Katscheri ringkond, milline selle traktaadi alusel on loovutatud T. M. Preisimaa Kuningale) jääb täiesti oma praegustesse piiridesse, ülepool mainitud eelrahu järgi, Tema M. Ungari-Bohemia Kuningannale.

Samamoodi ka Tema M. Ungari-Böömi Kuninganna, nii enda, kui ka oma pärijate ja järglaste eest, loovutab T. M. Preisimaa Kuningale, tema mõlemast soost pärijatele ja järglastele, üldse Glatzi linna ja lossi ning kogu Glatzi krahvkonna koos Böömi kuningriigist sõltumatuse ning isevalitsusega.

Sellele vastutasuks T. M. Preisimaa Kuningas loobub, parimal viisil, nii enda nimel, aga ka oma pärijate ja mõlemast soost järeltulijate nimel kinnitab, kõigi nende kaudu, kes on praegu elus, igaveseks kõigist oma pretensioonidest, millised võinuksid olla, või millised T. M. võis või T. M. Ungari-Böömi Kuninganna vastu enne või ka praegu veel omada.

Artikkel 6.

T. M. Preisimaa Kuningas järgib Sileesias Katoliku usku sellises seisus, millises see praegu asub, sellisel kujul, et iga selle maa elanik, neis omandi õigustes, vabadustes ja privileegidega, millised neile seaduslikult kuuluvad ja nagu T. M. Sileesia üle võimu saades sellest deklareeris, rahulikuks jääks, lõpetamata siiski Sileesia Protestantliku religiooni ning täielikku südametunnistusevabadust, suhtumata sellesse alamalt kui Isevalitseja Valitseja õigusest, ainiti vaid sellisel kujul, et T. M. Preisimaa Kuningas oma isevalitsuslikes õigustes Katolikliku religiooni õigusi, millised seal pragu eksisteerivad, kasutama ei hakka.

Artikkel 7.

3

Kõik vangivõetud, mõlematelt pooltelt, vabastatakse viivitamatult, ilma mingit tasumist või väljaostmist rakendamata, nii ohvitserid, prelaadid ((eelistatud , kirikuvürstid)), mungad, majanduse juhid, aga ka lihtsad sõdurid ja kõik teised Tema M. Ungari-Böömi Kuninganna alamad, millist järku või ametinime ei kandnud või seisust nad ka ei olnud. Samal ajal ka kontributsioon ja kaebused ristuvad, milliseid mõlemad pooled esitada võinuks, et mõlematelt pooltelt, teadmatusest mõlemate Kõrgete lepingupoolte allkirjastatud eelrahust, võib olla kellegi poolt lõpetatud ja põhjused selleks esitatud ning täielikku unustusse antud, et tulevikus seda kunagi enam meelde ei tuletataks.

Artikkel 8.

Siduvaimavaks kinnitamiseks, mõlemate Kõrgete lepingupoolte sõpruseks, viivitamatult nimetatakse mõlemate poolte poolt komissarid, et levitada mõlemate riikide ja alamate vahel vastastikust kaubandust, kuna asjad jäävad samale alusele, millisel naad enne sõda olid, seni kuni selles võetakse mingeid üldisel nõusolekul vastu võetud meetmeid, aga kuni selle ajani kõik vanad kaubanduslepingud ja kõik mis seda mõlemate poolte poolt puudutavad, peavad olema pühaks peetud ja täidetud.

Artikkel 9.

T. M. Preisimaa Kuningas võtab enesele Inglismaa ja Hollandi Sileesia alamate võetud pangalaenude väljamaksmise. Ainiti T. M. kujutab endale, et mis enne Hollandlaste kuulub, temaga pooleks ja arveldusse astuda selle tagastamisele, mis temale Hollandi Vabariik temale võlgneb.

Samavõrd aga Tema M. Ungari ja Böömimaa Kuninganna võtab endapeale need summad, millised on Sileesias Brabantlastel võetud, ära maksta.

Artikkel 10.

Tema Maj. Ungari ja Böömi Kuninganna tagastab ja käseb anda T. Maj. Preisimaa Kuningale kõik arhiivid, kirjad, ja igasugused dokumendid, avalikud ja osalised, millised nad said olla või millistes sai olla kujutatud, neist riikidest ja provintsidest, millised T. Maj. Käesoleva rahutraktaadi kaudu oli loovutatud. Aga Tema Maj. Samamoodi tagastab ja käsib anda Tema M. Ungari ja Böömi Kuningannale kõik arhiivid, kirjad, igasugused dokumendid, avalikud ja osalised, millised nad ka ei olnuks või milliseid võidak mainida neis riikides, millised jäävad Tema M. Ungari ja Böömi Kuningannale.

Artikkel 11.

Tema M. Ungari ja Böömimaa Kuninganna taandab enda, aga ka oma pärijate ja järglaste eest üldse ja peale ratifitseerimist keeldub Böömimaa Kuningriigi osariikide igasuguse käskimise õigusest, millist omas senini Böömimaa Troon ammusest ajast, teostas, millist nime ja seisust nad ka ei olnud, Brandeburgi kuurvürstkonna õukonna erinevate osariikide, linnade ja ringkondade üle, sellisel kujul, et nad edaspidi kui Böömimaa läänid tunnustatud ei saaks, vaid on igasugustest pretensioonidest vabastatuks loetud ning deklareeritud.

Artikkel 12.

Tema M. Ungari ja Böömimaa Kuninganna kohustub ja lubab Böömimaa

osariikidele, peale ratifitseerimist, andma omalt poolt välja Nuntsiuse taastamise akti, andes kõik osariigid, millised seni sõltusid enne seda Böömimaa troonist, ja käesoleva traktaadi kaudu nüüdsest T. M. Preisimaa Kuningale, koos kõige isevalitsuse ning sõltumatusena, mis ülalpool mainitud Krooni poolt loovutatud.

Artikkel 13.

Tema M. Ungari ja Böömimaa Kuninganna, tema pärijad ja järglased annavad tänasest kuupäevast edaspidiseks igaveseks ajaks T. M. Preisimaa Kuningale, tema pärijatele ja järeltulijatele, Sileesia isevalitseja hertsogi ja Glatzi isevalitsusliku krahvi tiitli. Ainiti on mõistetav, et seesama Sileesia isevalitseja hertsogi tiitel ja et seesama tiitel antakse igaveseks ajaks samamoodi Tema M. Ungari ja Böömimaa Kuninganna, tema pärijatele ja järeltulijatele.

Artikkel 14.

Mõlemad Kõrged lepingupooled nõustuvad juba Breslaus 11. Juunil sõlmitud ja allkirjastatud eelrahu traktaadi kaudu ja nõustuvad ka hiljem veel käesoleva rahutraktaadiga sellesse kaasata T. M. Suurbritannia Kuningas, nii ta aujärgus, aga ka Hannoveri kuurvürstina, Tema Ülevenemaalise M., T. M. Taani Kuninga, T. M. Poola Kuninga, kui Saksoonia kuurvürsti, sellistel tingimustel, millised on Eelrahu Artikkel 11. sätestatud, Hollandi Generalstaatide Osariikide Ühendatud Provintside ja Rahulik Wolffenbutteli Öukond.

Artikkel 15.

Viivitamatult nõustuti, peale käesoleva rahutraktaadi ratifitseerimiskirjade vahetust, määrata mõlematelt pooltelt komissarid, et korraldada Ülem-Sileesia piirid selle alusel, mis on otsustatud käesoleva traktaadi Artikkel 5 määrustes.

Artikkel 16.

Käesoleva rahutraktaadi ratifitseerimiskirjade vahetamine toimub Berliinis 15 päeva jooksul, lugedes nende allkirjastamise päevast, või veel varem, kui see on võimalik.

Selle kinnituseks, meie täievolilised ministrid jne.

Berliinis, 28. Juulil, 1742.a.

(L.S.) Hyndford.

(м.п.) Гиндфордъ.

(L.S.) Podewils.

(м.п.) Подевилъсь.

Separaatne ((eraldi)) artikkel.

Tema M. Preisimaa Kuningas kohustub maksma neid rahasummasid, milliseid on Sileesias üksikute persoonide poolt on Steuer-Amt, Bancalité Sileesia õukonnale laenu antud; ja mõlemad Kõrgeltnimetatud lepingupooled lepivad kokku sobival ajal tasuma neid võlgu, millised on Tema M. Kuninganna alamatel üksikutele inimestele, kes andsid Steuer-Amt, Bancalitele ja Sileesia õukonnale raha andsid, mis on nende eesmärgiks. Samuti ka neid võlgu, milliseid Breslau ja Viini Pangad võlgnevad T. M. Preisimaa Kuninga alamatele.

Sellel eraldiartiklil võtab samasuguse jõu, justkui see oleks sõna-sõnalt kantud käesoleval kuupäeval käesolevasse Rahulepingusse.

Selle kinnituseks jne.

Berliinis 28. Juulil 1742.a.

(L.S.) Hyndford.

(м.п.) Гиндфордъ.

(L.S.) Podewils.

(м.п.) Подевильсь.

***

Nr. 17.

22 (2. Juunil) Mail, 1746.a. Venemaa Keiserliku Õukonna ja Rooma Keiserliku, Ungari-Böömi Kuninganna, Marie Therese vahel sõlmitud lõpliku liidu traktaat. (II. C. 3. № 9288).

((1746, 22 Mai (2 Juin). Traité d'alliance définitive entre la Cour Impériale de Russie et Marie Thérèse Impératrice d'Autriche, Reine de Bohême-Hongrie (C.d. L. № 9288)).

((Pr. k. tekst vasak. v. F. M. kommentaar.)).

Sõlminud Breslau rahutraktaadi, mis kinnitati lõplikult Berliinis 28. Juunil 1742.a., kuninganna Marie Theresa siiski ei loobunud oma ülejäänud vaenlaste purukslöömisest, et kindlustada oma julgeolek, mõttest. Seepärast sõda Austria pärandi pärast jätkus ja kuningannal õnnestus Bavaariale ja Prantsusmaale anda üpris tunnetatavaid lööke. Kuid Austria relva edu ning kuninganna ilmne kavatsus saada tagasi Preisimaale loovutatud piirkonnad, kutsusid Fridrich II uuesti lahinguväljale, ning 1744.a. Septembris puhkes uuesti Austri-Preisimaa vaheline sõda. Preisimaa armee viidi Böömimaale ja Marie Therese liitlase, Saksoonia kuurvürsti ja Poola Kuninga Auguste III maadele. Peale selle, Prantsusmaa ja Hispaania kuulutasid samuti sõja Ungari-Böömi Kuningannale.

Pidades silmas neid asjaolusid ja Preisimaa pidevalt kasvavat võimsust, jõudis

Peterburi õukond veendumusele selles, et Venemaa ei saa jätkata oma vaatleja poliitikat, vaid peab ühinema riigi vastu, mis avalikult püüdleb Euroopa poliitilise tasakaalu rikkumise poole.

Kantsler Bestuzev-Rjumin ((Bestoujef-Rumine, Бестужевъ-Рюминъ)) ütles selle mõtte välja sõnades, et „kui minu naabri maja põleb, siis ma olen loomulikult sunnitud teda seda tuld oma julgeolekut silmas pidades aitama kustutama, kuigi ta oli minu õelaim vaenlane, mistõttu ma olen veel kahekordselt enam kohustatud aitama, kui ta on minu sõber“ (Соловьева, История, томъ XX , 345). Selleks „sõbraks“ oli kuni viimase ajani Austria, kuid markiis Botta pahatahtlik asi jahutas tugevalt endisi Venemaa sõbralikke ja liitlaslikke suhteid Austria vastu. Seejuures, 1744.a. Alguses kujunesid asjaolud välja sellisel kujul, et maksis vaid Marie Theresal see asi ära siluda, et tagada enesele Preisimaa ja ta liitlaste vastu Keisrinna Jelizaveta Petrovna abi. Tõesti, 1744.a. Lakkas see mõju, millist Prantsusmaa ja tema esindaja senini Peterburi õukonna juures kasutas. Markiis Chetardie oli sunnitud pühkima oma jalgadelt Venemaa tolmu. Sel ajal nähtavasti haitus ka Keisrinna poolehoid Kuningas Fridrich II vastu ja Peterburi õukond tunnistas hädavajalikuks astuda vastu Preisimaa kuninga vallutuslikele plaanidele. (Herrmann, Geschichte, Bd. V, S. 93).

Erakordselt ohtlik olukord, millises Austria asus, sundis lõpuks Marie Therese andma Keisrinnale nõutud rahulduse. 1744.a. Augustis saabus Peterburi tema erakorraline saadik, krahv Rosenberg, kes esitas 18. Augustil kantslerile Botta afääri kohta pro memoria ((ülevaate)). Selles aktis Ungari-Böömi kuninganna teatab oma täielikku tema kahetsemist endise ministri „ära needmist nõudva kuriteo“ suhtes ja teatab, et Botta on pandud vangi Gratz'i lossi, aga ta vangistuse pikkuse määramise õiguse ta annab „oma armulikkuse poolest maailmas kuulsale Tema Keiserlikule Majesteedile“. Kuid selle asja lõplikuks silumiseks, Austria saadik oli sunnitud esitama 23. Oktoobril (3. Novembril) 1744.a. Kantslerile deklaratsiooni sellest, et Austria ajalehes (1743.a. 15. Novembril) trükitud avaldus Botta asjas, milline avaldati kuninganna tahte vastaselt ja millist ei saanud tõlgendada Keisrinna hukkamõistmisena. Seejuures kuninganna peab Botta kuritegu „lurjuslikuks ja äraneedmist väärivaks“.(Срав. Архивъ князя Воронцова, кн. 6-я, стр. 29, 33, 37, 54, 66, 145 и 151).

Peale selle raske küsimuse rahuldavat lahendamist, ei seisnud uue liidutraktaadi sõlmimise ees mitte mingeid erilisi raskusi. 30. Mail, 1745.a. teatati Austria saadikule Keisrinna nõusolekust uuendada endist, 1726.a. liidulepingut ja temale esitati sel ajal märkused ning artiklid, millised tuli ära muuta. Kuid see asi ei liikunud paigast enne, kui Peterburi saabus uus Austria saadik, parun Pretlack, kes oli võetud Keisrinna poolt vastu 17. Detsembril 1745.a. antud audientsil. Peale seda algasid lõplikud läbirääkimised kaitse liidu sõlmimiseks ja 22. Mail 1746.a. oli allkirjastatud liidutraktaat, milline erineb paljus 1726.a. lepingust.

1746.a. traktaadile on lisatud mitmeid salajasi ja eraldiartikleid, millised ei ole Täielikus Seaduste Kogus ((Полномъ Собрании Законовъ)) ära trükitud.

Lõpuks, nende artiklite järel on esitatud 22. Mai deklaratsioon, millise jõul Keiser Francois I liitub samal kuupäeval liidutraktaadiga.

((Vasakul sk. k. tekst, millise artiklite pealkirjad on lad. k. sõnades väljendatud. Nt. Articulus Decimus Octavus. e. Artikkel 18.)).

Püha ja lahutamatu Kolmainsuse nimel.

Sest Kõigehiilgaivam, Isevalitseja Vürstinna ja Valitseja, Valitsejanna Maria Theresia, Rooma Keisrinna, Saksamaa, Ungari, Böömimaa, Dalmaatsia, Kroaadi ja Slavoonia Kuninganna, Austria Ülemhertsoginna, Burgundia, Brabandi, Meylandi, Steyri, Kärteni, Craini, Mantua, Parma ja Piacenza, Limburgi, Lützenburgi, Gelderni, Würtenbergi, Ülem- ja Alam Schlessieni, Hertsoginna, Schwabeni ja Siebenbürgeni Vürstinna, Pühitsetud Rooma Keisririigi, Burgau, Mähreni, Ülem- ja Alam Laussnitzi Markkrahvinna, Habsburgi, Flanderni, Tyroli, Pfirdi, Kyburgi, Görtzi, Gradisca ja Artois Vürstistatud Krahvinna, Namuri Krahvinna, Windischen Marcki, Portenau, Salinsi ja Mechleni Valitsejanna, Lothringeni ja Baari Hertsoginna, Toscana Suurhertsoginna jne jne, ühelt poolt

ja Kõigehiilgavaim Isevalitseja Vürstinna ja Valitseja Jelizaveta Esimene, Keisrinna ja Ülevenemaaline Moskva, Kiievi, Vladimiri, Novgorodi Isevalitseja, Kaasani Tsarinna, Astrahani Tsarinna, Siberi Tsarinna, Pihkva Valitseja ja Smolenski Suurvürstinna, Eesti, Liivimaa, Karjala, Tveri, Jugorieni, Permi, Vjatka, Bulgaaria ja muude Vürstinna, Alam-Novgorodi maade, Tsernigovi, Rjazani, Rostovi, Jaroslavi, Beloozerskaja jt. Suurvürstinna, jt. jt. teisest küljest

vajadusest mõistsid, et üldise rahu ja kogu Euroopa heaolu andmiseks, iidsest ajast Tema Rooma-Keiserliku Majesteetliku Kuninganna ja Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi vaheline vastastikuline sõprus Viinis 6. Augustil 1726.a. otsustatu suhtes, Tema Keiserliku Kuningliku Rooma Keiserliku Majesteedi Karl VI, mäletamist vääriv vaprus, ja Tema Keiserliku Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna Katariina Alekseejevna, mälestamist vääriv vaprus, liidutraktaadi, uue kaitseliidu loomist, praeguses konjunktuaarses olukorras viisaka, vahetusega uuendati ja lisades kõikvõimaliku hoolduse, milleks tihedamalt seotud oli, selleks, et mitte kunagi toimuda võiv mõjuv juhus, mil üks või teine lepingupool sai vaenlase poolt rünnatud, siis viivitusega, ega venitamisega ei saanud teine-teisele abi andmata jätta; selleks Tema Rooma-Keiserlik Majesteet ja Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, kui Oma päritud Riikide ja maade Valitsejanna, et teostada sellist kasulikku asja allpool nimetatud Omad Ministrid määratud ning volitatud käsuga, ja nimelt; Tema Rooma-Keiserlik Majesteet Kuninganna Kõrge ja Suursugune Härra Iohann Frantz, Pühitsetud Rooma Keisririigi parun Pretlack, Freyeni Lord Frangi Crumbachi valitsemisalast, Tema Rooma-Keiserliku Kuningliku Majesteedi Tegev Kammerhärra, Kindral-feldmarsal ratsaväe Leitnant, Kürasiiripolgu polkovnik ja tema Erakorraline Saadik Vene-Keiserliku Õukonna juures, Hüva rahvašljahta Härra Nikolai Sebastjan Šljahta Hohenholz, Pühitsetud Rooma Keisririigi Rüütel, Keiserlik Nõunik ja mõlemate Rooma-Keiserlike ja Kuninglike Majesteetide poolt Vene Keiserliku Õukonna juurde akrediteeritud Resident, ja Tema Keiserlik Majesteet Ülevenemaaline Kõrge ja Õilis Härra Aleksei, Krahv Bestuzev-Rjumin, Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi Kantsler, Tegelik Salanõunik, Senaatorist ja mõlema Vene-Keiserliku Püha Andrei ja Püha Aleksander Nevski Ordeni, Valge Kotka ordeni Kavalier, mõned Ministrid, oma volituste tõttu, pidasid omavahel konverentse, alljärgneva liidu kaitsetraktaadi artiklites nõustusid ja otsustasid:

Artikkel 1.

Ja olgu ning saagu Tema Rooma-Keiserliku ja Majesteetliku Kuninganna, tema õigusjärglased ja järeltulijad ning Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi, Tema õigusjärglasete ja järeltulijate vahel tõeline, alaline ning igavene sõprus ja vastastikku teda hakatakse pidama nõnda täiuslikult, et igaüks teisele kasu toodab ja püüab igasugust kahju vältida.

Artikkel 2.

Selleks on otsustatud, et kui edaspidi Tema Rooma-Keiserlikku Kuninglikku Majesteeti või Tema Keiserlikku Ülevenemaalist Majesteeti, kes seda ka ei sooritaks, rünnatakse, siis nende poolt tehtud nõudmisel tarvilik abi (millised, nii olemuselt, nagu ka arvult korraldatud saavad, ja selle kaudu, on veel esitatud allpool käesoleva traktaadi järgmistes artiklites) viivitamatult teine-teisele anda.

Artikkel 3.

Kui selle liidu peamine eesmärk on selline, et ennast vastastikuselt igasuguse kallaletungi, ülekohtu ja kahju eest kaitsta ja nagu iga kõrgetest lepingupooltest miskit nõnda kiivalt ei soovi, kui vaid alati seda vastastikust kohustust täita, sellisel viisil, kuidas oma lepingulisele liitlasele neile kingitud Jumala poolt kätte viisil, on veelgi kasulikum: seepärast on käesolevas artiklis kokkulepitud, et kui Tema Rooma-Keiserlik Majesteetlik Kuninganna oma pärandi Kuningriikides, Provintssides, piirkondades või mingites Euroopas asuvates valdustes rünnatud või häiritud, nii nagu Tema Kõige kõrgem Majesteet võib, kui ta leiab vajaliku olevat, oma liitlaselt vajalikku abi loota, siis Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet saadab temale appi 30,000 inimest, aga nimelt 20,000 jalaväelast ja 10,000 ratsaväelast, lugedes nõude esitamisest kolme kuu kestel, milline abi Tema Rooma-Keiserliku Majesteetliku Kuninganna abiks Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt kogu selleks ajaks kestab, kui kaua mainitud rünnak või häirimine kestab, aga ka sellele vastupidiselt, kui Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet oma Riikides, Provintssides, piirkondades või mingites valdustes, kellegi poolt, kes ta ka ei ole, rünnatud või häiritud, nii, et Ta kui leiab vajaliku olevat, nõuda oma Liitlaselt abi, siis Tema Rooma-Keiserlik Majesteetlik Kuninganna saadab temale samasuguse ülalpool viidatud arvul 30,000 inimest, arvestades nõudmise esitamisest, kolme kuu kestel, milline abi Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedile Tema Rooma-Keiserliku Majesteetliku Kuninganna poolt hakkab seni kestma, kui kaua mainitud kallaletung või häirimine aset leiab, seejuures on siiski, mõlemate Kõrgete lepingupoolte poolt kokkulepitud, et selle abi andmise liidu juhtum, nii ühelt küljest, Tema Rooma-Keiserliku Majesteedi Kuninganna Itaalia valduste rünnaku puhul, võrdselt nagu teostatav mitte ainult Itaalias, vaid ka edasi, mingil põhjusel ka ei olnud, Tema Rooma-Keiserliku Kuningliku Majesteedi ja Tema Kuninganna Ungari Böömimaa

Kuninganna ja Hispaani troonipärimise sõja vahel, nii ka teisest küljest, Tema Keiserliku Majesteedi Ülevenemaalisele Keiserriigile Pärsja poolse rünnaku puhul ei laiene; siiski, mõlemad Kõrged lepingupooled nõustusid selles, et kui Tema Rooma-Keiserlik Majesteetlik Kuninganna oleks Itaalias rünnatud, siis tõesti ta mitte mingit sõjalist abi ta sinna ei nõua, kuid, kui Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet sellisel juhtumil 30,000 inimest, aga nimelt 20,000 jalaväelast ja 10,000 ratsaväelast valmiduses on hoidnud; ja ka vastupidi sellele, kui Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet langeb Pärsia poolse rünnaku alla, Tema Rooma-Keiserlik Ungari-Böömimaa Majesteetlik Kuninganna sel juhtumil võrdväärselt 30,000 inimest, aga nimelt 20,000 jalaväelast ja 10,000 ratsaväelast valmiduses tahab pidada, milline vastastikune mainitud vägede valmiduses pidamine mõlemate Kõrgete lepingupoolte sellisel kujul olla saab, siis selleks, nii Itaalias või Pärsjas peetava sõja ajal, mingi muu sõda puhkeks, saaks üks teisele kohe kiiresti nõutud abi anda.

Artikkel 4.

Kui abiandja pool peale käesoleva traktaadi eelnevas 3. artiklis sätestatud abi andmist satub ise rünnaku alla, nõnda, et tal tuleb oma väeüksus enese kaitseks tagasi kutsuda, siis ta võib seda kahe kuu pärast vabalt teha, nõnda, et sellest abi nõudnud ettenähtud viisil teavitaks; samuti on otsustatud, et kui abi andnud pool nimetatud nõude täitmise ajal osutub ise sõjas olevaks, nõnda, et tal on hädavajalik enda julgeoleku tagamiseks hoida neid väeüksusi, milliseid oleks pidanud käesoleva traktaadi jõul oma liitlasele appi saatma, siis mainitud abi nõudvale poolele, sellises väljakujunenud olukorras võib vabalt sel ajal, mil tungiv vajadus kestab, ülalpool mainitud abi mitte anda.

Artikkel 5.

Ülevenemaalised abiväed on varustatud Suurtükiväega, kaks kolme naelast kahurit pataljoni kohta, varustatud, samuti on neile palk makstud ning nad on komplekteeritud rekrutitega kes on varustatud Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt; siiski Tema Rooma-Keiserlik Majesteetlik Kuninganna hakkab neile andma portsud ja ratsiooni, aga nime ühe naelase lihaportsu päevas, leiba või rukkijahu 60 naela kuus, samuti ka neli naela kruupe, ühe naela soola, arvestades kõike Hollandi kaalu järgi ((Hollandis mõõdeti vilja alguses mingi mahumõõduga ja siis kaaluti vili kaaluga üle. Hea vili oli raskem ja seega kvaliteetsem ning kallim. Alguses mõõdeti vilja erikaal ära ja siis täideti nt. vakk, või kott vilja jne. Süsteemis oli kaaluvihtide kaudu ka petmise võimalus. 200 a. hiljem räägiti „Hollandi kaalust“ kui aegunud mõõdust. Postimees.)), aga hobusemoon ((vist ka härgade?)) Vene tabeli järgi Hollandi kaalus, aga nimelt: kaera, heina ja muu, samuti vajalik öömaja ja kõik selle juurde kuuluv, millist need väed saavad tavaliselt Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi käest ülalpidamiseks, võrdselt samamoodi artiklid, mis Tema Rooma-Keiserliku Kuningliku Majesteedi poolt Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi abivägedele võib olla täpselt välja antud; ainiti sellise natuuras antava ülalpidamine, kui see saab vaenlase maadel väljakirjutatu ja kogutu (kuid mida sõjapidamise reeglite järgi peetakse sõjasaagiks, seda arvele ei võeta) on nõudvale poolele kasuks saadu.

Artikkel 6.

Kui Tema Rooma-Keiserliku Majesteetliku Kuninganna mainitud abiväged, mis on välja nõutud Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt, peavad mingist teise riigi piirkondadest läbi marssima, sellisel juhtumil Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet peab hoolt kandma, et neile tagataks vaba läbipääs, varustades neid leiva ja loomasöödaga sellisel kujul, nii nagu on see kokkulepitud käesoleva traktaadi 5. artikli määrustega; vastastikuselt ka Tema Rooma-Keiserlik Majesteetlik Kuninganna samamoodi abivägede Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedile palvel appi minnes, kui ta neid vajab, hoolt kandma selle eest, et need läbi marssides võõrastest piirkondadest saaksid samasuguse eelpool mainitud ülalpidamise. Kuid kui Tema Rooma-Keiserlik Majesteetlik Kuninganna mainitud 5. artikli määruste alusel oma Keiserliku Kuninganna vägedele rekrutite saatmist vajab, siis Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet võtab endapeale nende saatmise aegseks ülalpidamiseks kõik vajaliku, muidugi mõista seda kuni Tema Majesteet Kuninganna Keiserlike vägede oma piiridesse jõudmiseni, või kui nad on Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt tagasi lubatud, või Tema Rooma-Keiserliku Majesteedi Kuninganna poolt, oma isikliku julgeoleku tagamiseks, käesoleva traktaadi 4. artikli määruste alusel tagasi kutsutud, vastastikuliselt Rooma-Keiserlikult poolelt täpselt sama artikli järgi ja Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi abivägedega toimitakse.

Artikkel 7.

Kuigi igale abivägede juures asuvale juhtivale Ohvitserile, kellele ühelt ja teiselt Kõrgeimalt poolelt antud saavad, on temale ülesandeks tehtud käsu täitmine, ainiti peavad vaidlematult lkõrgemalt antud käsku täitma, millise nõudev pool selleks määrab, sellises konditsioonis, et miskit tähtsat ette ei võta, kui see vaid varem ei ole ettenähtud ning otsustatud Sõjanõukogus ja Üldjuhataja Kindrali ning välja nõutud poole ohvitseride juuresviibimisel.

Artikkel 8.

Et hoida ära igasugust mittevastavust ja mingit viga järgus ja iseloomus, annab nõudev pool õigeaegselt teada, millist olulist isikut ta vägede juures peamise juhina kasutab, et abivägesid andev pool saaks oma vägede komandöriks sobiva auastme ja iseloomuga isiku määrata.

Artikkel 9.

Abiväed omavad enda vaimulikke ja nad võivad oma usukombeid vabalt järgida ja kõiges selles, mis puutub sõjaväeteenistusse, siis see peab vastama oma Sõjaväe määrustikele, artiklitele ja nende üle mõistab kohut kodumaa kohus; kuid kui tekivad

mingid tulid ühendatud vägede Ohvitseride ja reameeste vahel, siis neid lahendatakse, käsitletakse ja otsustatakse võrdsel arvul mõlemate poolte poolt määratud komissaride kaudu ja sõjaseaduste rikkumises süüdi mõistetute üle karistab nende Valitseja; samuti on lubatud, nii Kindralil, kui ka teistele abivägedest, oma kodumaaga tavalist kirjavahetust pidada või kasutada oma kullereid.

Artikkel 10.

Abijõud ühelt või teiselt poolelt peetakse ülal koos, kuivõrd see on korraldatav; ja selleks, et mainitud abiväed ei satuks teistest suurematesse raskustesse ja et kõigil ekspeditsioonidel ja operatsioonidel oleks täielik võrdsus, milleks ühendatud vägede juhataja peab kõigil komandeeringutel õiglast proportsiooni, jälgima kogu armee seisundit ja jõudu. Seejuures on ka see väljaräägitud mõlemate Kõrgete lepingupoolte poolt, et need abiväed vaenlase maadel ja kohtades, kuidas neid ka ei nimetatud, kõiges ja igasuguste väljajätudetta samasuguse sõjasaagi võtmise õigusega, millist omavad abivägesid palunud poole enda sõdurid; see on muidugi-mõista mõlematel pooltel ja sõjaliste võidukuse märkides, nagu näiteks: kahurites, võitluslippudes ja teistes trofeedes, milliseid on nende poolt koos abivägedega mingi toimunud aktsiooni ajal vaenlase enese käest ise kätte saadud, ja need jäävad siis ka nende sõjasaagiks.

Artikkel 11.

Kui kunagi sõjalistel kaalutlustel võib juhtuda, et mõlematel Kõrgetel lepingupooltel hakkab olema kasulik rünnata ühist vaenlast Kõrgete lepingupoolte Provintside kaudu, siis sellisel juhtumil tehakse seda peale omavahelist nõupidamist üldisel nõusolekul, millisel viisil seda plaani on parem ellu viia; mitte vähem seejuures jäetakse reservi et kui käesoleva traktaadi 3. Artikklis sätestatud abi on ebapiisav, siis sellisel juhtumil tuleb viivitamatult kokkulepitud arvus teineteisele antavas abis nõustuda.

Artikkel 12.

Kui aga juhtus, et relvad sunniti maha panema, siis rahu ega relvarahu ei või teha, ilma et kaasataks sellesse teist Kõigekõrgemat lepingupoolt, millist ei olnud rünnatud, nõnda, et ta miskit kahju kannatada ei saanud, kurjusest nende abide eest, milliseid ta oma liitlasele anda võinuks.

Artikkel 13.

Selle Tema Rooma-Keiserliku Majesteedi Kuninganna ja Ülevenemaalise Keiserliku Majesteedi vahel sõlmitud liidu ning sõpruse jõul nad, Kõigekõrgemad lepingupooled, lubavad, et nad oma välisriikide Valitsejate Õukondade juures asuvatele Ministritele, annavad nimelisi ukaase, milleks ka nemad kõigis juhtuvates asjades

omavahel sõbralikke nõupidamisi peaks ja ühendatud püüdlustes teine-teist asjades ning läbirääkimistes aitaksid ja toetaksid ja et oma Kõigekõrgeimate printsiipide jälgimise kasuks, ühiste pingutustega kiirustaksid.

Artikkel 14.

Mässajate alamatele ja vasallidele mitte kumbki Kõigekõrgeim pool varjupaika ja abi, nagu ka kaitset, ei anna; ja kui on mõningased salakavatsused ning mahhinatsioonid, milliseid teise kahjuks sepitsetakse, millistest kellelegi neist teated jõudsid: siis nad peavad need teineteisele koheselt ettenähtud viisil ja korras paljastama ning ühiste pingutustega ning püüdlukult maha rahustama ning tõkestama.

Artikkel 15. ((?))

Ja kui Tema Rooma-Keiserlik Majesteet Kuninganna ja Ülevenemaaline Keiserlik Majesteet rahu, vaikuse ja julgeoleku hoidmisel Poola Vabariigi Kuningriigile ühel määral kurja taotlevad, siis on mõlemate Kõrgetel lepingupooltel kokku lepitud, et mitte ainult Poola Kuningat ja Vabariiki ((Короля и Речь Посполитую Польскую)), vaid ka teisi Riike, aga eriti Tema Majesteeti Suurbritannia Kuningat, kui Braunschweig-Lüneburgi, kui neid Rooma-Keiserlik Kuninganna ja Ülevenemaaline Keiserlik Majesteet kedagi neist selleks kutsub liitlassuhete heaks arutama ja võib kutsuda selle liiduga liituma.

Artikkel 16.

Kui Poola Vabariik sellesse liitu ei astu, siis ainiti Poola Kuningas, kui Saksoonia kuurvürst, Kõigekõrgeimate-kokkuleppivate poolte poolt kutsutakse ühisesse liitu.

Artikkel 17.

Kõrgete kokkuleppivate poolte vahel hakkab olema rahu, sõprus ja hea koosmeel; kuid eksisteerib tava mõneks ajaks traktaatides formaalne liit määrata, selleks andsid nõusoleku Kõrged kokkuleppivad pooled, et käesolev traktaat 25 aasta pärast, lugedes selle traktaadi allkirjastamise päevast, edasi kestma jääb.

Artikkel 18.

Käesolev liidu- ja kaitsetraktaat ratifitseeritakse kahe kuu kestel, või nii kiiresti, kui see see on võimalik teha, Kõigekõrgeimate lepingupoolte poolt ja ratifitseerimiskirjad vahetatakse siin, Sankt-Peterburis tavalisel viisil.

Selle kinnituseks ülalpool mainitud Täievolilised Ministrid allkirjastasid

käesoleva ühesuguses sõnastuses koostatud instrumendi kahes eksemplaris ja lisatud pitsatitega kinnitasid ning vahetasid üks-teisega.

See juhtus S-Peterburis 22. Mail 1746.a.

(L.S.) Alexij Graf von Bestoucheff Rumin. Графъ Алексей Бестужевъ-Рюминъ.
(м.п.)

(L.S.) Johann Franz von Pretlack. Иоганъ Францъ Претлакъ. (м.п.)

(L.S.) Nicol: Sebastian Edler v. Hohenholz. Николай Севастйаяъ Шляхетной
Гогеньгольць (м.п.).

RATIFIE PAR L'IMPERATRICE MARIE THERESE LE 27 JUIN 1746. Ратификованъ Императрицею Елисаветою
Петровоною 2-го Июля 1746 г.

((Vasakul sk. k. tekst.))

Salajane artikkel, mis puudutab Ottomani Portat. ((Türgi Valitsust)).

Kuna kõrgeltõnnistatud lahkunud Tema Rooma-Keiserliku ja Kuningliku Majesteedi Karl VI ja Ottomani Porta vahel on sõlmitud 1739.a. 18. Septembril Belgradi lähedal, nagu ka Venemaa Keiserrigi ja Ottomani Porta vahel samal päeval ja kohas pidulike traktaatidega kahekümne seitsmeks aastaks igavene rahu merel ja maal, niisamuti ja avameelselt nõustunud ning on igavene sõprus pidulikeimalt otsustatud ja tema Porta poolset mõlemate lepingupoolte vahel eksisteeriva kirjaliku tõendi kaudu kohustuslik liit, on seejuures teada antud, nii nagu praegu mõlematele see kohustuslik liit uuendab Nende Keiserlike Majesteetide kavatsust sellele kalduda, justkui sellised Ottomani Porta poolsed traktaadid oleksid rikkumatult täidetud, et sellele oleks võimalikult vähe mingit kahju või kulu tekitatud. Selleks ka lubab ja kohustub Tema Rooma-Keiserlik ja Ungari-Böömimaa Kuninglik Majesteet enese, Oma pärijate ja järglaste eest, Tema Keiserlikule Ülevenemaalisele Majesteedile, Tema pärijatele ja järeltulijatele, niisamuti sellele vastupidiselt vastastikku Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi enda, oma pärijate ja järeltulijate eest, Tema Rooma-Keiserlik-Ungari-Böömimaa Majesteet, Tema pärijatele ja järeltulijatele, et juhtumiks, mil Ottomani Porta kas Venemaa Keisririigiga või siis kadunud Tema Rooma-Keiserliku Majesteedi Karl VI tehtud traktaati mingil ettekäändel rikuti ja kui mingil põhjusel tema Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedile, Tema pärijatele ning järglastele Euroopas Tema valdustesse kuuluvatele provintsidele, või siis Tema Rooma-Keiserliku Majesteedi, Tema pärijate ja järeltulijate, millistelegi Tema pärusmaadele mainitud Ottomani Porta kallaletung teostati, siis mõlematel juhtudel, rünnaku alla mittesattunud mõlematest kõrgeist lepingupooltest, mitte ainult tahab ja teostabki sel samal tunnil Ottomani Portale sõjakuulutuse, vaid ka kogu oma jõuga teostab oma maa kaudu Porta vastase kallaletungi. Selle mõlemate riikide kõigekõrgeimate lepingupoolte Ottomani Portat puudutav liit peab omama võrdset jõudu ning mõju, nagu tihti mainitud kadunud Tema Rooma-Keiserlik Kuningas ja Katoliiklik Majesteet Karl VI ja Ottomani Porta vahel sõlmitud rahutraktaat ja milline kehtib sellest ajast peale veel kakskümmend aastat. Selle traktaadi kehtivuse möödumisel või varem ja kui Tema Rooma-Keiserlik ja Kuninglik Ungari ja Böömimaa Majesteet või Tema pärijad ning järeltulijad suvatsevad sõlmida mainitud Portaga igavese

rahu, selle sellele kalduva liidu selleks ajaks edasiseks olemasoleva nõusolekuga uuendada ja edaspidiseks mõistlikul määral ka sajanditeks ulatuda saaks.

See salajane artikkel võtab samasuguse jõu ja toime, nagu see oleks peamisse liidu kaitsetraktaati sõna-sõnalt kantud ja see peab olema koos eelmainitud traktaadiga vahetatud.

Selle kinnituseks allkirjastasid selle artikli oma käega ning pitsatitega ülalmainitud volitatud ministrid.

See juhtus S-Peterburis 22. Mail 1746.a.

(L.S.) Alexij Graf von Bestoucheff Rumin. (м.п.) Алексей гр. Бестужевъ-Рюминъ.

(L.S.) Johann Franz von Pretlack. (м.п.) Иоганъ Францъ фонъ Претлакъ.

(L.S.) N. Sebastian Edler von Hohenholz. (м.п.) Н. С. фонъ Гогеньгольцъ .

I salajane eraldi ((separaatne)) artikkel.

Kuna Tema Rooma-Keiserlik ja Kuninglik Katoliiklik Majesteet, lahkunud Keiser Karl VI õnnistatud mälestuseks, nii nagu on 12. artiklis õnnistatud lahkunud Ülevenemaalise Keisrinna mälestuseks, Tema Majesteedi Katariina I ((Jekaterina Alekseevna, Catharina Alexiewna, Екатериною Алексеевною)) 6. Augustil 1726.a. sõlmitud peamine liidu-traktaat, ja ka samuti samal kuupäeval otsustatud eraldi konventsioonis Tema Kuningliku Majesteedi lahkunu hertsog Hollstein-Schlesswigi, Travendaleri Traktaadi ((Travendaler Tractats)) jõul on Schlesswigi hertsogkond pidulikult garanteeritud ja seejuures kohustatud Tema Hiilgust hertsogi tegevalt soodustama rahulduse saamises ja selle tagastamiseks, mis temale kuulub, aga seejärel teise deklaratsiooniga, mis tehtud 29. Augustil 1727.a., lepiti kokku ja isegi lõpuks selliste kohustustega absurdne traktaat tollastel Venemaal eksisteerivatel asjaoludel mis oli 26. Mail 1732.a. Kopenhaagenis tehtud, vastupidiselt sellele, praegu hästi valitsev Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna, nii nagu ta Tema Majesteedi Rooma-Keiseri ja Ungari ja Böömimaa Kuninganna tihedas üksmeele ja sõpruse liidus, mis on endise nende Kõigehiilgaivamate Vanemate vahel sõlmitud liidutraktaadiga kinnitatud liidutraktaadiga praegu uuendatud kaitse liidu tihedamalt seob ja leiab loomulikult viisil end mõjutatuna, samuti teostada Hiilgavaima Hollsteini õukonna hüvangu huvides kõikvõimaliku hoolekannet ja ning püüda ta huvisid kaitsta; siis Tema ülalpoolmainitud Rooma Majesteet Keisrinna ja Ungari ja Böömimaa Kuninganna kuulutab eelnevalt, et nagu ülalpoolviidatud Kopenhaageni traktaat Jumala juures puhkava esivanema Tema Keiserliku Majesteedi, Tema Majesteedi Taani ja Norra Kuninga õnnistatud ettekujutuses mitte ainult ei ole täidetud, vaid ka seda ei ole tunnustatud, siis kõige selle põhjal Tema Majesteet loeb end vabaks kõigist selle traktaadiga võetud kohustustest. Ja peale selle veel lubab, et anda veenvad tõendid tema poolsetest siirast sõprusest Tema Majesteet Ülevenemaalise Keisrinna vastu ja nagu see kõiges võimalikus puudutab Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna edenemist nendele siirale õiglusele rajatud kavatsustele ja Tema Keiserliku õukonna juurdekasvuni, võtma täielikku osalust, seejuures ühisel jõul koos Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinnaga alati pidulikult

asuda Hollstein Schlesswigi hertsogkonna õukonna huvide kaitsmisele, aga ka garanteerib pidulikult praegu valitsevale Hollstein Sleswigi hertsogile, aga nimelt Tema Keiserlikule Majesteedile, suurvürstile ja kogu Venemaa pärija Peter Fjodori pojale ((Peeter I, Peter Feodorowicz, Петру Феодоровичу)) ja tema pärijate meessoost järglastele, kellele valduses asuvad praegu Saksamaal maad ja kui Venemaa Keiserlikult poolelt Taani Kuningliku õukonnaga teostatavad kauplemised selle Hertsogkonna õukonnale kuuluvuse üle sätestamata õigusest vastu igasuguseid ootusi ei toonud edu; järelikult oleks olnud võimatu armastusväärset nõustuda Taani õukonnaga sellisest õigusest, siis sellisel juhtumil Tema Majesteet Rooma-Keiserlik ja Ungari ja Böömimaa Kuninganna koostab koos Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinnaga, arvestades asjaolusid, eraldi lepingu teisel kujul siduvaks Põhjas rahulikkuse täieliku saavutamise kinnitamise viisist ja kogu nende suurenenud kohustuste otsustamisest.

Käesolev esimene salajane eraldi artikkel peab omama samasugust jõudu ja mõju, nii nagu see oleks sõna-sõnalt võetud peamisse liidu kaitsetraktaati ja see peab olema vahetatud koos peamise traktaadiga.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus S-Peterburis 22. Mail 1746.a.

(L.S.) Alexij Graf von Bestoucheff Rumin. (м.п.) Графъ Алексей Бестужевъ-Рюминъ.

(L.S.) Johann Franz von Pretlack. (м.п.) Претлакъ.

(L.S.) Nicol. Sebastian Edler v. Hohenholz. (м.п.) Гогеньгольцъ.

II salajane eraldi artikkel, kuni käesoleva Prantsusmaad puudutavasse sõja välistamiseni.

Kuigi selle peamise kaitse liidu teises artiklis mõlemad kõrged lepingupooled ka kohustusid kindlaksmääratud ajal teineteisele eranditult ettenähtud abi andma; siiski mõlemad mainitud kõrged pooled, selle salajase eraldi artikli jõul, leppisid omavahel nimelt kokku, et arvestades praeguseid asjaolusid, selle liidu põhjendus, milline on praegu Tema Rooma Tseesarliku-Kuningliku Majesteedi ja Tema Majesteedi Prantsusmaa Kuninga vahel ei pea sellele vähimaltki laienema; vaid vastupidiselt sellele mainitud sõda sellega meelega välistatakse. Kuid kui siis enam lootes sellele tehtud lisale, kui edaspidi ka mingil põhjusel, milline see ka ei oleks, toimuks Tema Rooma Tseesarliku Kuningliku Majesteedi ja Prantsuse Kuninga vahel uus sõda, siis Tema Keiserlik kogu Venemaa Majesteet lubab sellisel juhtumil pidulikult Kuningannale viieteistkümne tuhandest oma sõjaväes asuvatest inimesest abikorpuse, ja nimelt 12 tuhat jalaväelast ja 3,000 ratsaväelast, selle liidu peamise traktaadi alusel, või pool miljonit rubla rahas. Temale aga Rooma Tseesarlik-Kuninglik Majesteet lubab omaltpoolt, kui Rootsi Kuningas rünnakuks Vene riiki, võrdse ettenähtud abi, s.t. 12 tuhat jalaväelast ja 3,000 ratsaväelast või pool miljonit rubla rahana. Kõige selle kõrgete lepingupoolte vahel ühtmoodi kokkulepitule on veel otsustatud, aga nimelt, et kui sarnane juhtum avaneb, siis selle abi

vormi valik hakkab ülalsättestatu järgi täiesti sõltuma abistajast, seda kas vägedega või siis raha andes.

See teine salajane ja eraldi artikkel peab omama samasugust jõudu ja mõju jne.
Selle kinnituseks jne.

See juhtus S-Peterburis 22. Mail 1746.a.

(L.S.) Johann Franz von Pretlack. (м.п.) Претлакъ.

(L.S.) Alexij Graf von Bestoucheff Rumin. (м.п.) Графъ Алексей Бестужевъ-Рюминъ.

(L.S.) Nicol. Sebastian Edler v. Hohenholz. (м.п.) Гогеньгольць.

III salajane eraldi artikkel.

Kooskõlas sellega, mis on lubatud selle mõlemate riikide Kaitse liidu peamise traktaadi 3. artiklis teine-teisele, et osutada seda, aga eriti Tema Rooma Keiserliku Kuningliku Majesteedi vastastikust järelandlikkust, omada Itaalias kestva sõja jätkumise juhtumil või selle alustamisel Pärsjaga, mõlemalt poolelt 30 tuhat sõjaväelast, sellises valmiduses, mille kaudu selgitatakse: et selline valmidus vägesid välja panna, ei pea kellegile olema liigne koorem või kahju tegema, kuid et need väed asuksid korterites, nii nagu neid peetakse tavaliselt lepingupoolsetes riikides, mitte ühes, vaid mitmetes kohtades, seda vaid võimalikult piiride lähedal; mis aga puudutab sellisel juhtumil eelmainitud kolmandas artiklis mainitud, kui üks pool, üks-kõik, kelle poolt teda ka rünnatakse, abi andmist; siis mõeldakse neid mitte kellegi teise kui Prantsusmaa ja Rootsi all ja sellisel kujul, kui Tema Rooma Keiserlik Kuninglik Majesteet saavad Prantsusmaa poolt, aga Venemaa Rootsi poolelt rünnatud. Preisimaa Kuningriigi ja Ottomani Porta suhtes, on see juba selge ja konkreetselt trakteeeritud Peamise traktaadi Lisades, aga nimelt kõige salajasemas ja neljandas salajas esialdi artiklis. Kuid kuigi lubatud abivägede väljasaatmise tähtaeg on mainitud traktaadi 3. artiklis sellisel viisil kehtestatud, et teda loetakse nõudmise esitamise päevast kolme kuu pärast ja ainult siis asuksid väed teele ja seda ka mitte teisel hetkel kui sobival juhul, ja seda just praegu mõlemate kõrgete riikide vahel hästi sõlmitud tiheda liidu jõul; kuid vaatamata sellele, selgitatakse ka kohe, et kui nõudmisel mainitud abivägede väljasaatmine järgneb, siis kolmekuulise tähtaja lugemisest arvatakse välja Detsember, Jaanuar, Veebruar ja Märts, nõnda et mainitud abiväed, et nende sõjakäiguks ebasobiva nelja kuu jooksul ei oleks kummaltki poolelt vägesid piiri taha saadetud; aga seejuures võivad olla tehtud selliste vägede, mõlemas riigis, heasoovlikkusel ning sobivatel asjaoludel, vajalikud ümberpaigutused.

Käesolev 3. salajane ja eraldi artikkel peab omama samasugust jõudu ning mõju jne.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus S-Peterburis 22. Mail 1746. a.

(L.S.) Johann Franz von Pretlack.

(м.п.) Претлакъ.

(L.S.) Alexij Graf von Bestoucheff-Rumin.
Рюминъ.

(м.п.) Гр. Бестужевъ-

(L.S.) Nicol. Sebastian Edler von Hohenholz.

(м.п.) Гогенъгольць.

IV salajane eraldi artikkel.

Muideks, kuigi Tema Keiserlik Ungari Kuninglik Majesteet ja Böömimaa Majesteet ka kuulutab, et ta 25. Detsembril 1745.a. Dreestenis Tema Majesteedi ja Preisimaa Kuninga vahel sõlmitud rahu hakkab järgima tähelepanelikuima hoolikusega ja suurima täpsusega, seejuures ise eelkõige ei tagane õigusest loobumisest, milline oli temale antud enne Sileesia Hertsogkonna osast loobumist ja Glazi krahvkonnale; siiski sellisel juhtumil, kui peale igasuguseid ootusi ja igasuguste soovide vastaselt T. M. Preisimaa Kuningas esimesena sellistest rahust taganeks ja kui Tema Keiserliku Ungari Kuninga ja Böömimaa Majesteedi või tema pärijate ja järeltulijatega oli vaenulikult käitunud, või Tema Majesteedile Ülevenemaalisele Keisrinnale või Poola Vabariigile oli vaenulikult kallale tungitud, järelikult sellel ja teisel juhtumil see õigus, milline Tema Majesteedi Keisrinna ja U. ja B. Kuninganna poolt on ülalpool mainitud rahuga loovutatud, Sileesia hertsogkonna osale ja Glazi krahvkonnale ja millist omas, seejuures ka eelnevas teises ja kolmandas artiklis uuendatud garantiid asuksid Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna poolt uuesti täielikku jõusse. Ja nii mõlemad kõrged lepingupooled nõustusid tänasest selliseks ajaks täpselt kokku, et sellisel ootamatul juhtumil, kuid mitte enne, praegu mainitud garantii oli viivitamatult näidatud ja täiesti täidetud, sellise täpse lubaduse kokkulangemisel, selleks ta viivitamatult sellise vaenuliku kallaletungiga tekitatud üldise ohu tõrjumiseks, täieliku omavahelise avameelsusega hakkavad konsulteerima, nende välismaa Õukondade juures asuvate Ministrite vahel toimuvad sama avameelsed, kui ka vastastikulised suhtlused selles, et kui ainult ühele või teisele poole saavad teatavaks mingid vaenulikud kavatsused või ettevõtmised, teavitatakse sellest õieti teineteisele ja lõpuks piiri või selle lähedastes maades s.t. Tema Majesteedi Rooma Keisrinna, U ja B. Kuninganna, Böömimaal, Moraavias ja lähedastes Ungari krahvkondades, aga Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna Liivimaa, Eestimaa ((Liefland, Ehstland)) ja teistes piirialade maades äärmisel juhul 30 t. inimest s.t. 20 t. inimest jalaväes ja 10 t. inimest ratsaväes hoida sellises valmiduses, et vaenuliku Preisimaa poolse ühele või teisele poolele kallaletungi juhtumil, viivitamatult ja mitte hiljem, kui kaks või äärmisel juhul kolme kuu pärast, lugedes teise poolt nõude esitamise päevale järgnevast päevast, mainitud 30 tuhat inimest läheksid teisele poolele appi. Kuid kui siis võib kergelt ette näha, et 60 tuhandest inimesest jääb vaenuliku kallaletungi tagasihoidmiseks ja Dreesdeni rahuga loovutatud maade tagasisaamiseks ja siduvaks üldise rahu tagamiseks tulevastel aegadel väheseks, siis mõlemad kokkuleppivad pooled rääkisid veel omavahel kokku selles, et sellise juhtumi järgnemisel mitte ainult 30 t. inimest, vaid kahekordselt ja nimelt 60 t. inimest, s.t. 40 t. inimest jalaväes ja 20 t. inimest ratsaväes, tarvitavad mõlemad lepingupooled ja seejuures mida kiiremini, seda parem, kuna mõlemad Kõigekõrgemad Keiserlikud Majesteetid selles omavahel kohustuvad, et nüüd on mainitud arv 60 t. inimest ja igal poolel on tarvis need niivõrd kiiresti koguda, kui vaid lubab nende äärmisel juhul kaugete maade kaugus, kust saab

võtta neid vägesid. Need neil kavatsustel määratud väeüksused on Tema Rooma-Keiserliku ja Kun. Majesteedi poolt kasutatavad vaid maasõjas, aga Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt, nii maal, kui ka veel, olenevalt juhtumist, kuidas siis selleks mugavam saab olla, ja sellisel kujul, et nendega alguses, sobival juhul, mõlematelt pooltelt oma piirkondadest mainitud Preisimaa Kuninga maadel, eelneval kokkuleppel, teostada esmalt diversiooni, aga seejärel, kui on võimalik, ühineda ka ühiseks tegevuseks. Kuid enne, kui selline ühinemine toimub ettevõetud diversioonil, mõlemate armeede juures, nii nõupidamiseks ja ühise tegevuse koordineerimiseks, aga ka vajalike sõnumite edastamiseks, peab olema mõlematest kõrgetest lepingupooltest spetsiaalselt määratud kindral ja läbiviidavatest tegevustest edastada ilmselgeid tõendeid, aga nii nagu Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet sellises uues ja siiralt heatahtlikus ühenduses ja otsuses edaspidi Tema poolt anda Tema Rooma-Keiserlikule ja Kuninglikule Majesteedile (kui teostatakse temale kallaletung) niivõrd tugev abi ja teostades edaspidi järgneva diversiooni, ei oma vähimatki kavatsust, et sellisel juhtumil teha mingeid uusi vallutusi ning neid omistada, samuti ka otsused sellest, nagu ülalpool mainitud, et Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi mainitud 60 tuhat inimest suvatseb kasutada mitte ainult maismaal vaid ka vetelt sõdades, nagu sellise laevastiku relvastus nõuab liigseid ja märkimisväärseid kulutusi, samuti ka on neist oodatav kasu suurem, sest vaenlasele saab rohkem kahju teha vetelt, kui maadpidi ja sellega ta jõud hajutada, selline armee eeldab hulga enam 60 tuhandelist väge ületavat sõjaväge, siis Tema Rooma-Keis. ja Ung. ja Bööm. Kun. Maj., selleks et Tema üllameelsus vastastikku seega veenvamalt osutab, üks aasta, lugedes sellest ajast, kui Sileesia ja Glatz saavad uuesti täiesti Tema võimu all, suvatseb käskida Tema Majesteet Ülevenemaalisele Keisrinnale välja anda kaks miljonit reini kuldenit ja seejuures ei võeta selle juures arvesse seda, mis võinuks olla võetud vaenlase maalt.

Käesolev neljas salajane eraldi artikkel peab olema samasuguse jõu ja toimega, nagu see oleks olnud võetud sõna-sõnalt peamisse liidu kaitse-traktaati ja see peab koos peamise traktaadiga vahetatud olema.

Selle kinnituseks, meie ülalpool nimetatud täievolilised ministrid jne.

See juhtus 22. Mail 1746.a. S-Peterburis.

(L.S.) Johann Franz von Pretlack.

(м.п.) Претлакъ.

(L.S.) Alexij Graf von Bestoucheff-Rumin.

(м.п.) Гр. Алексей

Бестужевъ-Рюминъ.

(L.S.) Nicol. Sebastian Edler von. Hohenholz.

(м.п.) Гогеньгольць.

V salajane eraldi artikkel.

Kuigi ka peab käesolevaga jääda selle juurde, mis on peamise traktaadi neljandas artiklis kokku lepitud, ainiti mõlemad kõrged-kokkuleppivad Keiserlikud Majesteetid otsustades, et võivad ära kasutada selliseid juhte, et mõnikord mõlemaid pooli hakatakse korruga ründama mitmete vaenlaste poolt, aga mõnikord ka ühine huvi ja julgeolek nõudsid seal ühendatud jõudude kasutamist, kus mõlemad pooled, või neist üks pidi tunnetama tuntavat kahju, siis nii ühel, kui teisel juhtumil, on nende vahel otsustatud

üldse, senini tegutseda kaitstes, kuni kõigi muude jõudude ühinemise kaudu tõrjutakse täiesti tagalas esinev ilmne oht. Eriti selgitatakse ülalpool mainitud 4. artiklit Tema majesteetide poolt sellega, et vaatamata Tema Majesteedi Keisrinna Rooma ja Ungari ja Böömimaa Kuninganna jätkatavat sõda Bourbonide õukonnaga, Tema Majesteet, kohustub Keisririigi kasuks kõige sellega, mida kirjutab ette 4. salajane ja eraldi artikkel otsustama Preisimaa poolse ootamatu rahu rikkumise puhul, samal määral ka sellisel juhtumil, kui selline rahu rikkumine oleks puudutanud Austria pärand Kuningriike ja Ülevenemaalise Keisrinna poolseid maid, vaatamata sel ajal mingile Põhjas Venemaa Keisririigile järgneda võivale kallaletungile, Helgemaile Ekshertsogi õukonnale võib samuti tingimata kahju tekitatud; ((?)) kuna mõlemad kokkuleppivad pooled üldse kõiges abistamise puutuvast soovivad täielikku võrdsust ja vastastikulisust ja nad otsustavad.

Käesoleva viienda salajase eraldi artikli jätta täielikku saladusse ja olla samasuguses jõus ja mõjus jne.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus 22. Mail 1746.a. S-Peterburis.

(L.S.) Johann Franz von Pretlack.

(м.п.) Претлакъ.

(L.S.) Alexij Graf von Bestoucheff-Rumin.

(м.п.) Гр. Алексей

Бестужевъ-Рюминъ.

(L.S.) Nicol. Sebastian Edler von. Hohenholz.

(м.п.) Гогеньгольць.

Eraldi artikkel. ((?))

Niisamuti, uuendatud 15. artikli vahendusel ja praegu Tema Rooma-Keiser-. Kun. Majesteedi kui Ungari ja Böömimaa Kuninganna ja Tema kogu Venemaa vahel sõlmitud liidu ja kaitse-traktaadi on otsustatud: samuti ka teisi riike (kui mõlemad ülalpoolmainitud Majesteetid kedagi sellistest riikidest kutsub hüve eest arutama) kutsub ühinema ja astuda sellesse liitu; sellega on eriti mõlemate kõrgete lepingute poolte vahel kokkulepitud, Tema Majesteet, praegu valitseva Rooma Keisri, abikaasa Tema Rooma-Keiser. ja Kuninglik Majesteet, nimelt astumist sellest päevast sõlmitud liidutraktaati, veenda: Tema Rooma-Keiser. Ja Kuninglik Majesteet kohustub ja lubab veel lisaks seda püüelda, kallutada sellele Tema Majesteet Rooma Keiser, et ta võrdselt liituks mainitud liidu traktaadiga, samuti selle salajase artikliga, kuni Hollstein-Schleswigi hertsogi õukonna kasuks, milline puudutab ja mitte ainult Hollstein-Schleswigi hertsogi Tema Keiserliku Majesteedi kogu Venemaa Suurvürsti ja tema meessoost pärijaid, nüüd Saksamaal valdustes olevaid maid kaitsta, vaid ka alati, kooskõlas Tema Keiserliku kogu Venemaa Majesteedi, selle õukonna huvi jälgida ja toimida kõiges selle salajase artikli sisu järgides.

See eraldi artikkel peab olema samas jõus ning toimes jne.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus 22. Mail 1746.a. S-Peterburis.

(L.S.) Johann Franz von Pretlack.

(м.п.) Претлакъ.

(L.S.) Alexij Graf von Bestoucheff-Rumin.
Рюминъ.

(м.п.) Гр. Бестужевъ-

(L.S.) N. Sebastian Edler v. Hohenholz.

(м.п.) Гогеньгольць.

CES ARTICLES SECRETS ET SEPARES FURENT RATIFIES PAR L'IMPERATRICE MARIE THERESE, LE 27.
JUUNI, 1746.

Все эти артикулы ратификованы Императрицею Елисаветою Петровою 2.го Июля 1746 г.

***

1746.a. 22. Mai Deklaratsioon, tehtud praegu hästi valitseva Tema Keiserliku Majesteedi nimel.

Nii nagu kapitulatsiooni jõul valimine ei luba Tema Majesteeti Rooma Keisrit sõlmida Riigi nimel liidu traktaate, ilma, et sellest oleks teavitatud Kuurvürstid, siiski Tema Majesteet kõigiti soovib, ühest küljest, Tema Keiserlik kogu Venemaa Majesteet oma siirast sõprusest, aga teisest küljest, praegu valitsev Hollstein Schleswigi hertsogi, Tema Keiserliku Majesteedi ja Tema Keiserliku Kõrguse ja Vene Riigi pärija oma siirast kalduvusest uskuma jääda. Siis Tema Keiserlik Majesteet kuulutab ja lubab selle määratud deklaratsiooni jõuga, et sellel oleks piduliku traktaadi jõud ning toime, et ta mitte ainult kui tseesarlike pärand-kuningriikide ja maade kaasvaldaja liidu-traktaati, mis sõlmitud mullu Tema Keiserliku Majesteedi Tema Abikaasa nimel liituda kavatseb, nii nagu see tegelikult selle deklaratsiooni jõul on rahuldavalt varustatud enda poolt täievoliliste Ministrite kaudu Tema nimel allkirjaga liitub, kuid lubab peale selle kui Rooma Keisririigi pea, et pingutab kogu jõust, et kõik see, mis lisatud selle traktaadi esimesse salajasse artiklisse, endas sisaldab, võtaks varsti täieliku ning kasuliku mõju. See deklaratsioon ratifitseeritakse täpselt samamoodi ja ühel ajal kui liidu-traktaatki. Tõestuseks ülalpoolmainitud täievolilised Ministrid allkirjastasid selle omakäeliselt jne.

See juhtus 22. Mail 1746.a. S-Peterburis.

(L.S.) Johann Franz von Pretlack.
Претлакъ.

(м.п.) Иоганъ Франць фонъ

(L.S.) Nicol. Sebastian Edler von. Hohenholz.
Эдлеръ
Гогеньгольць.

(м.п.) Никол. Себастианъ
фонъ

RATIFIEE PAR L'EMPEREUR FRANCOIS I LE 22 JUIN 1746
Петровою 16-го

Ратификована Императрицею Елисаветою
Августа 1746 г.

***

Nr. 18.

1750.a. 30. Oktoober. Akt Austria õukonna liitumisest liidu kaitsetraktaadiga, mis on sõlmitud 22. Mail (2. Juunil) 1746.a. Venemaa ja Viini õukondade vahel.

((Vasakul pr. k. tekst, F. Martensi kommentaar.)).

1746.a. Viini traktaat tõesti taastas endised Venemaa ja Austria vahelised lähedased, mis olid välja töötatud sajandite jooksul, suhted. Alates sellest ajast ja kuni Keisrinna Jelizaveta Petrovna surmani, oli Venemaa Austria ustavaks liitlaseks ja ta osutas temale võitluses Fridrich II ja teiste ta vaenlastega, hindamatuid teeneid. Marie Therese mõistis väga hästi Venemaaga sõlmitud liidu ülisuurt tähendust ja kasu. Seepärast ta püüdis osutada Keisrinnale igasuguseid sõbralikke teeneid ja tegi temale meelega niipalju kui võimalik. Toetudes liidutraktaadile sai Marie Therese kuulutada Inglise saadikule, et ta kardab oma vaenlastest ainult kahte: Preisimaa kuningat ja Türgi sultanit. „Kuid“ ütles ta, „seni kui minu ja Ülevenemaalise Keisrinna vahel eksisteerib hea üksmeel, me loodame veenda Euroopat, et me oleme võimelised neile meie vaenlastele andma vastulöögi, kui hirmsad nad ka ei oleks“.

Tegelikult, vaatamata 1745.a. Dreesdeni rahu sõlmimisele, oli Austria ja Preisimaa vahelise sõja taaspuhkemine möödapääsmatu ja selle puhkemist kartsid kõik. Sõlminud Preisimaaga selle rahulepingu, jätkas Marie Therese veel kolme aasta kestel Prantsusmaa vastast sõdimist Itaalias ja Saksamaal. Just, mereriikidega sõlmitud konventsiooni alusel, Saksamaale saadetud Vene 30 tuhandene korpus sundis sõdivaid pooli verevalamise lõpetama ja 1748.a. Sõlmitu Aachen'i rahutraktaat. Kuid ka seda rahu peeti kõigi poolt ainult relvarahuks ja vaenulikud pooled otsisid sõja puhuks endale liitlasi.

Jõudnud sõlmida Venemaaga 1746.a. traktaadi, pidi Viini õukond loomulikult soovima, et temaga liituks Inglismaa, kes oli pikka aega olnud Austria alaline liitlane. Seepärast juba 29. Septembril 1746.a. tegi Austria saadik S-Peterburis ettepaneku, et teatataks Inglismaa kuningale Austria ja Venemaa soovist, millise põhjal Tema, kui Hanovre kuurvürst liituks eelmainitud riikide vahelise liidu-traktaadiga. Kuid mitte varem, kui 30. Oktoobril 1750.a. oli täievoliliste saadikute poolt allkirjastatud Inglise kuninga 1746 a. traktaadiga liitumise akt. Sel samal päeval Austria saadik ja Venemaa ministrid esitasid Inglise saadikule deklaratsiooni, millise alusel Austria ja Venemaa kohustusid kaitsma, nende ründamise juhtumil, Inglise kuninga saksa valdusi. Lõpuks, sel samal päeval esitas Inglise saadik deklaratsiooni sellest, et Inglise kuningas liitus vaid 1746.a. traktaadiga, kuid mitte sellele lisatud eraldi ning salajaste artiklitega.

*

Püha ja lahutamatu Kolmainsuse nimel.

Kuna Nende Majesteetide Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Ülevenemaaline Keisrinna, niivõrd kogu Euroopale ühise vaikuse, kuivõrd Nende endi riikide ja piirkondade julgeolekuks otsustasid vajadusest selle vastastikuse sõpruse kasuks, milline juba eksisteeris nende eelkäiate vahel, uuendada uue kaitse-liidu kaudu koos mõningate muutunud konjunktuurist tingitud viisakate muudatustega, millise liidu

traktaat on sõlmitud ja allkirjastatud Sankt-Peterburis 22. Mail 1746.a. ja see traktaat on antud härra Jean de Wasneri, Tema Majesteedi Keisrinna-Kuninganna Ministri ja ka härra krahv Peter Tsernõseva ((Sieur Piere Comte De Czernichew, Господина Графа Петра Чернышева)) Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi, Tema Briti Majesteedi juures asuva täievolilise Ministri kaudu edasi Tema Majesteedile Suurbritannia Kuningale, kes vastastikuselt Nende Isevalitsejate nimel ning käsul, kutsusid Tema Majesteedi Suurbritannia Kuninga üheskoos liituma selle traktaadiga, justkui peamise lepingupoolena ja selle traktaadi sõna-sõnaline tõlgitud tekst on alljärgnevalt esitatud.

(Siin järgneb traktaadi tõlge).

Seepärast Tema Briti Majesteet nähes rahuldusega kasulikku kavatsust, millist kõrged pooled mainitud liidu-traktaadi kaudu omavad ja soovides Nende poolse nõnda sõbralikku kutsele vastata, et neile üheskoos anda oma kõrge austuse ning lugupidamise märke, samuti nagu ka oma siirast ülalpool mainitud riikide vahelise tihedaima kooskõla ja sõpruse levitamise soovi, mis ülalpool mainitud traktaadi poole kallutada käskis; ja sellises arutluses ja kujul, Need nimetatud Majesteedid oma volinike kaudu saatsid, aga nimelt: Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, oma Kammerhärri, Tegelik Salanõuniku, Ratsaväekindrali, ühe kurasiiropolgu polkovniku ja siin viibiva Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi õukonna juures asuva erakorralise ja täievolilise saadiku krahv Joseph Bernes De Rossana (Joseph Comte Bernes De Rossana, Иосифа Грвфа Бернеса Де-Россана)); Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, oma kantsleri, Tegelik Salanõuniku, Senaatori ja Püha Andrei, Valge kotka ja Püha Aleksander Nevski ordenite kavaleri, krahv Aleksei Bestuzev-Rjumini ((Alexis Comte de Bestucheff Rumin, Графа Алексея Бестужева-Рюмина)); ja oma viitse-kantsleri, tegelik Salanõuniku, leib-kompanii porutsik ((valitseja ihu-kompanii leitnant)), Tegev Kammerhärri ja Valge kotka, Musta kotka, Püha Aleksander Nevski ja Püha Anna ordenite kavaler, krahv Mihail Vorontsov ((Michel Comte De Woronzoff, Графа Михаила Воронцова)); ja Tema Britannia Majesteedi Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi õukonna juures asuv erakorraline saadik ja täievoliline Minister, Melchior Guydickens ((Мелхиора Гвидикенса)), kes oma volituste jõul tegitki ühise määruse, millisel viisil ja millisel alusel Hiilgaivam Suur-Britannia Kuningas saab ülalpool mainitud traktaadiga liituda, leppides omavahel kokku, et Tema Briti Majesteet liitub, nii nagu mainitud Tema Briti Majesteedi Minister, täievoliline saadik liitumisest kuulutas, justkui ka tegelikult ta selle vasturääkiva akti kaudu Tema nimel ja tema poolelt mainitud traktaadiga liitub, nagu peamine kokkuleppiv pool, järgmisel viisil; aga nimelt: tema ülalpool mainitud kõrgete lepingupooltega tehtud endiste kohustuste alusel, s.t. Tema Keiserliku Majesteediga Keisrinna Ungari ja Böömimaa Kuninganna traktaadi alusel, mis on sõlmitud ja allkirjastatud 16. Märtsil 1731.a. Viinis ning 20. Veebruari 1732.a. liitumise akti alusel. Niisamuti nad ei ole lõpliku traktaadiga, mis sõlmitud ja allkirjastatud Aachenis 7 (18) Oktoobril 1748.a., allpool Tema Keiserliku Majesteedi 23. Oktoobril 1748.a. selle traktaadiga liitumise aktiga tühistatud; aga ka Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteediga traktaadi alusel, mis sõlmitud ja allkirjastatud Moskvas 11. Septembril 1742.a. Käesolev Tema Briti Majesteedi liitumine enne seda aega võtab oma jõu, seni ülalpoolmainitud Tema Majesteedid mõlemate Nende Keiserlike Majesteedidega eelmised

olemasolevad kohustused jätkuvad ja justkui Tema Briti Majesteet nende mainitud Keiserlike Majesteetidega seejuures kohustub ülalpool sõnastatud viisil kõiges selles, kui siis nendega on märgitud mainitud Nende Keiserlikud Majesteetid vastastikku kinnitavad ja uuendavad need kohustused, millised nad igauks eraldi Tema Majesteedi Suurbritannia Kuningaga endiste traktaatidega otsustasid ja Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna, samuti ka Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, tunnistades nende kavatsused ja vaated sellistena, nagu on ülalpool kujutatud, kuulutavad, et nad selle Tema Briti Majesteedi liitumise vastu võtavad, nii nagu nende täievolilised Ministrid sellest kuulutasid ja formaalselt kuulutavad nende mainitud Majesteetide nimel ning poolelt; ja see käesolev Tema Briti Majesteedi liitumise akt saab heakskiidetud ja ratifitseeritud kõigi kõrgete lepingupoolte poolt ja need saavad ratifitseeritud ja vahetatud siin, S-Peterburis allpool allkirjastanud Ministrite poolt kahe kuu kestel, lugedes käesoleva traktaadi allkirjastamise päevast, või ka varem, kui see on võimalik.

Selle kinnituseks me, allakirjutanud Tema Majesteedi Keisrinna-Kuninganna ja Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ning Tema Briti Majesteedi täievolilised ministrid meie volituste jõul, vastastikuliselt meie vahel edastatud käesolev selle traktaadiga liitumise akt ja allkirjastasid ning asetasi sellele meie vappidega pitsatid.

See juhtus 30. Oktoobril 1750.a. Sankt-Peterburis.

(L.S.) Joseph Comte Bernes de Rossana. (м.п.) Иозефъ Графъ Бернесъ Де-Россана.

RATIFIE PAR L'IMPERATRICE MARIE THERESE LE 20 DECEMBER 1750. Ратификованъ Императрицею Елисаветою Петровною 25-го Января 1751 г.

***

((NB! 1752.a. läks Inglismaa üle uuele kalendrile. Venemaa läks uuele kalendrile üle hiljem. Siitpeale probleemid täpse kuupäeva esitamisel, õieti kuupäevade erinevus eri riikide dokumentidel. K.L.))

***

Nr. 19.

1753.a. 16. Juunil Moskvas sõlmitud Ottomani Portat puudutav salajane artikkel.

((F.Martensi kommentaar.))

Austria ja Venemaa vahelisi väljakujunenud liitlaslikke suhteid ähvardanuks 1752.a. üpris tõsine oht, millise õnnestus kõrvaldada vaid peale üpris raskeid diplomaatilisi läbirääkimisi. 1749.a. lõpus tehti ettekirjutus Venemaa saadikule Viinis, krahv Mihail Bestuzev-Rjuminile, et ta pöörduks Viini valitsuse poole esildisega neist religioossetest tagakiusamistest ning ahistamistest, milliste läbi kannatasid Kroaatia, Transilvaania ja teiste Austria-Ungari kuningriigi kohtade õigeusklikud. Saadik esitas

palju fakte, millised tõestasid seda, et õigeusklikud Slaavlased ka tegelikult sunnitud astuma Rooma kirikuga liitu. Oma raportis, mis esitatud 22. Mail 1751.a. M.P. krahv Bestuzev-Rjumin tõestab, et Serblased kes elavad Austria territooriumil, kannatavad igasuguse ungarlaste poolse tagakiusamise all, „kes said enam ja õukonnas enim kõigist teistest alamatest mõju“ (Соловьевъ. История, т. XXIII, стр. 153). Selle tõttu Serblased ja teised Slaavlased otsustasid lõpuks Austriast Venemaale välja rännata ning Venemaa teenistusse astuda.

Keisrinna Jelizaveta Petrovna ((Elisabeth Petrowna, Елисавета Петровна s.1709-1762, troonil 1741-1761)) nõustus hea meelega Serblaste vastuvõtmisega, neid maaga varustama ja osutas neile oma igakülgset toetust. Tema käsul, Lõuna Venemaal, Dnepri suudme lähedal, asutati koloonia „Uus Serbia“((«Новая Сербия»)), millisesse pidid asuma elama kõik Serbia väljarändajad. Olles Austriaga kõige sõbralikemates suhetes, Katariina I oli kindel, et Viini valitsus ei hakka mitte kuidagi serblaste väljarändamist, kuna sel teel võinuks olla samuti rahuldavalt lahendatud ka religioosse tagakiusamise asi. Kuid tegelikult kukkus kõik teisiti välja. Alguses Marie Therese lubas kõigil serblastel välja rännata, kuid 1752.a. ta mitte ainult ei lubanud slaavlastele passe välja anda, vaid hakkas isegi välja rännata või Venemaa teenistusse astuda soovivaid isikuid jälitama. Sellest veel ei piisanud, Austria saadik Peterburis parun Pretlack süüdistas isegi Venemaa saadikut Viinis serblaste väljarändamisele õhutamises ja nõudis, et selline tema tegevus ära keelataks. Vastuseks Viini õukonna sarnastele nõudmistele, anti Austria saadikule Peterburis 21. Septembril 1752.a. pro memoria ((ld. meelepidamiseks)), millises tõestati kuivõrd ebasõbralikult tema valitsus selles asjas käitus ja seejärel nõuti energiliselt serblaste Venemaale väljarändamise keelu tühistamist. Vaid peale seda kui Venemaa saadikuks Viinis määrati krahv Kaiserling, see vaidlus siluti: Serbia ohvitserid lubati Venemaale, kuid läbirääkimised selles küsimuses jätkusid veel 1754.a.

Siiski, vaatamata sellele „arusaamatusele“, mõlemad riigid tegutsesid nende huvide solidaarsusest alaliselt koos. Sõlminud 1746.a. liidutraktaadi peamiselt Preisimaa vastu, sidus kokkuleppivaid pooli samuti artikkel, milline kohustas neid ühinema Türgi vastu, kui see neist kedagi ründas.

Kartes Porta juures asuva Prantsusmaa saadiku kahjulikku mõju ja esimese Poola asjadesse sekkumise kavatsusi, Viini õukond otsustas uuesti kinnitada oma Ottomani Impeeriumi vastast liitu Venemaaga. 10. Märtsil 1753.a. Esitas Austria saadik viitsekantsler krahv Vorontsovile ((Worontsov, Воронцов)) pro memoria, millises tehti uue Porta vastase artikli koostamise ettepanek. Seejuures parun Pertlack edastas isegi loetelu 1747.a. Austria ja Porta vahel sõlmitud traktaadist, et kinnitada 1739.a. Belgradi traktaati. Keisrinna Jelizaveta Petrovna suvatses vastu võtta Austria väga salajase artikli kava ja 16. Juunil 1753.a. see allkirjastati täievoliliste ministrite poolt.

(Vasakus v. Sk. k. tekst.)

S-Peterburis 2. Juulil 1746.a. Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Keiserliku ja Ungar-Böömimaa Kuningliku Majesteedi vahel peamise kaitseliidu traktaadi uuendamise juhul on otsustatud igaks juhuks, varuks, sõnastada väga salajane artikkel, milline puudutab Ottomani Portat, aga kõrgelt austatud õndsalt lahkunud Tema Rooma-Keiserliku, Kuningliku Katoliikliku Majesteedi mälestuseks, Ottomani Portaga

Belgradi lähedal 1739.a. 18. Septembril sõlmitud rahu kestab ainult 27 aastat, järelikult see väga salajane artikkel seepärast ka siis sai korraldada, millise järel mainitud rahu 1747.a. 25 Mail sai muudetud igaveseks rahuks. Ja nii nagu mõlemate Keisririikide üldine huvi nõuab, et see ilma mingeid laitmisi tegemata on saanud juba mõlematel lepingupooltel kohustuseks, aga eriti tema Portale selle rahu sõlmimise ajal selgitatud mõlemate riikide vahelise liidu rikkumatust, millised siis temaga Ottomani Portuga rahu sõlmisid, praegu uuendab, siis Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet enda ja oma pärijate ning järglaste eest, Tema Rooma Keiserlik ja Ungari-Böömimaa Kuninglik Majesteet, Tema pärijate ja järglaste eest, samuti vastupidiselt vastastikuselt ja Tema Rooma Keiserliku ja Ungari-Böömimaa Kuningliku Majesteedi enda, oma pärijate ja järglaste eest, Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedile, Tema pärijatele ja järeltulijatele, mõlematelt pooltelt lubavad igavesti ja kohustuvad, et kui Ottomani Porta, kas siis Venemaa Keisririigiga või siis lahkunud Tema Rooma Keiserliku ja Katoliku Kuningliku Majesteedi, esmalt ainult 27. aastaks, pärast seda aga igaveseks ajaks tehtud rahutraktaat, millisel ülimal teksti alusel seda ka ei rikuta ja mainitud Ottomani Porta ka mingil põhjusel, või Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet ja Tema pärijate ja järglaste Tema Euroopas valitsemise all olemasolevate provintside või siis Tema Rooma Keiserlik ja Ungari-Böömimaa Kuninglik Majesteet, Tema pärijaid ja järeltulijaid, millistele ka Tema pärandatavatele maadele kallaletung teostatakse; siis mõlematel sellistel juhtudel neist mitterünnatud Kõrgetest lepingupooltest soovib ja teeb, tema Ottomani Portale koheselt mitte ainult sõja kuulutuse, vaid ka otse teostab Porta maadele kõikvõimaliku jõuga diversiooni.

See salajane artikkel, milline praegu esitatud põhjusel uuendatakse, võtab samasuguse jõu ja mõju, nii nagu see on juba peamise kaitseliidu traktaadi kehtestamisel ja mainitud traktaati sõna-sõnalt kantud oli. Selle taaskehtestatu ratifitseerimine, aga seejuures omavad mõlemate Kõrgete lepingupoolte poolt mõningal kujul muudetud salajane artikkel, kahe kuu jooksul, või veel kiiremini, kui võimalik, siin Moskvast tava järgi vahetatud saavad.

Selle kinnituseks see väga salajane artikkel kahes ühesuguse sisuga eksemplarid oma volinike kaudu mõlematelt pooltelt aga nimelt: Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet kõrgelt- ja üllas härra krahv Aleksei Bestuzev-Rjmin, Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi Kantsler, Tegelik Salanõunik, Senaator ja mõlemate Vene-Keiserlike, Püha Andrei ja Püha Aleksander Nevski ning Valge Kotka ordenite kavaler, samuti kõrge- ja üllas härra, krahv Mihail Vorontsov, Tema koos Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi Viitse-kantsler, Tegeliku Salanõuniku, leib-kompanii porutsik ((ihu-kompanii leitnant)), Tegeliku Kammerhärri ja mõlemate Venemaa Keiserlike, Püha Andrei Esmanimetatatu ((Андрея Первозванного)) ja Püha Aleksandri Nevski jne. ordenite kavaler. Aga Tema Rooma-Keiserliku Kuninglik Majesteet kõrge ja õilisa härra Ioanna Franzi, valgustatud Rooma Keisririigi parun Pretlack, härra vaba Gersafti Frankis Krumpahi, Tema Keiserliku ja Kuningliku Majesteedi Tegeliku Salanõuniku, Kammerhärri, Ost-Ende kuberner, Kindral-feldmarsal leitnant, kürasiiri polgu leitnant, samuti pühitsetud Rooma Keisririigi kindral-feldmarssali-leitnandi ja mõlemate Nende Rooma-Tseesarliku ja Kuninglike Majesteetide Vene Keiserliku õukonna juures asuva erakorralise ja täievolilisele saadiku jne. nende volituste jõul, neid omakäeliselt allkirjastanud ja kinnitatud lisatud pitsatitega ning üks-teisega vahetatud.

See juhtus 16. Juunil 1753.a. Moskvast.

(L.S.) Franz Freyh. Von Pretlack. Францъ Баронъ фонъ Претлакъ. (м.п.).
(L.S.) G.A. Bestoucheff. Графъ А. Бестужевъ-Рюминъ (м.п.).
(L.S.) C. M. Woronzow. Графъ М. Воронцовъ (м.п.).

RATIFIEE PAR L'IMPERATRICE MARIE THERESE LE 24 JUILLET 1753. Ратификованъ Императрицею Елисаветою
Петровню 15-го Августа 1753 г.

((Ülalpool v.k. teksti erinevus sk. k tekstiga tekitas arusaamatusi. K.L.))

***

Nr. 20.

1756.a. 31. Detsembri Vene Õukonna Versailles'is 1. Mail, käesoleval aastal Viini ja Prantsuse õukondade vahelise kaitsetraktaadiga liitumise Akt. (II.C.3. № 10680).

(F. Martensi kommentaar.)

Seni kuni kestsid Viini ja Peterburi õukondade vahelised läbirääkimised Serbia küsimuses, Euroopa poliitiline horisont tumenes, tänu riikide poolt järgitavate huvide suurele vastandlikkusele, ja sõja puhkemist Euroopas üha enam ei eitatud. Sel ajal muutus sisuliselt, Uthechti 1713.a. traktaatidele rajatud Euroopa poliitiline süsteem; riikide liidud, millised eksisteerisid mitmete põlvkondade jooksul, katkesid, seejuures nii vaen ja vihkamine, mis eraldasid sajandite kestel konkreetseid riike, loovutasid koha kõige tihedamatele liitlaslikele suhetele.

See pööre oli vahetult esile kutsutud Austria suhetega Preisimaasse. Marie Therese, allkirjastanud Breslau traktaadi, ei loobunud Sileesia tagasi saamise ning Fridrich II vastu teiste riikide ässitamise mõttest. Sellel eesmärgil ta ohverdas sajandite päritud Habsbourgide poliitika, püüdes läheneda Prantsusmaale ja peale üpris kauakestvaid läbirääkimisi õnnestus tal sõlmida 1. Mail 1756.a. Louis XV-ga liidu-traktaat.

Samal ajal muutusid Austria ja tema vana liitlase Inglismaa vahelised suhted üha pingelisemaks ja Inglise kuningas Georg II tunnistas hädavajalikuks astuda liitu Fridrich II. 16. Jaanuaris 1756.a. sõlmiti Inglismaa ja Preisimaa vahel Westminsteri traktaat. On huvitav, et 18. Septembril 1755.a. allkirjastati Peterburis liidu-konventsioon, millise alusel Georg II kohustus maksta Venemaale välja märkimisväärsed subsiidiumid vägede eest, millised hakkavad tegutsema igasuguse riigi vastu, mis ründavad Inglise kuninga valdusi. (vt. Schäfer. Geschichte des siebenjährigen Krieges, Bd. I. S. 45 u. flg.).

Mis aga puudutab Venemaad, siis ta jäi ustavaks liidule, mis sõlmitud Austriaga 1746.a. Kuid kõik need rahvusvahelised tehingud ja tegevus, milline valitses diplomaatia maailmas, ennustasid lähenevat lahendust. Saabus 1756.a. ja 19. Veebruaril Austria saadik Peterburis, Esterhazy, teatas krahv Bestuzev-Rjuminile ootamatu sõnumi Preisi-Inglise traktaadi sõlmimisest. 22. Märtsil ilmus hr. Esterhazy uuesti kantsleri juurde ja

palus privaatset audientsi Keisrinna juurde, et edastada oma valitsuse salajasi ettepanekuid. Seetõttu ta oli lubatud 25. Märtsil suure ajaloolise tähtsuse omandanud audientsile. Kõige enim esitas saadik Keisrinnale Marie Therese, omakäeliselt kirjutatud kohustuse, hoida täielikus saladuses toimuvad läbirääkimised. Samasuguse kirjaliku kohustuse palus ta ka Jelizaveta Petrovnalt. Vaid peale seda saadik teatas, et Austria ja Prantsusmaa vahel sõlmitakse liidutraktaat, tingimusel, et sellega liitub Venemaa ja seejärel ta küsis, kas Keisrinna on valmis koheselt Preisimaa kuningat ründama, teatades seejuures, et Maria Theresel on valmisolekus 80 t. sõjavägi. Keisrinna käskis kantsleril ja viitse-kantsleril pidada neid erakordselt olulisi läbirääkimisi.

30.Märtsi konverentsil esitati saadikule Keisrinna omakäeliselt kirjutatud lsaladuse hoidmise lubadus*.

*See lubadus oli järgmise sisuga: „Mina luban sellega minu Keiserliku sõnaga, et Tema Majesteet Rooma Keisrinna-Kuninganna soovil hoida suurimas saladuses ning igavesti vaikida sellest olulisest asjast, millist Tema Saadik krahv Esterhazy minule ja minu kantslerile ja viitse-kantslerile avab ja see, mis minu poolt vastuseks teatatud saab. S-Peterburg, 30. Märts 1756.a.

Jelizaveta. ((Elisabeth,
Елисаветъ))

Seejärel krahv Esterhazy edastas oma õukonna 13. Märtsi reskripti ((kirjalik vastus)), millises nõuti, et liitlas-riikide vahel oleks koheselt koostatud Preisimaa vastaste ühiste sõjaliste ettevõtmiste plaan. Sellele vastuseks teatas kantsler Austria saadikule mõlemate õukondade vahelise rünnaku-liidu eel-tingimused ja Keisrinna nõusolekust astuda liitu Franko-Austria traktaadi alusel. Sellest hetkest peale toimusid Austria saadiku ja Vene ministrite vahel tihedad suhtlemised, aga 25. Mail esitas krahv Esterhazy traktaadist koopia, milline oli just äsja Prantsusmaaga sõlmitud ja viimase ülesandel, kutsus Keisrinnat sellega liituma. Siiski, tuleb märkida, et mitte kõik Versailles traktaadi salajased artiklid ei olnud Peterburi õukonnale edastatud. See kutse oli korratud 25. Septembril Austria saadiku kaudu ja Peterburi saabunud Prantsusmaa asjuri, Douglasi poolt. Kuid vaid 31. Detsembril sai Venemaa Versailles traktaadiga liitumise akt toimunud faktiks.

*

((Vasakul pr. k. tekst))

((Au nom de la Tres Sainte et indivisible Trinite.))

Püha ja Lahutamatu Kolmainsuse nimel.

Ja kui Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Majesteedi Rooma Keisrinna, Ungari-Böömimaa Kuninganna ning Tema Majesteedi Prantsusmaa Kuninga poolt on sõbralikult teada antud, et Nende ühisel soovil ja vaikuse tagamise eest hoolitsemiseks Euroopas, Nad võtsid sobivaimad meetmed, et nii-palju kui neist sõltub, aidata kaasa üldisele vaikusele ning takistada seda, et tegelikkuses ei leviks edasi sõja leek, milline on Prantsusmaa ja Inglismaa vahel üles tõusnud, nende Ameerikas asuvate

valduste pärast, tüli klaarimine juba puhkes; ja et sellises kasulikus ja üldises vaikust soodustavas kavatsuses, Nende Majesteetide vahel konventsiooni või siis neutraalsuse akt, juba mainitud Ameerika tüli puhul ja peale selle sõpruse traktaat, ühinemise ja lihtsalt kaitseotstarbeliseks ning ei oleks mitte mingi teise Riigi taunitav, mis tehtud 1. Mail 1756.a. Versailles ja sellest on teatatud Tema Keiserlikule Ülevenemaalisele Majesteedile mõlemate kõrgete mainitud Majesteetide õukonna juures asuvate Ministrite kaudu, kes Nende Majesteetide nimel ja käsu alusel teostasid seejuures formaalse üleskutse, justkui Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet suvatseks, nagu peamine kokkuleppiv pool, liituda mainitud Nende sõpruse ja ühinemise traktaadiga ja selle juures asuvate eraldi artiklitega, millised sõna-sõnalt ütlevad:

Püha ja Lahutamatu Kolmainsuse nimel.
Isa, Poja ja Püha Vaimu nimel, Aamen.

Saagu kõigile teatavaks, keda see puudutab, või mingil kujul kuuluda saab:

Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Tema Kristlikuim Majesteet, sõlmis allkirjastatud, sellest päevast Nende mõlemapoolsete Ministrite kaudu konventsiooni või neutraalsuse akti, sellel kavatsusel, et takistada seda, et sõja leek, milline Prantsusmaa ja Inglismaa vahel tõusnud nende mõlemite Ameerikas asuvate valduste piiride pärast, et see tüli ei lahvataks, ega leviks kaugemale, ega segaks vaikust ja head kooskõla, mainitud Nende õnnelikult viibivate Majesteetide vahel, Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Tema Kristlikeim Majesteet, pidades silmas niivõrd kasulikku eesmärki ja soovides hetkest enamat ja kinnitada igaveseks ajaks siira sõpruse ja täiuslikuima koosmeele sidemeid, otsustasid suvatseada mainitud neutraliteedile liita ka sõpruse ning lihtsa kaitse-liidu traktaadiga, milline ei tekita mingi teise riigi halvaks panu, ainsal eesmärgil, et sellega veelgi kindlamalt hoida Kuningriikide ja Nende valduste piirkondade vahelist rahu ja kuipalju võib neist sõltuda, üldise vaikuse säilimist soodustada.

Mille nimel Tema Majesteet Keisrinna Ungar-Böömimaa Kuninganna nimetas ja volitas Säravaima ja Kõrgeaulise härra Püha Rooma Keisririigi krahv Georg Starhembergi ((Геоργия Старемберга)), Keiserliku Kõrgema Õukonnanõukogu Tegelik Nõuniku, Nende Keiserlike Majesteetide Kammerhärra ja Nende Täievolilise Ministri Tema Kristliku Majesteedi juures; ja Tema Kristlik Majesteet määras ning volitas samamoodi Säravaimad ja Kõrgeaulisemad Härrad Antoine Louis Bouille ((Антония Людвиг Рулье)), Jouy ja Foutain Guerini krahv, Nõunik kõigi Tema Majesteedi Nõukogudes, Minister ja Tema käskude ning tulude Riigisekretär, Tema ordenite Komandör ja Suur Laekur, ja Francois Joachim de Pierre de Bernis ((Франца Иоакима Дениебра Берниса)), Lyoni krahv, Kuningliku Püha Arnould de Metzi Abbtõukonna ülem-abbt, üheks neljakümnest Prantsuse Akadeemia liikmeks ((?)) ja Tema Majesteedi Erakorralisest Saadikust Tema Katoliikliku Majesteedi juures, kes, üksteisega ettenähtud vormis volikirju vahetades, millistele on lisatud käesoleva traktaadi sõlmimise koopiad ja peale omavahelist nõupidamist jõudsid üksmeelele järgmistes artiklites:

Artikkel 1.

Ja saagu tõeline ning alaline sõprus, Tema Majesteedi Keisrinna ja Ungari-

Böömimaa Kuninganna ja Tema Kristliku Majesteedi, Nende pärijate ja järeltulijate, Kuningriikide, piirkondade, provintside, maade, alamate ja vasallide vahelises ühenduses, ilma igasuguse erandita. Kõrged lepingupooled pühendavad seepärast sellele äärmist püüdu, et hoida Nende, Nende mainitud piirkondade ja alamate vahel, vastastikuse sõpruse ja kooskõla, lubamata, et ühelt või teiselt poolelt tekiks, mingilgi põhjusel, või mingil põhjendusel, milline see ka ei oleks, mingit vaenulikkust, hoidudes kõigest sellest, mis edaspidi nende vahel õnnelikult kehtestatud ühendust ja head üksmeelt kõigutada võiksid, kõike üheskoos, Nende ettehooldust kasutades, et saavutada igal juhul sellest kasu, au ja vastastikust advantage't ((avantage pr. k. eelis, kasu, soodus olukord)).

Artikkel 2.

Westfaali 1648.a. Traktaat ja kõik rahu- ja sõbralikkuse traktaadid, millised pärast seda on sõlmitud ka Nende mainitud Majesteetide vahel, aga eriti konventsioone või neutraliteediakte, mis selleks päevaks on allkirjastatud, kaasnevad selle traktaadiga parimal kujul ja nõnda, just kui nad on siin sõna-sõnalt kirja pandud, taaskehtestatakse ja kinnitatakse.

Artikkel 3.

Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna lubab ja kohustub garanteerima ja kaitsta kõiki piirkondi, provintse ja maid, millistega Tema Kristlik Majesteet Euroopas ka tegelikult valdab, nii enda, kui ka oma pärijate ja järeltulijate eest, eranditult, alaliseks igasuguse Riigi, milline see ka ei oleks, kallaletungi vastu, ainiti välistaks ainsa juhtumina praeguse Prantsusmaa ja Inglismaa vahelise sõja, sarnaselt tänasel päeval allkirjastatud konventsiooni või neutraliteediaktiga.

Artikkel 4.

Tema Kristlik Majesteet kohustub Tema Majesteedile Keisrinnale Kuningannale, Tema pärijatele ja järeltulijatele, Tema õukonnas asutatud, pragmaatilise ((asjakäigusse puutuva)) sanktsiooni korras, garanteerima ja kaitsta igavesti, erandeid tegemata, mingigi Riigi kallaletungi eest, kõiki Kuningriike, piirkondi, provintse ja maid, milliseid Ta tegelikult Euroopas valdab.

Artikkel 5.

Kogu vastastikuse garantii jõuga, hakkavad mõlemad kõrged lepingupooled töötama välja selliseid meetmeid, milliseid Neile rahulikkuse pidamiseks parimad näivad ja mida kasutatakse juhtumil, mil neist ühe või teise poole piirkondi ähvardatakse või rünnatakse, oma kõige tegelikumas heas vastutulelikkuses ((ofitsioosne)), et seda takistada.

Artikkel 6.

Kuid kui need head vastutulelikkused, millist Nad teine-teisele lubavad, soovitud edu ei taganud: siis mainitud Tema Majesteetid kohustuvad nüüdsest vastastikust abi andma, milline koosneb 24,000 inimesest koosnevas korpuses, juhtumil, kui neist üks või teine pool, kelle poolt või millisel ettekäändel seda ka ei tehta, rünnatud sai, välistades ainult praeguse Prantsusmaa ja Inglismaa vahelise, Ameerika juhtumil, sõja, nii nagu seda käesoleva traktaadi 3. artiklis mainiti.

Artikkel 7.

Need abiväed hakkavad koosnema 18,000 inimesest jalaväes, 6,000 inimesest ratsaväes ja nad asuvad rännakule kuue nädala või siis äärmisel juhul kahe kuu pärast, peale selleks ühe või teise Kõrge lepingupoole, millist rünnati või ähvardati rünnata tema valdusi, nõudmise esitamist, seda sõjaväekorpust hakkab ülal pidama ja varustama see mõlematest Kõrgetest lepingupooltest, milline, konkreetsel juhtumil hakkab abikorpust saatma; aga see pool, kes hakkab seda vastu võtma, varustab mainitud korpuse talvekorteritega; ainiti sellelt poolelt, kes nõudmise esitab, saab vabaduse, tegeliku väeosa asemel rahalise ekvivalendi nõuda, milline makstakse iga kuu sularahas ja seda arvutatakse täisarvu eest, nõudmata ühelt teise poole poolt, millisel ettekäändel seda ka ei tehtaks, mitte rohkem kui 8,000 Keiserlikku kuldenit raha iga tuhande inimese kohta jalaväes ja 24,000 kuldenit iga inimese kohta ratsaväes.

Artikkel 8.

Tema Keiserlik Majesteet Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Tema Kristlik Majesteet, võimaldavad endale õiguse kutsuda üldse teisi Riike selles ainsas kaitse traktaadis osalema.

Artikkel 9.

See traktaat ratifitseeritakse Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Tema Kristliku Majesteedi poolt; samuti vahetatakse ratifitseerimiskirjad kuue nädala jooksul, lugedes allkirjastamise päevast, või siis kiiremini, kui seda teha saab.

Selle kinnituseks, meie allkirjutanud Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Tema Kristliku Majesteedi Täievolilised Ministrid, allkirjastasid selle traktaadi jne.

See juhtus 1. Mail 1756.a. Versailles.

(L.S.) G.C. de Starhemberg.

(L.S.) A.L. Rouille.

(L.S.) F. J. De Pierre de Bernis.

(м.п.) Г. ф. Старембергъ.

(м.п.) А.Л. Рулье.

(м.п.) Ф. И. де Бернисъ.

1.Eraldi artikkel.

Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Tema Kristliku Majesteedi vahel lepiti kokku, et kord, millises tänasel päeval allkirjastatud kaitse-traktaadi kolmas ja neljas artikkel, asusid, või siis esitatakse mainitud traktaadi erinevates eksemplarides, Nende Majesteetide poolt mingit tagajärge või hukkamõistu, tunnustatud, otsustatu ja märgatu kohta alternatiivina ei kannu; see-sama on otsutatud korra kohta, millises mõlemad eraldi artiklid asusid või asetatakse. See eraldi artikkel hakkab omama samasugust jõudu, nagu oleks see sõna-sõnalt kantud, täna allkirjastatud kaitse-traktaati enesesse.

Selle kinnituseks meie allkirjastanud Täievolilised Ministrid j.n.e.
See juhtus 1. Mail 1756.a. Versailles.

(L.S.) G.C. de Starhemberg.	(м.п.) Г. ф. Старембергъ.
(L.S.) A.L. Rouille.	(м.п.) А.Л. Рулье.
(L.S.) F. J. De Pierre de Bernis.	(м.п.) Ф. И. де Бернисъ.

2.Eraldi artikkel.

Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Tema Kristliku Majesteedi vahel on otsustatud, et prantsuse keel, millist kasutati neutraliteedi akti ja kaitsetraktaadi koostamisel, mis on tänasel päeval allkirjastatud, või võib olla kasutatud teiste Riikide mainitud aktiga liitumise aktide puhul, ei saa tulevikus olla näiteks, millisest lepingupoolte poolt mingi tagajärg või hukkamõist võinuks tekkida ja et lepatakse tulevikuks kokku selles, et märgata võis ja märgata saab nende Riikide poolses põhjendustes, millised on harjunud ja võivad välja anda ning vastu võtta selliseid teises keeles traktaate ja akte, peale prantsuskeelsete.

See eraldi artikkel hakkab omama samasugust jõudu, nagu see oleks sõna-sõnalt kantud täna allkirjastatud traktaati.

Selle kinnituseks jne.
See juhtus 1. Mail 1756.a. Versailles.

(L.S.) A.L. Rouille.	(м.п.) А.Л. Рулье.
(L.S.) G.C. de Starhemberg.	(м.п.) Г. ф. Старембергъ.
(L.S.) F. J. De Pierre de Bernis.	(м.п.) Ф. И. де Бернисъ.

Seetõttu Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, vastates nõnda kasulikule, ülalpool mainitud Riikide poolsele kutsele üldise ja nõnda sõbraliku vaikuse, kavatsuse siduvaks kinnitamiseks ja et anda neile vastastikuseid katseid, aga ka oma erilisest austusest, ja ka nende Riikidega oma siira sõpruse pidamise kalduvusest, suvatses astuda

liitu ülalpool täheldatud nende Majesteetide Keisrinna Kuninganna ja Prantsuse Kuninga vahel sõlmitud traktaadiga; ja selleks Nende Ülalpoolmainitud Majesteetid varustasid oma volitustega, aga nimelt: Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna, oma Kantsleri, Tegelik Salanõuniku, Senaatori Püha Andrei Esmakutsutu, Valge Kotka ja Püha Aleksander Nevski Ordeni kavaler, krahv Aleksei Bestuzev-Rjumin ja oma Viitse-Kantsleri, Tegelik Salanõuniku, Ihu-kompanii leitnant, Tegelik kammerhärra ja Püha Andrei Esmakutsutu, Valge ja Musta Kotka, Püha Aleksandri Hevski, ja Püha Anna ordeni kavaler, krahv Mihail Vorontsov; Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, oma Kammerhärra, Tegelik Salanõuniku, Ungari Krooni Hoidja, Püha Andrei Esmakutsutu ja Püha Aleksander Nevski ordenite kavaler; ja oma Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi Erakorralise ning Täievolilise Saadiku Nicolas Esterhasi de Galantha, Forckensteini pärandi valdaja, Pühitsetud Rooma Keisririigi krahv; aga Tema Kristliku Majesteedi poolt oma Täievolilise Ministri Alexandre Pierre Mackenzie, Kildini, Chevalieri, Douglasi parun, kes, nende mainitud täievolilisusega ja kandes ühise otsuteks, millisel viisil ja millisel alusel Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet ülalpool esitatud traktaadiga liituda suvatses, omavahel nõustudes, et Tema Ülevenemaaline Majesteet selle aktiga tegelikult ja parimal kujul, liitub selle traktaadiga ja ta kahe eraldi artikliga ja kohustub omaltpoolt kõiges selle traktaadi artikleid õieti ja täpselt täitma, kaasaarvatud selles mainitud Vestfaali rahu ja peale seda kõiki teisi Nende Majesteetide Keisrinna Kuninganna ja Kristliku Kuninga tehtud teised rahu- ja sõprusetraktaadid, millistes Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet mingit osalust ei oma; vastupidiselt sellele ülalpoolmainitud Nende Majesteet Keisrinna Kuninganna ja Prantsuse Kuningas, samuti Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, justkui nende ühiseks kaasosanikuks ja liitlaseks, liitumisel, selle akti kaudu formaalselt võtavad ja kohustuvad omaltpoolt kõiges ülalpooltäheldatud käesoleva aasta 1. Mai traktaadis sisalduvaid artikleid õieti ja täpselt täita. Kuid kõige selle juures Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi liitumine ja ühinemine, eriti ja nimelt selgitatakse, et Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet vabastab Tema Majesteedi Prantsusmaa Kuninga ülalpool traktaadiga määratud Tema valduste ja maade, mis langevad vahetevahel Ottomani Porta või Pärsia rünnaku alla, kaitsest ja abi osutamisest, aga samuti vastastikusest Tema Majesteet Kristlikuim Kuningas ei hakka Tema Keiserlikult Ülevenemaalisel Majesteedil nõudma kaitset ja abi oma Euroopas asuvate valdustele ning maadele juhtumil, kui need kunagi, mitte praeguse Inglismaaga peetava sõja, (milline ka ilma selletagi on ülalpool esitatud traktaadis välistatud), vaid ka selle peale selle lõpetamist Inglismaa Krooni eest või kui mingid Itaalias asuva Riigid või piirkonnad rünnatud olid.

See liitumise akt ratifitseeritakse kõigi kolme poole poolt kahe kuu kestel, või varem, kui see on võimalik, ning ratifitseerimiskirjad vahetatakse allakirjutanud Ministrite poolt Sankt-Peterburis.

Selle kinnituseks meie, allakirjutanud Ministrid: Tema Keisrinna Ülevenemaalise Majesteedi, Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, Tema Kristlikuima Majesteedi jne.

See juhtus S-Peterburis 1. Detsembril 1757.a.

(L.S.)Alexy Comte de Bestoucheff-Rumin. (м. п.)Алексей Гр. Бестужевъ-Рюминъ.

(L.S.) Michel Comte de Woronzoff.
(L.S.) Nicolas Comte d'Esterhazy.
(L.S.) A.P. Mackenzie, Chev. Douglass.

(м.п.) Михаилъ Гр. Воронцовъ.
(м.п.) Николай Гр. Эстергазий.
(м.п.) А. П. Макензий, Кавалеръ

Дугласъ.

RATIFIE PAR L'IMPERATRICE MARIE THERESE LE 22 MARS 1757. Ратификован Императрицею Елизаветою
Петровною 15 (24-го) Марта 1757 года.

***

Nr. 21.

1757. a. 22. Jaanuar. S-Peterburis Vene ja Viini õukondade vahel 1746. a. sõlmitud kaitse-liidu uuendamise konventsioon. (П.С.З. № 10687).

((F. Martensi kommentaar.))

Essseisev sõda Preisimaaga sundis Austriat ja Venemaad uuesti neid ühendavat liitu kinnitama ning oma ühiste sõjaliste operatsioonide plaani tegema. 1756. a. Fridrich II ootamatu kallaletung Saksooniale, keiserlike õukondade liitlasele, sundis uue liidu-konventsiooni sõlmimiseks kiirustama. 1756. a. novembril teatas krahv Esterhazy Peterburi õukonnale, et tema valitsuse poolt on temale antud volitused uue liidu-konventsiooni sõlmimiseks, millise aluseks peaks olema 1746. a. traktaadi neljas salajane artikkel. Peale selle, peab olema konventsiooni võetud kohustus, et mitte ükski liitlasriik ei paneks maha relvi enne, kui Sileesia ja Glazi krahvkond on Preisimaa kuiningalt ära võetud. Lõpuks, Rootsi ja Taani peavad samuti olema kutsutud uues liidu-konventsioonis osalema.

Tõesti, neil alustel toimuski 1757. a. Jaanuaris uue konventsiooni sõlmimine, millisel oli otsustav mõju algavale Seitsmeaastasele sõjale.

*

Pühima Kolmainsuse nimel.

Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna ja Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, uuendades traktaadiga sõprust ja kaitset, mis sõlmitud omavahel Sankt-Peterburis 22. Mail 1746. a., Keisririikide vahel olemasolevad kohustused ei pidanud silmas midagi muud, kui seda et tagada vastastikuselt oma piirkondadele piisava julgeoleku vaenlase kallaletungide vastu, soodustada seeläbi üldise vaikuse pidamise ja hoida tagasi peamiselt Preisimaa Kuningat.

Mainitud Nende Majesteetid hellitasid End, et need, nõnda õrnad, kuid õiglased meetmed soovitavat mõju avaldaksid.

Kuid Preisimaa Kuningas, teostades neljandat korda Austria õukonna

piirkondadele kallaletungi, vastupidiselt usule ja pidulikele traktaatidele ning süütas selle kaudu kõige ebaõiglaseima sõjatule, Nende Majesteetid mitte ainult ei näe kurvastuseks, et toimunu ei vastanud Nende ootustele, vaid ka tunnevad sel ajal vajadust kasutada tugevaimat viisi selle soovi saavutamiseks, millise põhjuseks oli Nende ülalpoolnimetatud kohustused.

Selleks, et kaitsta Euroopat, võib saada, eelkõige ettevõtmisi sarnaselt sellele, milliseid praegu teostas Preisimaa Kuningas ja millised eelnesid, samuti et ka kättemaksta kõigi ebaõigluste ja vägivalda eest, milliseid see Valitseja Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna piirkondades Saksoonias teostab ja kõikjal, kuhu tema isiklik kasuhimu pöörab ta relva, Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna, mitte ainult ei anna viivitamatult Tema Majesteedile Keisrinnale Ungari-Böömimaa Kuningannale kõik hästi toimivate Nende Majesteetide vaheliste traktaatidega sätestatud abi saatmise, vaid ka Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna ja Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, peale selle kavatses kasutada hulga märkimisväärsemaid jõude selle ühise vaenlase, rahvasteülese rahu häirija, vastu, ja ei pane relvi enne maha, ja kui nende asja õiglust kaitseva, Jumala abiga, ei saavutata, tagastada kogu Sileesiat ning Glazi krahvkonda Tema Majesteedi Keisrinna, Ungari-Böömimaa Kuninganna Riigile ja seada piisavad piirid sellise Valitseja jõule, millise ebaõiglasel kavatsused mitte mingeid piire ei tunne.

Sellise kavatsuse saavutamiseks, millisest endise ja praeguse Preisi Kuninga käitumisega saavad mitte niivõrd õiglane, kui kasulik ja millisest julgeolekust ja sõltumatuses ühtmoodi on huvitatud kõik Euroopa Valitsejad, Tema Keiserlikud Majesteetid, soovides võtta omavahel vajalikke meetmeid, Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna määras ja volitas Oma Kantsleri, Tegeliku Salanõuniku, Senatori ja Püha Andrei Esmanimetatu, Valge Kotka ja Püha Aleksandri Nevski ordeni kavaler, krahv Aleksei Bestoucheff-Rjumini, ja oma Viitse-kantsleri, Tegeliku Salanõuniku, Ihu-kompanii leitnant, Tegelik Kammerhärra ja Püha Andrei Esmanimetatu, Valge- ja Musta Kotka, Püha Aleksander Nevski ja Püha Anna ordenite kavaler, krahv Mihail Vorontsovi ((Michel Comte de Woronzow)). Aga Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, oma Kammerhärra, Tegeliku Salanõuniku, Ungari Krooni Hoidja, Püha Andrei Esmanimetatu ja Püha Aleksander Nevski ordenite kavaler ja oma Erakorralise ja Täievolilise Saadiku Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi õukonna juures, Nicolas Esterhazy de Galantha, Forckensteini pärinud valdaja, Rooma Pühima Keisririigi krahv, nõustuda ja võimalikult kiiresti luua omavahel ettepanud asja silmas pidades tegelikuimad ja viisakamad meetmed; ja mainitud Ministrid, vahetades omavahel volikirjad ja käsitledes tervikuna neile usaldatud olulist läbirääkimiste asja, leppisid kokku järgmistes artiklites:

Artikkel 1.

Nende Keiserlikud Majesteetid kinnitavad ülipidulikuimal ja kohustavaimal kujul, niisamuti ei tühistata selle konventsiooniga, enda, oma pärijate, järglaste Keisririigi ja piirkondade, Sankt-Peterburis 22. Mail 1746.a. sõlmitud traktaati, kogu selle mahus ja nimelt mainitud traktaadi neljas salajane eraldi artikkel, eeldades, nagu see oli tunnustatav selle konventsiooni alusena ja selle kui vastastikkuse täiuslikuima ja alaliseima sõpruse ning ühinemise üldise tagajärje.

Artikkel 2.

Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, olles tegelikult ebaõiglasel viisil Preisimaa Kuninga poolt rünnatud. Kohustub ja lubab kasutada selle Valitseja vastu, ülalpoolnimetaud kavatsustes, kogu sõja kestel mitte vähem, kui 80,000 inimesest koosnevaid Tema regulaarvägesid.

Artikkel 3.

Aga Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna kuhustub ja lubab samavõrd kasutada selle Valitseja vastu ja samuti samadel kavatsustel ning kogu selle aja kestel, mil sõda kestab, mitte vähem, kui 80,000 inimeselist regulaarväge, ja viieteistkümnest kuni kahekümne ristleja, fregati ja suurtükipaadi ja vähemalt nelikümmend galeeri.

Artikkel 4.

Mõlemad lepingupoole teatavad vastastikuliselt üksikasjalised ja täpsed teated nende armeede arvukuse kohta, milline on märgitud ja otsustatud teises ja kolmandas artiklis ja saavad nii ühelt kui teiselt poolelt kindraleid, kellele on antud õigus viibida sõjanõukogudes ja sõna saada; samuti nõustuvad mõlemad pooled omavahel kooskõlastada sõjaliste operatsioonide plaanid; kuid praegu kasutab Preisimaa Kuningas suurimat osa oma jõududest Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna armee vastu, siis Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna kohustub ja lubab käskida oma armeel või armeedel, mainitud Kuninga piirkonnas, liikuda nõnda kaugemale ja nõnda kiiresti, kui see osutub võimalikuks. Aga Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna kohustub sellisel juhtumil omalt poolt tema vastas oleva Preisimaa armee vastu siduvalt astuda, et selle kaudu aidata Vene armee operatsioone. Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet lubab toimida samasugusel viisil, Tema Majesteedi vastu olevate Preisimaa Kuninga vägede suhtes ja mõlemad kõrged lepingupoole kohustuvad selle eeskirja järgi, kogu selle sõja kestel, nii sellelt kui teiselt poolelt, täpselt järgida ja nüüdsest lepivad kokku selles, et see eeskiri saab kõigi operatsiooniplaanide aluseks, millises on kokku lepitud ja ja mis saab otsustatud.

Artikkel 5.

Nende Keiserlikud Majesteetid lubavad teineteisele pidulikeimal ja kohustuslikeimal viisil, et ei teeks relvarahu, ega rahu nende ühise vaenlasega Preisimaa Kuningaga, üks pool ilma teise poole koostegevuseta ja nõusolekuta, vaid ka kohustub sõda jätkama kooskõlas käesoleva traktaadi teise ja kolmandas artiklis sätestatud jõududega kuni selle ajani, kuni Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ei astu kogu Sileesia ja Glazi krahvkonna rahulikku valdamisse ja nende piirkondade tagastamine ei ole Tema Majesteedile piduliku rahutraktaadiga kindlustatud,

millise Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt, kooskõlas 22. Mai 1746.a. traktaadi ning käesoleva konventsiooniga garanteeritud saab ja sellega lubatakse hankida sellele garantii ka teistelt riikidelt.

Artikkel 6.

Ja kuna Euroopa rahu ei saa enne tugevalt kehtestatud, kui Preisimaa Kuningalt ei võeta selle rikkumise vahendeid, siis Nende Keiserlikud Majesteetid kasutavad selleks kogu oma jõudu ja püüdlusi, et teha inimsoole selline teene ja nõustuvad selles kõigi nende Riikidega, millistes nad samaväärseid kalduvusi leiavad.

Artikkel 7.

Ja nii nagu ei ole praegu võimalik otsustada ja määrata kõik need meetmed, millised selleks kasulikud ja vajalikud võivad olla, siis Nende Keiserlikud Majesteetid lubavad vastastikku ja kohustuvad toimida ja tegutseda kooskõlas kõigega, mis puutub ja puutuda võib sellesse konventsiooni ja selle sisu igasuguse täpsuse ja hoolikusega peamiselt täita ja täitma käskida, millises huviga ja sõprusega tihedalt ühendatud Riigid teineteist kohustavad.

Artikkel 8.

See konventsioon ratifitseeritakse Nende Keiserlike Majesteetide ja Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna poolt kahe kuu kestel, või ka varem, kui see saab juhtuda, aga seejuures juba võetud meetmed mitte ainult ei peatata, vaid koos mingi venitamiseta ja järeljätmatult püütakse neid selle konventsiooni tõttu täita.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus S-Peterburis 22. Jaanuaril 1757.a.

(L.S.)Alexy Comte de Bestoucheff-Rumin. (м. п.)Алексей Гр. Бестужевъ-Рюминъ.

(L.S.) Michel Comte de Woronzoff.

(м.п.) Михаилъ Гр. Воронцовъ.

(L.S.) Nicolas Comte d'Esterhazy.

(м.п.) Николай Гр. Эстергазий.

RATIFIE PAR L'IMPERATRICE MARIE THERESE LE 22 MARS 1757. Ратификован Императрицею -Королевою 22- го Марта 1757 года.

1. eraldi artikkel.

Mõlemad kõrged lepingupooled võtavad enesele, kooskõlas selle konventsiooniga, õiguse kutsuda teisi Riike osalema, aga eriti Tema Kristlikumat Majesteeti liituma, justkui lepingupool, kui ta seda soovib.

2. eraldi artikkel.

Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna nõuab Tema Majesteedi Rootsi Kuninga abi, justkui Vestfaali rahu garanti, vähegi kahtlemata, et see Valitseja ei täidaks õieti oma kohustusi, nii sellisena, kui Keisririigi Liige, vaid nii nagu Rootsi troonil on peale selle kõigi Valitsejatega selles ühine huvi, et Preisimaa Kuningas oleks tehtud võimetuks tulevikus rikkuma oma naabrite vaikust ja sõltumatust, Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna ja Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna teevad kõik-võimaliku, ja selle tulemusel on nõus vaeva nägema, et Rootsit kallutada, kas-või otse oma jõududega ja tegelikult aidata kaasa selle Valitseja jõuetuks tegemisele; seepärast mainitud Nende Keiserlikud Majesteetid kohustuvad nüüdsest vastastikku lubada ja tegelikult saata sellele kroonile, sellises soodsas juhtumil, tunnetavad ja osalusele, millist ta sõjas omab, vastavad kasud, millise alusel põhjendused ja Kopenhaageni Õukonna püüdlused asetatakse.

3. eraldi artikkel.

Kuigi Tema Majesteet Poola Kuningas, Saksoonia kuurvürst, vandemurdmise kaudu, millisega Preisimaa Kuningas vallutas Tema kuurvürstlikud piirkonnad, asub peaegu täiesti varatult ja ei saa oma kohustusi täita ja järelikult Preisimaa Kuninga nõrgendamise projekti kiirustada ja kaasaaitamises osaleda, mõlemad Keiserlikud Õukonnad teevad; siiski kõik selle, mis neist sõltuda saab, mitte ainult, selleks et see Valitseja taastada Oma Kuurvürstlikel maadel, vaid et ka saata temale ülalpidamiseks Preisi Kuningale vastavat satisfaktsiooni ((hüvitust)) nende ülekohtute ja väljaminekute eest, milliste läbi ta kannatas, seejuures kindlas lootuses, et Tema Poola Majesteet teeb omaltpoolt kõik selle, millist saab teha mõlemate Keiserlike Õukondade tugevate püüdluste edukaks teostamiseks.

4. eraldi artikkel.

Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna ja Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna poolt on otsustatud, et prantsuse keel, millist on kasutatud käesoleva konventsiooni, mis täna allkirjastatud, teksti koostamisel, ei saa tulevikus olla eeskujuks, millisest lepingupoolte vahel mingigi tagajärg või mingi teisitiarvamine tekkida võiks, ja et lepitakse kokku, edaspidi selles, mis oli tähele pandud ja märgatud ülalmainitud Riikide poolt, millised on harjunud ja võivad anda ning teha selliste aktide eksemplare mingis teises, peale prantsuse keele.

Need neli eraldi artiklit ratifitseeritakse lepingupoolte poolt üheaegselt konventsiooniga.

Selle kinnituseks me allkirjastasime selle jne.

See juhtus S-Peterburis 22. Jaanuaril 1757.a.

(L.S.)Alexy Comte de Bestoucheff-Rumin. Графъ А. Бестужевъ-Рюминъ.(м. п.)

(L.S.) Michel Comte de Woronzow.

Графъ М. Воронцовъ.(м. п.)

(L.S.) Nicolas Comte d'Esterhazy.

Николай Графъ Эстергазий.(м. п.)

Eraldi ja salajane artikkel.

Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna, suurendades üpris märkimisväärsel viisil seda abi, millist 22. Mai 1746.a. traktaadi neljanda eraldi ja salajase artikli järgi anda kohustus, samuti mainitud Tema Majesteet võttes enesele peale selle oma merd ja maadpidi liikuvate vägede ülalpidamise, samuti nagu kõik tema poolt ettevõetavate operatsioonide kulud; aga Tema Keisrinna Kuninganna lubades mainitud neljanda eraldi ja salajase artikli alusel maksta Tema Majesteedile Ülevenemaalisele Keisrinnale kaks miljonit kuldenit, kui asub Sileesia ja Glatzi krahvkonna valdamisse, Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna deklareerib, lubab ja kohustub maksma kõige selle eest igaastaselt ja nõnda kaua, kui praegune sõda kestab, miljon rubla Tema Majesteedile Ülevenemaalisele Keisrinnale järgmisel viisil, aga nimelt: viissadatuhat rubla koheselt peale selle konventsiooni ratifitseerimist, aga teise viiesajatuhande rublase osa kuus kuud hiljem, nõnda et selliselt otsustatud korraldusega Tema Majesteet Ülevenemaaline Majesteet hakkab saama mainitud viiesajatuhande rublalisi makseid kogu käesoleva sõja kestel iga kuue kuu pärast, ettemaksena.

Vastuseks sellele Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna vabastab Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna kahe miljoni maksmisest, milline oli otsustatud 4. eraldi salajases artiklis, nii nagu kõigist ülalpidamiskuludest, mis tehtud ja tehakse erinevatele vägede korpustele, nii nagu otsustati 1746.a. traktaadis ja selle mainitud neljandas eraldiartiklis, nõnda ka selles konventsioonis kokkulepitu allkirjastamise päevast suurendamisele ja ühe sõnaga igasugusest pretensioonist, millised need ka ei olnud.

See separaatne ja salajane artikkel ratifitseeritakse mõlemate kõrgete lepingupoolte poolt konventsiooniga ühel ja samal ajal.

Selle kinnituseks me allkirjastasime selle ja panime sellele meie vappidega pitsatid.

See juhtus S-Peterburis 22. Jaanuaril 1757.a.

(L.S.)Alexy Comte de Bestoucheff-Rumin. Графъ А. Бестужевъ-Рюминъ.(м. п.)

(L.S.) Michel Comte de Woronzow.

Графъ М. Воронцовъ.(м. п.)

(L.S.) Nicolas Comte d'Esterhazy.

Николай Графъ Эстергазий.(м. п.)

RATIFIE PAR L'IMPERATRICE MARIE THERESE LE 22 MARS 1757. Ратификован Императрицею -Королевою 22- го Марта 1757 года.

*

Nr. 22.

1757.a. 22. Märts. Keisrinna Marie Therese deklaratsioon Saksoonia kuurvürsti August III -le temale Preisimaa kuninga Fridrich II poolt tekitatud kahjude ning solvangute hüvitamisest.

((F. Martensi kommentaar).

Saksoonia vastu oli suunatud Fridrich II esimene löök ja tänu kallaleitungi ootamatusele ta tõsist vastupanu eest ei leidnud. Üpris varsti oli kogu Saksoonia Preisi kuninga kätes ja 16. Oktoobril 1756.a. oli Saksoonia kaheksateistkümmetuhandene armee sunnitud kapituleeruma. (Carlyle, Frederick the Great, t. IV p. 598). Kuurvürst ise päästis end Varssavisse põgenemisega.

*

Mõlemad keiserlikud õukonnad teadvustasid enesele, et on moraalselt ja juriidiliselt kohustatud astuma kuurvürsti eest välja ja hankima temale rahulduse. Selles mõttes väljendas eriti energiliselt end Keisrinna Jelizaveta Petrovna. Seejuures juba kolmandas eraldi artiklis, mis oli lisatud 22. Jaanuari konventsioonile, kohustusid Austria ja Venemaa aitama kuurvürstil talle kuuluvad valdused tagasi saada.

Lõpuks, selle kohustuse paremaks kinnitamiseks, Keisrinna Maria Therese, juba mainitud konventsiooni ratifitseerimise päeval allkirjastas spetsiaalse, seda küsimust puudutava deklaratsiooni.

Kuigi konventsiooni kolmanda separaatse artikliga, mis allkirjastatud 22. Jaanuaril, Tema Majesteet Keiserlik Ungari-Böömimaa ((Венгеробогемскою)) Kuninganna ja Tema Keiserliku Ülevenemaaline Majesteet leppisid nende Keiserliku Majesteedi asjade kõikvõimalikult korda ajamises, et mitte ainult Tema Majesteedi Poola Kuningale tema kuurvürstlike maade ta valdusesse tagasiandmisel, vaid ka hankida temale Preisimaa Kuningalt ülalpidamisele kokkulangeva hüvituse ülekohtu ja väljaminekute eest, millist ta kannatas; ja püüavad seda kohustust parimas usus täita. Aga nagu selle Valitseja vilets olukord ärgitab väga tundeliselt mõlemaid Nende Keiserlike Majesteetide kaastunnet, siis nad omavahel leppisid eelnevalt kokku ja deklareerivad teine-teisele, suunata kõik oma püüdlused sellele, et Magdeburgi linn ((Ville de Magdebourg)) koos sellele kuuluva ringkonnaga, samuti Saali ((Cercle de Saal)) ringkond ja et mis veelgi enam võimalikuks saab, Tema Majesteet Poola Kuningale, kui Saksoonia kuurvürstile, hüvituseks tekitatud kahjude eest, oleks tema valdusse antud. Aga peale selle Nende Keiserlikud Majesteetid lubavad, mitte ainult neid soetusi Tema Majesteedile Preisimaa Kuningale garanteerida, vaid ka püüda kõikvõimalikult pingutada, et taotleda temale selleks garantii ka kõigilt teistelt riikidelt, kes lepitamisest osa võtavad.

See juhtus Viinis 22. Märtsil 1757.a.

(L.S.) Marie Therese.

(м.п.) Мария Терезия.

***

1757.a. 5. November. Venemaa liitumise akt konventsiooniga, mis sõlmiti Stokholmis 21. Märtsil 1757.a. Rooma keisrinna ja Prantsuse ning Rootsi kuningate vahel. (II.C.3. № 10773).

1757.a. 5. November. Liitumisakti allkirjastamise korda ja deklaratsiooni ennast ja prantsuse keele kasutamist puudutav deklaratsioon. (II.C.3. № 10774).

(F. Martensi kommentaar.)

Pidades silmas sõda, mis Preisimaa vastu alustati, püüdsid liitlasriigid loomulikult nende ühise vaenlase vastu ärgitada veel teisi, millised jäid neutraalseteks, riike. Eriliselt aktiivsed olid selles suhtes Viini ja Versaillesi õukonnad. Kuid uute liitlaste jahil Marie Therese ning krahv Kaunitz ei jätnud kasutamata ühtki vahendit, et siduda Austria saatusega nende vanade liitlaste elulised huvid ja kutsuda neid uutele ohverdustele ning pingutustele. Äärmiselt reljeefselt tuleb see poliitika ilmsiks suhetes Venemaaga.

Juba Seitsmeaastase sõja algul tabas üks ebaedu teise järel ja Austria sõjavägi sundis Viini valitsust järelejätmatult Peterburis nõudma Vene vägede kiireimat liikumist Preisimaa vastu. Peterburgi saabunud Austria kindral Buckow ((Буковъ) ja krahv Esterhazy rääkis pidevalt Preisimaa Kuningale edasilükkamatust kõige tunnetatavaimate löökide andmise hädavajadusest, et vähendada tema „kõrkust“. Viini õukonna soov täideti: 1757.a. esimesel poolel astusid Vene väed üle Preisimaa piiri ja 18. (30.) Augustil sai Preisi armee märkimisväärselt lüüa. Kuid kohe seejärel Vene ülemjuhataja krahv Apraksin ((Apraxine)) otsustas oma armeega Venemaale naaseda, selle asemel, et kasutada ära soodsaid asjaolusid ning tungida edasi, ta vallandati ja Vene väed asusid uuesti rünnakutele. Järelikult Keisrinna Jelizaveta Petrovna täitis oma liitlaslikud kohustused ja osutas Marie Theresele üpris tuntavat abi.

Kuid Viini õukonnale oli nähtavasti hulga väärtuslikum ja olulisem liit Prantsusmaaga, kuna nende vahel toimusid alaliselt salajased läbirääkimised, sõlmiti tehingud, milliste alusel Austria nõustus isegi oma osade territoriaalsete valduste Prantsusmaa Kuningale loovutamise, seda kui hüvitust tema liitlasliku abi eest. Kõigist neist läbirääkimistest vaid harva teatati miskit Peterburi õukonnale. Tuntud Versailles traktaat Preisimaa jaotamisest, mis sõlmiti sel-samal päeval, nagu ülalpoolmainitud Austria ja Prantsusmaa vahel sõlmitud liidutraktaat, millisega liitus Venemaa 31. Detsembril 1756.a., - ei olnud Peterburis teada. Kuid 1757.a. Augustis teatas krahv Esterhazy kantslerile, et Austria nõusolekul hõivasid Prantsuse väed kaks Madalmaade linna Ostende ja Nyport. Siis Austria saadikule oli 6. Septembril üle antud teatis, millises taheti teada seda, millist hüvitust kavatseb Viini õukond Venemaale anda tema liitlasliku abi eest. Peale selle oli viidatud sellele, et senini ei ole Prantsusmaa, ega Rootsi veel kutsutud kaasabi osutama Poola Kuningale kuuluvate maade tagastamisel, kuigi seda nõuab 22. Jaanuari liidu-konventsioon. Vastuseks sellele Austria saadik, oma õukonna ülesandel, veenis Keisrinnat, et Marie Therese on valmis võtma kõiki meetmeid, et rahuldada teda ja hüvitada Venemaa poolt toodud ohvrid.

Ja sellega seniks lõppeski hüvitamise küsimus ja 5. Novembril liitus Venemaa Stokholmi konventsiooniga, mis on sõlmitud 21. Märtsil 1757.a. Rootsi vahel, ühelt poolt ja Prantsusmaa ning Austria, teiselt poolt. Vaatamata Rootsi kuninga poolsele sümpaatiale

Fridrich II vastu, ta oli sunnitud liitu astuma viimase vaenlastega, tänu Prantsusmaa otsustavale mõjule Rootsi parlamendis valitsevale parteile. Vene saadik Stokholmis, krahv Panin, mõjutas tugevalt oma mõjuga selle konventsiooni sõlmimist. Oli arusaadav, et neis tingimustes Keisrinna Jelizaveta Petrovna võttis vastu lepingu poolte poolse selle konventsiooniga liitumise kutse.

Pühima ja lahutamatu Kolmainsuse nimel.

Sõbraliku avameelsusega ja siira liitlasliku üksmeele märgiks, on antud Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedile Nende Majesteetide Rooma Keisrinna, Ungari-Böömimaa Kuninganna, Prantsuse ja Rootsi Kuninga poolt teada, et soovides lõpetada praegu Saksamaad laostavat õnnetust, mis tekkis Preisimaa Kuninga poolt alustatud mitteõiget sõjast ja selle metsikutest vägivaldategudest, aga tema poolt liigatehtule anda ettenähtud tastamised ja hüvitus, peale selle, et Nende Majesteetid Prantsusmaa ja Rootsi Kuningad käskisid oma Ministritel kuulutada Keiserlikus parlamendis Regensburgis ((Ratisbonne, Регенсбург)), et Vestfaali traktaatide käendajatena nad kasutavad sel kavatsusel kõiki olemasolevate jõudude võimalusi ja viise, et sõlmida Stokholmis 21. Märtsil 1757.a. Konventsioon, selle tegelikuks täitmise käendamiseks, on Rootsi Ministrite ja krahv Goes'i, ühelt ja nimetatud Rootsi Ministrid ja markiis d'Havrincourt ((Marquis d'Havrincourt, Маркизомъ Давренкуромъ)) teiselt poolt, nende lugupeetavate Valitsejate nimel, konventsioon kahes aktis, milline mainitud lugupeetud Nende Majesteetide Ministrite poolt on edastatud Tema Keiserlikule Ülevenemaalisele Majesteedile ja see kõlab sõna-sõnalt nii nagu on alljärgnevalt esitatud:

Saksamaal toimuv ja jätkuv sõda, mil rikutakse Keiserlikke seadust ja konstitutsiooni, sundis paljusid Keiserriigi kõrget seisust isikuid nõudma Prantsuse ja Rootsi Kuningatelt nende poolt Vestfaali traktaadile antud garantiid, et see häda Keiserriigis kõrvaldada, kord ja vaikus selles taastada ning säilitada, eriti Keiserriigi kolme usu vabaduse tagamine; selleks mainitud Prantsuse ja Rootsi Kuningad, ühtmoodi soovides lõpetada see tähtis asi, kavatsesid, sellise nõudmise jõuga, täita mainitud Vestfaali traktaadi garantiid ja võtta selleks sobivaimad meetmed. Ja kui ebaõiglane oleks seda teha ilma Rootsita, seejuures kui ta harjutaks, kui Vestfaali traktaadi käendaja, oma kohustuste täitmisel veendes lootusetuid Vürste nende valdustes Keiserlike seaduste ning konstitutsiooni jõus hoidmises, enesekindluse tagamises, juhtumil, kui nende garantii täitmine rikuks nende vaikuse ja nende valdustele tungitakse kallale; siis sellise kartuse ümberlükkamiseks, allakirjutanud Tema Kristliku Majesteedi ja Tema Rootsi Majesteedi Ministrid, neile antud täielike volituste jõul, nõustusid alljärgnevates artiklites:

Artikkel 1.

Rootsi Kuningas kuulutab, et ta Saksamaal toimuva sõja tõttu, kavatseb Tema Kristlikeimail Majesteedil soodustada üldiselt Vestfaali traktaadi garantiide täitmist; selle tagajärjel. Tema Rootsi Majesteet käskis oma Ministril Regensburgis ((parlamendis)) koos Prantsusmaa Ministriga teha nende vahel kavandatud, sellele lisatud kinnitatud koopia, deklaratsioon.

Artikkel 2.

Juhtumil, mil Rootsit Preisi Kuningas ei ründa, siis Kristlikeim Kuningas garanteerib igavesti Rootsi Kroonile selle osa Pommerist ((Pomeranie, Померании)), mida ta valdab Stokholmi 1720. a. Tema ja Tema Preisi Majesteedi poolt sõlmitud traktaadi alusel; ja kui see traktaat ei ole Preisimaa Kuninga poolt täiesti täidetud ja kuigi on sellest Rootsi poolelt esitatud rohked kaebused, nõnda, et ka senini selle suhtes paranemist ei tulnud; seepärast Tema Kristlik Majesteet lubab ja kohustub mitte asuma Tema Preisimaa Majesteediga mitte mingisse lepingusse seni, kuni see Valitseja annab Rootsile rahulduse kõigis 1720.a. traktaadi täitmata punktides.

Artikkel 3.

Juhtumil, kui Rootsit ründab Preisimaa Kuningas seepärast, et ta täidab oma praeguseid kohustusi, siis Kristlikeim Kuningas lubab Tema Preisi Majesteediga mitte mingisse äraleppimisse astuda seni, kuni Rootsi Kroon saab oma valdusse tagasi selle osa Pommerist, milline kuulub temale 1679.a. Saint-Germani's ((Traite de Saint-Germain en Laye de l'an 1679. , Трактат, заключенного 1679 года в С-Жермене у Лайскаго леса в провинции Иль-де-Франсе.)), Laye metsa ääres, l'an provintsis, sõlmitud traktaadi jõul.

Artikkel 4.

Rootsi Kuningas lubab, et ta kui Vestfaali traktaadi käendaja, ei astu sammugi tagasi oma kohustusest, mis võetud selles konventsioonis Prantsusmaaga; samuti lubab Tema Rootsi Majesteet, et ta juhtumil, kui on sunnitud astuma Preisimaa Kuningaga sõtta, ei võta temalt vastu mingit ettepanekut ja ei käitu otse, ega ka kaudsel teel temaga mitte mingisse leppimusse, ilma et sellest teaksid ja sooviksid Kristlikeim Kuningas ja Keisrinna Kuningas.

Artikkel 5.

Ja kui Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna lubas võtta endapeale Rootsi veenmise, Vestfaali traktaadi Rootsi poolse garantii täitmise tõttu, needsamad kohustused, nagu ka Tema Kristlikeimal Majesteedil ja need kohustused mitte teisiti, kui Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna nõusolekul saavad täidetud: selleks on juba saadetud Stokholmis asuvale Tema Erakorralisele Saadikule krahv Goesile temale vajalikud täielikud volitused ja Rootsi ja Keristlikeima Kuninga vahel lepiti kokku, et see akt saata nimetatud Ministrile allkirjastamiseks Keisrinna Kuninganna poolelt, koos Rootsi Ministritega, samasuguse akti.

Artikkel 6.

Selle konventsiooni ratifitseerimiskirjad vahetatakse kahe kuu jooksul, lugedes

nende allkirjastamise päevast, või ka varem, kui see on võimalik. Selle kinnituseks, meie, meie austatud täievolilisusega, allkirjastasime selle akti jne.

See juhtus Stokholmis 21. Märtsil 1757.a.

C. G. Tessin (L.S.)	Графъ Г. Тессинъ (м.п.)
Louis de Cardevae Marquis d'Havrincourt (L.S.)	Лудовикъ де Кардевакъ, Маркизь
д	Авринкуръ (м.п.)
A.F. v. Höpken. (L.S.)	А.Ф.ф. Гепкенъ. (м.п.)
Niels Palmstierna. (L.S.)	Нильсъ Пальменсиерна (м.п.)
Clas Ekeblad. (L.S.)	Класъ Экебладъ. (м.п.)
C. Rudenschöld. (L.S.)	К. Руденскельдъ (м.п.)
Ed. v. Carelson.. (L.S.)	Эд. ф. Карелсонъ (м.п.)
F.v.Stenhagen. (L.S.)	Ф.ф.Стенгагенъ (м.п.)

(Peale seda järgneb sõna-sõnalt teine konventsiooni eksemplar, mis on sõlmitud Austriaga ja see on allkirjastatud Austria poolt.)

Ja kui kõik kolm kokkuleppivat Riiki kooskõlas meetmele otsustasid paluda Tema Keiserlikult Ülevenemaalisel Majesteedit, et ta suvatseks, kui peamine lepingupool, selle konventsiooniga liituda, see kutse on Nende Majesteetide Rooma Keisrinna Kuninganna ja Prantsusmaa ja Rootsi Kuninga siinse õukonna juures asuvate Ministrite kaudu, Valitsejate nimel ning käsul, juba tegelik ja tehtud; selleks Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, kes on juba sünnilt rahuarmastav ja koos nende Riikidega, keda üldist rahu ärritanud Preisimaa Kuningas ründas ebaõiglase sõjaga, vastastikuse kaitse kohustusel, soovides samavõrd suure inim- verevalamise lõpetamist ja kõigi nende hukatuslike tagajärgede, millised sellest piiritu võimuarmastuse teostamisel ja mitte mingeid seadusi omamata omavoliliselt oma Preisimaa Kuninga poolt alustatud sõjas juba tekkisid ja veel ka edasi suuremaks mitte ainult Rooma Keisririigile, aga ka kogu Euroopa on ohus, juhtuda võisid, anda suuremeelselt oma panus ja kasutada sellise nõnda kasuliku kavatsuse saavutamiseks kõiki võimalikke viise, suvatseb liituda ülalpool Nende Majesteetide Rooma Keisrinna Kuninganna ja Prantsusmaa ja Rootsi Kuningate poolt Stokholmis 21. Märtsil 1757.a. sõlmitud konventsiooniga; ja selleks kõrgeltmainitud Nende Majesteetid varustasid oma volitustega, ja nimelt: Tema Majesteet Keisrinna Ülevenemaaline Majesteet oam Kantsleri, Tegeliku Salanõuniku, Senaatori ja Püha Andrei Esmakutsutu, Valge Kotka ja Püha Aleksander Nevski ordenite kavaleri, krahv Aleksei Bestjuzev-Rjumin, ja oma Viitse-kantsleri, Tegeliku Salanõuniku, Ihu-kompanii leitnandi, Tegeliku Kammerhärri ja Püha Andrei Esmanimetatu, Valge ja Musta Kotka, Püha Aleksandri Nevski ja Püha Anna ordenite kavaleri krahv Mihail Vorontsovi; Tema Majesteet Rooma Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, oma Kammerhärri, Tegeliku Salanõuniku, Ungari krooni hpidja, Püha Andrei Esmanimetatu ja Püha Aleksander Nevski ordenite kavaler ja oma Erakorraline ja Täievoliline Saadik Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi Õukonna juures Nicolas Esterhasy de Galanta, Forckensteini valdaja, õnnistatud Rooma Keisririigi krahv; Tema Kristlikeim Majesteet oma Erakorralise ja Täievolilise Saadiku Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi õukonna juures, sõjaväe poolt oma Kindral-Leitnandi, ratsaväe üle oma Pea-Inspektori, oma ordenite ja püha Januari kavaler, esimene Madam

de Frans Ober-Stallmeister, Paul Gauilluccio-Lhospital, Markiis de Chateauneuf Cheri jões; Tema Majesteet Rootsi Kuningas, oma polkovniku, Kommandoori mõõga ordeni kavaler ja oma Erakorraline Saadik Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi õukonna juures, parun Maurice de Posse, kes, nende mainitud täie voliga ja üldises suhtluses, nõustusid omavahel, et Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna, pidades silmas üldise vaikuse ja rahu taastamist ning kinnitamist ühtmoodi kokkuleppivate Riikidega usinat soovi, selle aktiga selles konventsioonis parimas vormis tuleb ja kohustuvad selleks, et Rootsi julgeolekuks on selles otsustatud; vastupidiselt sellele Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna, Tema Majesteet Prantsuse Kuningas ja Tema Majesteet Rootsi Kuningas, samuti Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna, kui Nende üldine kaaslane ja liitlane ja kui peamine lepingupool liitumisel, selle sama aktiga formaalselt võtavad ja juhtumil, kui Preisimaa Kuningas vihastades selliste nende üldiste meetmete peale, Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi kaasategemine, otsustas maksta kätte oma vägede kaudu omal poolel, nõustuvad võrdselt sellega, et nagu ülal mainitud, sellisel juhtumil selles konventsioonis Rootsi kasuks, tema julgeolekuks otsustatud ja lubatud.

See liitumise ja vastuvõtmise akt kõigilt neljalt poolelt kahe kuu kestel, või ka varem, kui seda teha saab, ratifitseeritakse ja need ratifitseerimiskirjad vahetatakse Ministrite vahel siin S-Peterburis.

Selle kinnituseks me Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna ja Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, Tema Majesteedi Prantsusmaa Kuninga ja Tema Majesteedi Rootsi Kuninga allkirjutajad ministrid, meile antud volitustega, allkirjastasime selle Liitumise-Akti jne.

See juhtus S-Peterburis, 5. Novembril 1757.a.

Alexey, Comte de Bestoucheff-Rjumin. (L.S.) Алексей Грю Бестужевъ-Рюминъ
(м.п.)

Michel Comte de Woronzow. (L.S.) Михаилъ Гр. Воронцовъ (м.п.)

N. Comte d'Esterhasy (L.S.) Н. Графъ Эстергазий (м.п.)

P. Galluccio-Lhospital. (L.S.) П. Галлучио-Лопиталь (м.п.)

Mauritz Posse. (L.S.) Мориць Поссе (м.п.)

RATIFIE PAR LIMPERATRICE MARIE THERESE, LE 31 DETCEMBRE 1757. Ратификации были разменены в С-Петербурге 6-го Апреля 1758 г.

Deklaratsioon.

Ja kui Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet on kutsutud liituma konventsiooniga, mis on allkirjastatud Stokholmis käesoleva aasta 21. Märtsil ja liitumise ning selle vastuvõtmise akt on allkirjastatud samal päeval allkirjutanud Ministrite poolt, kes on volitatud nende austatud Valitsejate poolt; selleks nimetatud Ministrid kuulutavad sellega, et kord, mainitud akti täheldatud nelja eksemplariga liitumisel ja samal päeval vastuvõetud ning allkirjastatud, sarnane kord, millist järgitakse selle deklaratsiooni allkirjastamisel, ei saa ise olla tulemuseks või alternatiivseks arvamuseks, mis tunnistatud, seatud ja jälgitud kõrgete lepingupoolte poolt. Seejuures nad kuulutavad veel, et prantsuse keel, millist kasutati nimetatud liitumisakti, mis samal päeval allkirjastatud, koostamisel, ei saa olla tulevikus eeskujuks, millisest tuleneks mingi tagajärg või tekiks

kellegi lepingupoole Riigi otsustus ja et kokkulepe saadi edasiseks selles, et mis oli jälgitud ja jälgimine võib olla selgitatud nende Riikide poolt, millised on harjunud ja võivad anda ning vastu võtta selliste aktide ja traktaatide eksemplare teistes keeltes, peale prantsuskeelsete.

Selle kinnituseks, Meie Täievolilised Ministrid allkirjastasime selle deklaratsiooni 5 võrdse sisuga eksemplaris jne.

See juhtus S-Peterburis 5. Novembril 1757.a.

(L.S.)Alexey, Comte de Bestoucheff-Rjumin. Алексей Графъ Бестужевъ-Рюминъ (м.п.)

(L.S.) Michel Comte de Woronzow. Михайль Гр. Воронцовъ (м.п.)

(L.S.) N. Comte d'Esterhasy Н. Графъ Эстергазий (м.п.)

(L.S.) P. Galluccio-Lhospital. П. Галлучио-Лопиталь (м.п.)

(L.S.) Mauritz Posse. Мориць Поссе (м.п.)

***

Nr. 24.

1760.a. 7. Märts. Vene õukonna liitumine traktaadiga, mis on sõlmitud 30. Detsembril 1758.a. Viini ja Prantsuse õukondade vahel, Preisimaa Kuninga vastase sõja ühiste jõududega jätkamise suhtes.(П.С.З. № 11036).

((F.Martensi kommentaar.))

Prantsusmaa ja Austria vahelised liitlas- ja sõprussuhted, millised kehtestusid 1756.a. Versailles traktaadi alusel, tõi Marie Thesale kahtluseta suurt kasu. Louis XV ohverdas oma armee ja Prantsusmaa materiaalse rikkusega selleks, et sundida Fridrich II loovutama Marie Theresele Sileesia hertsogkonda ja Glatzi krahvkonda. Vaatamata ebaedule, milline tabas Prantsusmaa vägesid sõjas Preisimaaga, vaatamata sellele, et kardinal Berni ((Берни)), kes korraldas liidu Austriaga, pidi üpris varsti kõvasti kahetsema ja väljendas Preisimaaga rahu sõlmimise soovi, aga ikkagi jäi Louis XV oma liitlasele truuks.

Kardinal Berni koha hõivas hertsog Choiseul ((Шоазель)), kes koheselt tunnistas hädavajalikuks Austriaga uue liidu-traktaadi sõlmimise, millisesse pidid olema võetud mõned salajase lepingu laused, mis on sõlmitud samuti 1. Mail 1756.a. Läbirääkimistes, mis alustati sellel eesmärgil Versailles ja Viini õukondade vahel, viimane, nähtavasti, andis tihti järele Louis XV soovidele, seejuures kui 30. Detsembril 1758.a. sõlmitud traktaat osutus tegelikult Marie Theresele hulga kasulikum.

Selle lepingu alusel, lepingupooled kinnitavad uuesti Versailles 1756.a. sõlmitud traktaadi kohustuslikku jõudu ja Prantsusmaa võtab enesele 100,000 inimesest koosneva armee andmise kohustuse, et võidelda Preisimaa vastu ja et maksta Rootsile ja

Saksooniale rahalist subsidiumit. Austriale Preisimaa poolt hõivatud piirkondade tagastamine on ka selles traktaadis liitlaste sõjategevuse lõplikuks eesmärgiks. Huvitav on veel Artikkel 20, millisest on nähe, et Louis XV loobus juba lõplikult prints Conti Poola troonile tõstmise mõttest, sest et ta nõustus Saksoonia printsi Poola Kuningaks tunnistamisega, kui ta Poola Vabariigi (republique Polonaise, Речи Посполитой) poolt selleks valitakse. Lõpuks, Artikkel 22 lausete alusel, lepingupooled otsustasid kutsuda Venemaa sõlmitud traktaadiga liituma.

Kuid ei saa märkamata jätta seda, et järgmisel päeval peale selle traktaadi sõlmimist s.t. 31. Detsembril 1758.a. oli Austria ja Prantsusmaa volinike poolt allkirjastatud veel teine salaleping, mis sai tuntuks üpris hiljuti (Vt. Schäfer, Bd. II., S. 516). Selle kokkuleppe 5. Artikli jõul Austria ja Prantsusmaa garanteerisid teine-teisele kõik vallutused ja territoriaalsed soetused, milliseid neil õnnestub teha Preisi Kuninga arvel.

1759.a. Esimestel päevadel teatas Austria saadik Peterburis krahv Vorontsoville 30. Detsembri 1758.a. Versailles traktaadi koopia ja sama aasta 12. oktoobril ta esitas oma õukonna volituse, et kutsuda Keisrinna Jelizaveta Petrovna mainitud lepinguga liituma. Kuid, ei praegu, ega ka hiljem ei teavitatud Peterburi õukonda 31. Detsembri 1758.a. salalepingust.

Kindlustanud omale Austria saadiku nõusoleku allkirjastada teised konventsioonid, millised olid temale Keisrinna poolt pakutud, ta volitas krahv Vorontsovi ja krahv I. I. Šhuvalovi ((Schouvalow)) koos Austria ja Prantsusmaa esindajatega liitumisakti allkirjastama.

Püha ja Lahutamatu Kolmainsuse, Isa ja Poja ning Püha Vaimu nimel.

Saagu kõigile ja igäühele, kes seda teadma peab, teatavaks: ja kui 1. Mai 1756.a. Versailles kaitseliidu kinnituseks ja et võtta kõvemaid meetmeid Preisimaa Kuninga kiiremaks rahustamiseks, kui ründaja käesolevas sõjas, ja sundida teda heastama ahistatud pooltele õiglast ja möödunu rahuldamist ja et tema ülemäärase võimuarmastusele panna tulevikuks kindlad piirid ja kindlal alusel taastada üldine rahu, Nende Majesteetid Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Kristlikeim Kuningas tunnistasid vajalikuks omavahel sõlmida 30. Detsembril 1758.a. Versailles uus traktaat, millise, nagu ka kolme eraldi artikli sisu järgneb siin:

Pühima ja Jagamatu Kolmainsuse nimel.

Saagu kõigile ja igäühele, kes seda teadma peab, teatavaks: Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuningas ja Tema Kristlikeim Majesteet sõlmisid omavahel 1. Mail 1756.a. kaitse sõpruse ja liidu traktaadi, sellistel kavatsustel, et ei lubataks Inglismaa poolt merel alustatud Prantsusmaa vastane sõda ei leviks kindlale maale ja et seepärast, kuivõrd Tema Majesteetidest sõltub Euroopa vaikuse tagamine, ei saanud vaadata ilma, et ei tundnud äärmist rahulolematust, et nõnda kasulik kavatsus on tühiseks pööratud Preisimaa Kuninga ebaõiglase kallaletungiga Saksooniale ja Böömimaale ja et sõda, vaatamata Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Tema Kristlikeima Majesteedi poolt kasutatud üldised püüdlused vaenulike tegevuste katkestamiseks ja Keiserriigi õiguste ja järkude kaitsmisest neid ähvardavate ohtude eest,

mitte ainult ei lakka, vaid ka küündis peaegu kõikidesse Saksamaa maadesse, üksteise-järel, levis Londoni ja Berliini õukondade poolt võetud meetmete vahendusel ja mis on kuulutatud Ilmale nende vahel sõlmitud 11. Aprillil, käesoleval aastal traktaadis, millises Inglismaa Kuningas, Hannoveri kuurvürst, kohustub kindlustama igasugusel viisil Preisimaa Kuninga ebaõigeid ja ülbeid ettevõtmisi.

Kõik, mis enne seda ja peale seda ka ei toimunud, näitab ilmselgelt, millisesse ohtu olnuks sattunud kogu Euroopa vabadus üldse, aga Rooma Keisririik eriti, kui ei nähtud ette sellest tugevamaid tõkkeid; kuid nii nagu ei saa loota, et nad, äärmisel määral korra ja vaikuse taastamiseks Saksamaal, tegelikud ja kasulikud olid, ilma kahandamat Preisimaa Kuninga kahjulikku jõudu: siis Tema Kristlikeim Majesteet ja Tema Apostellik Majesteetlik Keisrinna Kuninganna tunnistasid, et oleks vaja veelgi enam kinnitada sõbralikke ühendust oma uue traktaadiga, mis kinnitab Versailles 1 Mail 1756.a. sõlmitud kaitse-traktaati ja nõustus omavahel mugavates vahendites, kui sõja algatajat sundida solvatud pooltele andma õiglast hüvitust möödunud ülekohtu eest, et saada endale temalt tulevikus piisava julgeoleku, säilitada Saksa süsteem tema tõelises jõus ja taastada kindlal alusel üldine rahu, eriti Rooma Keisririigis, Preisimaa Kuninga viimine sellistesse piiridesse, millised ei laseks teda enam häirida, nagu üleüldist, aga ka oma naabrite rahu, Tema ja Inglismaa tujude ning võimuarmastuse järgi: sellise kavatsusega Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna määras ja volitas kuulsa ja suurepäraselt valgustatud Rooma Keisririigi hr, krahvi Georg Stahrembergi, Kammerhärra, Tegeliku Salanõuniku ja Nende Keiserlike ja Kuninglike Majesteetide Saadiku, aga Tema Kristlik Majesteet määras samuti ja volitas tuntud ja väerika krahv Stefana Šoazeli ((Seigneur Estienne de Choiseul, Г. Стефана Шоазель)), Duc de Stainville ((Дюка де-Стейнвиля)), Pair de France, ((Пера Французскаго)), kuninglike ordenite kavaler, kindral-major armee poolt, Kuberner ja Sõjaväe kohtunik, Mirecourt Nõunik ja kõigi Tema Majesteedi Nõukogudes Minister ja Kuninglike käskude ja rahade Riigisekretär; kes ettenähtult mõlematelt pooltelt esitasid veatus vormis koostatult oma volikirjad, mis esitatud selle traktaadi lõpus ja omavahel läbi rääkides, nõustusid järgmistes artiklites:

Artikkel 1.

Tema Kristlikeim Majesteet ja Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna uuendavad ja kinnitavad igaveseks ajaks ja pidulikeimal viisil kaitse-liidu ja sõpruse traktaadi, mis sõlmitud Nende Majesteetide vahel Versailles 1. Mail 1756.a. ja võtavad selle käesoleva konventsiooni aluseks.

Artikkel 2.

Mainitud traktaadi 7. artiklis sätestatu jõul ja tulemusel, Tema Kristlikeim Majesteet töötab Tema Keiserlikule ja Kuninglikule Apostellikule Majesteedile kogu praeguseks ajaks Preisimaa Kuninga vastaseks sõjaks kindlaksmääratud arvu abivägesid, aga nimelt: 18,000 inimest jalaväes ja 6,000 inimest ratsaväes, jättes Tema Keiserliku Majesteedile vabaduse otsustada kas nõuda see abi vägedena või sularahana, millised sellisel juhtumil arvestatakse juba märgitud 7. artikli lausetes, Tema Keiserlik Kuninglik ja Apostellik Majesteet lubab seejuures omalt-poolt enne iga aasta lõppu kuulutada,

millist, kahest viisist, Tema Majesteet soovib järgmisel aastal saada eelmainitud abi.

Artikkel 3.

Aga nii nagu Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna juba kuulutas, et eelistab 1759.a. Rahalist abi, siis et seada sisse selles ühetasast täpset reeglit kogu Preisimaa Kuningaga vastase sõja ajaks, mõlemad lepingupooled leppisid kokku, et kui abi nõutakse rahana, siis makseid teostatakse 12. võrdsel tähtajal, igaüks 288,000 kuldnat, iga kuu 15. kuupäeval, alustades Jaanuarist; ja Tema Kristlikeim Majesteet lubab ja kohustub maksta selle summa tervelt igal tähtajal Nende Keiserlike ja Kuninglike Majesteetide Saadikutele Prantsusmaal, või kellel ta seda teha käseb.

Artikkel 4.

Selgituseks rahaliste subsideerimite üle, millised 22. Septembri 1757.a. Stokholmi Konventsiooni 3 ja 4 Artikli lausete jõul, kohustusid kõrged lepingupooled maksta üheskoos Rootsi Kroonile ja Tema Kristlikeim Majesteet võtab üldse enesele nende maksete tegemise käesoleva aasta 1. Juunist, nõnda, et sellest ajast peale Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna selles vähimatki osalust ei oma; mainitud konventsiooni muud artiklid jäävad neis täiesti täielikku jõusse ja selleks kõrged lepingupooled kinnitavad pidulikeimal viisil seda kõiges selle sisus ning kõigis selle teistes artiklites.

Artikkel 5.

Samamoodi kohustub Tema Kristlikeim Majesteet pidada oma täielikul ülalpidamisel kogu Saksoonia vägede korpust, mis on praegu ühendatud Prantsuse armeedega ja kuue nädala kestel nad saata Saksooniasse Tema Keiserliku Kuninganna ja Apostelliku Majesteedi käsu alla või äärmisel juhul kahe kuu kestel, kui selleks on antud Tema Majesteedi poolne nõudmine.

Artikkel 6.

Kõrged lepingupooled kasutavad rahustamisel üheskoos oma pingutusi, et Poola Kuningale anda mitte ainult tema maad, nii nagu ta neid valdas enne Saksooniasse sattumist, vaid ka viisaka rahulduse kõikide ülekohtute ja kahjude eest, millist ta kannatas kogu selle sõja kestel.

Artikkel 7.

Tema Kristlikeim Majesteet kasutab Saksamaal oma sajatuhandelise inimesega sõjaväge ühe või kahe armeena, millised tegutsevad nõnda, kuidas sellest kaks Õukonda omavahel kokku leppisid ja teenivad Austria valduses olevate Madalmaade ja kes on asja

ustavalt pühendunud, Keiserlike Vürstide maade kaitsmisel.

Artikkel 8.

Ja kui Flandria rannikku julgeolek nõuab, et sellel ajal, kuni Tema Keiserliku Kuninganna ja Apostelliku Majesteedi vägesid kasutatakse Preisimaa Kuninga tagasilöömiseks, oleksid Ostende ja Nieuporti kindlused ja sadamad seatud igasuguse rünnaku ja vägivaldse ning ootamatu kallaletungi puhuks kaitseseisukorda; ja Tema Kristlik Majesteet võtaks siis mainitud linnade kaitse enesele: selleks leppisid kõrged lepingupooled omavahel kokku, et kogu käesoleva Prantsusmaa ja Suurbritannia vahelise sõja kestel jäävad mainitud kohad Tema Kristlikuima Majesteedi vägede kaitse alla, kes võivad vabalt liigelda kuni Lille ja Dunkerqueni järgmiste kolme teede kaudu, aga nimelt: 1) Dunkerquest kuni Furnesini, Furnesist kuni Nieuportini ja Nieuportist kuni Ostendeni; 2) Lillest kuni Ypreni, Yprest kuni Knocqueni, Knocquest kuni Dixmudeni ja Dixmundest kuni Nieuportini; 3) Dixmundest kuni Leffingueni ja Leffinguenist Ostendeni. Sellel vaid nimetatud linnade julgeolekut puudutaval korraldusel ei ole mingil viisilgi mingit kavatsust või Isevalitsuse, valduste, korjatavatye lõivude ja igasuguste muude õiguste, millised kuuluvad või lasuvad Tema Keiserlikul Kuningal ja Apostellikul Majesteedil, kui Madalmaade Valitseja huvide kahjustamist, kuid kõik, peale mainitud linnade kaitsmise, jäävad loomulikku ning endise seisundisse.

Artikkel 9.

Ülalpooltähdeldatud 8. Artiklis mainitud Prantsuse vägede Ostendest ja Nieuportist väljaviimise tähtaeg, kuigi see on määratletud Prantsusmaa ja Inglismaa vahelise rahu sõlmimisega, siiski jätavad kõrged lepingupooled enesele vabaduse võtta selles teisi meetmeid, juhtumil, kui ettenägematud põhjused ja seda üldisel nõusolekul piisavateks põhjusteks tunnistatakse, nende Prantsuse vägede nendest linnadest väljaviimist nõudnuks ja Tema Kristlikeim Majesteet töötab pidulikeimal viisil ja kohustub, et nagu sel juhtumil, nii ka Prantsusmaa ja Inglismaa rahu puhul oma väed mainitud linnadest välja viib, tegemata selleks mingeid takistusi või viivitusi, millisel põhjusel või millisel kujul seda ka ei tehtaks.

Artikkel 10.

Tema Kristlikeima Majesteedi vägedega ja Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna Preisimaa Kuninga poolt hõivatud maid juhitakse Tema Keiserliku ja Kuningliku Majesteedi nimel, selleks määratud ja seda kõigi kõrgemale juhtkonnale kuuluvate õiguste, eranditeta, teostamiseks Tema Majesteedi poolt volitatud komisaride poolt, välistades ainult üldised maksud, nagu alalised nii ka erakorralised, millised jäävad täielikult Tema Kristlikuimaile Majesteedile ja kogutakse ja kasutatakse Tema Majesteedi poolt määratletud inimeste poolt, sel tingimusel, et neist tuludest läheks igal aastal 40, 000 saksa kuldnat ((40,000 florins argent d'Allemagne)) Tema Keisrinna Kuningana neil maadel määratud valitsemise ülalpidamisele ja erakorraliseks kulutusteks,

ja et selle summa maksmine, assingneerituna rahalisteks kulutusteks korraliselt teostatakse mainitud Keisrinna Kuninganna juhatause voliniku kaudu kolmest kolmeks kuuks ette neljaks võrdseks tähtjaks, neist igaüks 10.000 kuldnat ((hõbedas)), millisest esimene makse teostatakse 1. Jaanuaril 1759.a.; mõlemalt poolelt määratletud komisarid peavad üksmeelselt toimima, võimaldades teine-teist, nii, et Keisrinna Kuninganna valitsemine ei leiaks eest mingeid takistusi käskude ja teadaannete avalikustamisel, milliseid Tema Kristlikuima Majesteedi komissarid mõlemate poolte arvamusel vajalikuks üldiseks maksuks tunnistatakse ja et ühtmoodi Tema Kristlikuima Majesteedi vägede ülemad, ametijärgsete nõuete järgi, aitaksid vajadusel Keisrinna Kuninganna sõjaväelaste juhtimisel või kellegi alamatest vastupanul, kui seda tulevikus asjaolud ja ühise asja kasu nõuavad, et Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna saadaks oma vägede korpuse Preisimaa Kuningalt maid tagasi vallutama või ühendaks selle Prantsuse armeega: siis Tema Kristlikeim Majesteet lubab neil mõlematel juhtudel neile vägedele oma tavalisel ülalpidamise leiva ja loomasööda ratsiooni samal alusel, mida antakse Tema Keisrinna Kuninganna vägedes, kuivõrd kaua nende viibimine mainitud maadel või Tema Kristlikeima Majesteedi vägedega liidus olek kestab.

Artikkel 11.

Kõrged lepingupooled, siiralt soovides igaveseks kinnitada vastastikuse sõpruse ja liidu, kavatsevad ja lubavad lepitada, armastusväärset ja ühisel nõusolekul kõik vaidlused, millised nende vahel veel ringlevad ja edaspidi, millisel põhjusel ja juhtumil nad ka ei järgneks; sel eesmärgil Tema Keiserlik Kuninglik ja Apostellik Majesteet kohustub lõpetama, nii varsti, Tema Kristlikuima Majesteedi nõusolekul kõik Nende Majesteetide vahel sündinud vaidlused Sankt-Huberti linna ja Haynaut enklaavi piiri üle Hollandi poolelt, aga eriti Luxembourgi poolelt, nõnda et viivitamatult peale selle traktaadi mõlemate poolte poolset allkirjastamist oleksid Ministrid volitatud selleks, et käesoleva traktaadi ratifitseerimiskirjade vahetamise järel alustada kolme kuu jooksul oma konverentse, et lõplikult ja kiiremini lahendada vastastikuseks rahulduseks vaidlused: Tema Kristlikeim Majesteet kohustub omalt-poolt käskima lõplikult lahendada Tema Rooma Keiserliku Majesteedi rahulduseks, lugedes käesoleva traktaadi ratifitseerimiskirjade vahetamise päevast poole aasta jooksul, Lotaringi ((Lorraine, Лотарингскихъ)) võlgade arvestamise asi ja nõustuda nende summade maksmise tähtaegades, milliseid Tema Kristlikeim Majesteet arvestuse järgi ära maksuma peab, milliste tähtjad, siiski, varem, nii nagu rahu sõlmimise järel, võivad kehtivad olla.

Artikkel 12.

Tema Kristlikeim Majesteet kohustub sõja ajal rahu-konverentsidel kasutama oma kõikvõimalikke pingutusi ja püüdlusi, selleks, et Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Preisimaa Kuninga vahel sõlmitava traktaadiga Sileesia hertsogkond ja Glatzi krahvkond, nii nagu nad enne seda asusid Hiilgava Austria Õukonna valduses, oleks Tema Keiserlikule Majesteedile loovutatud ja ka tema omaks tunnistatud, koos ülemvõimuga ja igavesele päriilikule valdamisele; seejuures Tema

Kristlikeim Majesteet võtab tänasest enesele kõige selle, mis on mainitud traktaadiga Tema Keiserliku Kuningliku ja Apostelliku Majesteedi ning Preisimaa Kuninga poolt selles suhtes otsustatud, garanteerimise kohustuse.

Artikkel 13.

Kõrged lepingupooled lubavad teine-teisele mittesõlmida ühiste ja eraldi igapähe vaenlastega nii rahu, kui vaherahu ((relvarahu)), ilma, et selleks oleks mõlemate poolte täielik üksmeel ja tahte väljendus. Ja sellele vastavalt Tema Kristlikuima Majesteedi kõige kohustavaimal ja pidulikuimal viisil (((Noot, orkester, kontsert, viis, harmonia, vaikus jt. Rahvusvahelises suhtluses kasutatakse muusika termineid-sõnu, sõjanduses teatrikunstis kasutatavaid. KL.))) kohustub mittesõlmima rahu ega ka relvarahu Suurbritannia Kuningaga, Hanovre Kuurvürstiga, otsustamata ennem selle Valitsejaga seda, et ta kasutaks kõikvõimalikke vahendeid, et kallutada Preisimaa Kuningat tagama Tema Majesteedile Keiserlikule Ungari-Böömimaa Kuningannale õiglasi ja ausas konditsioonis, millist Tema Keiserliku Majesteedi poolt nõudma hakatakse või ja äärmisel juhul, sundimata Suurbritannia Kuningat, Hanovre Kuurvürsti, lubama, et kogu käesoleva sõja kestel ei hakka otse ega ka kaudselt andma või saatma Preisimaa Kuningale mitte mingit abi nii sõjavägede, ega rahana, ega ka mingilgi teisel viisil; samuti ka Tema Keiserlik Kuninglik ja Apostellik Majesteet kuulutatakse pidulikeimal ja kohustuslikuimal viisil mittesõlmima rahu, ega relvarahu Preisimaa Kuningaga, kokkuleppimata eelkõige selles selle Valitsejaga, et ta kasutaks kõikvõimalikke viise, et kallutada Suurbritannia Kuningas, Hanovre Kuurvürst, Prantsusmaaga kindlat ja ausat rahu sõlmima, või siis vähemalt, sundimata Preisimaa Kuningat lubama, et kogu käesoleva sõja ajal ei hakka otse ega ka kaudselt andma ja saatma Inglismaa Kuningale, Hanoveri Kuurvürstile, mingit abi sõjaväe, või rahana, ega ka mingil teisel viisil.

Artikkel 14.

Kõrged lepingupooled, soovides jälle oma vaenlaselt võtta ära igasuguse ettekäände Keiserlike Vürstide ja aujärkude kandjate, kes ei nõustu tunnistama Rooma Kirikut, asjatuks häirimiseks, uuendavad uuesti Münsteri ja Osnabrucki ((Munster, d 'Osnabruck, Минстерский, Оснабрикский)) traktaadid kogu oma jõus täpseimal viisil, nõnda, et nad oleks justkui sõna-sõnalt võetud käesolevasse traktaati ja kõrged lepingupooled uuendavad sel juhtumil oma lubadused kutsuda formaalselt Rootsi krooni liituma selle traktaadiga, ja nimelt selle käesoleva artikliga kui mainitud Münsteri ja Osnabrucki traktaatide Kaasgarantii.

Artikkel 15.

Täiesti veendunud, et enne teisi artikleid tehtud korraldus toob kaasa soovitud mõju ja taastab Euroopas rahu ja kinnitab selle vastupidaval ja kindlal alusel, kõrged lepingupooled pidasid vajalikuks selle igaveseks kestmiseks nõnda vajaliku, kuivõrd see neist sõltuda saab, võtta juba praegu ette selliseid kasulikke ning kooskõlastatud meetmeid sellisteks juhtumiteks, millised aja jooksul võisid tekitada keerukaid vaidlusi,

mis aga vahest võisid pöörduda ka otseseks sõjaks. Ja kui sellel eesmärgil kõged lepingupooleid võtsid vastu küpse otsuse selles, et viimase Aacheni ((d'Aix)) traktaadi laused Hiilgava Infandi ((printsii))Don Philippe , Parma, Plaisance ja Guastalle Hertsogi, ei olnudpiisavalt selgitatud ja sellisel viisil otsustatud, et võinuks vältida kõiki raskendavaid asjaolusid, millised on juba tegelikkuses toimunud ja milliseid võib veelgi järgneda; siis Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, soovides kasulikult soodustada üldise rahu kinnitamist ja säilitamist ja olles täielikult veendunud, et Hiilgaivam Infant võtab oma täpse ja lihtsa liitumisega, tegemata igasuguseid väljajätte ja täita kõiges teda puudutavad käesoleva traktaadi korraldused, suvatseb mainitud Hiilgaivama Infandi ja tema seaduslike meessoost järeltulijate kasuks, loovutada Tema Majesteedile 18. Oktoobri 1748.a. Aacheni traktaadiga igavesti kinnitatud reversi õigus ((valduse tagasiandmine selle endisele omanikule)) mainitud Hertsogkondadele või nende tagastamist Austria valdustesse, kuulutades Tema Keiserlik Majesteet ja üldise pidulikeima ja kohustusliku viisil, kui enda nimel aga ka kõigi oma pärijate ja järeltulijate nimel, igaveseks ajaks ei takista mainitud Hiilgaivamal Infandil ja ei tülita teda ja tema meessoost põlve ja seaduslikust abielust sündinud pärijaid, seni kuni keegi neist hakkab olema Parma, Plaisance ja Guastalle Hertsogkonna rahulikus valdaja ja kasutaja, mainitud reversi õiguse alusel, kuid vaid seejuures sellise selgitusega, et see on ainult Hiilgaivama Infandi ja ta meessoost järeltuleva põlve kasuks tehtud eitamine, mitte mingil juhtumil ja mitte mingi ettekäände all edasi ülalpool kujutatud piire levida ei saa, nõnda, et kui Hiilgaivam Infant oleks Parma, Plaisance ja Guastalle Hertsog sureks meessoost põlve lasteta või siis aja jooksul seaduslik meessoost põlvkonna järeltulijate haru täiesti katkeks, mainitud reversiooni õigus, nii nagu ta 1748.a. Aacheni traktaadiga on kehtestatud, saab endiselt tagasi oma endise Tema Keiserliku Kuninganna ja Apostelliku Majesteedi või siis tema seaduslikele pärijate täieliku jõu ja kasu, nõnda, nagu seda eitamist ei oleks kunagi olnudki ja et ta mitte mingil viisil ei hakka see olema näiteks Tema Keiserliku Majesteedi või tema tollaste pärijate ja järeltulijate laiduväärsusest.

Artikkel 16.

Kõrged lepingupooleid, olles tunnistanud, et üldise rahu säilitamiseks ei ole vähem vajalik kinnitada kõigi Neapoli ja Sitsiilia (Naples, Sicile, Неаполитанскомъ, Сицильскомъ)) Kuningriikides pärimise juhtumite puhuks ja sellisel kavatsusel täiendada seda, mida endistes traktaatides selle kohta vajaka jääb või et nad selles täpsema määratluseta kahtlema on jäetud, kohustuvad ja lubavad teine-teisele täielikku ning ühist nende ja Hiilgaivama Infandi, Parma, Plaisance ja Guastalle Hertsogi vahelist kooskõla, püüda Tema Majesteedi Kuninga mõlemaid Sitsiiliaid, selleks, et Tema Sitsiilia Majesteediga vastu võtta ja kehtestada vajalikud meetmed, et täpselt ja igaveseks ajaks määratleda mainitud pärandi kindel pärimise kord, sellisel viisil, et selles igasugune ebatõelisus või vaidlused oleksid igavesti välditud.

Artikkel 17.

Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna heatahtliku otsusega,

mis täheldatud eelnevas artiklis, peab eitamist kasulikuks korralduseks Tema Majesteedi viimase Aacheni traktaadiga sätestatud reversi õigust, mis kohustab Tema Kristlikeimat Majesteeti ja lubab kasutada kogu oma krediiti ja sõbralikke püüdlusi Tema mõlemate Sitsiiliate Majesteedi Kuninga kallutamist hüvituse ja vastastikulisusega Tema Majesteedi Rooma Keisri igavesele järeleandmisele, justkui Suureks Toscana Vürstiks ja selle seaduslikele pärijatele täielikuks ja täisvalduseks ja kõrgema juhtkonna, millisel on riigi ja Toscana garnisonide linnade vanemad, sellistel tingimustel, et nad igavesti oleksid arvestatud Suure Toscana Vürstiriigi juurde ja kõigi pretensioonide pidulikule eitamisele, milliseid Tema Majesteet vahest või esitab, Medicis ja Farnese alloodilisele ((allood ... täielikku omandisse kuulunud maa-ala, vastandina tinglikule omandile feoodile. Vs.)) valdusele.

Artikkel 18.

Hiilgaivam Infant, Parma, Plaisance ja Guastalle Hertsog, eitab omaltpoolt täpselt ja pidulikeimalt poolt Tema Keiserliku ja Kuninglike Majesteetide kasuks kõiki pretensioone, millised võinuks ta omada või esitada Medicis ja Farnese õukondade alloodilisele omandile, aga Tema Keiserliku Kuninganna ja Apostelliku Majesteedi kasuks kõigile pretensioonidele, millised ta võinuks omada või esitada Bozzo ja Sabionette ((Бозоло, Сабиионета)) linnadele ja maakondadele; samuti Tema Kristlikeim Majesteet lubab algatada nii kiiresti nende eitamiste esitamist, kui võimalik ja kallutada Hiilgaivama Infandi, Parma, Plaisance ja Guastalle Hertsogi kiirustama hea tahte väljendamise ja kuivõrd see temast sõltuma hakkab, eelnevates artiklites, aga nimelt käesoleva traktaadi 16. ja 17. art., sätestatud kergenduste ja üleandmiste täiusliku ja täieliku täitmise, kuna kõrged lepingupooled leppisid omavahel kokku ja kuulutavad teine-teisele, et lihtne ja täpne liitumine ja Hiilgaivama Infandi täielik kaasategemine ülalpoolviidatud korralduste lõplikus täitmisel hakkab omama sisulist Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna eituse konditsiooni viimase Aacheni traktaadiga kehtestatud reversi õigusele.

Artikkel 19.

Ja kui kõrged lepingupooled, ühtmoodi otsused vastu võtsid, et kui Keisririigis uuesti rahu taastatakse, siis selle säilitamiseks ei saa olla miskit nii mugavat, kui pööratakse eemale valitsejate vahelised ohud mõistliku, Saksamaa seadustele vastava ja paljude näidetega kinnitatud ning põhjendatud reeglitega, et valdavale Keisrile juba varem ja nimeliselt määratleda vahetu järeltulija Rooma Keisri isikus: see ja Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna kavatseb viivitamatult korraldada vajaminevad edasimineked, et, kui-võrd kiiresti asjaolud seda lubavad, Rooma Kuninga valimine Hiilgaivama Erts-hertsogi vanema poja kasuks järgneks Nende Keiserlike ja Kuninglike Majesteetide poolt; aga Tema Kristlikeim Majesteet lubab aidata selles puhtsüdamlikult ja pingutab selleks kõige oma jõuga, selleks, et mainitud valimine järgneks kõrgete lepingupoolte rahuloluks ja kooskõlas Keiserlike Põhikirjade jõuga, aga nimelt, Kuld-Bulla, Vestfaali traktaatide ja Keiserliku Kapitulatsiooniga.

Artikkel 20.

Võrdselt üldise rahu hoidmiseks, Tema Majesteedi Keiserliku Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Tema Kristlikeima Majesteedi algatusel lepiti omavahel kokku, et ei võeta arutlusele tulevase Poola Kuninga valimisel mitte mingeid teisi meetmeid, kui üldisel kokkuleppel, püüdes selles vaid säilitada Poola rahva tulevane vabadus. Selle reegli järgi ja siiral soovil soodustada igal juhul Tema Poola Majesteedi ja Ta Kuningliku Õukonna kasu, Nende Majesteetid teatavad tänasest, et kui tulevikus Poola Kuninga valimisel see vaba vabariigi soov langeb valikus kokku ühele Hiilgaivama Saksoonia kuurvürstliku Õukonna Printsides, on Nende Majesteetid sellega täiesti rahul ja võimalusel kinnitavad seda valikut.

Artikkel 21.

Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna, nõustudes Tema Hiilgusega, kes valdab Modene Hertsogkonda Hiilgaivama Erts-Hertsogi Pierre Leopoldi ((Петра Леопольда)) abieluga Hiilgaivama Printsessiga Marie Richardega ((Мариею Рихардою)), Hiilgaivama Modene Pärija Prinsi ainsa tütrega ja olles loomulik, et mõlemad Hiilgaivamad, nõnda tihedalt ühendatud Õukonnad vastastikku hoolitsesid nende piirkondade heaolu kindluse eest, ja mainitud Hiilgaivama Modena Hertsogi nõusolekul kavatseb paluda Tema Majesteeti Keisrinnat, Hiilgaivama Eks-Hertsogi Pierre Leopoldi kasuks edaspidi oodatava mainitud Hiilgaivama Hertsogi maade, mis moodustavad meessoost põlve Keiserlikku mõisat, valdamise õigust, sellisel juhtumil, kui ristuks nimetatud Hiilgaivama Hertsogi meessoost põlvkond ja sellise lepinguga, et Tema maad sel samal viisil kasutatavad oleksid, nii nagu nad praegu Hiilgaivama Hertsogi valduses olles juhitud olid, ja et nad mitte kunagi ja mitte mingil kujul muudesse Hiilgaivama Austria Õukonna piirkondadesse, Kuningriikidesse ja Provintssidesse oleksid ühendatud, allpool kinnitatud saavad, selleks asutatud Pragmaatilises Sanktsioonis ((tegelikkuslik heakskiitmine)); ja nagu Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna kavatseb nende oma kavatsuste teostamisel kindlalt toimida kõigi Keisririigi Põhikirjade ja seaduste järgi ja teatades neist Tema Kristlikuimale Majesteedile, andis temale uue usalduse tõendi, millist ta omab Tema Majesteedi sõpruse suhtes; aga Tema Kristlik Majesteet oma suurimaks rahulduseks otsustab soodustada kõike seda, mis Tema Majesteedile Keisrinnale võib meeldiv olla, siis oma püüdlustega Keiserlikus Kogus ja erinevates Saksa Õukondades seadustega kooskõlas teod, milliseid Tema Majesteet Keisrinna suvatseb teha omal ajal, Tema kavatsetud otsuse tegemisel, hea tahtega toetada soovitud edu saamisel kõiges selles, mis Tema Majesteedist sõltuda saab, soodustama hakkab.

Artikkel 22.

Ja kui peamine kõrgete lepingupoolte kavatsus selles traktaadis seisab selles, et võimalikult kiiresti lõpetada rahutused, milliseid praegu kogu Euroopas hädasid tekitavad ja hoida ära need, mis veel toimuda võivad; seejuures oleme veendunud, et nõnda kasulik asi ei saa paremini täidetud olla, kui erinevate ühtmoodi mõtleivate Riikide koosteguvusega; selleks leppisid nad omavahel kokku saavutada selline koosteguvus selle

traktaadiga kaudu, liites sellega mõned mõlematele Õukondadele sõprus- ja liitlasriigid. Selle tulemusel mõlemad kõrged lepingupooled kavatsesid kutsuda viivitamatult ja üldisel nõusolekul Tema Majesteeti Rooma Keisrit, liituma selle traktaadiga mitte ainult kui Suur Toscani Vürst, vaid nii kui kiiresti asjaolud lubavad ja võimalikuks osutub, Rooma Keiser koos Vürstidega ja Keiserlike aujärkudega; samasuguse kutse saab samamoodi varsti ja üldisel nõusolekul esitatud ka Tema Majesteedile Ülevenemaalisele Keisrinnale ja Nende majesteetidele Rootsi Kuningale ja Poola Kuningale, Saksoonia Kuurvürstile aga samuti ka teistele Riikidele, millistes suhtes kõrged lepingupooled kokku lepivad; seejuures nad uuendavad nimelt ülalpool otsustatud kohustuse oma ühendatud püüdluste kasutamisest, selleks et Tema Majesteedid mõlemate Sitsiilia Kuningad kallutada selle traktaadiga kindlaksmääratud korralduste täitmisele, saates selleks temale kõrgete lepingupoolte formaalne kutse.

Artikkel 23.

(See traktaat jääb saladusse kogu selleks ajaks, millist kõrged lepingupooled peavad vajalikuks ja mugavaks, lubades ja kohustudes seejuures sellest teistele mitteteama teisiti, kui vaid ühisel kokkuleppel ja olles vastastikku veendunult selle kasus, mis võiks sellest sellele ühisele asjale kasuks tulla.)

Artikkel 24.

See traktaat ratifitseeritakse Tema Keiserliku Kuninga ja Apostelliku Majesteedi ja Tema Kristlikuima Majesteedi poolt, aga ratifitseerimiskirjad vahetatakse kuue nädala pärast, arvestades allkirjastamise päevast, või ka varem, kui võimalik.

Selle kinnituseks meie allkirjutanud jne.

See juhtus Versailles 30. Detsembril 1758.a.

(L.S.) G.C. De Starhemberg. (м.п.) Гр. Штаренбергъ.

(L.S.) le Duc de Choiseul-Stainville. (м.п.) Герцогъ Шоазель-Стенвиль.

•eraldi artikkel.

Kõrged lepingupooled nõustusid selles: et erinev artiklite asetus, milline esineb selle traktaadi erinevates sel päeval allkirjastatud eksemplarides ja koopiates, ei saa anda mingit õigust ettekäändest alamt otsustatu vaidlustamiseks, mis tunnitatud ja alati jälgitud alternatiivina Tema Majesteedi Ungari-Böömimaa Kuninganna ja Tema Kritlikeima Majesteedi vahel.

II eraldi artikkel.

Kui mõningad tiitlitest, milliseid on kasutatud mainitud kõrgete lepingupoolte poolt, täievolilisuse või teistes selle traktaadi allkirjastatud aktides või ka sellega tulevaste liitumise aktides, üldiselt ei ole tunnustatud, siis on lepitud kokku, et sellest ei

saa kunagi tekkida mitte mingit arusaamatust, ega ka ühelegi mainitud lepingupooltest või liituvatest pooltest ja et kasutatud või lühendatud ühe- või teise poole tiitlid sel päeval allkirjastatud traktaadis või sel juhtumil, ei saa olla eeskujuks, ega mingit tagajärge omada, millisel põhjusel see ka ei tekiks.

III eraldi artikkel.

On lepitud kokku ja otsustatud, et Prantsuse keel, millist kasutati selle traktaadi allkirjastatud eksemplarides ja mis võivad olla kasutatud ka liitumisaktide puhul, ei ole eeskujuks, millist võiks tunnistuseks esitada või olla seatud kahtluse alla mingi lepingupoole või liitunud riigi poolt ja et tulevikus toimitakse nõnda, et jälgitakse ja pannakse tähele, et otsustamisel ja Riikide poolt, millised juba ammu omavad õigusega ja annavad välja sarnaste traktaatide eksemplare ning akte mingis teises keeles, ja mitte Prantsuse keeles, kuigi nende vahel mainitud traktaat ja sellega tulevikus liitumisel hakkab omama samasugust jõudu ja kehtivust, nagu oleks mainitud tava järgitud.

Käesolevad eraldi artiklid hakkavad omama samasugust jõudu, nagu need oleks sõna-sõnalt võetud sel päeval allkirjastatud traktaati ja need saavad ratifitseeritud ühel ajal ning ka samal ajal vahetatud kuue nädala pärast, või varem, kui võimalik.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus Versailles, 30. Detsembril 1758.a.

(L.S.) G.C. De Starhemberg.

(м.п.) Гр. Штаренбергъ.

(L.S.) le Duc de Choiseul-Stainville.

(м.п.) Герцогъ Шоазель-Стенвиль.

Ja kui Nende Majesteetid, selle traktaadi Artikkel 22. määruste alusel edastamisel, sõbralikult ja formaalselt kutsusid Tema Keiserliku Ülevenemaalise majesteedi sellega, kui peamise lepingupoole, liituma; sel eesmärgil Tema Keiserlik Majesteet alati, olles kallutatud meetmete soodustamisele, mis aitavad kaasa käesoleva sõja kiirele lõpetamisele ja üldise rahu taastamisele kindlamatel alustel, ja soovides anda uue näite oma hõlmatust sõprusest kõrgete liitlaste vastu, kavatses käituda sel juhtumil nende soovide järgi; ja selle kavatsusega Tema Keiserlik Majesteet volitas ja määratles oma Kantsleri, senaatori, Tegelikku Salanõuniku, Ihu-kompanii Leitnanti, Tegev Kammerherra ja Püha Andrei Esmakutsutu ((St. André)), Valge ja Musta Kotka, Püha Aleksander Nevski ((St. Alexandre Newsky)) ja Püha Anna ordenite kavaleri, krahv Mihail Vorontsovi ((Michel Woronzow, Михаил Воронцов)) ja oma sõjaväe poolt Kindral-leitnandi, tegev Kammerherra, Moskva Ülikooli ja Kunstide Akadeemia kuraatori, Valge Kotka, Püha Aleksander Nevski ja Püha Anna ordenite kavaleri, Ivan Šuvalovi ((Iwan Schouwalow, Иван Шувалов)), et pidada läbirääkimisi ja leppida kokku Tema Majesteedi liitumises 30. Detsembri 1758.a. vastuvõetud traktaadiga, Tema Keiserliku Majesteedi Ungari-Böömimaa Kuninganna Kammerherra, Ungari Kuningriigi krooni hoidja, Püha Andrei Esmakutsutu ja Püha Aleksander Nevski ordeni kavaler ja Tema Keiserliku Majesteedi Ungari-Böömimaa Kuninganna Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi Õukonna juures asuv Erakorraline ja Täievoliline saadik Nikolai Esterhazy de Galantha ((Nicolas Esterhazy, Николаи Эстергазий Галанта)),

Forckensteini pärinud valdaja, Pühitsetud Rooma Keiserrigi krahv, ja Tema Kristlikeima Majesteedi Tema Keiserlõiku Ülevenemaalise Majesteedi Õukonna juures asuva Erakorralise ja Täievolilise Saadiku, Tema armee Kindral-Leitnant Tema Ratsaväe ja dragunite Peainspektr, Püha Sicilienne ordeni kavaler, esimene Madam de France Ülemtallmeister Paul Gallucci l'Hospital, Chere jõe äärse Chateaneufi markii, varustatuna selleks täielike volitustega nende Valitsejate poolt, kes valitasid nende omavahelisel suhtlusel tehtud otsusel, et Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet liitub (nagu ka tegelikult liitub) käesoleva aktiga, kui peamine lepingupool, mainitud Versailles traktaadiga ja selle eraldi artiklitega, mis on sellest kõrgemal esitatud, täidab üldiselt selles sisalduvad kohustused, kuivõrd need saavad Venemaad puudutada, nimelt kaasaarvatult neis 6. Artiklis Tema Poola Majesteeti kasuks sätestatu, kuid välistades Itaaliat puudutavad otsused, millistes Tema Keiserlik Majesteet kohtade kauguse tõttu ei osaleda ei saa, kuigi Prantsusmaa Kuninga ja Keisrinna Kuninganna poolt võetud meetmed, et säilitada seal rahu, kiitleb ja kiidab heaks, ja muide viitab klauslitele, mis sätestatud Tema 1. Mai 1756.a. kaitse-liidu traktaadiga liitumise aktis.

Vastupidiselt sellele kõrgeltmainitud Nende Majesteetid, võttes vastu selle Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi liitumise, ja tunnistades Ta peamiseks lepingupooleks nimetatud 30. Detsembri 1758.a. traktaadiga, lubatakse, nii selle kõigis punktides ja klauslites, nõnda tähelepanelikult need kohustused täita, millistes nad Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteediga asuvad.

See liitumise ja selle tunnustamise akt ratifitseeritakse Tema Ülevenemaalise Keisrinna, Tema Kristlikeima Majesteedi ja Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna poolt ja need ratifitseerimiskirjad vahetatakse siin, Sankt-Peterburis kahe kuu pärast, või ka kui võimalik, varem.

Selle kinnituseks, me ülalpool mainitud täievolilised kirjutasime omakäeliselt alla, meile antud täielike volituste jõul ja kinnitasime selle akti oma pitsatitega.

See juhtus S-Peterburis 7. Märtsil 1760.a.

(L.S.) Michel Comte de Woronzow. Графъ Михаилъ Воронцовъ. (м.п.)

(L.S.) Jean de Schouvallov. Иванъ Шуваловъ. (м.п.)

(L.S.) N.Comte d'Esterhazy. Графъ Эстергазий. (м.п.)

(L.S.) Paul Gallucci l'Hospital. Павелъ Галуцкий-Лопиталь. (м.п.)

RATIFIE PAR L'IMPERATRICE MARIE THERESE LE 7 MAI 1760. Ратификованъ Императрицею Елисаветою Петровою 1-го Августа 1760 г.

***

Nr. 25.

1760.a. 10. Märts. Venemaa õukonna Kopenhaageni traktaadiga, mis sõlmitud 4. Mail 1758.a. Prantsuse ja Taani õukondade vahel, liitumise akt. (П.С.З. № 11038).

((F. Martensi kommentaar.))

26. Mail 1732.a. Sõlmitud traktaadi juurde Karl VI ja Keisrinna Anna Ivanowna poolt lisatud eraldi artikliga lepiti kokku lõpetada Schleswigi küsimus Taani kuninga poolse Holsteini Hertsogile teatud summas makstava hüvitusega. Kuid hertsog ei ilmutanud selleks tehinguks oma nõusolekut ja küsimus jäi lahtiseks.

Kui Keisrinna Jelizaveta Petrovna ((Elisabeth Petrowna, Елисавета Петровна)) kuulutas oma onupoja Peter Fjodorovitsi ((Pierre Feodorovitch, Peeter III, Петра Феодоровича)), Holsteini hertsogi, Ülevenemaalise Keiserliku Trooni pärijaks, muutus Peterburi õukond uuesti pidevate diplomatiliste läbirääkimiste keskuseks, millise asjaks oli Holsteini hertsogi õigus Taaniga ühendatud Schleswigile.

Tegelikult püüdis Taani saadik Peterburis igatviisi seda asja summutada, enne kui hertsog astub Ülevenemaalisele Troonile. Ainiti Taani mitte ainult ei saavutanud hertsogi formaalset loobumist oma õigusest Schleswigile, vaid ka tegi temale ettepaneku vahetada temale kuuluv Holstein Oldenburgi ja Delmenhorsti krahvkondade vastu. Kuid hertsog ei pidanud võimalikuks sellist tehingut vastu võtta.

Seejuures 1746.a. liidutraktaadi esimeses salajases ja eraldi artiklis Keisrinnad Marie Therese ja Jelizaveta Petrovna otsustasid, see küsimus viia armastusväärse lahenduseni ja kaitsta kõigi vahenditega Holsteini hertsogi valdaja õigusi, kui neid ei oleks Taani poolt austatud.

Sellistel asjaoludel Taani huvi nõudis igasuguste sobivate juhtumite ärakasutamist, et siluda vaidlus Holsteini hertsogiga. Seitsmeaastase sõja ajal oli Taani neutraalne, kuid sõdijatest pooltest igauks püüdis teda kutsuda sõjategevuses vahetule osalusele. Kuid krahv Bernstorff, kes juhtis sel ajal Taani poliitikat, seadis enesele ülesandeks jälgida Taani huve võidetud riig arvel, ilma selleta, et ta oleks siiski oma neutraalsusest loobunud. (vt. Архивъ князя Воронцова, кн. 6 стр. 429 и след.). 1757.a. Lõpus pöördus Taani õukond Louis XV poole, et ta loovutaks temale prantsuse vägede poolt vallutatud Ida Friisimaa ((Frise Orientale, Восточную Фрисландию)), selleks, et rahuldada tema Holsteini hertsogi. Prantsusmaa ja Austria kuulutasid koheselt oma nõusolekust, kuid tingimusel, aga millise vastuvõtmist Taani ei pidanud võimalikuks, kuna see sundinuks teda oma neutraliteedist loobuma. Kuid ikkagi 4. Mail 1758.a. Sõlmiti Prantsusmaa ja Taani vahel leping, millise alusel Prantsuse kuningas kohustus tarvitusele võtma kõiki meetmeid, et Taani ja Holsteini hertsogi vahel sõlmiti lõplik tehing, mil Holstein vahetati Oldenburgi ja Delmenhorsti krahvkondade vastu. Kui aga see tehing ei toimuks, siis Louis XV kohustus Taani kuningale andma mingi teise hüvituse.

Sõlminud selle traktaadi, nõudis Taani koheselt, et sellega liituks ka Austria. Kuid kartes tekitada Peterburi Õukonna rahulolematust, Marie Theresa nõudis selle lepingu mõne artikli täpsemat sõnastamist. Seejuures ta tegi ettepaneku võtta traktaati selle, et liiduliste riikide püüdlused Holsteini küsimuse lahendamisel võivad olla vaid rahumeelset iseloomu ja ja Taanile lubatud hüvitus või „ekvivalent“ ei saa leida aset liitlaste arvelt. Sellistes tingimustes Marie Therese pidas traktaadi garantii akti allkirjastamise võimalikuks, kuid mitte liitumise akti.

Lõpuks, eriti Taani taotlusel kutsusid Prantsusmaa ja Austria Venemaa samuti liituma Kopenhaageni traktaadiga. Keisrinna Jelizaveta Petrovna täitis selle soovi 10. (21) Märtsi 1760.a. liitumise aktiga. Kuid aga selles aktis ta garanteerib uuesti Holsteini hertsogi õigusi, lubades siiski aidata kaasa Taani ja hertsogi vahel eksisteerivaate arusaamatuste rahuldavale lahendamisele. Kohe peale Venemaa traktaadiga liitumisel,

esitas Austria saadik krahv Esterhazy Vene volinikule deklaratsiooni, millise jõul Austria laiendab oma garantii samuti Venemaa liitumise aktile.

Lõpuks, klausli tagajärjel, mis tehtud Keisrinna Jelizaveta Petrovna poolt Holsteini hertsogi õiguste puutumatuses, Taani kabinet kuulutas 2. Oktoobril Peterburis, et Taani õigused ja valdused peavad samuti olema loetud puutumatuteks.

Tema Püha ja Lahutamatu Kolmainsuse, Isa, Poja ja Püha Vaimu nimel.

Saagu kõigile teatavaks, kes sellest teadma peavad. Ja kui Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet oli kutsutud peamise lepingupoolena liituma traktaadiga, mis sõlmitud Kopenhaagenis 4. Mail 1758.a. Tema Kristlikeima Majesteedi ja Tema Taani Majesteedi vahel, milline traktaat, on pärast Cardinal de Berni 13 Augusti ja Krahv Diedrichstein 20 Oktoobri deklaratsioonidega paremini selgitatud ja selle tulemusel Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna formaalselt garanteeritud ja milliste sisu järgneb allpool.

Ja kui Tema Taani Majesteedi siiras soov soodustada Tema Kristlikeima Majesteedi nõusolekul, kuna tema maade seisund ja armastus tema alamate vastu võib lubada kõike seda, et Tema Kristlikeimale Majesteedile sobiv on ja mis võib kiirenda Saksamaad lõhestava sõja lõpu saabumist.

Ja sellise kavatsusega **volitas** oma riigi ja nõukogu Ministreid, Härrat Jean Louis de ((von, fon, фонъ)) Holsteini, krahv Lethrabort ((Летрабур)), Elevandi ((l'ordre de l'Elephant, Слона)) ordeni kavaleri ja oma Taani ja Norra Kuningriikide sise-juhtimise Esimese Riigisekretäri härra Chretien Auguste ((Христиана Августа)), krahv Berkentin, Elevandi ordeni kavaler ja oma kammerhärra Frederic Louis, Dehni parun, Elevandi ordeni kavaler ja Jean Hartwig ((Иоганна Гартвига Эрнеста)) Erneste, Bernstorffi parun, Elevandi ordeni kavaler, Kammerhärra ja oma Saksamaa Välisasjade juhatuse ning provintside Esimene Riigisekretäri.

Aga Tema Kristlikeim Majesteet volitas samamoodi härra Jean Francois Ogieri ((Жана Франсуа Ожие)), Priisi Parlamendi President ((Juhataja)), Madame la Dauphine ((Дофины)) õukonna ja kihelkonna Pea-intendandi ((rahaasjade ajaja)) ning oma Tema Taani Majesteedi juures asuva Saadiku.

Sel eesmärgil ülalmainitud Ministrid, vahetanud oma volikirjad, leppisid kokku järgmistes punktides:

Artikkel 1.

Taani Kuningas lubab, kuid samas ei kohustu mitte millekski, kui see oleks kehtiva neutraliteedi vastu, koguda Holsteinis kahe kuu jooksul, peale käesoleva traktaadi ratifitseerimiskirjade vahetamist, armee, mis koosneb 18, 000 inimesest jalaväes ja 6,000 inimesest ratsaväes, ning pidada seda väge oma ülalpidamisel, seni kuni käesolev sõda kestab, võimaldades enesel nõustuda selle aasta lõpuks mainitud armee vajamineva toiduga varustamiseks vajalikes meetmetes.

Artikkel 2.

Tema Taani Majesteet teatab, et igasugune kallaletung või ettevõtmine Venemaa

Suurvürsti Holsteini valduste vastu või selle mingile osale, samuti Lüübecki ja Hamburgi ((Lubeck, Hambourg, Любека, Гамбурга)) linna vabaduse ning neutraliteedi vastu, on mõistetav sellena, justkui see oleks teostatud Tema isiklike maade vastu.

Artikkel 3.

Tema Kristlikeim Majesteet kohustub omaltpoolt kasutama heas usus kõikvõimalikke jõupingutusi, Taani Kuninga algatusel, kui sõlmitakse rahu või ka varem, kui see saab võimalikuks, Venemaa Suurvürstiga lõpliku tehingu tegemine või tema Holsteini valduse ilma lisavahetuseta Oldenburgi ja Delmenhorsti krahvkondade vastu, aga kui selle ettepaneku täitmisele Valitseja ei kaldu ka mitte mingite vahendite kasutamisel, siis Tema Kristlikeim Majesteet lubab Tema Taani Majesteedile saata rahustamiseks õiglase ja piisava ekvivalendi.

Artikkel 4.

Arvestades suurt väljaminekut, millist Tema Taani Majesteedile Artikkel 1. jõul Holsteinis sõjaväe kogumine ja paigutamine tekitab, Tema Kristlikeim Kuningas võtab enesele oma alamate kaudu edastatava, kaupmeestelt või teistelt üksikisikutelt 6. miljoni livre suuruse 5. või väiksema protsendiga laenu võtmise, millist makstakse iga kolme kuu möödumist, mõlemate õukondade vahel kokkulepitud raha subsiidiumite arvel, seejuures sellise korraldusega, et see summa üpris salaja ja kõikvõimaliku täpsusega assigneeritud ja makstud oli, nii Kristlikeima Kuninga Ministeeriumi ja krahv Wedel-Frysi ((Ведельфризомъ)) vahel lepiti kokku ja otsustatakse, mitte ainult tähtaegade otsustamisel, vaid ka raha edastamise viise määratud linnadesse ja kohtadesse, millistes Tema Taani Majesteet omal arvel neid vastu võtma hakkab, võttes eneselt vekslid kursi silumise ja transpordi.

Artikkel 5.

Taani Kuningas lubab selle 6 milj. livrese summa koos teistega, vahest lisaga kuue aasta jooksul, asenduseks ülalmainitud Prantsuse krooni poolt Taanile antud subsiidiumid, kuivõrd kaua nad kestavad, esimene makse peab toimuma kolme kuu pärast, peale tulevast Saksamaal sõlmitud rahu, või samasuguse aja pärast, täites Holsteini Suurvürsti maade Oldenburgi ja Delmenhorsti krahvkondadega vahetamise Konventsiooni täitmist, kui see konventsioon sõlmitakse enne rahulepingu sõlmimist.

Artikkel 6.

Tema Kristlikeim Majesteet, soovides rahustada Tema Taani Majesteeti Protestantliku seaduse ohutuses, uuendab pidulikult oma endiseid lootuse andmisi ning deklaratsioone Keiserriigis kolme lubatud religiooni tervena ja võrdselt kaitstuna hoidmises.

Artikkel 7.

Selle Konventsiooni alusel kohustub Taani Kuningas Holsteinist, Slesvigist, Taanist ja Norrast mitte lubama ja anda Preisimaa ja Inglismaa Kuningale, Hannoveri Kuurvürstile ning nende liitlastele nekruteid, hobuseid ja igasuguseid varusid, millised need ka ei oleks ja takistama, et mitte otse ega ka kaudselt neist maadest ei oleks antud mainitud valitsejatele ja nende armeedele mingit abi inimeste, hobuste ja moonaga; samamoodi Tema Taani Majesteet kohustub mittedaama kõike ülalkirjeldatu, vähimakski abiks Preisimaa ja Inglismaa Kuningale ning nende liitlastele Oldenburgi ja Delmenhorsti Krahvkonnast.

Artikkel 8.

Tema Kristlikeim Majesteet lubab juhtumil, kui tigidusest, et Taani vägesid koguti Holsteinist, või käesoleva lepingu pärast, mingid Riigid ründaksid Tema Taani Majesteeti, siis Ta kaitseb viivitamatult ise või liitlasi oma armeedega, millised hakkavad olema rünnatud Provintside lähemal ja relvi ei panda enne maha, kuni tekitatud kahjus ja kõik väljaminekud ei ole täielikult hüvitatud.

Artikkel 9.

See traktaat ratifitseeritakse Nende Majesteetide poolt ja ratifitseerimiskirjad vahetatakse kahe kuu pärast, või ka varem, kui see on võimalik.

Selle kinnituseks me allakirjutanud, Tema Taani Majesteedi ja Tema Kristlikeima Majesteedi Täievolilised esindajad allkirjastasid Nende nimel selle traktaadi jne.

See juhtus Kopenhaagenis 4. Mail 1758.a.

(L.S.) J. L. G. v. Holstein.

(м.п.) Голстейнъ.

(L.S.) C. A. G. Berkentin.

(м.п.) Беркентинъ.

(L.S.) F. L. B. De Dehn.

(м.п.) Денъ.

(L.S.) Bernsdorff.

(м.п.) Бернсторфъ.

(L.S.) Ogier.

(м.п.) Ожие.

Eraldi salajane artikkel. ((?))

Sõltumatult tänase Konventsiooniga vastu võetud vastastikustest kohustustest ja et paremini selgitada kõrgete lepingupoolte selle Konventsiooni 1. ja 2. Artiklis sätestatud kavatsusi, Taani Kuningas kohustub mingite Vene Suurvürsti Holsteini maade või Lübecki ja Hamburgi vastaste ettevõtmiste juhtumil, kui sellega tekitatud ja kantud väljaminekud kuue nädala kestel, lugedes nende ettevõtmiste teostamise päevast, ei ole hüvitatud, tegutseda väärika ja võimaliku jõuga, et liigatehtutele antaks üle õiglane ja piisav hüvitus. 3. Artikli selgemaks tõlgendamiseks, millises Kristlikeim Kuningas lubab ja kohustub, kui Vene Suurvürsti Holsteini maade lisadeta vahetust Oldenburg ja Delmenhorsti krahvkondadega ei toimu, anda Tema Taani Majesteedile õiglase ja piisava ekvivalendi,

on otsustatud, et sellise ekvivalenti peab mõistma nõnda, et ta ei oleks võetud Kristlikeima Kuninga ega ka Keisrinna Kuninganna koormamiseks, allpool Taani Kuninga sellises jõus mõlemate kahe riigi poolt ühekaupa, ega mitte igast eraldi maast ja praegustest nende valdustest tänase Konventsiooni sõlmimisel nõuda võib.

See separaatne ja salajane artikkel võtab samasuguse jõu, nagu see oleks täna allkirjastatud traktaadis sõna-sõnalt esitatud ja see vahetatakse sellega üheaegselt.

Selle kinnituseks Meie, allakirjutanud jne.

See juhtus Kopenhaagenis 4. Mail 1758.a.

(L.S.) Holstein.	(м.п.) Голстейнъ.
(L.S.) Berkentin.	(м.п.) Беркентинъ.
(L.S.) Dehn.	(м.п.) Барон фонъ Денъ.
(L.S.) Bernsdorff.	(м.п.) Бернсторфъ.
(L.S.) Ogier.	(м.п.) Ожие.

Eraldi salajane artikkel 2.

Ja kui Prantsuse Saadik oma Valitseja Kuninga korraldusel nõudis, et Taani Kuningas kinnitaks deklaratsiooniga formaalselt, millisel eesmärgil Tema Majesteet kavatses Holsteini hertsogiriigis kogutud armeega peale hakata; Aga Taani Kuningas ei tahtnud osutada Kristlikeimale Kuningale seda uut sõpruse ja austuse märki, kuna ta muide temale liigne ei näi sarnastes kohutustes ja antud Tema poolse liidu kindluse märkimiseks; Seepärast Tema Taani Majesteet kuulutab, et Tema saksa provintsidest käesoleva sõja ajal kogutud ja kogutavad väed, ei otse ega ka kaudselt ei hakka nii Inglise ja Preisimaa Kuninga, kui ka Kuningate ja kuurvürstide ning nende liitlaste kasuks, ega ka Tema Kristlikeima Kuninga ja Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna ja nende liitlaste vastu tegutsema.

See eraldi salajane artikkel hakkab omama samasugust jõudu, nagu see oleks sõna-sõnalt võetud 4. Mai traktaati ja see ratifitseeritakse samas vormis.

Selle kinituseks meie allakirjutanud Nende Taani ja Keisrtlikeima Majesteedi Täievolilised saadikud allkirjastasid sellelise eraldi salajase artikli Nende nimel jne.

See juhtus Kopenhaagenis 12 Juulil 1758.a.

(L.S.) Bernsdorff.	(м.п.) Бернсторфъ.
(L.S.) Ogier.	(м.п.) Ожие.

Deklaratsioon.

Kuningas märkas äärmise rahulolematusega, et Taani Kuninga poolne nõudmine neile, tema vägede kasutamise kohustus võis selle Valitseja poolt võetud kui tema kavatsuste usaldamatuse märk, mainimata Kuninga alamate endisi ja uusi siira sõpruse märke Tema Taani Majesteedile, lubab enesele siiralt rahuldust, taasuuendada temale selle julgustamisega, oma kõrge austusega Tema suurtele kvaliteetidele ja osalusest,

rakendatava tema kuulsuseks ja kasuks, lootes seepärast, et ka igasugust kahtlust, milline mõnikord Tema Taani Majesteeti haaras, sellega täiesti hävitatud saab.

Selle tulemusel suvatses Kuningas anda Taani Kuninga Ministrile oma 4. Mai traktaadi ja salajase artikli ratifitseerida järgmise teadaandega:

Esiteks, et Tema Majesteet pingutab kogu jõust, et esitada Taani Õukonnale Viini sarnase traktaadi 3. artikliga kokkulangeva deklaratsiooni, mis puudutab ekvivalendi lubadust; ja et antud vastupidiselt sellele Viini Õukonnale Taani poolelt antud selgituse võtab Tema Majesteet kui enda isikliku ja ühise Keisrinna Kuningannaga ja et see deklaratsioon hakkab koosnema järgmises:

1. Et traktaadi kolmandat artiklit mõistetakse Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna suhtes sellises jõus, et sellega siiralt lubas ta peale rahu ja ka enne, kui see saab võimalikuks, algatada Taani Kuningale ühe sellise lepingu vahendusel lõpliku tehingu Vene Suurvürstiga ja Tema Holsteini maade Oldenburgi ja Delmenhorsti krahvkondadega lisatasuta vahetuse.

Teiseks, et kui selle lepingu mittetäitmise juhtumil Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna kohustub rahu sõlmimisel toimetama Tema Taani Majesteedile õiglase ja piisava ekvivalendi, siis selle all ta mõistab, et see lubatud ekvivalent ei saa olla Ta ja Tema Kristlikuima Majesteedi ülalpidamisel, nende liitlastele, ega koosne praegustest maadest ja Tema Keiserliku Majesteedi ja Kristlikeima Kuninga valduses, või neist, kes enne seda Nende valdusesse kuulusid, ega ka Nende liitlased saaksid endiste valduste järgi põhjapanevaid pretensioone omada.

2. Kuningas kuulutab veel, et võtab vastu deklaratsiooni, mis on allkirjastatud hr. Parun Bernstorffi poolt ja ratifitseeritav Tema Taani Majesteedi poolt ja millises on otsustatud: et Saksamaa provintsidest käesoleva sõja ajal Taani Kuninga vägede juurde kogutud ja kogutavad väed, ei otse ega ka kaudselt ei hakka nii Inglise Kuninga, kui ka Hanoveri kuurvürsti kasuks, ega ka Tema Kuninga ja Keisrinna ja nende liitlaste vastu tegutsema.

Kolmandaks. Kuningas ei kahtle, et Tema Taani Majesteet, kui Keisrinna Kuninganna saab kätte ekvivalendi Akti, ei võtnud tagasi Tema Majesteedile antud deklaratsiooni, milliseга hävitatakse Tema Taani Majesteedi poolne Tema vägede kasutamise deklaratsiooni kehtivus, Keisrinna Kuninganna arvamusel.

Neljandaks. Tema Majesteet kuulutab, et lubatud kuue miljonilise livre laen, tehakse sellised korraldused, et see 4. Mai traktaadis sätestatud summa oleks Taani Kuningale välja antud krahv Wedwlfriesiga kooskõlastatud tähtaegadel; aga kui järgneb mingi viivitus, siis see tekib muidugi vaid sellise märkimisväärse laenusumma kokkusaamise raskustest, kui Prantsusmaal on tekkinud mere- ja maismateedel õnnetused, suurendades väljaminekuid, vähendavad kogumise viise; aga nagu hakkab uuest üldise asja kasuks õitsema usaldus toimunud muutuste tõttu sõja asjades, siis on mõistetav, et eelmainitud viivitused ei kesta kaua.

Lõpuks, selle deklaratsiooni sisu põhjal Kuningas loodab, et 4. Mai traktaat, olles juba täiuslikuks viidud, võtab täieliku jõu ning kehtivuse.

See juhtus Versailles 13. Augustil 1758.a.

Signe: Pierre de Bernis.

Бернисъ.

Deklaratsioon.

Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, nähes heameelega edasiviivat juhust, osutada Tema Kristlikeimale Majesteedile ja Tema Majesteedile Taani Kuningannale Oma siira sõpruse märke, ei tahtnud nii jätta, et mittekasutada Temale praegu Nende Majesteetide poolt esitatud kutset osaleda nende vahel Kopenhaagenis 4. Mail, möödunud aastal sõlmitud Konventsiooniga.

Seetõttu allakirjutanud Täievoliline Minister on juba mainitud konventsiooni suhtes varustatud Tema Majesteedi garantii Aktiga; kuid ei saa olla mingit kahtlust kohustuste omadustest ja ruumist, mis on võetud Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna poolt selle garantiiga, omab voli kuulutada seejuures Tema Majesteedi nimel, nagu selle Aktiga ka kuulutab.

Esiteks. Et 3. artikli selgituseks, Tema Majesteet lubab siiralt kasutada kogu oma jõudu, et vaid läbirääkimise meetodil innustada Taani Kuningat rahu sõlmimisel või ka varem, kui see on võimalik, tegema Vene Suurvürstiga ka Holsteini lisatasuta vahetuse Oldenburgi ja Delmenhorsti krahvkonnaga.

Teiseks. Et selle läbirääkimise ebaedu puhul, kohustuks Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna andma rahu sõlmimisel Tema Taani Majesteedile õiglase ja piisava ekvivalendi, sellisel kaalutlusel, et see ekvivalent ei saa olla Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna koormamine, ega ka Prantsuse Kuninga ja nende liitlaste, ega saa koosneda praegustest Tema Keisrinna ja Kuningliku Majesteedi ja Kristlikuima Kuninga valdustest ja maadest, ega ka neist, millised edaspidi selle muistse nende või nende liitlaste valdusesse kuulusid, ega ka neist, millistele need liitlased kunagise valdamise tõttu võinuks veel omada õiglasi pretensioone.

Kolmandaks. Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna kuulutab veel, et ta võtab vastu deklaratsiooni, millisega on otsustatud, et praeguse sõja ajal Tema Taani Majesteedi Saksamaa Provintssides kogutud või kogutavad vägesid ei otse, ega ka kaudselt ei tegutse Inglismaa Kuninga, Hannoveri Kuurvürsti ja Preisimaa Kuninga, Brandenburgi Kuurvürsti ja nende liitlaste kasuks või siis vastupidi Keisrinna Kuninganna, Kristlikuima Kuninga ja nende liitlaste vastu.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus Kopenhaagenis 20. Oktoobril 1758.a.

(L.S.) Comte Diedrichstein.

(м.п.) Графъ Дидрихштейнъ.

Garantii-akt.

Meie, Marie Therese, Rooma Keisrinna, Ungari-Böömimaa Kuninganna jne, jne, jne,.

Ja kui käesolevate asjade arutlusel Kristlikuima Prantsuse Kuninga ja Taani ja Norra Kuninga vahel 4. Mail käesoleval aastal sõlmiti ja allkirjastati Kopenhaagenis mõned konventsioonid ja need olid järgmise sisuga:

(Siin oli esitatud 4. Mai traktaat.) ((See on toodud ära eespool.))

Ja kui ülalpoolmainitud kõrged lepingupooled sõbralikult Meilt nõudsid, et Me ei kalduks kõrvale Meie poolt garantii andmisest neile selles Konventsioonides otsustatud kohustustele; selle nimel Me, selle kasulikkuse austamisest nad hea meelega käituks selle sõbraliku nõudmise järgi, käesoleva kirja jõul soovitatava garantii parimal viisil ja vormis Meie suhtes rakendatav, lubades s Keiserliku-Kuningliku-Erts-Hertsogi sõnas, et Meie midagi ei jäta, justkui kõik selle Konventsiooni artiklid, kuivõrd see Meist sõltub, oleksid pühalikult täidetud.

((In quorum omnium etc, etc. etc.

Во уверение чего и.т. д.))

Selle kinnituseks jne. jne.

Tema Keiserlik Majesteet olles veendunud, et see traktaat kaldub ainult käesoleva sõja kiireimaks lõpetamiseks, takistades sellel edasi levida Alam-Saksooniale ((Basse-Saxe, Нижнюю Саксонию)) ja vääramatule rahu jälgimisele selles Saksamaa Põhja osas, mille üleandmiseks Tema Keiserlik Majesteet ei hoolitse mitte vähem, kui Nende Majesteetid Prantsusmaa ja Taani Kuningad ja Keisrinna Kuninganna, kavatsesid osaleda neis kohustustes, millises ülalpoolmainitud Nende Majesteetid Teda üldse ja pidulikult kutsusid; seepärast Tema Keiserlik Majesteet volitas Oma Kantsleri, Senaatori, Isiklik nõunik ((Conseiller prive actuel, Д.Т.С.)) Ihu-kompanii Leitnant, Tegev Kammerherra ja Püha Andrei Esmakutsutu, Valge ja Musta Kotka, Püha Aleksander Nevski ja Püha Anna ordenite kavaler, krahv Mihail Vorontsov ((Michel Comte de Woronzow, Грахва Михаила Воронцова)) ja sõjaväe poolt Oma Kindral-Leitnanti, Tegev-Kammerherra, Moskva Ülikooli ja Kunstide Akadeemia Kuraatori – Ivan Šuvalovi ((Iwan de Schouwalow, Ивана Шувалова)), Oma liitumist nimetatud Kopenhaageni 4. Mai 1758.a. traktaadiga trakteerima ja sellega liidetud deklaratsioonidega, Tema Kristlikeima Majesteedi Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi Ōukonna juures asuva Erakorralise ja Täievolilise Saadiku kaudu, tema armee poolt Kindral-Leitnandi, ratsaväe ja Tema ratsaväelaste Inspektori Paul Gallutsi Lopitalem ((Paul Galucci-Нospital, Пауль-Галлуций Лопиталемъ)), Chateauneufi Markii Cheri jõe ääres, ja koos Tema Taani Majesteedi Tegev-Kammerherra ja Tema Erakorralise Saadiku Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi Ōukonna juures, Adolf Zigfrid ((Adolpe Siegfried, Адольфомъ Зигфридомъ)), von Osten ((von der Osten, фонъ-деръ-Остеномъ)), kellele on selleks antud täielikud volitused. Need Volinikud, eelnevate piisavate suhete järel, leppisid kokku selles, et Tema Keiserlik Ülevenemaalimne Majesteet liitub käesoleva aktiga mainitud 4. Mai 1758.a. traktaadiga ja selle kahe eraldi artikliga, millistena nad on selgitatud Deklaratsiooniga, mis allkirjastatud krahv Diedrichsteini poolt, nimelise otsusega, et see liitumine ei tohi mingil viisil olla Tema Keiserliku Majesteedi Valitseja, Holsteini Suurvürsti, kui Holsteini Hertsogi õiguste ja pretensioonide taunimist ja temaga peetavate lisatasuta või

mingi teise Holsteini osa Oldenburgi ja Delmenhorsti vastu vahetuse läbirääkimiste ebaedu juhtumil, millist läbirääkimist on siiski võimalik toetada Tema Keiserliku Majesteedi poolsete püüdlustega. Taani poolt lubatud ekvivalent, ei saa olla võetud Venemaa ega ka Holsteini valdustest, millised kuuluvad Tema Keiserlikule Majesteedile, kui Holsteini Hertsogile valdused, ega ka Tema Keiserliku Majesteedi Liitlaste ülalpidamise; teisest küljest Nende Kristlikuimad ja Taani Kuninglikud Majesteetid võtavad vastu selle aktiga Tema Keiserliku Majesteedi liitumise ja tunnistavad Teda peamiseks lepingupooleks, lubavad edasiseks, lisatasuta Holsteini osa vahetuse Oldenburgi ja Delmenhorsti vastu, läbirääkimiste edu juhtumil, Tema Keiserlikule Majesteedile kuuluvad, pühalt jälgida ja püüda, et siis Tema Taani Majesteedi ja Tema Keiserliku Majesteedi vahel sõlmitud lõpliku tehingu traktaat oleks kõiges järgitud ja täidetud. Milleks Nende Majesteetid Kristlikeim Kuningas ja Keisrinna Kuninganna selle kaudu kohustuvad selle üheskoos koos Tema Keiserliku Majesteediga formaalselt garanteerima. Selle liitumise akti ratifitseerimine ja aksepteerimine saavad valmis ja vahetatakse ka siin S-Peterburis kahe kuu pärast, aga kui võimalik, siis ka varem.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus S-Peterburis 10. Märtsil 1760.a.

(L.S.) Michel Comte de Woronzow.

(м.п.) Графъ М. Воронцовъ.

(L.S.) Schouwalow.

(м.п.) Шуваловъ.

(L.S.) Galucci-Lhospital.

(м.п.) Галуции-Лопиталь.

(L.S.) Osten.

(м.п.) Остенъ.

Deklaratsioon.

Ja kui aktis mainitud Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi liituminetraktaadiga, mis on sõlmitud 4. Mail 1758.a. Tema Kristlikeima ja Tema Taani Majesteetide vahel Tema Keisrinna Kuninganna formaalses garantiis juhtumil, kui toimuvad läbirääkimised Holsteini osa, mis kuulub Valitsejale Vene Suurvürstile, vabatahtlikus vahetamises Oldenbourgi ja Delmenhorsti Krahvkonnaga, siis allakirjutanud Nende Rooma-Keiserlike Majesteetide Saadik kuulutab, et Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna laiendab formaalse aktiga garantii, nii nagu Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna liitumine mainitud traktaadiga, mis on sõlmitud 4. Mail 1758.a., nii ka sõlmitud traktaadile Tema Majesteedi Taani Kuninga ja Tema Keiserliku Majesteedi Valitseja Vene Suurvürsti vahelisele otsustavale tehingule.

See juhtus S-Peterburis 21. Märtsil 1760.a.

(L.S.) N. Comte d'Esterhazy.

(м.п.) Гр. Эстергазий.

RATIFIE PAR L'IMPERATRICE MARIE THERESE LE 21 MAI 1761. Ратификованъ Императрицею Елисаветою Петровною 4-го Сентября 1760 года.

***

Nr. 26.

1760.a. 21. Märts. Venemaa ja Viini Õukondade vahel S-Peterburis sõlmitud kaitse Liidu traktaat. (П.С.З. №11041).

1760.a. 21. Märts. Venemaa ja Viini Õukondade vahel S-Peterburis sõlmitud konventsioon (П.С.З. № 11042).

1760.a. 18. August. Deklaratsioon Rooma Keisri liitumisest 21. Märtsi 1760.a. Liidu traktaadiga.

((F. Martensi kommentaar)).

Liitudes Austria soovil Kopenhaageni ja Versailles traktaatidega, Keisrinna Jelizaveta Petrovna otsustas lõpuks siiski välja selgitada Venemaa Preisimaa vastases sõjas kantud laastava sõja hüvitamise küsimuse.

Juba 1757.a. Peterburi Õukond kuulutas selle küsimuse lahendamise hädavajadusest, kuid enne 1760.a. Alõgust Austria valitsus pidevalt püüdis seda summutada väidega sellest, et ta ei jäta rahu sõlmimisel Venemaale täielikku rahuldust andmast. Nii Keisrinna Marie Therese, oma 5. Detsembri 1759.a. reskriptis krahv Esterhazyle, väitis oma keiserliku sõnaga, et ta võtab kõik meetmed tarvitusele, et anda Vene Keisrinnale igasugust hüvitust ja igasuguseid kasusid, milliseid ta ise aga soovib. Kuid Peterburi Õukond ei soovinud rahulduda paljalt lubadustest: ta soovis Viini Õukonna poolset Vene vägede poolt vallutatud Preisimaa provintside Venemaaga ühendamiseks formaalse nõusoleku väljendamist.

Endine hertsogiriik, aga alates XVII sajandist Preisimaa Kuningriik, oli sel ajal ülejäänud Fridrich II territoriaalselt valdustest eraldatud Poola territooriumiga ja hõivatud Vene armee poolt. See osa Preisi monarhiast pidi olema hüvituseks (Vt. Архивъ князя Воронцова, кн. 6-я, стр. 440 и след.)

Ei Marie Therese, aga veel vähem Louis XV, ei soovinud Venemaa nõudmist täita. Kuid samal ajal oli Venemaa liitlas-abi erakordselt hädavajalik, et jätkata Fridrich II vastast sõda ja seepärast Viini kabinet ei saanud mitte mingi hinna eest lubada suhete jahenemist Peterburi õukonnaga, nende eesmärkide järgimisel. Krahv Kaunitz, ühes oma depeššis (18. Jaanuaril 1758.a.) Austria saadikule Peterburis väidab, et Viini Õukond oli alati kindel, et Venemaa on ainus Euroopa riik, kelle kadedust Austria kartma ei pidanud ja millise Türgi ja Preisimaa vastased huvid on tihedalt Austriaga seotud. Ei Marie Therese, ega krahv Kaunitz ei pidanud seda võimalikuks, et ainult formalse aktiga kohustudes saab kaasa aidata Preisimaa ühendamisele Venemaaga.

Seejuures see akt oli sõlmitud ja seda järgmistel asjaoludel.

Austria saadik ei lakanud Venemaad kutsumast liituma Versailles ja Kopenhaageni traktaatidega ja samuti tegema 1760.aastaks üldiste sõjategevuste plaani. Temale vastati, et kõik tehakse tema tahtmise järele, kui ta vaid nõustub uue liidu-traktaadi sõlmimisega ning määratleb Venemaale antava hüvituse. Seejärel 4. Märtsil 1760.a. esitati Austria saadikule pro memoria ((meelespidamiseks)), millises oli viidatud uue liidu akti tegemise äärmisele hädavajalikkusele, millise kava oli juurdelisatud. Krahv Esterhazy, 8. Märtsi konverentsil, teatas kantslerile, et ei oma uue liidulepingu

sõlmimiseks ja Preisi kuningriigi Venemaaga liitmiseks volitusi ja ta ei saa sõlmida temale esitatud akte. Seejärel 15. Märtsil ta teatas oma Õukonna nõusolekust allkirjastada deklaratsioon, millises Austria võtnuks justkui enesele, peale rahu sõlmimist, Venemaale rahulduse andmise piduliku kohustuse. Kuid Keisrinna Jelizaveta Petrovna ei andnud järele, kuigi ka nõustus Versailles ja Kopenhaageni traktaatidega liitumisega. Austria saadikule teatati, et uue liidutraktaadi ja konventsiooni projektides ei ole sisulisi muudatusi, erandiks artikkel Preisimaast ja Venemaa sõdivaks pooleks tunnistamine. Seejuures olles veendunud, et keisrinna-kuninganna kinnitab esitatud aktid, krahv Vorontsov veenis Austria saadikut neid allkirjastama sub spe rati. Pidades silmas seda, et Austriale on äärmiselt vajalik Venemaa vägede abi, Austria saadik otsustas ka tegelikult allkirjastada 21. Märtsil (1. Aprillil) uue liidu-traktaadi, 1746.a. traktaadi asemele ja eriti spetsiaalse konventsiooni Preisimaa vastase sõja puhuks.

Traktaadile lisatud salajastest ning eraldi artiklitest väärrib tähelepanu esimene, millise alul Marie Therese garanteerib pidulikuimal moel Suurvürst Peter Feodorovitchile tema valdused Saksamaal ja kohustub tema õiguste kaitsel, Taani Kuninga poolt, kaasaaitama.

Samal päeval sõlmitud konventsioon tühistab 22. Jaanuaril 1757.a. Konventsiooni. Austriale pidi 5. Artikli alusel olema tagastatud Sileesia ja Glazi krahvkond, aga Venemaaga pidi olema liidetud Preisimaa Kuningriik.

Teade sellest, et Peterburis oli sõlmitud need lepingud, pani Viini õukonna muretsema, sest et Krahv Esterhazyl ei olnud selleks volitusi, ega ka instruksioone sellistesse kohustustesse astumiseks. (Vt. Schäfer. Bd. II, S. 501). Siiski, keisrinna Marie Therese ikkagi ratifitseeris need sama aasta 21. Mail, saanud selleks, et muuta konventsiooni Artikkel 5. selles mõttes, et selles oli mainitud vaid hüvitamine, kuid selle küsimuse täpsemaks määratlemiseks oli konventsioonile lisatud eriline salajane artikkel, Vene valitsuse eelneva nõusolekul. Prantsusmaale edastas Viini õukond vaid konventsiooni teksti, kuid ilma mainitud artikita.

Lõpuks, soovides veel paremini tagada troonipärija ja Holsteini Hertsogi õigused, Keisrinna Jelizaveta Petrovna kutsus Rooma Keisri Franc I samuti 21. Märtsi liidu-traktaadiga ühinema. See soov oli täidetud tsesari 18. Augusti 1760.a. Deklaratsiooniga.

*

Pühima ja Jagamatu Kolmainsuse nimel.

Ja kui Tema Keiserlik Majesteet ühelt ja Tema Apostellik Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna teiselt poolelt, vajadusel arutasid, et üldiseks rahuks ja kogu Euroopa heaoluks, Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Rooma-Keiserliku Kuningliku Majesteedi vahel ammu ajast olev vastastikune sõprus, on uue kaitse- liiduga uuendatud ja lisades kõikvõimaliku hoolduse mis selleks tihedamalt koondav oli, et mitte mingil kunagi toimuda võival juhtumil, millisel ta või mingi teine lepingupool vaenulikult oleks rünnatud saanud, ei saaks paigal-tammumist või mingit venitamist teine-teisele abi andmisel juhtuda; sel eesmärgil Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet ja Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna, kui oma pärusmaade ja Kuningriikide Valitsejad, sellise kasuliku asja teostamiseks, suvatsesid allkirjutanud määrata oma Ministrid ja volinikud, aga nimelt Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet oma kantsleri, senaatori, Tegev-

Salanõuniku, Ihu-Kompanii Leitnandi ((Лейбъ-Компании Поручика)), Tegev Kammerhärri ja Püha Andrei Esmanimetatu, Valge ja Musta Kotka, Püha Aleksander Nevski ja Püha Anna ordenite kavaleri, krahv Mihail Vorontsovi ((Михайла Воронцова)); sõjaväe poolt Tema Kindral-Leitnant, Tegev-Kammerhärri, Moskva Ülikooli ja Kunstide Akadeemia kuraatori, Valge Kotka, Püha Aleksander Nevski ja Püha Anna ordeni kavaleri, Ivan Šuvalovi ((Иван Шувалов)); aga Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna oma Kammerhärri, Tegev-Salanõuniku, Ungari Kuningriigi Krooni hoidja, Püha Andrei Esmanimetatu ja Püha Aleksander Nevski ordenite kavaler, Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna erakorraline ja täievoliline saadik Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi Õukonna juures, Nikolai Esterhazy de Galantha ((Nicolas Esterhazy de Galantha, Николая Эстергазия де Галанта)), Forkensteini pärusmaade valdaja, Rooma Keisririigi krahv, kelle Ministrid pidasid omavahel konverentsi, nende Isevalitsejatega kokkulangevate kavatsustega alljärgnevalt täheldatud Liidu-kaitse-traktaadi artiklites nõustudes:

Artikkel 1.

Ja saagu Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema pärijate ning järglaste vahel ühelt ja Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, Tema pärijate ja järglaste vahel teisest küljest, siiras, alaline ja igavene sõprus ja seda hakatakse vastastikku nõnda täiuslikult pidama, et kumbki pool teisele tulu toob ning püüab igasugust kahju tõrjuda.

Artikkel 2.

Kuigi Nende Keiserlikud Majesteetid omavad vahetult samasuguse sõpruse tundeid, millises on sõlmitud 1746.a. traktaat; ja kuigi selle käesolevaga uuendatakse praegu selle alusel neid, kuid praegustes asjade olude tingimustes, möödapääsmatult tuleb selles teha mõningaid muudatusi, siis selleks lepiti kokku, et mainitud 1746.a. traktaat (vaatamata sellele, et selle sõlmitud kestvuse aeg ei ole veel möödunud) tuleb lugeda hävinenuks, mitte sellepärast, et ta oleks mingi poole poolt rikutud, vaid selleks, et selle asemele on sõlmitud see uus leping.

Artikkel 3.

Selleks on otsustatud, et kui edaspidi Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet või Tema Majesteet Keiserlik Kuninganna, oleks kellegi-iganes poolt rünnatud, siis neile esitatud nõudmisel, vajalikud abid ((päästmised)), millised nii olemuselt, kui ka arvu suhtes on otsustatud selle traktaadi alljärgnevates artiklites, tuleb teine-teisele viivitamatult anda.

Artikkel 4.

Ja kuna selle liidu peamine kavatsus seisneb selles, et vastastikku kaitsta

igasuguse kallaletungi ja ülekohtu ning kahju eest ja nagu neist iga kõrge-lepingupool ei ihka midagi muud, kui et ainult ja alati neid vastastikke kohustusi täita sellisel moel, nii nagu Tema liitlasele, Jumala poolt kätte kingitud käepäraste vahenditega, kasulikeim saab olla; sellel eesmärgil on käesoleva artikliga kokku lepitud, et kui Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet oma riigis, provintsid, piirkondades ja mingites teistes Euroopas asuvates valdustes, satub kellegi rünnaku alla või teda häiritakse, nii et Tema mainitud Majesteet peab vajalikuks oma liitlaselt vajalikku abi nõuda: siis Tema Rooma-Keiserlik Kuninglik Majesteet saadab temale appi 30 tuhat inimest, aga nimelt: saadab talle 20 tuhat jalaväelast ja 10 tuhat ratsaväelast, lugedes nõudmise esitamise päevast kolme kuu pärast, milline abi Tema Keiserlikule Ülevenemaalisele Majesteedile Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna poolt kestab kogu selle aja kestel, seni kuni kestab mainitud rünnak või häirimine. Ja sellele vastupidiselt, kui Tema Rooma-Keiserlikku Kuninglikku Majesteeti oma pärand-Kuningriikides, provintsid, piirkondades või teistes sellistes valdustes, saab kellegi poolt rünnatud või häiritud, nõnda, et ta peab vajalikuks oma liitlaselt abi nõuda: selleks Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet saadab temale samamoodi ülalpool sätestatud kujul 30 tuhat inimest, lugedes nõudmise esitamise päevast kolme kuu pärast; millise abi andmine Tema Majesteedile Keisrinnale Kuningale, Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt hakkab kestma nõnda kaua, kuni kestab rünnak või rahustamine; seejuures on ühtmoodi mõlemate kõrgete lepingupoolte poolt kokku räägitud, et selle ülalpool mainitud liidu alusel abi andmine nii ühelt poolt Tema Keisrinnale Ülevenemaalisele Majesteedile, Pärsja poolse rünnaku puhul; aga ka teiselt poolt Tema Maesteedile Keisrinnale Kuningale Itaalia valdustes, nagu ka tulevikus Itaalias teostatava sõja puhul, millisel põhjusel seda ka ei peetaks, on ühtmoodi mõlemate lepingupoolte poolt kokku lepitud selles: et kui Tema Majesteeti Keisrinnat Kuningannat Itaalias rünnatakse, siis tõesti ta mitte-mingit abi oma maade kaitseks sinna ei nõua; kuid Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet seab sellisel juhtumil 30 tuhat inimest, aga nimelt: 20 tuhat jalaväelast ja 10 tuhat ratsaväelast rünnakuvalmidusse. Vastupidi sellele, kui Tema Keiserlikku Ülevenemaalist Majesteeti Pärsja poolt rünnatakse: Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna seab samal määral valmidusse 30 tuhat inimest, aga nimelt: 20 tuhat inimest jalaväes ja 10 tuhat inimest ratsaväes; millised vastastikuselt valmis seatud väed seisavad valmisolekus mõlematel kõrgete lepingupooltel selleks, et kui Itaalias või Pärsias alustatud sõja ajal, mingi teise sõja puhkemisel üksteisele võimalikult kiiresti vajalikku abi anda saaks.

Artikkel 5.

Kui abi andnud pool, peale 4. artiklis sätestatud abi andmist, ise satub rünnaku alla, nii et temal endal tuleb oma isikliku julgeoleku tagamiseks oma väed tagasi kutsuda, siis ta võib seda vabalt teha, kahe kuu möödudes, peale seda kui ta on sellest vägesid nõutanud poolele ettenähtud viisil teavitanud. Samuti on otsustatud, et kui nõude saanud riik asub ise sõjas, nõnda, et temal on hädavajalik oma enda julgeolekuks tarvitada neid vägesid, milliseid ta oleks käesoleva traktaadi alusel olnud kohustatud liitlasele appi saatma: siis mainitud nõude saanud poolele jääb antud juhtumil sel ajal, kuni mainitud vajadus kestab, ülalpool mainitud abi mitteandmise vabadus.

Artikkel 6.

Vene abiväed varustatakse välisuurtükkidega, kaks kolmenaelast kahurit pataljonis ja need on varustatud sõjamoonaaga, samamoodi peab neile antud ülalpidamine ja nad peavad olema komplekteeritud ajateenijatega ning nad peavad saama ülalpidamist Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt. Ainiti Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna hakkab neile andma portse ja ratsiooni, aga nimelt: portsud, nael liha päevas, aga leiba või rukkijahu kuuks 60 naela, samuti neli naela kruupe, nael soola, arvestades kõike Hollandi kaalu ((sisuliselt erikaalu, mitte puhtalt mahumõõduga, nagu tavaliselt mõõdetakse, järgi)) järgi; aga süüda ratsioon Venemaa tabeli järgi kuid Hollandi kaalu kasutades, aga nimelt: kaera ja heina ning muud; samuti vajalikud korterid ning kõik need samadel alustel, nii nagu nendel vägedel tavaliselt Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt tavaliselt sel otstarbel kasutuses on. Samamoodi sellise sisustusega ja artiklites, milliseid antakse Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna poolt Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi abivägedele, täpselt kõiges antavas saab olla; ainiti sellisel natuuras antava ülalpidamise puhul, see, kui vaenlase maadel väljakirjutatud ja kogutud saab (kuid millest sõjaväele sõjaseaduste alusel kuuluv sõjasaak välja arvestatakse) on nõudvale poolele kasuks.

Artikkel 7.

Kui mainitud Vene abivägedel, kes asusid teele Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna nõudmisel, tuleb marssida mõne teise riigi piirkondadest, siis sellisel juhtumil Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna peab hoolitsema selle eest, et neile tagataks vaba läbipääs, tarnides neile leiva ja loomasööda samal viisil, nii nagu on see kokkulepitud Artikkel 6. lausetes. Vastastikuselt ka Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, võrdselt võõrastest piirkondadest läbimarssimisel, abiväed, et minna appi Tema Majesteedile Keisrinna Kuningannale, kui need on tema poolt välja nõutud, hoolitseda samamoodi nende ülalpidamise eest, kui lepiti kokku ülalpool. Kuid kui Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet selle 6. artikli järgi oma vägedele värvatud sõdureid saatma peab, siis Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna võtab enesele kõik nende kohale viimise kulud, muidugi loomulikult ka Vene abivägede tagasi marssimisel nende ülalpidamise kulud kuni nende poolse Venemaa piiri ületamiseni, kui nad on Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna poolt vabaks lastud või tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt, kui need kutsutakse oma enese julgeoleku tagamiseks Artikkel 5. alusel tagasi. Samamoodi sellele toimitakse Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolt Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna vägede suhtes.

Artikkel 8.

Kuigi igale abivägede käsutava ohvitseri, kes ühelt või teiselt kõrgete-lepingupoolte poolt antakse, peab omama saadud käsku, kuid Kõrgeim juhtimine kuulub sellele, kelle nõudev pool selleks määrab, sellise konditsiooniga, et miskit olulist ette ei võtaks, mis ei olnud enne Sõjanõukogus ette nähtud ja otsustatud ja seda nõutatud poole juhtiva kindrali ning ohvitseride juuresviibimisel.

Artikkel 9.

Et vältida igasugust ebakõla ja mingit viga järgus ning iseloomus, peab vägesid nõutanud pool õigeaegselt teada andma, millist peamist isikut ta vägede Ülemjuhatajaks määrab, et nõutatud poole järk ja iseloom seda võrdsustada saaks, kes hakkab abivägesid juhtima.

Artikkel 10.

Abivägedele, oma vaimulikele on tagatud usukommete täitmise vabadus ja kõiges selles, mis puudutab sõjaväeteenistust, mõistetakse nende üle kohut nende sõjaväemäärustike, artiklite ja omamaiste asutuste kaudu. Kuid kui tekivad tülid ühendatud jõudude ohvitseride või sõdurite vahel, siis neid lahendatakse mõlemate poolte poolt võrdses arvus määratud komisaride kaudu, et mõlematelt pooltelt asja läbi vaadata ja otsustada, ning süüdlasi nende Riikide sõjaseaduste järgi karistada. Samamaoodi lubatakse kindralile, aga ka muudele isikutele abivägedest, vabalt pidada kirjavahetust oma kodumaaga, kas postiteenistuse või siis kullerite vahendusel.

Artikkel 11.

Ühe, kui teise poole abivägesid hoitakse koos, niivõrd, kui see on võimalik ja et mainitud abiväed ei oleks raskustesse sattunud teistest enam ja et kõikides ekspeditsioonides ja operatsioonides oleks täielik võrdsus, milleks Ülemjuhataja ((Komandant, chef, Аншефъ)) peab kogu armee kõigi üksuste vägede seisundis ja jõus pidama silmas õiglast proportsiooni. Seejuures on mõlemate lepingupoolte poolt kokkulepitud, et need abiväed vaenulikes maades ja kohtades, millises auastmes nad ka ei oleks, kõiges ilma eranditeta kasutada neid samu sõjasaake, milliseid võivad võtta abivägesid nõudnud riik oma sõduritel võtta lubab; selle all mõistetakse muidugi mõlemate poolte poolt ka sõjaliste võidumärkide, nagu kahurid, lippud ja teised trofeed, milliseid nad koos abivägedega igasuguse aktsiooni ajal vaenlaselt ise kätte saavad.

Artikkel 12.

Kui mõnikord sõjalisest kaalutlustest juhtub, et kõrgetel lepingupooltel on kasulikum rünnata ühist vaenlast kummagi lepingupoole provintsidest, siis sellisel juhtumil üldisel nõusolekul peetakse nõu, millisel viisil on seda kõige parem teha; seejuures peab arvestama ka reservi, et kui selle akti 4 artiklis otsustatud abi jääb ebapiisavaks, siis sellisel juhtumil tuleb viivitusega kokkulepitud arvus teineteisele abi andmises nõustuda.

Artikkel 13.

Aga kui juhtus, et tuli relvad maha panna: siis rahu, ega ka relvarahu ei tohi sõlmida ilma, et läbirääkimistesse ei oleks kaasatud seda kõrget lepingupoolt, keda ei oleks rünnatud, nõnda, et ta miskit kahju kanda ei saanud kurjusest selle abi eest, millist ta oma liitlasele andnuks.

Artikkel 14.

Nende Majesteetide, Ülevenemaalise Keisrinna ja Keisrinna Kuninganna vahel sõlmitud liidu- ja sõpruse traktaadi jõuga, lubavad need lepingupooled, et nad saadavad oma välisriikide õukondade juures asuvatele Ministritele nimelised korraldused, et nad kõikide juhtuvate asjade puhul omavahel sõbralikult nõu peaksid ja ühiste jõududega teineteist läbirääkimistel aitaksid ning toetaksid ja selleks, et oma Valitsejannade edu kasuks ühise pingutusega tegutseksid.

Artikkel. 15.

Alamatele ja vasallidele, mässajatele ei anta kummagi lepingupoolte poolt varjupaika ega abi, või mingit kaitset. Ja kui on olemas mingeid salakavatsusi ja mahinatsioone, millised sepitsetaks kellegi kummastki lepingupooltest vastu, siis kui neist kellegile jõudsid sellest teated, siis nad peavad sellest teisele huvitatud poolele paljastatud olema ja üksteist aidates ja pingutades rahustatud ning vaigistatud saama.

Artikkel 16.

Ja kui Nende Majesteetid Ülevenemaaline Keisrinna ja Keisrinna Kuninganna, Poola Kuningriigi ja Vabariigi rahu, vaikuse ja julgeoleku säilitamiseks ühtmoodi usinalt kurja teevad: siis mõlemate kõrgete lepingupoolte poolt on kokku lepitud, et mitte ainult Poola ja Poola Vabariigi Kuningat, ega ka Tema Majesteeti Rooma Keisrit ja Tema Majesteeti Prantsuse Kuningat ja ka teisi riike, justkui Nende Keiserlikke Majesteete tulevikus kutsutud liitumise kasuks arutama ja üldse nendega liitu kutsuma.

Artikkel 17.

Kui Poola Vabariik sellesse liitu ei astu, siis vaid Poola Kuningas, kui Saksoonia kuurvürst, on sõbralikult kõrgete lepingupoolte poolt sinna kutsutud.

Artikkel 18.

Kõrgete lepingupoolte vahel saab rahu, sõprus ja hea üksmeel olema alatiseks: ja kui tava nõuab mõneks ajaks traktaatides formaalset liitu määrama; siis selleks kõrged lepingupooled leppisid kokku; et see traktaat, kahekümne viie aasta pärast, lugedes selle allkirjastamise päevast, kestma jääb.

Artikkel 19.

Käesolev liidu.- ja kaitsetraktaat mis on tehtud kõrgete lepingupoolte poolt, ratifitseeritakse kahe kuu pärast või ka varem, kui see osutub võimalikuks ja ratifitseerimiskirjad vahetatakse siin, S-Peterburis tavalises korras.

Selle kinnituseks ülalpoolmainitud täievolilised ministrid allkirjastasid kaks selle traktaadi ühtmoodi sõnastatud eksemplari, millised nad kinnitasid oma pitsatitega ja vahetasid omavahel.

See juhtus S-Peterburis 21. Märtsil 1760.a.

(L.S.) Michel Comte de Woronzow. (м.п.) Графъ Михаилъ Воронцовъ.

(L.S.) Jean de Schouvallov. (м.п.) Иванъ Шуваловъ.

(L.S.) Nicolas Comte d'Esterhasy. (м.п.) Графъ Н. Эстергазий.

RATIFIE PAR L'IMPERATRICE MARIE THERESE LE 21 MAI 1760. Ратификации разменены в Петергофе 11-го Июля 1760 г.

Eraldi artikkel.

Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna ja Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna on otsustanud, et sel põäeval allkirjastatud liidu-kaitsetraktaadi märgatud eksemplaride esitamise kord ei saa omada mitte-mingit tagajärge, ega alljärgnevalt olla tunnistatu, kehtestatu ja jälgitu halvaks panuks kõrgete lepingupoolte poolt alternatiivina ja et prantsuse keel, millist kasutati mainitud akti sõnastamisel, ei saa olla võetud edaspidi eeskujuks, millest mingi tagajärg või halvaks panu võib mingil kujul lepingupoolte vahel tekkida ja et edaspidiseks lepatakse kokku selles, mis märgatud oli ja märgatud peab olema kokkuleppivate riikide poolt, millised on harjunud ja võivad anda ning vastu võtta selliseid teises keeles, mitte prantsuskeelseid, olevaid akte.

See eraldi artikkel omab ühtmoodi samasugust jõudu ja mõju, nii nagu see oleks võetud sõnasõnalt peamise liidu-kaitsetraktaati ja see koos mainitud traktaadiga üheaegselt ratifitseeritakse.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus S-Peterburis 21. Märtsil 1760.a.

(L.S.) Michel Comte de Woronzow. (м.п.) Графъ М. Воронцовъ.

(L.S.) Jean de Schouvallov. (м.п.) Иванъ Шуваловъ.

(L.S.) Nicolas Comte d'Esterhasy. (м.п.) Графъ Эстергазий.

1. salajane eraldi artikkel.

Ja kui kadunud Tema Rooma Keiserliku ja Kuningliku Majesteedi Karl VI õilsa mälestuseks, nii 12 artikli järgi, mis on sõlmitud Tema Majesteedi ja lahkunud Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi Jekaterina Aleksejevna hiilgava ja igavese vahvuse väärrika mälestuse 6. Augusti 1726.a. liidu- kaitsetraktaadi, nii nagu sel päeval allkirjastatud eraldi konventsiooni, Tema Kuningliku Majesteedi, tollase Holstein-Schleswici hertsogi, Trawendahli traktaadi alusel, Schleswici hertsogkonda formaalselt garanteeris ja seejuures kohustus tema Hiilgaivamale Hertsogile kaasa aidata hüvituse saamise algatamisel ja selle, mis temale kuulub, tagastamist; kuid kui hiljem ja teise 29. Augusti 1727.a. deklaratsiooniga on toimitud, ja ka hiljem selliste mitte-kokkulangevate kohustustega traktaat, arvestades Venemaa tollaste asjaoludega, 26. Mail 1732.a. on Kopenhaagenis otsustatud; vastupidiselt sellele, Tema, praegu hästi valitsev Keisrinna Ülevenemaaline Majesteet, koos Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuningannaga, liidu-kaitsetraktaadi puhul, mis uuendatud sellest päevast selle alusel, mis oli Nende Hiilguste eelkäijate vahel tihedaima kooskõla ja sõprusega ühendatud ja loomulikult viisil tekitatud, püüab teostada Hiilgaivama Holsteini Hertsogkonna õukonna hüvanguks ja huviks igasuguse sobivat hooldust ja püüdu. Selleks kuulutab Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna: 1., et kui ülalpool mainitud Kopenhaageni traktaat, Tema Keiserliku Majesteedi, Tema Jumala juurde puhkama lahkunud Valitseja esivanema Karl VI, Tema Majesteedi Taani-Norra Kuninga hiilgavas ettekujutuses ei täideta, on allpool tunnistanud, et Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna end mingist traktaadi kaudu võetud kohustusest vastastikuselt vabastatuks tunnistab. Ja nii nagu tunnistavad kogemused olemasoleva siira Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi vastasest sõprusest, anda ja kuivõrd küps on ta kõiges selles, kui enne Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi poolset, nõnda siirale õiglusele põhjendatud kavatsuste käigu kiirendamine, sarnane heaolu ja juurdekasv Tema Keiserlikku Õukonda puudutada saab, täielikult osaleb, mille kaudu ja mille jõuga pidulikuimalt lubab mitte ainult Holstein-Schleswici Hertsogkonna Õukonna huvide kaitsmist, veel ka Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinnaga alati käituda, vaid ka garanteerib praegu Holstein-Schleswici valdavale Hertsogile, aga nimelt, Tema Keiserlikule Majesteedile Suurvürstile ja kogu Vene riigi pärijale Valitsejale Peter Fjodorovitsile ((Pierre Fedorowitz, Петру Фёдоровичу)) ja tema meespõlve pärijatele, pidulikeimalt kõik praegu Sksamaal tema valduses olevad maad. Ja kui praegu Venemaa-Keiserlikult poolelt teostatav Taani Kuningliku Õukonnaga veel mittelahendatud õigustes selle Hertsogiriigi Õukonnaga läbirääkimistes veel mittelahendatud õigustes, koos igasuguse lootusega, juhtivat edu ei saavutanud, järelikult samades õigustes Taani õukonnaga armastusväärset nõustuda ei olnud võimalik, siis sellisel juhtumil Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, koos Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteediga, asjaolude nõudel, edaspidistel nendesse õigustesse puutuvate omavaheliste Põhjas täieliku rahu siduva kinnitamise viisil, ja selleks võetavate kohustustes soovib eriti kokku leppida.

Käesolev esimene salajane eraldi artikkel omab samasugust jõudu ja mõju, just-nagu see oleks sõna-sõnalt võetud peamisse liidu-kaitsetraktaati ((Traite de l'alliance defensive)), ja nagu see oleks mainitud traktaadiga ka ühel ajal ratifitseeritud.

2.salajane eraldi artikkel.

Kuigi käesoleva traktaadi 4. artikliga on peamiste lepingupoolte poolt otsustatud

abi teine-teisele anda ettenähtud ajal, ilma erandeid tegemata, siiski on nende vahel selle salajase eraldi artikli ga lepitud kokku, et arvestades praegust oma liidu juhtumi konjektuuri praegu Saksamaal toimuva Preisimaa Kuninga vastu peetavale sõjale, see siiski ei laiendu, kuid see sõda välistatakse täpselt selleks, et selle käsitleks on sõlmitud ja allkirjastatud samast päevast spetsiaalne konventsioon. Aga kui seda enam lootus edaspidi selle järgnevas lakkamisel, mingil põhjusel puhkeks uus sõda, siis Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet, ja Tema Keiserlik Kuninganna peavad ülima täpsusega täitma sel päeval peamises traktaadis vastuvõetud ja allkirjastatud kohustused.

Käesolev teine salajane eraldi artikkel omab samasugust jõudu ja toimet kui see... jne.

3.salajane eraldi artikkel.

Selle tõttu, et peamise liidu-kaitsetraktaadi 4. artiklis mõlemate lepingupoolte vastastikuse abi andmise osutamiseks, aga spetsiaalselt Tema Majesteedile Keisrinna Kuningannale on heatahtlikult lubatud, edaspidi Itaalias või Pärsias alustatava sõja ajal, kummaltki poolelt pidada lihtsalt valmiduses 30 tuhandelist väge, millise kaudu nimelt teatakse, et selline vägede valmiduses hoidmine ei ole kellegile liigsaks koormaks või väljaminekuks, kuna see peab toimuma samal alusel, kui mõlemate poolte vägesid tavaliselt kasarmutes peetakse ja need peavad samas olema mitte ühes, vaid erinevates kohtades, niivõrd-kuivõrd see on võimalik, alati piiride lähedal hoitud.

Vägede saatmise aeg, mis on mainitud liidu- kaitsetraktaadi abi andmise 4. artiklis sätestatud, kuigi olles sellisel viisil määratletud, et see peale kolme kuud, lugedes nõudmise esitamise kuupäevast, oleks sadetud, mitte teisiti, kui ka tegelikult päriselt sellisel juhtumil, mille jõul mõlemate kõrgete lepingupoolte vahel õnnelikult sõlmitud liidust täpselt kinni peetult peab olema. Ainuti seejuures selgitatakse, et kui selline abivägede saatmine peaks toimuma talvisel ajal, aga nimelt: Detsembris, Jaanuaris, Veebruaris ja Märtsis, siis peab toimima nõnda, et need kuud jäetakse arvestusest välja sellisel kujul, et mainitud abiväged sel ajal, rännkuks niivõrd ebamugava nelja kuu kestel, ühelt või teiselt poolt piiri saatma ei hakata ega saadeta; kuid seejuures võivad headest kavatsustest ja asjaoludest sõltuvalt teostada piiri endapoolses osas vajalikke manöövreid.

Käesolev kolmas salajane eraldi artikkel omab samasugust jõudu ja toimet, nagu see oleks jne.

Eraldi artikkel.

Ja kui 16. Artikliga uuendatud ja samast päevast Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Keiserliku Majesteedi Ungari-Böömimaa Kuninganna vahel sõlmitud liidu- kaitsetraktaadis on otsustatud ja teised riigid, kui mainitud Nende Majesteetidest keegi selleks heaks kutsuks liitlaseks või liiduga liituma, aga eriti Tema Majesteeti Rooma Keisrit; siis selleks Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna lubab püüda kogu oma jõuga kallutada Keisri oma abikaasa, selleks tema Majesteetsel päeval otsustatud liidu traktaadis Holstein-Schleswici Hertsogi Ōukonna

huvides salajase artikliga ühtmoodi toimida. Ja nagu Holstein-Schleswici Hertsoigi valdajale Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja tema meespõlve pärijate, praegused tema valduses Saksamaal asuvad olevaid maid garanteerida, nii oma õukonna ning huvide kaitsel alati kooskõlas Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majestedig ja kõiges selle salajase artikli sisuga kooskõlas toimida suvatseb.

Käesolevatel salajastel ja eraldi artiklitel on samasugune jõud ja mõju, nagu need... jne.

Selle kinnituseks ... jne.

See juhtus S-Peterburis 21. Märtsil 1760.a.

(L.S.) Michel Comte de Woronzow. (м.п.) Михаилъ Гр. Воронцовъ.

(L.S.) Jean de Schouvallov. (м.п.) Иванъ Шуваловъ.

(L.S.) Nicolas Comte d'Esterhasy. (м.п.) Графъ Н. Эстергазий.

Deklaratsioon.

Kuigi samal päeval siin S-Peterburis samuti nagu 22. Mail 1746.a., järgnenud vastastikuse sõpruse- ja kaitse traktaadi uuendamise ja allkirjastamise Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Majesteedi Keiserliku Ungari-Böömimaa Kuninganna vahel, ei ole samal ajal taastatud eraldi salajast artiklit, mis puudutab Ottomani Portat; ja kuigi selle uuendamine võib praegu olla sedavõrd vähem vajalikuks peetud, et arutluses mõlemate Keiserlike Õukondade vaieldamatu huvide kokkulangevusel, mainitud artikkel eraldi garantii akti kaudu, mis on allkirjastatud 1753.a. ja tehtud juba igaveseks ja järelikult igaveseks ja on ka kõigist traktaatidest sõltumatum. Siiski, et hoiduda edaspidi igasugusest arusaamatusest, allakirjutanud ministrid deklareerivad pidulikult selle kaudu, et mainitud Ottomani Portat eraldi puudutav artikkel on vahetult ja kõikideks aegadeks säilitanud rikkumatult oma jõu ja jääb alatiseks pühalt täidetavaks.

See deklaratsioon allkirjastatakse samamoodi samal ajal ja päeval üheskoos traktaadiga ja mõlemate poolte poolt ka ratifitseeritakse.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus S-Peterburis 21. Märtsil 1760.a.

Michel Comte de Woronzow. (L.S.) Графъ М. Воронцовъ.(м.п.)

Jean de Schouvallov. (L.S.) Иванъ Шуваловъ.(м.п.)

Nicolas Comte d'Esterhasy.(L.S.) Графъ Н. Эстергазий. (м.п.)

RATIFIES PAR L'IMPERATRICE-REINE LE 21 MAI 1760

Ратификации этихъ актовъ были разменены в Петергофе 11- го Июля

1760 г.

***

Nr. 27.

1760.a. 21. Märts. Preisimaa vastase sõja jätkamist puudutav konventsioon.

(Vt. eelnevale dok ((Nr.26)) eelnevat F. Martensi ajaloolist kommentaari.)

Püha ja Jagamatu Kolmainsuse nimel.

Ja kui Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna ja Tema Apostellik Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, rakendatud pingutused Euroopas üldise rahu säilitamiseks, aga eriti Saksamaal, ei suutnud takistada seda, et oleks ära hoitud praegu toimuva Preisimaaga peetava sõja puhkemine; aga selle puhkemisel, siin S-Peterburis 22. Jaanuaris 1757.a. Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna vahel sõlmitud konventsioonil võetud kohustused ja meetmed ei olnud piisavad, et saavutada olemasolevat kavatsust, aga nimelt, kaitsta Euroopat, niivõrd, kui see on võimalik, edaspidi selliste ettevõtmiste vastu, milliseid Preisimaa Kuningas praegu teostas ja milliseid eelnesid, nõnda, et maksta kätte eriti kogu ebaõigluse ja vägivalla eest, millist see Valitseja Saksoonias Tema Majesteedi Keisrinna Kuninganna piirkondades teostab ja kuhu tema kasuhimu tema relvad pöörab. Sel eesmärgil Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna ja Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna, kandes vahetult neid oma õiglasi kavatsusi ja olles enese ja oma piirkondade ning alamate suhtes kõige nõudlikum, kohustudes tagama tulevikus nende julgeoleku ja heaolua hüvitama neid suuri väljaminekuid javaesumisi, millist kannatasid nende piirkonnad selle sõja pärast, otsustasid selle hüveks 22. Jaanuari 1757.a. Konventsioonis, milline selle käesolevaga kõiges täiesti hävineb, sõlmides käesolevaks nõnda kestvaks muutunud sõja ajaks uue ja see sätestab need meetmed ja viisid, milline oleks käesoleva koormava sõja lõpetamiseks parim ning ja mis suudaks tagada väljaminekute õiglasema hüvitamise panna vaenlase ja üldise korra häiri ja kanda. Aga selle hüvitamise nõudmisele ja saamisele Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet ja Tema Keiserlik Majesteet Kuninganna omavad sedavõrd suuremat õigust, et hädavajalikult võtta tagasi röövitud enama, kui Preisimaa Kuninga poolt oli vallutatud piirkondi. Aga seejuures tuleb panna ka piisavad piirid sellise Valitseja jõule, kelle väärad kavatsused mingeid piire ei tunne.

Sellise kavatsuse saavutamiseks, milline Preisi Kuninga endise ja praeguse käitumise suhtes hakkab olema mitte ainult õiguspärane vaid ka kasulik ja milline huvitab ühtmoodi kõikide Euroopa Valitsejate julgeolekust ning sõltumatusest, Nende Keiserlikud Majesteetid, soovides omavahel võtta vajalikke meetmeid, Tema Majesteet Ülevenemaaline Keisrinna, määras ja volitas oma Kantsleri, Senaatori, Tegev-Salanõuniku, Ihu-Kompanii Leitnandi – krahv Mihail Vorontsovi ja sõjaväe poolt Tema Kindral-Leitnandi, Tegev Kammerhärri, Moskva Ülikooli ja Kunstide Akadeemia Kuraatori – Ivan Šuvalovi, aga Tema Keiserlik Majesteet Ungari-Böömimaa Kuninganna oma Kammerhärri, T.S.N....((Conseiller Actuel intime, Tegev-Sala-Nõuniku, Д.Т.С.))Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna Õukonna juures asuva erakorralise ja täievolilise saadiku Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna õukonna juures, Nikolai Estherhazy de Galantha, Forckensteini pärusmaade valdaja,

Pühistsetud Rooma Keisririigi krahvi, kokkuleppima ja võimalikult kiiresti omavahel otsustama tehtud ettepaneku suhtes tegelikemaid ja viisakaimaid meetmeid ja mainitud ministrid vahetavad kohtudes teine-teisega nende volikirjad ja kainelt käsitledes nende läbirääkimiste olulist asja, ühtmoodi nende Isevalitsejate kavatsustega, leppisid kokku järgmistes artiklites.

Artikkel 1.

Ja kuna Preisimaa Kuninga poolt alustatud käesolev sõda on ühine nii Tema Keiserlikule Ülevenemaalisele Majesteedile kui ka Tema Majesteedile Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuningannale, vaid sellise erinevusega, et kohtade kaugus ning edud, millist Kõigekõrgem õnnistas Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi relvi, takistas Preisimaa Kuningal täitmast ta ähvardusi või rünanta selle Keisririigi piire, kuigi see sama kaugus suurendab Preisimaa Kuninga vastase sõjapidamise raskusi, aga vastupidiselt Tema Keiserliku Majesteedi Ungari-Böömimaa Kuninganna piirkonnad pidid vastu võtma mitmeid kallaletunge, mistõttu Tema Keisrinna Ülevenemaaline Majesteet ja Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna kohustuvad selle kaudu ja lubavad teine-teisele selle Valitseja vastu kasutada ülalpool mainitud kavatsustel, kogu sõja kestel kasutada kõiki neid jõude, milliseid vaid koguda suudavad ja äärmisel määral mitte vähem kui 80, 000 inimest regulaarvägesid, mõlemalt poolelt.

Artikkel 2.

Tema Keisrinna Ülevenemaaline Majesteet lubab lisaks ka oma laevastikuga Baltikumis ühise asja kasuks niipalju tegutseda, kuipalju seda asjaolusid arvestades on võimalik teha.

Artikkel 3.

Mõlemad lepingupoolel hakkavad igal aastal vastastikku teatama üksikasjalisi ja täpseid sõnumeid oma sõjavägede kohta ja saadavad nii ühelt, kui teiselt poolelt Kindraleid, kellel on õigus viibida sõjanõukogudes ning hääletada. Samuti lepivad mõlemad pooled kokku oma operatsioonide plaanides, olles tänasest kooskõlas, et kui Preisimaa Kuningas kõik oma jõud või selle suurema osa pööras ühe lepingupooltest vastu, siis teine peab kõikvõimaliku tegema, et ühise vastase vastu teostada tugeva sissetungi ja et survestatud poolele antaks piisavat abi ja et see reegel oleks käesolevas sõjas peamiseks tegevusplaaniks.

Artikkel 4.

Nende Keiserlikud Majesteedid lubavad teineteisele pidulikeimal ja kohustuslikuimal viisil, mitte ainult ühise vaenlasega Preisimaa Kuningaga eraldi relvarahu, ega ka rahu tegema, ilma et teine pool oleks kaasatud ja saadud sellelt nõusolek, vaid ka kohustuvad sõda jätkama kooskõlastatud jõududega selle ajani, kuni

üldisel nõusolekul sõlmitava rahutraktaadiga oleks piirkondade julgeolek kindlustatud ja mõlemate poolte õigused alljärgnevas artiklis sätestatud kavatsuste piires saavutatud saab.

Artikkel 5.

Ja nii, nagu Preisimaa Kuningas käesoleva sõja alustamisega rikkus kõiki endiseid traktaate ja sellepärast andis tema vastu sõjas osalevatele riikidele vaieldamatu õiguse nõuda temalt kõigi nende tekitatud väljaminekute ja laostumiste, milliseid ta tekitas, tagastamise tagamist, siis mõlemad Nende Keiserlikud Majesteetid lubavad teine-teisele pidulikeimal ja kohustuslikeimal moel, rakendada praeguse sõja ajal ja tulevasel rahu sõlmimisel kõik jõud ühiselt ja kooskõlas kasutada selleks, et Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna saaks oma valdusse kogu Sileesia ja Glatzi Krahvkonna, kui sellised piirkonnad, millised kuulusid ammu ajast Austria Öukonna Arhi-Hertsogiriigile ja millistele Preisimaa Kuningas kaotas oma õiguse käesoleva sõja alustamisega; aga Tema Majesteedile Ülevenemaalisele Keisrinnale, Tema täielikuks rahuloluks olid Preisi Kuninga kulul tagastatud väljaminekud, milliseks ta sai endale täieliku õiguse, mitte ainult selle sõja ajal tehtud väljaminekud vaid ka ühise hea asja eest osutatud kõik teened.

Artikkel 6.

Mõlemad kõrged lepingupoolel mitte ainult ei hakka teine-teisele garanteerima vastastikuseid soetusi, vaid ka selleks kooskõlastatult püüdma hakkavad, et need ka teiste riikide poolt garanteeritud oleksid.

Artikkel 7.

Ja kuna Euroopa rahu mitte kunagi kindlalt kehtestatud ei saa olla, kui Preisimaa Kuningal ülalpool kujutatud viisil ei võeta ära selle rikkumise viise, siis Nende Keiserlikud Majesteetid rakendavad kogu oma jõu ja püüdlused sellele, et teha inimsoole selline teene ja lepivad selleks kokku kõigi nende riikidega, milliseid nad selliste võrdsete kalduvustega leiavad, eriti on üksmeelil praegusest kutsuda Tema Kristlikeima Majesteedi, et astuda temaga, kui peamise lepingupoolega, konventsiooni.

Artikkel 8.

Ja nii nagu praegu on võimatu otsustada ja nimetada kõik need meetmed, milliseid kõige ülalpoolmainitu saavutamiseks on kasulikud ning võivad vajalikud olla, siis Nende Keiserlikud Majesteetid lubavad vastastikku ja kohustuvad toimida ja tegutseda kooskõlas kõiges, mis puutub ja võib puudutada seda konventsiooni ja üldiselt täita ning täita käskida selle sisu suurima täpsuse ja innukusega, millisega huvi ja sõprusega tihedalt ühendatud riigid teine-teist kohustavad.

Artikkel 9.

See konventsioon ratifitseeritakse Nende Keiserlike Majesteetide: Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna poolt kahe kuu pärast või varem, kui see osutub võimalikuks, aga seejuures juba võetud meetmed seepärast veel ei peatata, kuid koos, edasi lükkamiseta ja järeljätmatult püüeldakse nende tagajärjel selle konventsiooni täitmisele.

Selle kinnituseks, meie täievolilised ministrid allkirjastasid jne.

See juhtus S-Peterburis, 21. Märtsil 1760.a.

(L.S.) Michel Comte de Woronzow. Графъ Михаилъ Воронцовъ. (м.п.)

(L.S.) Jean de Schouvallov. Иванъ Шуваловъ. (м.п.)

(L.S.) Nicolas Comte d'Esterhasy. Графъ Н. Эстергазий. (м.п.)

1.eraldi artikkel.

Kuigi Tema Majesteet Poola Kuningas Saksoonia Kuurvürst, millise ususalgamise kaudu Preisimaa Kuningas vallutas Tema Kurvürstlikud piirkonnad, asub peaegu kõiges oma kohustuste täitmise võimetuses ja võimatuses ja järelikult ei saa soodustada ja kaasa aidata Preisimaa Kuninga nõrgendamise ja alandamise projekti ellu viimises: mõlemad Keiserlikud Õukonnad teevad siiski kõik selle, mis neist võib sõltuda, mitte selleks, et seda Valitsejat ennistada tema Kuurvürstlike maade valdamisele, vaid selleks, et anda ta Preisimaa Kuninga hooldusele sarnasele ülekohtu ja kahjude rahuldamisele, milliseid ta kannatas, sellisel kindlal lootusel, et Tema Poola Majesteet omaltpoolt teeb kõik, mida suudab, mõlemate Keiserlike Õukondade tugevate püüdluste edendamiseks.

2.eraldi artikkel.

Tema Majesteedi Ülevenemaalise Keisrinna ja Tema Majesteedi Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna vahel on otsustatud, et vaadeldud tänasel päeval allkirjastatud konventsiooni eksemplaride kord ei saa omada mingit tagajärge, vähematki milleski kahjustab kõrgete lepingupoolte vahelise tunnistatud, kehtestatu ja jälgitu alternatiivina ja et prantsuse keel, millist kasutati käesoleva, täna allkirjastatud konventsiooni akti sõnastamisel, ei saa edaspidi olla eeskujuks, millisel oleks lepingupooltele mingi tagajärg või halvakspanu ja et edaspidiseks lepatakse kokku selles, mida tähele pandi ja võib olla märgatud lepingupoolte riikide poolt, millised on harjunud ja võivad anda ning võtta vastu selliseid akte teises keeles, peale prantsuse.

Need eraldi artiklid ratifitseeritakse mõlemate lepingupoolte poolt ühel ja samal ajal, kui ka konventsioon.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus S-Peterburis 21. Märtsil 1760.a.

(L.S.) Michel Comte de Woronzow. Графъ Михаилъ Воронцовъ. (м.п.)

(L.S.) Jean de Schouvallov. Иванъ Шуваловъ. (м.п.)

(L.S.) Nicolas Comte d'Esterhasy. Графъ Николай Эстергазий. (м.п.)

Eraldi ja salajane artikkel.

Kuigi täna sõlmitud ja allkirjastatud konventsioon, aga nimelt selle 5 .artiklis, mõlemad lepingupooled sõnastasid omavahel nende vastastikused soetused; kuid kuni praeguseni Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna abistas Tema Keiserlikku Ülevenemaalist Majesteeti igal aastal ühe miljoni rublaga, et katta selle sõja suuri kulusid, kuna kohtade vahelise suure kauguse tõttu see muutub üha suuremaks ja koormavamaks; ja kuigi Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet ei soovi siiski Tema Majesteedile Keiserlikule Kuningale koormaks olla, ainiti Tema Majesteet Keisrinna Kuninganna sellegi-poollest lubab ja kohustub, mainitud miljonit rubla igal aastal kogu sõja kestel maksma iga kuue kuu eest ette, nii nagu see on otsustatud 1757.a. Konventsiooniga.

See eraldi ja salajane artikkel ratifitseeritakse mõlemate lepingupoolte poolt üheaegselt konventsiooniga.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus S-Peterburis 21. Märtsil 1760.a.

Michel Comte de Woronzow.(L.S.)   Графъ М. Воронцовъ.(м.п.)

Jean de Schouvalow. (L.S.)   Иванъ Шуваловъ. (м.п.)

Nicolas Comte d'Esterhazy. (L.S.)   Графъ Н. Эстергазий. (м.п.)

Eraldi ja salajane artikkel, mis on lisatud Konventsiooni.

Alljärgnevad peamised printsiibid ärgitasid Tema Majesteeti Ülevenemaalist Keisrinnat ja Tema Majesteeti Keisrinnat Ungari-Böömimaa Kuningannat, mitte tähendama ja määratlema sel päeval S-Peterburis allkirjastatud konventsiooni 5. Artiklis mainitud kulude tagastamist, kui Tema Keiserlikule Ülevenemaalisele Majesteedile õiglast hüvitamist, seepärast mõlemad kõrged lepingupooled võtavad omavahel formaalse ja täpsel viisil kohustuse, millise kumbki lepingupool ülalpool mainitud konventsiooni artikliga enesele võtta kavatses, sel eesmärgil leiti vajalikuks käesolevas salajases artiklis täpsemalt selgitada:

Ja kuna Preisimaa Kuningas praeguse sõja alustamisega rikkus kõiki endisi traktaate ja selle-kaudu andis kõigile sõjas osalevatele riikidele õiguse nõuda temalt kõigi nende väljaminekute ja laostamiste, milliseid ta tekitas, tema poolset tagastamist: siis Nende Keiserlikud Majesteetid lubavad teineteisele pidulikeimal ja kohustuslikeimail viisil, käesoleva sõja ajal kasutada kogu jõudu ja tulevasel rahu tegemisel püüda hoolitseda üldiselt ja kooskõlas selle eest, et Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna saaks oma valdusesse kogu Sileesia ja Glatzi Krahvkonna, kui sellised piirkonnad, millised juba ammu ajast kuulusid Austria Arhi.-Hertsogkonna Öukonnale ja millisele Preisimaa Kuningas kaotas oma õigused praeguse sõja

alustamisega. Aga Tema Majesteedile Ülevenemaalisele Keisrinnale oleks loovutatud Preisimaa Kuningriik, mis on praegu Tema relvaga vallutatud, mis oleks õiglaseks hüvituseks selle sõja ajal kantud väljaminekute eest, vaid ka üldise hea asja eest osutatud peamise teene eest. Seejures, siiski tuleb mõista, et Tema Majesteedil Keisrinna Kuningannal võetud kohustus ei saa siis tegelikuks, kui juhtub, et mainitud Tema Majesteedile ei loovutata kogu Sileesiat ja Glatzi Krahvkonda.

See eraldi ja salajane artikkel ratifitseeritakse mõlemate kõrgete lepingupoolte poolt konventsiooniga samal ajal.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus S-Peterburis 21. Märtsil 1760.a.

(L.S.) Michel Comte de Woronzow. Графъ Михаилъ Воронцовъ.(м.п.)

(L.S.) Jean de Schouvallov. Иванъ Шуваловъ. (м.п.)

(L.S.) Nicolas Comte d'Esterhasy. Графъ Николай Эстергазий. (м.п.)

Deklaratsioon.

Kuigi täna allkirjastatud konventsioonis Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet ja Tema Majesteet Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna nõustusid ja otsustasid, selle sõja ajal ja ka tulevasel rahustamisel rakendada oma püüdlusi üheskoos ja kooskõlastatult, et Preisimaa Kuningriik, mis on praegu Tema Keiserliku Ülevenemaalise majesteedi poolt tegelikult juba vallutatud, Tema Majesteedile loovutatud oli, kui õiglane hüvitus praeguse sõja ajal tehtud kulutuste ja ühise hea asja peamise teene osutamise eest; ainiti Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet esitab selle kaudu võtta koos Kuningriigiga ja Poola Vabariigiga vastu edaspidi selliseid meetmeid Preisimaa Kuningriigi suhtes, milliseid vastastikku mõlematele pooltele rahuldust pakuksid, aga Tema Keisrinna Ungari-Böömimaa Kuninganna lubab selleks omal ajal Vabariigiga ettevõetavate kauplemisi heade nõuannetega toetada.

Sellel deklaratsioon allkirjastatakse ja ratifitseeritakse konventsiooniga samal päeval.

Selle kinnituseks jne.

See juhtus S-Peterburis, 21. Märtsil 1760.a.

Michel Comte de Woronzow. (L.S.) Графъ М. Воронцовъ.(м.п.)

Jean de Schouvallov. (L.S.) Иванъ Шуваловъ. (м.п.)

Nicolas Comte d'Esterhasy. (L.S.) Графъ Н. Эстергазий. (м.п.)

LA CONVENTION AVES TOUS CES ARTICLES SEPARÉS ET SECRETS FURENT RATIFIÉS PAR L'IMPERATRICE-REINE LE 21 MAI 1760.

го Июля 1760 г.

Ратификации этихъ актовъ были разменены в Петергофе 11-

***

Nr. 28.

1760.a. 18. August. Rooma Keisri 10. Märtsi traktaadiga liitumise deklaratsioon.

(Vt. F. Martensi ajaloolist ülevaadet, dok nr 26. juures.)

((Vasakul sk tekst)).

Ja kui Tema Majesteedi Rooma Keiser, tema valimise kapitulatsiooniga kinnitatud töotuse jõul, ei ole lubatud, Kuurvürstide teadmata, sõlmida Keisririigi nimel liite ja traktaate; samas Tema Majesteet soovib väga ühest küljest, Tema Majesteeti Ülevenemaalise Keisrinnat, oma siirast sõprusest, aga teisest, praegu Shleswig-Holsteini valdava Hertsogi, Tema Keiserliku Kõrguse Suurvürsti ja Venemaa Keisririigi pärijale sisulist aupaklikkust kinnitada; selleks Tema Majesteet Rooma Keiser, selle jõul nõnda nagu ta käesoleva traktaadiga kuulutaks ja lubaks, mitte kui oma abikaasa Tema Keiserliku Majesteedi kaasvalitseja, Tema nimel käesoleva aasta 21. Märtsil sõlmitud liidu-traktaadiga liituda, et selle deklaratsiooni ka lisada kuid ja kui Rooma Keisririigi pea lubab, milleks kõik selle traktaadi juurde lisatud esimese salajase eraldi artikli sisu nii kiiresti kui võimalik, saaks täielikult kätte oma mõju.

See deklaratsioon peab olema samamoodi ratifitseeritud kui liidutraktaat.

Selle kinnituseks mina, minule Tema Majesteedi Rooma Keisri poolt antud täieliku voliga, allkirjastasin ja kinnitasin selle oma pitsatiga.

See juhtus Sankt-Peterburis 18. Augustil (v.k.j.) 1760.a.

(L.S.) N. Graf Esterhazy. (м.п.) Николай Графъ Эстергазий.

Ratifiée par l'Empereur Francois I le 13 October 1760. Ратификована Императоромъ Францом I 13-го Октября 1760 г.

***

Nr. 29.

1762.a. 8. Veebruar. Keiser Peeter III poolt Viini Õukonnale saadetud deklaratsioon Preisimaa vastase sõjategevuse lõpetamisest

((pr. k. F. Martensi sündmuste ajaloo kommentaar.))

Keisrinna Jelizaveta Petrovna jäi kuni oma surmani truuks tema poolt Austriaga sõlmitud Preisimaa vastasele liidule. Teisest küljest Marie Therese, ratifitseerides 21. Märtsi 1760.a. traktaadi ja konventsiooni, milline oli sõlmitud tema volitusi mitteomava saadiku poolt, pidas end õigustatuks arvestama Venemaa asise ja pideva abiga sõjas, mis kestis Fridrich II vastu juba viiendat aastat.

Seepärast ajavahemikul, mis jooksis peale ülalpoolmainitud rahvusvaheliste

aktide sõlmimist kuni 1761. a. lõpuni, olid Viini ja Peterburi õukondade vaheliste diplomaatiliste suhete asjaks peamiselt ühised sõjalised operatsioonid. Austria saadik kr. Esterhazy ja teda 1761.a. Juulis välja vahetanud krahv Mercy d'Argenteau ei lasknud mööda võimalust kurta Vene ülemjuhatajate liiga aeglasest tegevusest ja nõudsid väsimatult, et kasutataks ära Preisi Kuninga materjaalsete jõudude kurnatuse, selleks, et anda temale lõplik löök. Keisrinna Jelizaveta Petrovna väljendas pidevalt oma liitlase pidevate nõudmiste rahuldamise soovi, kuid seejuures tema ministrid viitasid samuti Venemaa võimetusele üksi kanda selle laastava sõja kogu raskust. Seejuures liitlasriikide edusamme 1760 ja 1761.a. kampaaniates ei saa mitte-kuidagi lugeda eriti säravateks: Liegnitzi ja Torgau lähedal peetud lahingutes said Austria väed üpris märkimisväärseid kaotusi. Rääkides üldse, viieaastane metsik võitlus Fridrich II vastu, ei olnud kogu Keisrinna Jelizaveta Petrovna valitsemise ajal viinud mitte mingitele positiivsetele tulemustele.

Seejuures nõudis sõda kõigilt liitlastelt suuri ohvreid nii inimeste kui raha näol ja pidi seepärast täiesti loomulikult neil aegajalt päevakorda kerkima sõjategevusele lõpu tegemise soov. Ja tõesti, alates 1760.a. toimuvad Venemaa ja Austria ja teiste liitlasriikide vahel pidevad läbirääkimised, et kutsuda kokku soovitud rahu sõlmimise kongress. Nii 1760.a. Aprillis kr. Esterhazy teatab Vene valitsusele Saksoonia Õukonna soovist, et rahukongressi asukohaks valitaks Leipzigi linn. Seejärel 1761.a jooksul käisid Austria, Venemaa ja Prantsusmaa vahel läbirääkimised Preisimaaga relvarahu sõlmimiseks ning et kutsuda kokku kongress. Viini ja Peterburi Õukonnad tunnistasid relvarahu sõlmimist Preisi kuninga äärmiselt nõrgaks muutmise sooviga (krahv Vorontsovi noot 15. septembrist 1760.a.) kokkusobimatuks ja ei sanud samuti vastu võtta Prantsusmaa ettepanekut, et kongressi istungite kohaks oleks valitud Pariis. Samal ajal Venemaa saadik Londonis, vürst Golitsõn (Galitzine, Голицынъ)) tegeles samuti Inglise valitsusega rahu sõlmimise läbirääkimistega. Lõpuks valiti kongressi toimumise kohaks Augsburg ((Augsbourg)), kuid on teada, et sõda ikkagi ei lõppenud enne 1763.a..

Siiski, vaatamata neile Austria ja Venemaa vahelistele alalistele ja sõbralikele suhetele, ikkagi ka sel ajal ei saa märkamata jätta mõningaid erinevusi vaadetes, millistes põhinesid vastastikuse umbusalduse idud, millised tulid päevavalgele varsti üpris tunnetataval moel. Seejuures Venemaa soov hüvitada enesele ülemäärased ohvrid, milliseid ta sõjas kandis, Preisi kuningriigi ühendamise, häiris tugevalt Viini kabinetti. Kuigi Austria, allkirjastanud 1760.a. Konventsiooni salajase artikli, kiitis täiesti heaks Venemaa soovi, kuid kr. Esterhazy küsib sama aasta 22. Juulil uuesti kantslerilt: „kuidas toimida Preisimaa Kuningriigi Venemaaga ühendamise kuulduse suhtes?“ Teisest küljest kantsler kr. Vorontsov, 2. Veebruari 1761.a. noodiga kuulutab, et Keisrinna märkas Marie Therese mittesõbralikku käitumist, kes ei teavita temale õigeaegselt kõiki Venemaad, kui Austria liitlasriiki, puudutavaid asju, vaid ainult siis, kui need on juba peaegu täielikult lõpetatud. Seejuures Venemaa ei lakanud senini Viini Õukonnaga jagamast „kõiki pingutusi, hädasid, kasusid ja ohverdusi“.

Kuid küsimuseks, mis alaliselt häiris Austriat, jäi Schleswig-Holstein. Venemaa trooni seaduslik pärija Suurvürst Peeter Fjodorowitch mitte-kuidagi ei nõustunud selle Taani poolt tehtud asja lõpetamise ettepanekuga. Teisest küljest, risti-vastu 1760.a. Liidu-traktaadi esimese eraldi ja salajase artikli mõttega, soovitas Austria kabinet Taanil lõpetada Holsteini maade nõudmine (kr. Esterhazy sõnum 29. Juulist 1760.a.). Sellega on seletatav ähvardav toon, millise sel ajal võttis Taani läbirääkimistel Peterburi Õukonnaga

Holsteini asjas.

Pidades silmas neid asjaolusid ja eriti viimast, saab arusaadavaks järsk pööre, mis toimus Peterburi Õukonna poliitikas Peeter III troonile tõusul. Keiser oli Friedrich II avalik ja siiras austaja ja seepärast, saades valitsuse peaks, tunnistas oma esimeseks kohustuseks Preisimaaga sõja lõpetamise.

8. Veebruari deklaratsioon, mis saadeti Austria saadikule ja teistele Peterburi Õukonna juurde akrediteeritud riikide esindajatele, andis välise sanktsiooni juba toimunud faktil.

Ei ole kahtlust, et Venemaa poolne Preisimaa vastase sõja jätkamisest keeldumine, päästis Preisimaa Kuninga lõplikult lüüasaamisest ja sundis Austriat tõsiselt rahust mõtlema. Kuid vastuseks deklaratsioonile, Keisrinna Marie Therese vastas, et „olles harjunud kohusetundlikult täitma omale võetud kohustusi“, ta ei saa koheselt Preisimaaga rahu sõlmida.

Kuid igal juhul Keisrinna Katariina II astumisel Ülevenemaalisele troonile astuvad Venemaa suhted Austriaga uude faasi ja Venemaa poliitikale seatakse uued eesmärgid*.

*Märkus. Trükitud deklaratsiooni venekeelse tõlke tegid käesoleva kogumiku koostajad, juhindudes vene keeles tehtud deklaratsiooni kavast. Arhiivis ei ole selle deklaratsiooni ametlikku tõlget sellisel kujul, millisena see oli välisriikidele saadetud. Deklaratsiooni kava, mis oli arvatavasti koostatud Volkovi poolt, erineb selle poolest, et selles kohtab vahetut pöördumist Marie Therese poole, milles palutakse panna lõpp verisele sõjale, milline oli jäetud välja deklaratsiooni lõplikust sõnastusest.

Tema Keeserlik Majesteet, õnnelikult tõusnud esivanemate troonile, pidades oma esimeseks kohustuseks oma alamate eest hoolitsemise ja heaolu tagamise, nähes äärmise kahetsusega, et käesoleva sõja leek, milline olles kestnud kuus aastat ning juba ammu muutunud kõigile sõdivatele riikidele koormavaks, mitte ainult ei kustu, vaid otse vastupidi, lööb veelgi enam, kõikide rahvaste õnnetuseks, loitma ja et inimkond seda enam kannatab selle häda pärast, et relvade edu, olles senini kinnitatud niipaljude kõlvatustega, ei kujuta ainiti ka tulevikus miskit kindlat.

Vaat miks Tema Majesteet, tundes inimarmastusest kaasa kasutust süütu vere valamisest ja soovides omalt-poolt panna lõpp sellele kurjale, pidas vajalikuks kuulutada Venemaaga Liidus olevatele Õukondadele, et eelistades kõigile teistele kaalutlustele Jumala poolt Valitsejatele antud sedust, aga nimelt: neile usaldatud rahvaste säilitamine, Ta soovib taastada rahu oma Keisririigis, milline seda vahjab ja seda kõrgelt hindab ning tegutseda koos selleks, kuivõrd võimalik, et taastada see ka kogu Euroopas.

Neil kaalutlustel nõustub Tema Keiserlik Majesteet ohverdama vallutused, mis saavutatud praeguses sõjas Vene relvaga, lootuses, et kõik Liidulised Õukonnad, omalt-poolt, samuti eelistavad rahu ja vaikuse taastamist kasudele, millised võinuks anda sõda, kuid milliste saavutamine on edaspidise inimvere valamiseta võimatu. Seda silmas pidades Tema Keiserlik Majesteet soovib parimate kavatsustega neil teha omalt poolelt nõnda suure ja õilsa asja täitmiseks kõik pingutused.

***

Lisa.

1732. 13. Detsember. Berliinis Vene ja Tseesari Õukondade vahel sõlmitud traktaat. (II.C.3. № 6280).

(Vt. F.M. ajaloo kommentaari dok. Nr 8, lk. 63 jne.)

(Sk. Tekst vasakul).

Ja saagu teatavaks: Ja kui Tema Rooma -Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet ja Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet ja Tema Preisimaa Kuninglik Majesteet arutasid erinevate oluliste Euroopa rahu puudutavate abivahendite vajaduse üle, et omavahel lähemalt kokku leppida ja kohustuda; selleks sellel päeval kõrgemal mainitud kolme Riigi poolt, selleks volitatud Ministrid, aga nimelt: Tema Rooma-Tseesarliku ja Katoliikliku Majesteedi, Tema Tegev Salanõuniku ja Kindral-Feldzeugmeister krahv von Seckendorf, Tema Ülevenemaalise Keiserliku Majesteedi poolt Tema Ober Stallmeister General-Lieutenant ja Kindral-adjutant krahv von Löwenwolde, aga Tema Preisimaa Kuningliku Majesteedi poolt Tema Kindral-leitnant ja tsiviil ja sõjaväe Ministrid, von Borck, von Podewils ja von Thulemeyer, järgides traktaati kõikidelt pooltelt, kõrged lepingupooled ratifitseerida, milline peab antud vähemalt kahe kuu pärast kõikidelt pooltelt antud ja siin Berliinis vahetatud, tehtud, sõlmitud ja allkirjastatud.

Artikkel 1.

Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet nõustub Tema Rooma-Tseesarliku Majesteedi ja Tema Majesteedi Preisimaa Kuninga poolse arvamusega, omades ja härra krahv von Löwenwolde kaudu on ettekantud, et kõigi kõrgete lepingupoolte vaheliseks nende vahel tehtud traktaatidega igaveseks pidamiseks ja nende kõikide kuningriikide ja maade heaoluks ning julgeolekuks on hädavajalik saavutada tulevase Poola Kuninga valimiseks luua selline ettenägev omavaheline kooskõla, et Poola Trooni vakantseks jäämise puhul oleks Krooni pärijaks esitatud selline isik, kes Poola Vabariigi vabaduste ja praeguse Konstitutsiooni alusel tagaks rahu naabritega ja järelikult hea kooskõla kõigi kõrgete lepingupoolte vahel, ja kuna kurb kogemus juba näitas, et kogu selle aja kestel Poolas olnud ja praegugi veel olev Prantsuse fraktsioon, olles ühest küljest Tema Tseesarliku Majesteedi ja Tema Majesteedi Preisimaa Kuninga vastu, lakkamatu rahutuse tekitanud ja teisest küljest samuti Vene Keiserriigile Bourbonide Õukonna salatehingute kaudu ja see Poolas olemasolev Ottomani Porta poolt olev partei, kuigi see pole tegelikku sõda tekitanud, ainiti on nõnda palju algatatud, et Türgi mahhinatsioonide tõrjumiseks oli tulnud erakordselt suuri kulutusi teha. Ja seepärast kõik kõrged lepingupooled üldise otsusega nõustusid selles, Jumalikul tahtel Poola Krooni vakantsi juhtumil, kõigile kõrgetele lepingupooltele, meeldiva ja Poola Vabariigi vabadustele ja praegusele Konstitutsioonile sobiva isiku esitamise ettepanek esitada; ja sellise lõpu saavutamiseks kasutada kõiki neid kasulikke viise, milliseid Poola Vabariigi Konstitutsioon, aga eriti sellele kuuluvale vaba valimise õigusele miskit vastupidist ei ole, millise sisu suhtes kõik kõrged lepingupooled edaspidiseks omavahel kohustusid.

Artikkel 2.

Ja kui on karta, et kas võõramaiselt poolelt, Poola Vabariigile kuuluvat vaba valimise õigust solvatakse või praeguse Kuninga ajal teostatakse valimised väljaspoolt või Poolas eneses selliste kavatsustega fraktsioonid võivad ilmuda, kes Stanislavi ((Stanislai)) valimise või kellegi teise Kuninglike seaduste ja Poola Vabariigi heaolu vastaselt puutuvat ärgitavad või juba seaduslikult valitud Kuningat tunnistada ei soovi, siis selleks on kõigi kõrgete lepingupoolte vahel veel otsustatud: tulevase Poola valimise ajaks koguda sõjavägi Poola piiridele mitte selleks, et relva jõul teostada üldestitatud isiku valimine, vaid et kõigist kokkulepitud arvamusest üpris kaugel, kuid üldiselt Poolale kuuluv vaba valimisõigus oleks kaitstud igasuguse võõramaise ahistamise eest, et see ei oleks mingilgi viisil Kuningliku Konstitutsiooniga vastuoluga rikutud ja teostatud, nõudmisel ära hoida.

Artikkel 3.

Poola piirile kogutavate vägede arvukuses on kokku lepitud, Tema Rooma Tseesarlik Majesteet paneb selleks välja ühe neljast tuhandest ratsaväelasest koosneva korpuse ja ühe husaaridest ((kerge-ratsavägi)) koosneva polgu, Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet kuus tuhat ratsaväelast ja neliteist tuhat jalaväelast, Tema Preisimaa Kuninglik Majesteet 12 pataljoni ja 12 eskadroni sellise jõuga ja sellisel alusel, kuidas Tema Kuninglik Majesteedi väed teatud viisil komplekteeritakse, ja nimelt: igaüks kõrgetest lepingupooltest, oma ülalpidamisel saadavad ja paigutavad oma väed sellisel viisil Poola piiride lähedusse, et nad nelja nädala jooksul oleksid koondatud ühtselt ja oleksid vajalikul juhtumil, ühel ülalpool mainitud kavatsustest, aga eriti Poola vaba valimisõiguse tagamiseks, ega oleks mingil muul eesmärgil, kasutatud.

Artikkel 4.

Operatsioonid, samuti nagu kõikide poolte poolt saadetud vägede juhtimine, kui juhus tuleb, sellisel viisil lepatakse kokku, nii nagu vajadus ja üldise asja kasu nõuavad, ja juhtumil, kui eelnevas artiklis esitatud vägede arv nendel kavatsuste teostamiseks, millised on sätestatud Artikklis 2., ei osutu piisavateks, siis kõik kõrged lepingupooled lubavad vastastikku nende ilmnenud asjaolude tõttu, suurendada ja kui ka vajadus nõuab, siis kogu oma ühendatud jõuga, see, mis on kõige kõrgemal mainitud, tugevdada ka nende kohtadeni, seni kuni see on Poola Vabariigile kasulik, julgeolekut, rahu, vabadust ja praeguseid Konstitutsioone, ainult selleks, kuni see kavatsus täiesti teoks saab, relvi maha ei pane. Aga kui siis seejuures teised Riigid võtsid samuti midagi sarnast nende vabaduste ja konstitutsioonide vastu, seda ühel või teisel ettekäändel, ühe või teise kõrgetest lepingupooltest, nende Tema praegu vallatavatest Kuningriikidest või maadest häirida või rünnata tahtsid, siis kõik kõrged lepingupooled, omavahel sõlmitud traktaatide jõul, või ka ilma, teine-teist kogu oma jõuga aidata ja ei soovi lahkuda enne neist paigust, kuni rahu ja üldine julgeolek täiesti taastatud saab.

Artikkel 5.

Peale selle Poola valimiste asja, kõik kõrged lepingupoolel toetavad Kuramaa valitsuse vormi, nii nagu see ammustest aastatest selles Hertsogiriigis on seatud ja alamluse paktides asutatud, sellise seisundi leiaks, et üldises huvis tuntavalt palju vajaks, sellest ajast ja edaspidi selles nõustuda, et peale praeguse Hertsogi surma, see tuntud Hertsogiriik, teatud Poola kavatsustel, ei jaotaks Vojevoodkondadeks, ja Poola Kuningriigiga ühte ei sulaks, vaid samuti ka edasi oma enda Hertsogile oleks jäetud.

Artikkel 6.

Ja sellisel kavatsusel kõik kõrged lepingupoolel kohustuvad Kuramaa, Poola Vabariigi asutatud alamluse paktide, samuti Kuramaa rüütelkonna ((schljahta, Ritterschafft, шляхетству)) ja aujärkudele kuuluvate privileegide ja vabaduste, kaasaarvatud vaba valimisõigus, milline praeguse Kuramaa Vürstliku meespõlve lõppemisel mainitud rüütelkonnale ja aujärkudele kuuluvad, garanteerima.

Artikkel 7.

Sellise vaba valimise juures kõik kõrged lepingupoolel, Kuramaa rüütelkonda ja aujärke kaitsta ning pidada ja selle üle vaadata, et see, kelle peale vaba valimine langeb, kes tema ka ei oleks, enda, oma pärijate ja järeltulijate eest teiste selliste maade valdamisel sellisel kujul kõigutas, et kui mõnikord selline valdus temale sai ja ta seda vastu võtta tahtnuks: siis endaja ja oma pärijate eest, Kuramaa Hertsogkond peab seni olema jäetud, kuni kõigi lepingupoolel peamine kavatsus selle poole kaldub, et Kuramaa Hertsogkond igaveseks ajaks oma eraldi Hertsogi omaks ja ülal peaks; kuid seejuures kõrged lepingupoolel annavad enesele lootust, selleks, et Kuramaa rüütelkond ja aujärgud, oma vabadel valimistel, valivad sellise isiku, kelle suhtes Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi lähimasse naabrusesse, kui püha Kahtlus, ega ka teiste Tema Kõrgetele liitlastele mingit kahtlust tekitada ei saa.

Artikkel 8.

Sellest mitte vähem ei hakka kõik kõrged lepingupoolel jälgima seda, et uuestivalitud Hertsog kõva valduste tagasi saamise kaudu, enne kui astub valitsema, kohustuks hoidma Kuramaa rüütelkonna ja aujärkude vabadust ja privileege alaliselt rikkumatult ja kui vahest endiste Hertsogide poolt milleski solvatud oldi, siis neis punktides see täiesti parandada kõik seeles määras ja alusel, milles see vabadus ja privileegid Kuramaa esimese Kettleri perekonnast pärit Hertsogi poolt asutatud, lubatud ning töötusega kinnitatud oli.

Artikkel 9.

Nimelt lepiti kokku ja nõustuti, et kõik, mis selles traktaadis on Kuramaa Hertsogkonna kohta otsustatud, saab olema alamluse paktide järgi, kahjustamata milleski Poola Kuningriiki, jõus selle Hertsogiriigi, millele kuulub kõrgem mõisaõigus, millise kõrgem mõisaõigus tulevasele Kuramaa Hertsogi üle sellisel viisil, nii nagu need Kettleri perekonna poolt asutati, olid sunnitud tunnistama ja selle järgi peavad ja hakkavad toimima, ja kui kõigi kõrgete lepingupoolte arvamus üpris selle poole ei kaldu, et Poola Kuningriigi veenmisel Kuramaal olevatel õigustes, minimaalselt kahju tekitada, kuid üldse et nagu mainitud Kuningriik, nii ka Kuramaa rüütelkond ja aujärgud seejuures, mis igale poolele kuulub, kaitsta ja pidada s.t. kõik sellises seisundis, nagu ühest või teisest küljest peetakse, millises see Kettleri perekonna võimu all oli, või olema pidi.

Selle kinnituseks on koostatud traktaat kuues ühesuguselt sõnastatud eksemplaris, mis on allkirjastatud kolme kõrge lepingupoolte riikide selleks volitatud Ministrite poolt, pitseeritud ja omavahel vahetatud.

See juhtus Berliinis 13. Detsembril, 1732.a.

(L.S.) Graf v. Seckendorf.	(м.п.) Графъ ф. Секендорфъ.
(L.S.) Graf v. Löwenwolde.	(м.п.) Графъ ф. Левенвольдъ.
(L.S.) v. Borck.	(м.п.) ф. Боркъ.
(L.S.) v. Podewils.	(м.п.) ф. Подевилсъ.
(L.S.)v. Thulemeyer.	(м.п.) ф. Тулемейеръ.

Eraldi ja salajane artikkel.

Ja kui selle tänase traktaadi esimese artikli järgi, mis on sõlmitud Tema Rooma-Tseesarliku ja Katoliikliku Majesteedi, Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Kuningliku Preisimaa Majesteedi vahel, nende selleks volitatud ministrite poolt koostatu ja allkirjastatu järgi, kõik kõrged lepingupooled kuulutasid selleks omaltpoolt: et nad Jumalikes kätes asuva Poola trooni vakantsuse puhul, teevad ettepaneku sellise isiku trooni pärimisele ja tahavad selleks võtta eelnevat nõusolekut, millist on vaja Poola Vabariigi vabaduste ja praeguse Konstitutsiooni ja naabritega rahu ja järelikult ka kõigi kõrgete lepingupooltega hea kooskõla hoidmisel; selleks praegu mainitud kõrged lepingupooled, asja küpsel arutlusel, saavutades üldise üksmeele selles, et kuninglik infant ((printside tiitel Portugalis jne.)) Emanuel von Portugal, Jumalikul tahtel Poola trooni vakantseks jäämise juhtumil, oleks üksmeelselt ja eelistatavalt esitatud järeltulija kandidaadiks. Ja sellisel kavatsusel kasutada kõiki kasulikke viise, millised on kooskõlas Poola Vabariigi Konstitutsioonidega ja eriti neid, mis sellele kuuluva vaba valimise õigusega kooskõlas võivad olla. Ja kui need ühised kavatsused ja kõik mis seda soodustada võiks, on veel suurim saladus ja nõuab kõikvõimalikku ettevaatust, selleks, et selle kavatse elluviimist ettevalmistada on vajalik teatud rahasumma, mis arvestatakse kõigi kõrgete lepingupoolte vahel võrdselt ja sobivatel juhtudel kindlatesse asutustesse antakse, et Poolas asuvad ministrid oma Õukondade poolt heade ja tähtsate krediidikirjadega või vekslitega, vastavalt maksetele, või igaüks sularahas vähemalt kolmekümne kuue tuhande kuld-tservoonetsiga varustatud oleks: et kõige õigemal ajal ja

viivitamatult, nõudmisel, neid summasid korraldada ja inimesi ülalpoolmainitud Kuningliku Kõrguse printsi kasuks ette valmistada saaks.

Ja kui Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet ja Tema Preisimaa Kuninglik Majesteet eelnevalt kokkulepitud rahade andmisel osalt koos kõrgestiaustatud Tema Rooma-Keiserliku ja Katoliikliku Majesteediga ja arutanud lähemast omadusest, millises infant Emanuel Portugalil au on, osalt ka hea lootuse kaalutlusel, millist nad Tema Kuningliku Majesteedi suhtes edaspidi ennast kuulutasid sellest ajast peale tagama nendega ustavat sõprust ja hoidma heanaaberlust, seda ka Tema Rooma-Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet; ni nagu on juba korraldatud, nii ka edaspidi Tema Majesteedi Portugali Kuninga juures igasuguse vajaliku kirega püüdma hakatakse, et kõik kõrged lepingupoole kokkulepitud rahasummad või üldse ei olnud andma sunnitud, või kui seda oli väga tarvis, nende tagastamist sealt üheskoos tema infandile kuuluvate kõrgeprotsendiliste võlgadega, julgustatud oli.

Kuid, kui kõik igasugused mitteametlikud pingutused häid tulemusi ei saavutanud, siis ainiti Tema Rooma-Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet loodavad, et Tema Ülevenemaaline Majesteet ja Tema Majesteet Preisimaa Kuningas, omades suurt huvi Poola troonil heade kavatsustega Kuningat näha, Tema Rooma-Tseesarliku ja Katoliikliku Majesteedi näitel kulutatud rahasummad, mitte mingi mittevajaliku väljaminek ei ole ja et uuesti valitud kuningalt midagi seepärast nõudma ei hakata, mis ei ole selle kahjuks, mis praegu puudutab Poola Vabariigi poolt vallatavaid maid, rahvuslikku kalduvust temast eraldada ja järelikult võib see viia ta seisusest välja, siis ta saab ka tegelikkuses näidata oma häid kavatsusi kõigi kolme lepingupoole suhtes. Kui aga see hüve eest otsustatud saab, et infant Emanuel Portugal veel ennem, kui oli juhus, et ta tuli Poola Kuningriigi naabrusesse, siis mainitud printsi viibimiseks ja eluks vajaminev kõigis kolmes lepingulisel maal, saab temale olema vaba ja lubatud. Ja kui tema infandi mingi abieliu Poolas näib andvat lootust tema kasuks partei asutada, siis kõik kõrged lepingupoole ühtmoodi tahavad kõiges selles omavahel ühiselt kokku leppida.

Samuti kui (mida Jumal armulikult ära hoiaks) infant Emanuel Portugal, enne Poola krooni vakantsi avanemise juhtumist esitleks, või tulevasel vabal valimisel omaks tema infandi persoon kavatsust, millist sellega kokkusobival viisil saada ja algatada ei olnud võimalik, veel varem, seni kuni selleni ei jõua ja õigeaegselt teisest väärkast isikust üksmeelele jõuda, millise otsustamine sellisel ootamatul juhtumil, samasugusel ühesugusel viisil nagu infandi suhtes otsustamisel kokku lepiti, kõikidelt pooltelt toimitud saab.

Selle ülalpool esitatud eraldi ja salajane artikkel omab samasugust jõudu ja toimet jne.

((See juhtus Berliinis 13. Detsembril, 1732.a.))

[(L.S.) Graf v. Seckendorf.	[(м.п.) Графъ ф. Секендорфъ.
(L.S.) Graf v. Löwenwolde.	(м.п.) Графъ ф. Левенвольдъ.
(L.S.) v. Borck.	(м.п.) ф. Боркъ.
(L.S.) v. Podewils.	(м.п.) ф. Подевилсъ.
(L.S.)v. Thulemeyer.]	(м.п.) ф. Тулемейеръ.]

((Kantsulud on FM pandud. „See juhtus... „v.k. teksti juures puudus.KL.))

Eraldi ja salajane artikkel.

Ja kui tulevasel, praeguse Kuramaa Hertsogi surma järel, ettevõetavad uue Hertsogi valimised, Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi kavatsus, eriti sõprusest ning kalduvusest Preisima Kuningliku Õukonna poole, peamiselt Tema Majesteedi Preisimaa Kuninga teise poja prints August Wilhelmi poole kaldub, siis selle nimel Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet kasutab sellest ajast peale kõike käe alla juhtuvat, mis on kokkusobiv Kuramaa rüütelkonna ja aujärkude vaba valimise õigusega, et selline valik langeks ülalpoolmainitud Kuninglikule Kõrgusele printsile. Ja kui see järgneb, et Kuramaa rüütelkonna ja aujärkude poolt ettevõetud valimine langeb Kõrgusele printsile, siis Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet mitte ainult ei soovita Kuningliku Preisimaa printsile langenud valikut, vaid ka selle täielikku täitmist piisava jõuga garanteerida, samuti ka Tema Rooma-Tseesarlik Majesteet lubab, et ta sellisele valimisele järgnevalt garanteerib seda omaltpoolt, selle koos Tema Keiserliku Ülevenemaalise Majesteedi ja Tema Majesteedi Preisimaa Kuningaga viivitamatult nõustuda suvatsedes, sellisel viisil, et Tema Majesteet Preisimaa Kuningas, Tema Rooma-Tseesarlik Majesteet tõepärast kalduvust tema Kuurvürstliku Õukonna poole sellega piisavalt tunnistab.

Samuti, aga kui teine Preisimaa kuninglik prints August Wilhelm, Tema Kuninglik Majesteet, enne kui see valimise asi tema kasuks on lõpetatud, lahkus, kui Kõikvõimas Jumal armulikult ära pöörab või et ta kui tegelikult Kuramaa Hertsogiks valituna, jätmata järele meespõlve pärijaid, sureb, siis neil ootamatutel juhtudel Tema Keiserlik Ülevenemaaline Majesteet suvatseb kolmanda kasuks ja kui ka teda ei ole, siis neljanda Preisimaa kuningliku põlve kasuks, sündimise järjekorras, järgmist printsit, et kõikvõimalikku käepärast kasutada, mis selle Kuramaa rüütelkonna ja aujärkude vaba valimise õigusega kokku sobib: selleks et ühele neist hiljem sündinud Preisimaa kuninglikest printsidest valik langeks ja see selle täielikku teostamist piisava jõuga, sellise korra ja viisiga, nii nagu see on garanteeritud käesoleva eraldi salajases artiklis kuninglikule printsile August Wilhelmile, Tema Kuninglikule Majesteedile algatatud ja garanteerida kohustuti; samuti ka Tema Rooma-Tseesarlik ja Katoliiklik Majesteet lubas sedasama, mida ta prints August Wilhelmi, Kuningliku Majesteedi kasuks üle võtta lubas, teiste muude kuninglike printside suhtes sellisel viisil, nagu on ülalpool kujutatud, selle jõul, laieneb.

See eraldi ja salajane artikkel omab samasugust jõudu ja tähtsust, nagu jne.

See juhtus Berliinis, 13. Detsembril 1732.a.

[(L.S.) Graf v. Seckendorf. [(м.п.) Графъ ф. Секендорфъ.

(L.S.) Graf v. Löwenwolde. (м.п.) Графъ ф. Левенвольдъ.

(L.S.) v. Borck. (м.п.) ф. Боркъ.

(L.S.) v. Podewils. (м.п.) ф. Подевилсъ.

(L.S.)v. Thulemeyer.] (м.п.) ф. Тулемейеръ.]

***

((Edasi oli vigade parandus, kus õiendati neli ebatäpsust. Tulevikus tuleb minu, K. Laineste, vigade parandus teksti uuesti läbi vaadates, kui jõuan.))